CU PARTICIPAREA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ÎNTREBĂRI Și PSIHOLOGIE, sub redactia profesorului N Ya Grot ANUL TREI Cartea IANUARIE Publicat de A A Abrikosov MOSCOVA Litografia de tip a T-va I N Kushnerov and Co , Pimenovskaya Ui , Own casa Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CONŢINUT Pagină Filosofia pozitivă și unitatea științei V Sociologie -B N Chicherina Leopardi și pesimismul lui III-IV (sfârşit) - IN SI Stein Eseu istoric despre punctele de vedere asupra naturii III-IV (sfârşit) -^ A Menzbier I V Kirevskiy și începutul slavofilismului de la Moscova - P G Vinogradova Foulier și metafizica viitorului III (sfârşit) -A I Vvedensky Telepatie -M M Petrovo-Solovo Departament special Sistemul filozofiei lui Wundt -K N Wentzel ontologia lui Hegel (sfârşit) - N P Hilyarova-Platon- nou Cele mai noi cercetări despre Platon -A A Kozlova Critică și bibliografie I REVISTA JURNALĂ Zeitschrift fur Psychologie und Physiologie der-Sinnesorgane E* I Chelpanova Biblioteca Runiverse IV Pagină II RECENZIE de cărți H Bender Uber das Weseii der Sittlichkeit -A K Bao James Principiile psihologiei -E I Chelpanova Ladd Schițe ale psihologiei fiziologice - E I Chelpa- nova Leeevici Ce este filosofia științifică -V O Golyeva Croll! Bazele filozofice ale evoluției -A I Introdus- skago Pliant bibliografic H N Strahov Răspuns la o scrisoare de la o persoană necunoscută Societatea psihologică Anunturi Biblioteca "Runivers " Filosofia pozitivă și unitatea științei V*) Sociologie Dacă psihologia lui Comte suferă de o deficiență, atunci sociologia sau fizica socială, așa cum o numește el, diferă, dimpotrivă, de exces Trei volume groase ale Cursului de filozofie pozitivă sunt dedicate unei schițe a acestei științe Este adevărat, sarcina pe care Comte și-a propus-o este egală ca anvergură cu toate cele precedente Sociologia, potrivit lui, ar trebui să cuprindă toate științele referitoare la om Include nu numai structura societăților umane și legile dezvoltării lor, ci și istoria religiilor, istoria filosofiei, dezvoltarea artelor și a științelor pozitive Cu drepturi egale ar fi trebuit să intre aici filologia pe care, însă, Cont nu-l preocupă deloc Toate aspectele naturii umane se manifestă în viața socială și, prin urmare, doctrina societății conține tot ceea ce privește o persoană, excluzând studiul proprietăților pur personale, care are legătură cu biologia La Filozofi-Metafizicieni găsim o asemenea străduință de a uni într-un întreg științele referitoare la om Deja anticii, după cum notează Comte, împărțeau toate științele concrete în Fizică și Etică Dar pozitiv *) Omitem capitolele trei ("Științe fizice") și patru ("Biologie"), care vor apărea într-o ediție separată -Ed Întrebări de filosofie, KN II Kommersant Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN cunoașterea a procedat într-un mod complet diferit: pornind de la detalii, ea a elaborat fiecare știință separat Comte însuși, în ciuda faptului că s-a răzvrătit împotriva unei specialități înguste și a considerat timpul propice pentru unificarea științelor, expune teoria filozofică a fiecăreia dintre științele naturii separat, legându-le numai prin unitatea metodelor și transferând numai complet rezultate de încredere de la precedentul la următorul, dar în niciun caz încercând să construiască un edificiu solid al naturii pe baza unei legi generale În sociologie, pe de altă parte, el trece direct la unificarea întregului, pe lângă elaborarea părților Vom vedea mai jos că el a considerat chiar acest mod de acțiune ca fiind un atribut special al metodei sociologice Este clar, însă, că aceasta este o tehnică pur metafizică Speculația merge de la general la particular; științele experimentale, dimpotrivă, merg de la particular la general Ei examinează mai întâi aspectele individuale ale subiectului și apoi încearcă deja să le conecteze, aducându-le sub un

punct de vedere comun În sociologia pozitivă, o astfel de cale este cu atât mai necesară cu cât dezvoltarea științelor individuale nu a produs nici pe departe rezultate atât de neclintite și de necontestat precum studiul naturii Comte chiar ne asigură că nu s-a făcut nimic aici În opinia sa, toate științele referitoare la om se află până acum sub influența teologiei și metafizicii; nu este nimic pozitiv la ei Prin urmare, trebuie să o luăm de la capăt Prin urmare, Comte se considera creatorul acestei noi științe, pentru care predecesorii săi pregătiseră doar materiale slabe și împrăștiate "Acum", spune el, "scopul este să creăm o întreagă gamă de concepte științifice, pe care nici un filozof anterior nu le-a atins și a căror posibilitate nu a fost nici măcar văzută în mod clar" (IV,) Dar care este posibilitatea de a construi un întreg edificiu științific atunci când nu există o dezvoltare strict științifică a părților? Dacă metoda pozitivă are vreo semnificație, atunci ea constă în Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI este a condamna în numele științei un galop atât de frivol peste vârfuri Concluziile științifice necesită fundamente științifice precise O astfel de sarcină era cu atât mai puțin fezabilă pentru că Comte nu era deloc pregătit pentru ea Se lăuda adesea cu pregătirea sa științifică în domeniul cunoștințelor matematice și fizice, crezând în acest lucru un mare avantaj față de acei gânditori care nu trecuseră printr-o asemenea pricepere Dar studiul științelor referitoare la om necesită o pregătire specială, iar Comte nu a avut-o deloc Prima știință, care este în primul rând necesară pentru studiul societății umane, știința dreptului, îi era complet necunoscută Toate scrierile lui arată că nu avea nici cea mai mică idee despre ea Desigur, nimic nu este mai ușor decât să respingi în masă, sub numele de metafizică, ceea ce nu știi și nu înțelegi; dar această tehnică, care este adesea practicată în prezent, este potrivită pentru un șarlatan și în niciun caz pentru un om de știință serios În același mod, Comte a respins, ca bazată pe principii metafizice, toată economia politică, făcând o excepție doar pentru Adam Smith, de la care a găsit câteva remarci preliminare valoroase (IV,) Mill, care era un expert în acest subiect, spune că oricine familiarizat cu scrierile economiștilor poate vedea din acest exemplu cât de superficial este Comte uneori (Auguste Comte și-Pozitivism, p o) Experții din alte industrii nu pot decât să confirme această judecată Comte a considerat dezvoltarea viziunilor religioase și filozofice ca fiind cea mai importantă parte a sociologiei; pe care este construit întregul său sistem Între timp, el nu cunoștea aproape complet nici istoria filozofiei, nici istoria religiilor Respingând teologia și metafizica drept Fantasmagorie, el nu a considerat necesar să se adâncească în conținutul învățăturilor Nici măcar nu știa deloc limba germană și întreaga filozofie germană, adică cea mai mare metafizică Biblioteca "Runivers" • B CHICHERIN fenomenul timpului nou era o carte închisă pentru el A judeca metafizica fără a cunoaște filozofia germană este, desigur, un semn de mare curaj mental, dar deloc minuțiozitate, Comte nu a putut compensa lipsa de pregătire din anii săi tineri printr-un studiu amănunțit al științelor necunoscute lui La vârsta adultă, el a aderat la regula de a nu citi absolut nimic, asigurându-se că lectura din exterior interferează cu dezvoltarea propriului gând "Acumulând rapid, spune el însuși, în prima tinerețe toate materialele care mi s-au părut potrivite pentru o mare dezvoltare, al cărui spirit principal îl simțeam atunci deja, mi-am impus cel puțin douăzeci de ani, sub formă de igiena cerebrală, datoria, uneori timidă, dar în cea mai mare parte fericită: să nu citesc nimic care ar avea o legătură importantă, chiar indirectă, cu

subiectul studiilor mele de față (VI, XXXV) Comte a asigurat că numai prin această dietă strictă a asigurat claritatea, energia și consistența gândirii sale, care ar fi încălcate de "învățare periculoasă" (une dangereuse érudition, VI,) O astfel de disciplină mentală din partea unui om de știință pozitiv pare extrem de surprinzătoare Se poate înțelege că un matematician sau un metafizician, care deduce dintr-un anumit principiu speculativ toate consecințele și aplicațiile sale necesare, se concentrează temporar pe această sarcină unică și îndepărtează din sine tot ceea ce îl poate distra Dar este de neînțeles cum poate adera la această regulă un filosof pozitiv, pentru care singurul punct ferm de sprijin este totalitatea Faptelor cunoscute și care, la orice concluzie, trebuie în primul rând să se întrebe: nu contrazice el vreun Fapt? Și mai puțin de înțeles este ridicarea acestei metode într-o disciplină mentală constantă de-a lungul vieții Aceasta înseamnă a te condamna direct la ignoranță Iar cu o aprovizionare atât de neînsemnată de informații, Comte a vrut nu numai să creeze o știință nouă, necunoscută până acum, ci și să compună o structură socială fără precedent bazată pe principii pozitive Este evident că în aceste metode nu există nimic ca metodele de investigare a celor pozitive nauk Când un biolog studiază succesiunea organismelor animale, el, după cum subliniază Comte însuși, ia ca punct de comparație cel mai perfect dintre tipurile existente și apoi urmărește treptat dezvoltarea fiecărui organ de la formele inferioare la cele superioare sau invers ; dar el nu compune un organism necunoscut până acum, care să-i servească drept prototip pentru toată dezvoltarea biologică Comte a învățat această tehnică nu de la liderii din domeniul științelor pozitive, ci de la utopienii contemporani care au construit societăți fără precedent la comanda Fanteziei lor Nu degeaba Comte a fost cel mai apropiat elev al lui Saint-Simon timp de câțiva ani S-a despărțit de profesorul său pentru că dorea să construiască o nouă societate nu pe considerente speculative, ci pe fundamente elaborate de științele pozitive Dar sarcina a rămas aceeași, sarcina nu este deloc pozitivă, ci pur utopică Științele pozitive investighează ce este și nu construiesc lumi fără precedent De la Saint-Simon, Comte a împrumutat și o privire asupra stării de spirit actuale, ca fiind una pur anarhistă Când un utopic vrea să construiască o clădire fantastică a viitorului, el respinge în primul rând tot ceea ce este prezent; trebuie să existe în fața lui un câmp liber, pe care să-și poată ridica deja castelele în aer fără piedici Exact asta face Kont El și-a elaborat punctul de vedere la apogeul luptei dintre legitimiști și liberali și își îndreaptă criticile împotriva ambelor partide În prima vede rămășița unor concepții teologice învechite, în a doua un produs al metafizicii insuportabile Prima merită timpul doc, al doilea pentru progres; dar, neavând temeiuri solide, ei sunt capabili doar să lupte între ei și să se neutralizeze reciproc, nefiind capabili să producă ceva pozitiv Școala teologică propovăduiește o întoarcere la sistemul învechit al Evului Mediu și este complet surdă la nevoile noului timp Școala metafizică, la rândul ei, înarmată cu principii pur negative, este capabilă doar să distrugă și este neputincioasă pentru creație Rezultatul este o anarhie mentală generală care este trăsătura caracteristică a timpului nostru Dar respingând în acest fel ambele teorii opuse, Comte, totuși, în ceea ce privește principiile de bază, simpatizează pe deplin cu cea care reprezintă ordinea În ochii lui, "dezordinea se opune profund spiritului științific în sensul său

propriu" (IV,) Întreaga lui sarcină, ca om de știință, a fost să aducă fenomenele vieții sociale sub aceleași legi naturale neschimbate și imuabile ca și legile lumii fizice (IV, etc) Ordinea medievală în special a fost obiectul uimării sale Sub influența lui de Maistre, a cărui carte despre Pappus a plasat-o extrem de înalt, Comte înfățișează sistemul medieval într-o formă complet ideală, criticându-l doar în sensul că toată această organizare uimitoare, care satisface cele mai esențiale nevoi ale omului, s-a bazat pe religie, și nu pe știință pozitivă El reproșează celei mai moderne școli teologice în principal faptul că, din punct de vedere practic, se abate de la principiile sale și face concesii principiului anarhist al libertății (IV, și urm) În teoria metafizică, dimpotrivă, Comte vede un instrument pur de distrugere, al cărui singur sens este că distruge vechea ordine, bazată pe principii teologice, și pregătește una nouă, bazată pe principii pozitive Zna FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI Sensul libertății ca element constant și necesar al societății umane era complet de neînțeles pentru el El a văzut în el un început pur anarhist, cauzat doar de lipsa unei conduceri științifice ferme "Toată lumea, spune el, recunoaște de obicei fără dificultate că este incapabil, decât cu ajutorul unei pregătiri speciale, să compună și chiar să discute conceptele de astronomie, fizică, chimică etc , chemate să intre în circulația publică, și nimeni între ei se vor îndoi să le încredă în direcția acțiunii adecvate; asta înseamnă că în toate aceste privințe controlul mental este cu adevărat stabilit Este cu adevărat posibil ca conceptele cele mai importante și subtile, cele care, datorită complexității lor cele mai înalte, sunt în mod necesar accesibile unui număr mai mic de minți și necesită o pregătire mai dificilă și mai rară, să fie lăsate singure la decizia arbitrară și variabilă a minților cele mai puțin competente "(IV, -)? După Comte "Pretenția goală a fiecăruia de a deveni constant judecătorul suprem al diferitelor teorii sociale nu poate duce decât la dezintegrarea societății "Orice dezvoltare mentală ne-am putea asuma în rândul maselor , este evident că ordinea socială va fi întotdeauna incompatibilă cu libertatea constantă a fiecăruia, fără îndeplinirea prealabilă a condițiilor raționale, - în fiecare zi supuse discuției chiar fundamentele societății" (IV,) Ca urmare a unor asemenea considerații, Comte considera libertatea de conștiință, cu libertatea de exprimare, de presă și așa mai departe rezultată, un început pur anarhist, un accesoriu dureros al unui stat de tranziție (IV, ,), din care singurul rezultat constă în renunțarea majorității oamenilor de la dreptul absolut de cercetare personală în chestiuni care depășesc cu totul competența lor reală (IV, ,) O astfel de viziune pur negativă asupra libertății arată o neînțelegere completă a naturii umane și a nevoilor societății Ca o singură ființă rațională, secolul al VIII-lea chichv p ing omul, prin însăși natura sa, este o ființă liberă Autodeterminarea este cererea lui eternă și neschimbătoare, a cărei nesocotire este un atac la demnitatea omului Prin acest element inerent lui, omul se deosebește esențial de toate fenomenele lumii Fizice, unde predomină legile imuabile și nu se vorbește despre libertate Prin urmare, transferul direct al legilor naturii fizice către societatea umană este complet nepotrivit Ne întâlnim aici cu un fenomen nou, care nu este în lumea Fizică și care necesită o investigație de genul său Chiar și cel care neagă cu desăvârșire libertatea nu poate ocoli acest fenomen, considerându-l ca și cum n-ar fi existat; trebuie să-l studieze Dar tocmai asta nu găsim nicăieri în Comte Limitând cunoașterea sufletului uman la fanteziile

frenologice ale lui Gall și respingând necondiționat experiența interioară, el a lăsat fără atenție natura și nevoile subiectului De fapt, nu se putea abține să recunoască omul ca ființă liberă; fenomenul vorbește prea tare de la sine, iar cele mai morale cerințe în acest sens sunt prea evidente Prin urmare, el recunoaște întâmplător "dreptul fundamental, care trebuie să aparțină tuturor, desfășurarea liberă și normală a activității personale, și s-a dat o direcție decentă" (IV,) Dar această concesie rămâne o notă accidentală există în fizic natura, Comte nu putea sa nu vada in libertatea personala un principiu care tulbura ordinea Mai jos vom vedea ca ajunge chiar intr-o pozitie monstruoasa, ca individul in societate nu este altceva decat o abstractizare, si ca numai intreaga umanitate este reala , o poziție la care ne-am aștepta cel mai puțin de la un filozof realist În zadar, în condamnarea libertății dezbaterii, Comte se referă la ceea ce se întâmplă în științele pozitive Aici, dimpotrivă, libertatea de opinie este completă Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI nelimitat Nimănui nu îi este interzis să dovedească că omul este descendent dintr-o maimuță și să infirme această părere Candidații nu sunt obligați să furnizeze nicio dovadă prealabilă a capacității Dar tocmai ca rezultat al acestei libertăți nemărginite, acordul se stabilește aici de la sine pe seama întrebărilor care au fost hotărâte în mod sigur Nimeni nu se ceartă despre adevărurile matematice, pentru că nu sunt supuse îndoielii Nici nu se ceartă despre gravitația universală; dar darwinismul este contestat pentru că nu este un adevăr științific ferm stabilit Dacă în științele sociale se stabilesc vreodată adevăruri absolut anumite, atunci ele vor înceta să fie argumentate Atâta timp cât nu este cazul, nu se poate cere încetarea dezbaterii; aceasta duce nu la elucidarea adevărului, ci la triumful ignoranței și al întunericului În orice caz, doctrina lui Comte poate avea cel puțin o pretenție la o asemenea autoritate incontestabilă Dar în chestiunile publice libertatea are un cu totul alt sens decât în discutarea adevărurilor științifice Omul se poate baza în siguranță pe specialiști în rezolvarea întrebărilor despre gravitația universală sau despre proprietățile electricității; dar, ca ființă liberă, are un drept perfect rațional de a dori ca soarta lui să nu fie hotărâtă fără știrea lui Participarea unei persoane libere la treburile publice care o privesc este o cerință invariabilă, care se realizează oriunde principiul libertății umane își găsește recunoașterea cuvenită Nimeni, desigur, nu poate pretinde că votul său este decisiv în chestiuni care îl privesc pe alții decât pe el singur; dar dreptul de vot și dreptul de a discuta despre treburile publice sunt indisolubil legate de libertate A renunța voluntar la aceste drepturi înseamnă a renunța la poziția cuiva de membru liber al societății și împreună cu demnitatea umană Refuzul lui Contom de a recunoaște aceste drepturi arată o neînțelegere gravă a elementelor de bază ale societății umane Ce fel de sociologie poate ieși din asta? Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN, Împreună cu libertatea, Comte condamnă și principiul egalității, care este strâns legat de primul Vede în el un instrument revoluționar, menit să distrugă vechea ierarhie, dar incapabil să întemeieze o nouă ordine a lucrurilor "Evident, spune Comte, oamenii nu sunt egali între ei și nici măcar nu sunt egali (équivalens), și de aceea nu ar trebui să aibă aceleași drepturi în societate, excluzând, desigur, dreptul fundamental, care este în mod necesar comun tuturor, dreptul la liberă desfășurare normală a activității lor, întrucât este bine îndreptată Pentru oricine a studiat amănunțit adevărata natură a omului, continuă el, inegalitățile mentale și morale sunt, fără îndoială, mult mai

pronunțate în organisme decât simplele inegalități fizice, asupra cărora se concentrează atenția observatorilor vulgari Însuși progresele civilizației nu numai că nu reduc, ci, dimpotrivă, măresc foarte mult aceste diferențe fundamentale Prin urmare, principiul egalității devine anarhic, de îndată ce, pierzând din vedere semnificația lui temporară, ei vor să facă din el principiul constructiv al unui nou sistem (IV, -) Același punct de vedere se aplică, în sfârșit, dogmei democrației Niciun filozof adevărat, spune Comte, nu poate să nu recunoască direcția anarhică fatală a acestui principiu metafizic, atunci când el, în aplicarea sa necondiționată, se opune oricărei ordine corecte, condamnând constant superiorul la subordonarea arbitrară față de masa inferiorului, datorită transferul asupra oamenilor a dreptului divin condamnat în regi" (IV) Când Comte se revoltă împotriva semnificației absolute acordate acestor principii de metafizica secolului al XVIII-lea, el are fără îndoială dreptate Dar a luptat împotriva conceptelor care își pierduseră deja dominația în lumea mentală În secolul al XIX-lea, metafizica a luat o altă întorsătură, necunoscută lui Comte A existat o întorsătură în teoriile sociale în sine Învățăturile extreme ale secolului al XVIII-lea au fost supuse unei critici temeinice, nu numai de gânditori ai școlii reacționare, ca de Maistre, ci și de sateluri de direcție liberală, pe care începuturile metafizice au încercat să le înlocuiască cu altele practice În sofismele sale anarhiste, Bentham a prezentat o analiză mult mai subtilă și mai potrivită a punctelor de vedere ale secolului al XVIII-lea, întruchipate în celebra Declarație a drepturilor omului și cetățeanului, decât orice a scris Comte Dar o lectură a aceluiași Bentham l-ar fi putut convinge pe Comte că, odată cu negarea naturii absolute a începuturilor proclamate de revoluție, ele nu își pierd semnificația lor relativă în teorie și practică Odată cu libertatea, egalitatea, proclamată prin Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului, a intrat, ca element esențial, în toată legislația vest-europeană După cum se explică în actul propriu-zis, ea constă în faptul că legea este aceeași pentru toți, atât ca protecție, cât și ca pedeapsă Distincțiile înnăscute sunt desființate și fiecăruia i se oferă acces la toate funcțiile, în funcție de capacitatea și meritul său Aceasta nu distruge ierarhia socială, așa cum își imaginează Comte, pentru că se spune imediat că diferențele sociale sunt stabilite numai în numele binelui comun Dar ierarhia se stabilește nu cu ajutorul barierelor artificiale, ci prin libera competiție a forțelor Orice persoană primește dreptul, recunoscut de Comte, la aceeași manifestare liberă a activității sale ca și alții Din acest principiu nu se poate deduce în niciun caz egalitatea faptică, pe care gânditorii superficiali o consideră consecința firească a egalității juridice Dimpotrivă, egalitatea juridică, care este expresia aceleiași libertăți pentru toți, duce prin ea însăși la inegalitatea reală, deoarece forțele, mijloacele și abilitățile oamenilor nu sunt egale Ecuația reală poate fi produsă numai prin forță, adică suprimarea libertății, care este singura bază a egalității juridice Critica lui Comte în acest sens este extrem de superficială și insuficientă În ceea ce privește începutul democrației, acesta are un alt sens în știința politică S-ar putea înțeles fie ca participare a tuturor elementelor sociale la constituirea puterii supreme, fie ca drept pur universal al tuturor cetățenilor adulți În primul sens ea aparține tuturor doctrinelor liberale, în al doilea este trăsătura caracteristică a democrației În acest din urmă sens, duce cu siguranță

la subordonarea minorității educate față de majoritatea needucată Drept urmare, democrația nu poate fi recunoscută ca idealul comunității umane Dar de aici nu rezultă deloc că principiile pe care se sprijină sunt pur anarhiste Acest lucru poate fi afirmat doar sfidând Faptele evidente Statele Unite și Elveția ne oferă exemple ilustrative de instituții democratice foarte puternice, sub care oamenii trăiesc foarte bine, iar popoarele fac progrese extraordinare, cel puțin în bunăstarea materială Democrația are deficiențele ei inerente, dar în practică, cu libertatea relațiilor, majoritatea legală a majorității este în mare măsură atenuată de influența naturală a educației și a bogăției S-ar putea crede că va rămâne întotdeauna departe de a fi cea mai înaltă, ci una dintre diversele Forme în care sunt compuse societățile umane Fiind supus unei critici atât de unilaterale și superficiale a învățăturilor legitimiștilor și liberalilor, pe care le numește pe primul înapoiat, pe al doilea anarhist, Comte se referă cu și mai mare ușurință la teoria constituțională care ocupă mijlocul dintre ei, care încearcă să îmbine principii opuse într-o organizație comună El numește această predare în picioare (staționar) În opinia sa, ea reprezintă doar o combinație monstruoasă de principii incompatibile, lipsite de orice principii independente și, prin urmare, incapabile să producă ceva pozitiv (IV,) În ea, inconsecvența este ridicată la un principiu, iar întreaga sarcină constă în faptul că, păstrând fundamentele învățăturilor contrare, Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA POZITIVĂ II UNITATEA ŞTIINŢEI in absenta le împiedică să se dezvolte în întregime Prin urmare, toată atenția este îndreptată către stabilirea de bariere în calea acțiunii puterii, care nu duce decât la fluctuații nesfârșite și împiedică orice mișcare Idealul acestei școli este structura parlamentară a Angliei, care în acțiune de particularitate are o semnificație istorică pur locală și, între timp, este transferată fără discernământ altor popoare, pierzând în același timp condițiile necesare existenței sale Comte promite să dovedească istoric golul profund al acestei metafizici constituționale, care urmărește să stabilească un echilibru reciproc de puteri (IV, jub și urm) Comte, desigur, nu a prezentat această dovadă istorică, ci a arătat doar, după cum notează Mill, foarte puțină cunoștință cu structura și relațiile sociale ale Angliei De altfel, într-o formă mai puțin talentată, a repetat argumentele insuportabile ale lui de Maistre, care a văzut în constituția engleză produsul condițiilor pur locale și nu a observat ce conține aceasta în comun pentru toate popoarele care au ajuns la un anumit grad de maturitate În fața ochilor noștri, aranjamentul constituțional, cu unele modificări, a prins rădăcini în rândul tuturor popoarelor vest-europene Oriunde principiul libertății a primit recunoașterea cuvenită, el devine un element esențial în viața politică În republicile antice, care aveau ca centru un singur oraș, participarea cetățenilor la treburile politice se exprima sub forma adunărilor populare; în timpurile moderne, cu state mai extinse, singura formă posibilă a acestei participări este o adunare a aleșilor, adică parlament Dacă această adunare are vreo valoare politică reală, atunci trebuie investită cu drepturi; iar dacă există alte puteri, atunci separarea și limitarea reciprocă a puterilor ia naștere de la sine Această doctrină nu își are originea în Anglia Îl găsim în antichitate cu Polibiu și Cicero La începutul separării puterilor, întregul sistem de stat al celor mai mari Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN lumea oamenilor politici, Republica Romană În vremurile moderne, Montesquieu a reînnoit această teorie cu o nouă strălucire, observând că numai cu abținerea reciprocă a puterilor este posibil

statul de drept Comte însuși introduce acest principiu în structura sa ideală, insistând asupra necesității separării puterii spirituale de cea seculară, asemănătoare Evului Mediu Trăsătura distinctivă a teoriei lui Comte constă numai în faptul că, lipsit de orice semnificație politică, el a pus Fantezia în locul realității Este mai puțin clar de ce principiile opuse ale ordinii și progresului sunt recunoscute ca incompatibile și se exclud reciproc, în timp ce Comte dorește să combine aceste principii în propria sa învățătură, care ar trebui să fie în același timp mai organică decât teologică și mai progresivă decât metafizică (IV,) Dacă sunt compatibile cu el, atunci sunt compatibile și nu există niciun motiv pentru care nu ar putea fi combinate în teoria constituțională Nu numai că nu există o obiecție serioasă la acest lucru, dar o astfel de combinație constituie incontestabil cel mai înalt ideal al constituției politice Marea semnificație a școlii constituționale constă tocmai în faptul că a dezvoltat acest ideal pentru toate popoarele în care principiul libertății a dobândit dreptul de cetățenie, adică pentru toate popoarele capabile de dezvoltare și educație De asemenea, a ținut cont de diferența esențială a elementelor sociale, acordând fiecăruia un loc cuvenit în ordinea generală: adunarea democratică se opune aristocratului, iar deasupra acestora, în calitate de moderator suprem, se ridică monarhul, care deține echilibrul între opunerile interese şi este reprezentantul unităţii statului Desigur, acest ideal nu este o schemă gata făcută, la fel de aplicabilă întotdeauna și peste tot; structura statului trebuie modificată, în funcție de condițiile mediului Cert este de asemenea că prin stabilirea o anumită formă politică nu se limitează la sarcinile societății; Forma servește doar ca mijloc de atingere a altor scopuri și, ca orice instrument, depinde de demnitatea gândului și a voinței care o dirijează Nicio instituție liberă nu este capabilă să ofere mai mult decât ceea ce conține societatea însăși; ele sunt doar expresia vie a forţelor sociale chemate să acţioneze colectiv pentru binele comun Dar, ca atare, ele constituie o condiție necesară pentru dezvoltarea liberă a acestor forțe În opiniile sale despre sistemul politic, Kont relevă o surprinzătoare neînțelegere a cerințelor și sarcinilor fundamentale ale vieții politice În acest sens, sociologia sa nu este un pas înainte în știință, ci un pas semnificativ înapoi După ce a eliminat astfel toate învățăturile moderne, după ce am menționat pe scurt unii dintre predecesorii săi: despre Aristotel, a cărui politică, spune Comte, constituie una dintre cele mai remarcabile lucrări ale antichității și "este mai puțin îndepărtată de adevărata pozitivitate decât orice altă lucrare fără ea" părintele filozofiei" (IV,); despre Montesquieu, care și-a propus cu adevărat scopul de a aduce toate fenomenele sub legi imuabile, dar a fost incapabil să îndeplinească această sarcină și a ajuns în cele din urmă doar să laude constituția engleză insuportabilă; despre Condorce, care a fost primul care a conturat o teorie generală a progresului, deși și fără succes, Comte trece în cele din urmă la construirea unei sociologie pozitive Prima întrebare este metoda Comte consideră că trăsăturile caracteristice ale metodei teologice și metafizice sunt că se ghidează de imaginație, și nu de experiență, caută concepte absolute, în loc de cele relative și, prin urmare, recunoaște fenomenele sociale ca fiind supuse nu unor legi naturale constante, ci acțiuni umane arbitrare; într-un cuvânt, este ideal în cursul său, absolut în concepte și arbitrar în anexe (IV,) Metoda pozitivă se distinge prin proprietăți complet opuse

Principala sa cerință este ca imaginația să fie întotdeauna supusă experienței și conceptelor de Fapte, astfel încât prima să clarifice doar legătura dintre cele din urmă Acesta este adevăratul spirit științific, care trebuie introdus în sociologie (IV,) Acest lucru, desigur, este absolut adevărat și nimeni nu se îndoiește de asta Chiar și gânditorii care aderă la principiile metafizice nu pot decât să fie de acord că în studiul fenomenelor faptele trebuie să prevaleze asupra imaginației Fiecare istoric serios încearcă să urmeze această regulă Dar imediat de la primul pas apare o dificultate, căreia Comte nu i-a acordat nici cea mai mică atenție și care sugerează totuși o diferență profundă între Faptele fizice și cele mentale În lumea fizică, un Fapte este un adevăr incontestabil, care este direct recunoscut ca atare de către cercetător Când, de exemplu, un chimist s-a asigurat că în apă oxigenul este combinat cu hidrogenul într-un raport de greutate de : , el știe că aceasta este o lege neschimbătoare a naturii, care se repetă mereu și peste tot La fel, atunci când un zoolog studiază orice organism animal, el determină structura acestuia și deduce legile care îl guvernează, fără a-și pune întrebarea: această organizație este bună sau rea? Se bazează pe principii adevărate sau pe principii false? Pentru el, fiecare fenomen este justificat de la sine, ca expresie a unei legi naturale În Faptele lumii mentale, pe de altă parte, prima întrebare care apare în studiul lor este evaluarea lor Când un investigator întâlnește o opinie de importanță istorică sau practică, el se întreabă: este adevărată sau este falsă? Când întâlnește un act, el întreabă: se bazează pe o înțelegere corectă sau greșită a problemei? Conduce la bine sau la rău? Încercând să introducă principii pozitive în sociologie, Kont nu numai Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI Ko nu evită să pună astfel de întrebări, ci, dimpotrivă, le rezolvă în cel mai categoric mod El declară direct că principiile teologice și metafizice, după care omenirea a fost ghidată până acum în dezvoltarea sa, nu sunt altceva decât Fantasmagorie Evident, dacă în cercetările noastre ne subordonăm conceptele Faptelor, încercând doar să surprindem legătura dintre acestea din urmă, nu avem nici cel mai mic drept să declarăm aceste Fapte Fantasmagorie Aceasta este o estimare care depășește complet limitele unui studiu experimental al fenomenelor sociale Întrebarea este: de unde vine?Pentru Comte, baza evaluării este legea pe care a găsit-o pentru dezvoltarea gândirii umane Dar într-un astfel de caz nu Faptele servesc drept măsură a legii, ci legea este măsura Faptelor De unde vine legea însăși? Subordonarea tuturor fenomenelor vieții sociale unor legi naturale imuabile constituie, în ochii lui Comte, piatra de temelie a oricărei sociologie pozitive Fără aceasta, nu poate avea nicio pretenție de semnificație științifică Nu este însă greu de observat că această poziție nu este deloc experimentală, ci pur speculativă Din faptul că în natura fizică se respectă legi constante, nu rezultă deloc că la fel trebuie să aibă loc în lumea spirituală, unde operează libertatea omului De fapt, știm că combinația de oxigen și hidrogen, odată studiată cu exactitate, se va repeta întotdeauna în exact aceleași proporții, indiferent câte experimente am face; dar știm, de asemenea, că nu există doi oameni pe lume care se aseamănă exact unul cu celălalt și, din ceea ce face unul, nu putem deduce în niciun fel că așa trebuie să acționeze neapărat fiecare Nici măcar nu putem spune despre aceeași persoană că dacă a făcut asta astăzi, va face același lucru mâine Asta ne spune experiența Poate că în spatele acestei aparente diversitate a fenomenelor se ascund unele legi generale; dar înainte de a cerceta, pre- Întrebări de filosofie, KN II

Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN crezând greșit Din punct de vedere pozitiv, trebuie mai întâi să studiem Faptele O metafizică poate face opusul Și într-adevăr, vedem că Comte în această privință este în total acord cu cea mai recentă Filosofie germană Deja Kant, într-un articol scurt, care a fost tradus pentru Comte de către unul dintre prietenii săi, a subliniat că în fenomenele sociale, în ciuda aparentei arbitrari ale acțiunilor umane, există legi constante, așa cum demonstrează, de exemplu, statisticile căsătoriilor și crime De asemenea, a încercat să identifice principalele trăsături ale dezvoltării istorice naturale Această idee, cu mult mai multă plinătate și strălucire, a fost dezvoltată de Hegel, care a văzut în istorie dezvoltarea spiritului, după legile necesare inerente acestuia Luptând împotriva metafizicii secolului al XVIII-lea, care recunoștea capacitatea nelimitată a unei persoane de a schimba după bunul plac fenomenele sociale, Comte nu bănuia că există o altă metafizică care a dezvoltat aceleași concepte ca și el, doar cu mult mai mare soliditate si profunzime Comte a pornit dintr-o analogie superficială cu lumea fizică, metafizica germană din conceptul de spirit, izvorât dintr-o înțelegere cuprinzătoare și profundă a naturii umane Foarte asemănătoare este definiția raportului dintre lege și libertate Potrivit lui Hegel, o persoană în procesul istoric își urmărește scopurile private și, ca subiect, are dreptul la satisfacție personală; dar devine involuntar un instrument al puterilor superioare, căci numai el are succes și primește semnificație istorică, care ghicește nevoile moderne și împlinește ceea ce este indicat de mersul general al lucrurilor Pentru Comte, ca și pentru Hegel, persoana este organul sau instrumentul legii celei mai înalte (IV,) El a admis și posibilitatea modificării legii prin activitatea liberă a unei persoane, dar numai în ceea ce privește viteza de mișcare și modalitățile secundare de îndeplinire a sarcinii, dar nimic despre mișcarea în sine, care este determinată de Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI o lege naturală necesară, astfel încât nici o singură verigă să nu poată fi ocolită în ea (IV, -) - Comte a derivat această posibilitate de modificare dintr-o lege generală, în virtutea căreia cu cât fenomenele sunt mai complexe, cu atât pot fi mai complexe modificat de arbitrariul uman Fenomenele sociologice , fiind cele mai complexe dintre toate, sunt cele mai susceptibile la aceasta (IV,) Ultima concluzie nu se bazează din nou pe Fapte Fenomenele organice sunt mai complexe decât cele chimice, dar în niciun caz nu se poate afirma că omul are mai mult spațiu în prima zonă decât în a doua Prin combinare poate produce multe substanțe noi, nici măcar neexistând în natură, dar modificarea organismelor prin încrucișare și selecție se încheie în limite foarte înguste, iar cu cât organismul este mai sus, cu atât omul poate dispune mai puțin de el după bunul plac În fenomenele sociale, dimpotrivă, o persoană are o amploare incomparabil mai mare pentru că el însuși creează aceste fenomene Desigur, nici aici nu poate exista un arbitrar complet, pentru că numai acea creație este stabilă, ceea ce este în conformitate cu legile generale ale naturii și spiritului Însă, fiind un agent în acest proces, o persoană își impune ștampila asupra noastră, nu doar accelerând sau încetinind mișcarea, ci și alegând modalități de atingere a scopului, iar aceste căi sunt esențiale pentru întreaga mișcare Și în această chestiune trebuie să spunem că metafizica, în ceea ce privește știința, stă pe o bază mult mai solidă decât filosofia pozitivă Pentru ea, libertatea este o proprietate necesară a unei ființe raționale și, ca atare, o recunoaște ca actor în procesul istoric, în timp ce pentru filosofia pozitivă libertatea este un

început de proces pur extern, cu care trebuie să ia în calcul, ca și cu un Fapt irezistibil, dar pe care nu-i găsește locuri în sistemul ei Ca urmare, toată atenția lui Comte este îndreptată exclusiv către legi * Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN După metoda metodologică generală, el le împarte în două categorii: statice și dinamice Primele determină interacțiunea diferitelor elemente sociale în fiecare etapă, cele din urmă determină succesiunea acestor etape în mișcarea generală El îl aduce pe primul sub conceptul general de consimțământ (consens), al doilea sub conceptul de dezvoltare Primele corespund ordinii, cele din urmă progresului (IV, -) Baza științifică a legii statice constă, potrivit lui Comte, într-o "armonie spontană evidentă, care trebuie să se străduiască întotdeauna să domine (qui doit toujours tendre à régner) între întregul și părțile sistemului social, ale căror elemente nu pot dar să fie combinate în cele din urmă într-un mod care este complet în concordanță cu propria lor natură " * (IV,) Este imposibil să nu remarcăm ciudățenia acestei definiții Nu se poate spune despre nicio lege a naturii că ar trebui să se străduiască să domine; el domină pur și simplu Comte recunoaște acest concept static fundamental de "solidaritate universală" ca fiind inerent tuturor fenomenelor, chiar și astronomice; dar cu cât fenomenele sunt mai complexe, cu atât, în opinia sa, această dependență reciprocă devine mai apropiată, astfel încât în organismul social acest principiu devine chiar mai predominant decât în biologie (IV, -) Această poziție nu se bazează din nou pe date științifice Nici în fenomenele de natură anorganică nu se poate spune că dependența reciprocă a corpurilor cerești, care circulă într-o ordine neschimbată conform legii gravitației, este mai puțin apropiată decât dependența reciprocă a elementelor chimice care leagă și separă aleatoriu În ceea ce privește societățile umane, Aristotel, ridicându-se împotriva utopiei lui Platon, a remarcat că o societate este mai puțin unită decât un individ și, prin urmare, nu poate fi construită deloc pe asemănarea acestuia din urmă Acesta este un adevăr absolut evident Societatea este formată din unități libere separate, fiecare având propriile sale Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI scopurile și aspirațiile personale și intrarea într-o luptă între ei, care nu este în corp Trebuie să închizi complet ochii la fenomene și să te lași dus în Dumnezeu știe ce tărâm utopic pentru a afirma contrariul De aici strania definiție a dreptului a lui Comte Nevăzându-și dominația în realitate, visătorul afirmă că "trebuie să se străduiască să domine" Să observăm cu cât mai înaltă și mai profundă înțelegerea metafizicienilor germani, care, distingând fenomene diferite, vedeau în societatea umană nu un organism natural, ci un fenomen al spiritului, revelându-se în interacțiunea reciprocă a ființelor libere Comte deduce încă de la începutul său o consecință complet falsă El susține că, datorită legăturii strânse a diverselor fenomene sociale, acestea nu pot fi studiate separat unul de celălalt, ci fără greș toate împreună De aici el deduce că sociologia, spre deosebire de toate celelalte științe, trebuie să treacă nu de la particular la general, ci de la general la particular (IV, -) O astfel de concluzie contravine celor mai pozitive cerințe științifice Până acum, științele referitoare la om au fost dezvoltate separat și cu un succes nu mic Este suficient să arătăm spre filologie, spre istoria filozofiei, spre istoria dreptului Numai fără a cunoaște tot ce s-a făcut, se poate afirma că nimic nu se poate realiza în acest fel Speculația merge de la general la particular, dar experiența este întotdeauna de la particular la general Și cu cât este mai complex fenomenul, cu atât mai mult este necesar să-l descompunem în părți și

să le studiezi pe fiecare separat Numai așa se poate obține o concepție corectă a compoziției generale Sinteza care urmează analizei are o bază științifică solidă; sinteza anterioară analizei poate duce la cele mai superficiale și false opinii Asta găsim la Comte Conceptul de dezvoltare stabilit de Comte suferă și el de neajunsuri la fel de semnificative Metafizică Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN acesta este începutul conceptului de spirit, expunând definițiile sale în istorie Kont, desigur, este complet străin de o astfel de viziune Dar îşi asimilează, "în virtutea unei inevitabile abstracţii ştiinţifice, în urma unui fericit artifice (artificiu) pus la cale de Condorcet, ipoteza necesară a unui singur popor, de care sunt legate în mod ideal toate schimbările succesive observate în realitate la diferite populaţii * (IV, -) Această "ficțiune rațională", după Comte, nu se îndepărtează prea mult de realitate; în orice caz, poate fi folosit pur și simplu ca un mecanism științific, a cărui utilitate este neîndoielnică Deci, știința pozitivă își începe investigarea fenomenelor istorice odată cu înființarea ficțiunii! În științele matematice și fizice, cercetarea începe uneori cu astfel de reprezentări ipotetice, dar aceasta se face atunci când legile generale sunt cunoscute cu siguranță și este necesar doar să le aplici acelor sau altor condiții, care sunt prezentate într-o formă ipotetică Dar pentru a începe cu o ficțiune, când legile nu au fost încă descoperite deloc, dar se cere să le deducăm din fenomene, acesta este un astfel de dispozitiv care nu poate fi găsit în nicio știință pozitivă Plecând de la această ficțiune, o sociologie dinamică trebuie să înțeleagă fiecare dintre stările succesive ale acestui popor ca rezultat necesar al celui precedent și ca un motor la fel de necesar al celui următor De aici rezultă legile naturale imuabile ale acestei secvenţe, legi care sunt de obicei subsumate conceptului de perfecţiune, dar care sunt subsumate mai bine conceptului de dezvoltare, căci aceasta din urmă exprimă un Fapte incontestabil (IV, -) Ea semnifică mișcarea spontană a facultăților de bază care alcătuiesc natura umană, fără introducerea de noi forțe Fiind la început într-o stare de relativă amorțeală, aceste facultăți, încetul cu încetul, ca urmare a exercițiului, capătă din ce în ce mai multă activitate, Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI în limitele generale stabilite de corpul uman O astfel de dezvoltare implică în mod evident îmbunătățiri; dar aici nu se pune problema vreunui scop final sau călăuzire a Providenței; totul se limitează la o ordine spontană (un ordre spontané) care decurge din legile naturale De aici și relativitatea fiecărei stări, care trebuie înțeleasă în legătură cu un anumit stadiu de dezvoltare și care este întotdeauna la fel de perfectă, pe atât de compatibilă cu vârsta dată a omenirii Aceasta nu exclude participarea activă a voinței umane, așa cum sa menționat deja mai sus, dar această participare este întotdeauna limitată la limite foarte înguste și nu este capabilă să schimbe legea de bază (IV, -) Defectul fundamental al acestei definiții este că nu explică însuși Faptul care trebuie explicat Ea relevă aceeași contradicție internă pe care am observat-o mai sus în conceptul de dezvoltare biologică Dacă ne limităm doar la producerea cauzelor, atunci forțele care predomină la început trebuie să rămână mereu așa și acest comte în multe locuri îl recunoaşte literal (IV,) Dar atunci nu există nicio îmbunătățire Dimpotrivă, conceptul de perfecțiune, inseparabil de conceptul de cauză finală, duce la faptul că inițial cele mai slabe abilități câștigă în cele din urmă avantajul, iar acest lucru admite din nou Comte la propriu (IV,) Nu a putut iesi niciodata din aceasta contradictie Vom vedea că parcurge întreaga sa expunere,

dezvăluind astfel inconsecvența inerentă a întregii teorii De asemenea, nu este absolut suficient să înțelegem procesul istoric doar din partea pur formală, ca dezvoltare a abilităților Din acest punct de vedere, multe fenomene rămân neexplicate Am văzut deja în lumea organică fenomene de dezvoltare regresivă neconforme cu această viziune, care sunt explicate unilateral Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN proces Același lucru se repetă în umanitate Pe de altă parte, se remarcă o dezvoltare remarcabilă a uneia sau a altor facultăți în anumite condiții Astfel, de exemplu, facultatea estetică era, fără îndoială, mai dezvoltată la greci decât la romani sau în Evul Mediu Nicio pictură nouă nu se poate compara cu lucrările lui Raoael și Michelangelo Poezia din zilele lui Schiller și Goethe era, fără îndoială, mai sus decât în prezent Acest lucru se explică prin faptul că manifestarea abilităților umane depinde de natura sarcinilor care sunt stabilite în timpul procesului istoric; iar dacă da, atunci conceptul de dezvoltare nu poate fi limitat la activitatea facultăților: trebuie să cuprindă conținutul însuși În cele din urmă, înțelegerea dezvoltării istorice ca proces instinctiv spontan, similar dezvoltării organice, nu este corectă În lumea spirituală, dezvoltarea are loc prin libertate și, în consecință, prin opoziție și luptă Noul luptă cu vechiul; diverse interese și direcții sociale se luptă între ele Doar printr-o luptă interioară încăpățânată spiritul urcă la cele mai înalte niveluri de dezvoltare Și în acest sens, metafizica a elaborat conceptele corespunzătoare mult mai profund și mai complet decât filosofia pozitivă Toate acestea vor deveni și mai clare în anexă Până acum, aceste concepte metodologice de bază, care ar trebui să servească drept ghid în studiul fenomenelor, rămân în domeniul teoriei pure, iar pe această bază, după cum se vede din cele de mai sus, metafizica are un avantaj enorm față de Filosofia pozitivă Dar pentru Pentru ca aceste principii să capete o semnificație cu adevărat științifică, este necesar ca ele să găsească justificare în Fapte Și aici, în primul rând, se ridică o întrebare metodologică: ce metode ar trebui să folosească știința pentru a studia faptele sociologice? Sunt cunoscute metodele științelor naturii; Cum sunt aplicate în sociologie? Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI În ceea ce privește prima metodă de metodă experimentală, observația, Comte insistă că în sociologie, mai mult decât în orice altă știință, "nici o observație adevărată nu este posibilă decât dacă este dirijată și explicată în final de vreo teorie " El consideră, în general, Construcția preliminară a teoriile este o cerință necesară a oricărei științe și pe aceasta, după cum vom vedea, se construiește toată semnificația istorică a concepțiilor teologice și metafizice necesară se exprimă și predominanța vederilor generale asupra detaliilor, care caracterizează această știință Comte admite totuși că atunci când trebuie să creăm atât observații, cât și legi în același timp, iese un cerc logic, din care nu se poate ieși decât folosind materiale slab dezvoltate și învățături prost coordonate Dar el este sigur că a realizat acest lucru sarcină dificilă destul de satisfăcător (IV, -) Este evident însă că o astfel de metodă nu poate duce decât la cele mai frivole și lipsite de orice semnificație științifică Întreaga putere a metodei experimentale constă în faptul că în ea teoriile sunt construite pe Fapte, și nu Fapte pe teorie O teorie experimentală care nu se bazează pe Fapte este pură ficțiune Desigur, atunci când legea este primită, aceasta poate servi ca un ghid suplimentar în studiul Faptelor; se poate chiar folosi util ipotezele Dar pentru ca acestea din urmă să aibă valoare științifică, este necesar să existe deja un

număr suficient de Fapte bine stabilite Pentru a obține aceste Fapte, nu este nevoie de o teorie preliminară Este posibil să se observe corpurile cerești în cel mai exact mod, momentul ascensiunii, așezării și trecerii lor prin meridian, unghiurile pe care le formează între ele și cu orizontul, fără a avea vreo teorie preliminară a mișcării lor Fara astfel de observatii Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN este imposibil chiar să formulezi vreo teorie Comte se referă adesea la meteorologie ca dovadă că nu duce la nimic, observații pur empirice (IV, -); dar meteorologia este cea care vorbește împotriva ei Numai cu ajutorul unor observații empirice constante, variate și omniprezente este posibilă derivarea oricăror legi meteorologice generale Generalizările care preced observația sunt un semn de frivolitate și în niciun caz o expresie a cerințelor științifice Metafizica face asta; dar ea are un motiv pentru aceasta, pentru că ea își derivă teoriile nu din experiență, ci din principii speculative La fel și matematica Dar o filozofie care vrea să se bazeze doar pe experiență, și totuși construiește teorii care preced experiența, dezvăluie doar o contradicție profundă a propriilor principii A doua metodă a științelor pozitive, producerea de experimente, după Comte, este la fel de puțin aplicabilă sociologiei, cât și biologiei; dar chiar și aici este înlocuită de observarea fenomenelor patologice, de exemplu, revoluții, cu ajutorul cărora se pot deriva legile stării normale, ținând mereu cont de subordonarea necesară a particularităților față de viziunea generală (IV , -) Cu toate acestea, nu poate fi trecut cu vederea faptul că în sociologie fenomenele patologice au o cu totul altă semnificație decât în biologie Starea sănătoasă a organismului fizic ne este cunoscută și putem, prin comparație cu aceasta, să determinăm fenomenele patologice Dar în sociologie, suntem lipsiți de un asemenea punct de comparație, pentru că nu există două organisme sociale complet asemănătoare între ele, astfel încât să nu putem echivala fenomenele unuia cu celălalt Dificultatea este sporită de faptul că toate aceste fenomene sunt într-un proces constant de transformare Care este starea normală a unui organism, variabilă în însăși esența sa? Recunoaștem starea normală a societăților aflate în perpetuă imobilitate? Daca su- Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI dacă legea dezvoltării se mișcă, atunci, evident, nu este Dar într-un astfel de caz, trebuie să privim lupta ca pe un fenomen normal în societățile umane și nu avem dreptul de a clasifica manifestările ascuțite ale acestei lupte drept fenomene patologice S-ar putea dori să nu existe războaie sau revoluții, dar aceste dorințe nu au nimic în comun cu legile dezvoltării În ceea ce privește metoda comparativă folosită în biologie, Comte, fără a nega utilitatea comparării societăților umane chiar și cu cele ale animalelor, și recunoscând cu atât mai mult utilitatea unui studiu comparativ al diferitelor societăți umane care trăiesc pe pământ, consideră totuși că o asemenea metodă fi foarte insuficientă și capabilă să conducă la erori majore, căci ceea ce pare să fie în comun aici este ceea ce, în esența sa, trebuie înțeles ca succesiv Trăind în același timp, societățile umane se află în epoci de dezvoltare complet diferite Prin urmare, ele pot fi comparate doar având în vedere această diferență de vârstă De aici, spune Comte, "imposibilitatea folosirii acestei metode în avantaj dacă aplicarea ei inițială și interpretarea ei finală nu sunt în permanență ghidate de un concept rațional preliminar, desigur, foarte general, dar complet pozitiv, despre totalitatea dezvoltării de bază a omenirea" (IV,) În acest scop, este necesar să se recurgă la o nouă metodă de cercetare, care constituie o ramură modificată a metodei comparate, la o metodă

care aparține în mod specific sociologiei și anume metoda istorică în sens propriu și în timpul procesului istoric ", spune Comte, are o importanță decisivă pentru toate ramurile sociologiei Dar din el rezultă că orice legătură anume are semnificație doar ca o legătură în ansamblu Prin urmare, aici mai mult decât oriunde altundeva , este necesar să trecem de la general la particular un grad demn de filozofie anorganică , sunt lipsiți aici de orice Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN sens În sociologie trebuie început cu evoluţia socială totală (IV, -) Deci, ca urmare, toate metodele științelor experimentale se dovedesc a fi inaplicabile sociologiei În ea, studiul Faptelor trebuie să fie supus unei legături generale înțelese anterior De unde luăm acest concept? Trebuie împrumutat din biologie Conform teoriei enunţate mai sus, procesul general constă în simpla dezvoltare a facultăţilor umane originare, prin care nu numai că nu pot fi create facultăţi noi, dar echilibrul lor foarte original nu poate fi schimbat (IV,), astfel încât, în esenţă , , ceea ce a fost la început o propoziție subordonată trebuie să rămână pentru totdeauna așa (V,) Prin urmare, în sfârșit, totul se reduce la dezvăluirea "tipului original, creat anterior de biologie pentru sociologie " este conectat rațional, direct sau indirect, dar întotdeauna într-un mod incontestabil, cu o teorie pozitivă a naturii umane: toate inducțiile care nu putea suporta acest test s-ar dovedi neapărat a fi imaginar, cu o cercetare sociologică mai matură, fie pentru că observațiile au fost prea particulare, fie pentru că nu au fost suficient de lungi Este în acest acord exact și constant între concluziile directe ale analiza istorică și conceptele preliminare ale teoriei biologice a omului din care va trebui să constea principala forță științifică a dovezilor sociologice" (IV, -) Din aceasta Comte deduce "subordonarea principală a sociologiei față de biologie" (IV,), care se va manifesta cu o forță deosebită atunci când fiziologia cerebrală a lui Gall, aflată acum încă într-o stare de copilărie, va primi deplină dezvoltare (IV, ,) Totuși, în acest fel, în opinia sa, independența sociologiei nu este distrusă, întrucât Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ŞI E 'INOTĂ DE ŞTIINŢĂ știința, deoarece principalul său fenomen, influența generațiilor anterioare asupra următoarelor, nu este dat de biologie și, prin urmare, necesită un studiu special Cu toate acestea, chiar la punctul de plecare, precum și în toată dezvoltarea sa, știința sociologică trebuie să fie profund legată de sistemul general al biologiei (IV, -) Comte în această direcție AJUNGE până la punctul în care nu vede în istorie decât "o evoluție particulară și secundară a uneia dintre rasele de animale" (IV,) În ciuda rezervei privind studiul independent al fenomenelor istorice, nu se poate să nu constate că, cu un astfel de mod de acțiune, sociologia se poate transforma cu ușurință într-o clădire pur Fantastică Adevărata metodă istorică constituie una dintre cele mai importante achiziții ale științei în secolul al XIX-lea Constă în faptul că fiecare fenomen trebuie discutat nu din punctul de vedere al începuturilor abstracte, ci în legătură cu condițiile de timp și de mediu, cu precedentul și următorul Comte însuși insistă constant asupra acestui lucru, prezentând acest punct de vedere relativ drept avantajul esențial al filozofiei pozitive față de metafizică Dacă ar fi familiarizat cu metafizica contemporană, ar putea fi convins că aceasta se află pe același punct de vedere, care este împărtășit de toți istoricii aprofundați Dar acestei metode, destul de rațională și recunoscută de toate mințile serioase, Comte îi dă un sens complet greșit Nici unui istoric nu i-a trecut prin cap că fenomenele istorice ar trebui studiate nu numai în legătură cu cele anterioare și

ulterioare, ci și supunându-le unui curs general prestabilit Toată lumea, dimpotrivă, este foarte convinsă că cursul general poate fi clarificat numai din studiul unor fenomene particulare Desigur, este foarte de dorit să se dezvăluie legile generale ale dezvoltării istorice; acesta, fără îndoială, constituie idealul științei Dar generalizările grăbite pot ajuta cel mai puțin la atingerea acestui scop; iar când această generalizare se bazează pe nu încă Biblioteca "Runivers" treizeci B CHICHERIN teoria naturii umane, când piatra de încercare a legilor istorice este Frenologia fantastică a lui Gall, în care Comte însuși nu vedea decât rudimentele adevăratei biologie, nu se poate decât să fie surprins de îndrăzneala, și împreună cu ușurința gândirii, care se angajează să creeze o nouă ştiinţă pe asemenea fundamente Că autorul însuși, aprins de descoperirile sale imaginare, ar putea construi castele în aer, acest lucru este încă de înțeles Dar cum discipolii săi, care, la fel ca Littre, doreau să rămână pe o bază pozitivă și refuzau să-l urmeze pe profesor la rândul său de mai târziu, cum Mill, pentru care experiența exactă era singura bază a tuturor științei, puteau fi duși de asemenea fantezii , acest lucru este cu adevărat de neînțeles De aici se poate convinge doar încă o dată că filosofia pozitivă are foarte puține în comun cu știința pozitivă Analiza teoriei sociologice a lui Comte confirmă pe deplin această viziune Un scurt capitol este dedicat staticii, care se ocupă de individ, familie și societate Dar dacă studiul procesului istoric trebuie să fie precedat de o analiză a tuturor forţelor care acţionează în el, atunci statica lui Comte nu îndeplineşte această cerinţă Istoria are ca sarcină nu numai organizarea corectă a societății umane, ci și dezvăluirea conținutului esențial al activității umane, cucerirea naturii și dezvoltarea ideilor Comte însuși, așa cum vom vedea mai târziu, acordă importanța principală în acest proces mișcării mentale, religioase și filozofice Prin urmare, ar trebui să avem o analiză preliminară a conceptelor religioase și filozofice, pe care nu le găsim în statică Dacă aceste concepte sunt respinse ca false, atunci acest lucru trebuie să fie demonstrat Dar, pe lângă ele, există și altele, pe care Comte nu se gândește să le nege, conceptele de estetică și morală, care joacă și ele un rol semnificativ în mișcarea istorică a omenirii Între timp, la Comte nu găsim nici estetică, nici etică Pe de altă parte, Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI Activitatea omului în cucerirea naturii nu se limitează la organizarea formală a societății industriale Comte, care, din punctul de vedere al FILOZOFIEI pozitive, căuta pretutindeni legile naturale, putea fi mai convins decât alții că tocmai în acest domeniu există legile naturale, independente de arbitrariul uman Cunoașterea mai îndeaproape cu fenomenele, el nu ar fi căzut în acea greșeală grosolană cu care le reproșează metafizicienilor și anume că guvernul poate dirija totul în domeniul economic la propria discreție Remarca lui Mill cu privire la atitudinea extrem de superficială a lui Comte față de problemele economice a fost deja citată mai sus Este clar că în construcția rațională a unei științe care să cuprindă toate domeniile activității umane, noi, pe lângă așa-numita statică, sau sociologie în sens strict, care investighează structura societăților umane, trebuie să avem și științe care investighează dualul activitatea omului, în relație cu lumea fizică și în relație cu dezvoltarea ideilor, economiei și ideologiei Acesta din urmă ar trebui să includă studiul ideilor de adevăr, bunătate și frumos, precum și sursa lor comună, ființa absolută Istoria, ca proces cumulativ al dezvoltării umane, trebuie să prezinte o combinație a tuturor acestor aspecte variate ale spiritului uman

Există lacune semnificative în statistica lui Comte în sine Se ocupă de individ și societate Dar persoanele din societate sunt conectate nu printr-o singură structură socială, ci și printr-o origine și o limbă comune În consecință, pe lângă psihologia, care studiază natura individului, antropologia și filologia trebuie să aparțină părților elementare ale staticii Acesta din urmă, în special, poate oferi indicii foarte importante despre natura mentală și morală a omului Într-un sistem care pretinde că îmbrățișează plenitudinea cunoștințelor umane, acesta nu poate fi ocolit Dar Comte nu menționează asta ■ Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN Pe de altă parte, psihologia, care este absentă ca știință independentă, apare de două ori ca anexă, în biologie și în statica socială În aceasta din urmă, Comte se referă direct la studiile lui Gall, care, în opinia sa, a dovedit într-un mod incontestabil nu doar sociabilitatea înnăscută a unei persoane, ci și predominanța energetică a abilităților afective asupra pulsiunilor mentale și egoiste asupra celor morale (IV, Fig) Din fire, facultățile mintale ale omului sunt cele mai puțin energice, astfel încât la majoritatea oamenilor activitatea lor oarecum prelungită produce o oboseală intolerabilă "Între timp, spune Comte, tocmai de folosirea destul de persistentă a acestor facultăți înalte trebuie să depindă modificarea treptată a existenței umane în cursul natural al evoluției noastre sociale, în mod evident, atât pentru gen, cât și pentru individ, astfel încât, printr-o coincidență jalnică (une déplorable coïncidence) omul are cea mai mare nevoie tocmai de acel tip de activitate pentru care este cel mai puțin capabil" (IV,) În același mod, "conform unei teorii biologice sănătoase a omului, diferitele noastre atașamente sociale, din păcate, sunt multă energie, mai degrabă decât înclinații pur personale, deși fericirea generală ar trebui să depindă mai ales de satisfacția constantă a celor dintâi" (IV,) Cu toate acestea, Comte consideră de prisos să se complace la lamentări goale Aceste instincte inferioare au semnificația lor esențială în asumarea activității umane a anumitor scopuri; se poate deplânge în mod rezonabil doar gradul în care sunt predominante (IV,) Și deși în această privință natura umană este radical vicioasă, totuși predominarea obișnuită a sistemului de aspirații personale este pe atât de necesară, pe atât de inevitabil (-) - Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI ține-te unul pe celălalt: o bunăvoință mai mare este împreună o raționalitate mai mare și invers (-) Astfel, concluzionează Comte, o persoană este alcătuită din două feluri de aspirații opuse: el poate fi fericit doar ca urmare a muncii grele naturii este contrară l; pe de altă parte, fericirea personală depinde în mod esențial de dezvoltarea înclinațiilor sociale și, între timp, aspirațiile personale domină și ar trebui să domine într-o persoană, care singure sunt capabile să dea vieții sociale cursul corect (-) Comte nu își pune întrebarea: există o altă ființă în lume, compusă din principii atât de contradictorii, în care natura și nevoile se află într-o discordie atât de fundamentală? Acordul (consensul) de bază al întregului și al părților, care este inerent oricărui sistem și se manifestă în special în organisme, este evident absent aici Aparent, autorul nu observă că, cu astfel de date, dezvoltarea este complet imposibilă Pentru a ridica o persoană la un nivel mai înalt, este necesar, după cum recunoaște și Comte (IV,), să-și pervertize firea, să acorde predominanță a ceea ce este prin natură cel mai slab Cine va face acest lucru, dacă nu există un alt principiu superior în omul însuși, care să-l determine să se miște? Aici este imposibil să ne referim la o lege naturală necesară, căci legea

dezvoltării, conform teoriei, constă doar în dezvăluirea naturii originare, sau în rafinarea abilităților înnăscute, al căror echilibru reciproc inițial nu poate fi schimbat (IV,) În orice caz, legea presupune o forță activă, dar aici nu este Semnificația științifică a acestui punct de vedere, desigur, este exclusă Prima cerință științifică a oricărei teorii este prezentarea dovezilor, iar aici nu există nici cea mai mică Dar de la un visător care construiește castele în aer, se poate aștepta măcar la consistență și conexiune de concepte și nici aici nu găsim asta Întrebări de filosofie, KN II Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN Cu toate acestea, această caracteristică a proprietăților personale ale unei persoane nu mai are nicio semnificație în dezvoltarea teoriei lui Comte Deși face din construcția sociologiei pe principiile naturii umane elaborate de biologie ca primă și fundamentală cerință, principiile vieții personale nu sunt deloc luate în considerare în construcția societății; individul nu pare să existe Fiecare sistem este alcătuit în mod necesar din elemente esențial omogene cu el, spune Comte, astfel încât spiritul științei nu ne permite să considerăm societatea umană ca fiind formată cu adevărat din indivizi Adevărata unitate socială stă, fără îndoială, în familie, măcar limitată de cuplul elementar, care formează fundamentul său principal * (IV,) Este dificil să găsești o poziție care să fie mai puternic contrară realității Unde merg celibații și văduvii? Încetează ei să mai fie membri ai societății? Toată lumea știe că există multe societăți care nu sunt formate din familii, ci din indivizi Familia însăși este formată din persoane, în același mod, parteneriate industriale, societăți învățate etc Biserica Catolică, pe care Koyt o pune atât de bine în raport cu organizarea, se bazează pe principiul celibatului clerului, pentru care Comte chiar îl laudă a ei Între timp, această absurditate izbitoare este prezentată solemn ca o cerință a spiritului științei Bun este spiritul științei pe care Comte l-a scos din matematică și științe naturale! Familia Kont este construită pe o dublă subordonare: femeia față de bărbat și cea mică față de bătrân În opinia sa, "biologia pozitivă se străduiește în cele din urmă să reprezinte sexul feminin, în special în rasa umană, după cum este necesar, în comparație cu masculin, într-o stare permanentă de copilărie, care în toate privințele esențiale îl îndepărtează și mai mult de tipul generic ideal * (IV ,) Prin urmare, el se răzvrătește aspru împotriva învățăturilor privind egalitatea în drepturi a femeilor și Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI recunoaşte drept lege naturală necesară supunerea lor veşnică faţă de oameni Făcând acest lucru, totuși, el le cedează o oarecare influență morală "Fără îndoială, spune el, că femeile în general sunt cu mult superioare bărbaților în dezvoltarea spontană a simpatiei și sociabilității, pe cât sunt inferioare rațiunii și înțelegerii lor" (IV,) Prin urmare, adevăratul lor rol în familie și în societate este de a modera mintea prea rece și aspra a sexului predominant Comte a uitat că, cu câteva pagini înainte de aceasta, a admis că cea mai înaltă dezvoltare a rațiunii este și cea mai înaltă dezvoltare a instinctelor sociale; dar nu trebuie să căutăm consistenţa acestor fabricaţii Totodată, este imposibil să nu observăm că, recunoscând unitatea familiei bazată pe un scop comun (IV,), pe o legătură preponderent morală, menită să satisfacă în principal înclinațiile simpatice ale unei persoane (IV,)), cel mai dezvoltat la femei, Comte pentru a determina totuși relațiile de familie, nu se putea gândi la altceva decât la începutul pur al subordonării Conceptul de reciprocitate îi era complet străin Toate legile din lume recunosc un

bărbat ca cap de familie, dar capul este departe de a fi necondiționat Această viziune a lui Comte este în contrast extrem cu doctrina superficială a egalității femeilor, care pierde complet din vedere diferitele proprietăți și vocații ale sexelor Dacă la o femeie, așa cum este evident, sentimentul prevalează, iar la un bărbat o va face, atunci primul este în mod natural chemat să fie centrul familiei, iar al doilea liderul statului Dar pentru a elucida aceste principii este nevoie de altceva decât de teoriile presupuse biologice ale copilăriei eterne a sexului feminin Mai aproape de adevăr, deși și oarecum unilaterală, este doctrina atitudinii părinților față de copii Aici, subordonarea este stabilită chiar de natură Dar și aici, pe lângă supunere, există și libertate Un fiu adult devine o persoană liberă și, ca atare, este recunoscut ca un cu drepturi depline Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN membru al statului Cel mai puțin posibil, după exemplul lui Comte, este să punem subordonarea familiei drept model de stat consecință a "dorinței filozofiei pozitive de a subordona întotdeauna conceptul de ordine artificială observației unei ordini naturale" (IV,) El însuși indică diferența esențială dintre familie și stat Primul formează nu numai o asociere, ci și o adevărată unitate (unire); legătura aici este incomparabil mai strânsă, predominant morală, bazată pe instincte simpatice (IV, QO), o viziune, după cum puteți vedea, care este complet în contradicție cu teoria prezentată mai sus despre cea mai strânsă unitate a sistemelor mai complexe, dar în ea in esenta este complet corect De aici rezultă că principiul libertății, prin însăși natura uniunii, joacă un rol mult mai mare în stat decât în familie și, prin urmare, supunerea aici este cu totul diferită Tot ce se poate spune este că familia este arhetipul oricărei societăți umane Avem aici opoziţia radicală a sexelor, sau, în termeni morali, sentimente şi voinţe Prima reprezintă unitatea interioară, legătura spirituală a unirii, animată de un scop comun, a doua este unitatea exterioară, principiul puterii necesar în fiecare unire Atitudine! Aceste două elemente sociale opuse sunt determinate de legea căsătoriei care le leagă, principiu care stabilește o diferență profundă și fundamentală între familia umană și orice uniune animală; produsul unirii sexelor sunt copiii, care, crescând, devin persoane libere Nu este greu de observat că în aceste relații sunt exprimate principiile fundamentale ale oricărei societăți - puterea, legea, libertatea și scopul interior Ele sunt construite după același tip de bază pe care l-am urmărit de-a lungul fenomenelor din Lumea Fizică După cum se poate vedea, această lege formală se extinde și la domeniul spiritului Familia, însă, nu este capabilă să satisfacă toate nevoile umane Cercul lui este prea mic și Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI însăşi apropierea legăturii nu permite o diviziune semnificativă a muncii Pentru a îndeplini această sarcină, este nevoie de un organism mai larg și mai complex, care combină unitatea de scop cu diversitatea mijloacelor Aceste trăsături, spune Kont, disting organismul social, iar aceasta este superioritatea sa ridicată asupra individului Prin intermediul unei diviziuni a muncii stabilite în mod spontan și al punerii în comun a eforturilor, o multitudine nenumărată de oameni, care trăiesc independent unul de celălalt și își desfășoară propria afacere, de obicei fără măcar să se înțeleagă, nu mai puțin satisfac nevoile reciproce și contribuie la dezvoltarea generală (IV,) Comte consideră că este posibilă extinderea conceptului de organism care decurge de aici chiar și la întreaga rasă umană (IV,) s-au folosit în cele din urmă pentru binele comun (IV, boo) Dar de vreme ce, pe de altă parte, o asemenea specializare a

ocupațiilor implică inevitabil o îngustare a minții și predominarea intereselor personale asupra celor comune, atunci, datorită reacției necesare a întregului față de parte, reacția la început spontană, iar apoi organizate se înfiinţează organe speciale care trebuie să vegheze asupra intereselor întregului şi direcţioneze activităţile private spre binele comun Aceasta este sarcina guvernelor Ei înșiși nu sunt chemați să facă vreun progres deosebit, dar fără intervenția lor generală și constantă nu este posibil nici un progres, din cauza diminuării inevitabile a facultăților de la specializarea nediscriminată Această ingerință trebuie să fie nu numai materială, ci și morală; odată cu dezvoltarea ulterioară a omenirii, aceasta nu ar trebui să scadă, ci să crească În consecință, în societate se stabilește prin ea însăși o subordonare, nu numai practică, ci și mentală și morală, constând în dova reală rii la organe, autoritati Instinctiv, ocupațiile inferioare sunt subordonate unora superioare, mai generale, în urma cărora se stabilește o ierarhie continuă, mergând în ordinea generalizării treptate de la nivelurile inferioare, caracterizate prin cea mai mare specializare a ocupațiilor, până la vârf, unde există un guvern care guvernează Ѣlym și îl direcționează către un scop comun Astfel, dezvoltarea civilizației duce la o inegalitate socială tot mai mare (IV, Ó -Ó) Aceasta este viziunea lui Comte asupra ordinii sociale, o viziune care nu conține altceva decât o confuzie completă de concepte În primul rând, ideea unui organism, extinsă la întreaga rasă umană, este o inconsecvență pură Organismul presupune o organizare generală, dar rasa umană nu are o organizare generală În știință, acest concept este adesea aplicat societăților politice individuale, dar și aici trebuie făcut cu mari rezerve, altfel transferul unui concept aparținând unei sfere într-o cu totul altă sferă poate da naștere la mari abuzuri Un organism în sensul său propriu este o singură entitate materială care are organe sau instrumente pentru diferite funcții vitale Societatea, pe de altă parte, nu este o singură entitate materială, ci este formată din acestea, iar fiecare dintre acestea din urmă își păstrează viața independentă, unindu-se cu ceilalți pentru o activitate comună Această activitate generală poate avea propriile sale organe separate, formate din membri separați de societate și cărora li se acordă o numire specială Din acest punct de vedere, se poate numi metaforic societatea un organism; dar nu trebuie să uităm niciodată că acesta nu este un organism natural, în care toate părțile sunt legate de legea necesității și servesc doar ca instrumente pentru întreg, ci un organism spiritual, format din membri independenți, liberi, fiecare având propria sa personalitate obiective şi unite printr-o legătură liberă această diferenţă fundamentală conduce la cele mai perverse concluzii Ideile care sunt specifice doar unui organism natural sunt transferate metaforic organismului social: ele caută asemănări fără precedent și pe aceste fundații Fantastice se ridică clădiri urâte care nu au nimic de-a face cu realitatea Chiar și un avocat atât de sobru precum Bluntschli îi plăcea astfel de construcții metaforice Cu oameni care nu sunt reținuți de știința pozitivă, acest joc de Fantezie atinge proporții uimitoare Merită să vă uitați prin Elementele de sociologie a lui Spencer sau prin lucrarea în mai multe volume a economistului Scheffle, care s-a rătăcit: Structura și viața unui organism public pentru a vedea cât de departe poate merge absurdul Deși Comte nu a intrat în asemenea analogii fantastice, totuși, cu el atitudinea negativă față de principiul individual este adusă la o extremă atât de monstruoasă ca

nimeni altcineva Cunoscând doar filosofia secolului al XVIII-lea și necunoscând deloc ultimul panteism, a considerat punctul de vedere individualist un produs al metafizicii și l-a urmărit cu toată puterea De fapt, spune el, "într-o relație statică, precum și într-o relație dinamică, omul, propriu-zis, nu este în esență altceva decât o pură abstractizare; numai umanitatea este reală, mai ales în ordinea mentală și morală" (VI,) Și prezintă această absurditate incredibilă ca pe un adevăr evident - într-o asemenea măsură a fost întunecat simțul realității în acest filozof pozitiv Nu a fost lovit de faptul că gândirea și voința există doar la indivizi separați, în timp ce spiritul general nu are o conștiință independentă După aceasta, poate cineva să fie surprins că el cere o mai mare unitate pentru organismul social decât pentru organismul natural și insistă asupra intervenției constante a guvernului în activitățile cetățenilor Această viziune asupra guvernului ca lider general provine și dintr-un alt defect și mai grav al teoriei sale, și anume din confuzie totală Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN societate economică cu politică De la existența jurisprudenței, aceasta a stabilit o distincție între dreptul public și dreptul privat Primul determină structura întregului, al doilea, relațiile reciproce ale indivizilor Acestea sunt două domenii complet diferite, guvernate de principii și norme radical opuse Parteneriatul privat și statul sunt două forme diferite de viață publică Primul nu este doar o parte constitutivă a celui de-al doilea; respectând legea generală, își urmărește propriile scopuri private și este guvernată de propria sa voință Poate avea și un caracter internațional, de exemplu, companiile Canalului Suez sau Istmul Panama Este posibil ca relațiile private să nu aibă deloc o organizare comună și, între timp, să fie ghidate de norme absolut ferme de drept privat Așa sunt, de exemplu, relațiile comerciale Din aceasta rezultă clar că societatea economică și societatea politică sunt două forme diferite de societate: una este guvernată de dreptul privat sau civil, motiv pentru care este numită și societate civilă; al doilea este guvernat de legea statului Comte are perfectă dreptate când spune că predominarea exclusivă a intereselor private duce la neglijarea intereselor comune; nimeni nu se îndoiește de asta Dar nu rezultă din aceasta că ar trebui să se înființeze un guvern care să guverneze toate interesele private, ci doar să se înființeze un organism special pentru administrarea intereselor comune, în urma căruia se ridică o nouă uniune asupra societății civile, un afirmă că, dominând societatea civilă în sfera intereselor comune, nu-l absoarbe în sine, ci îi lasă independența cuvenită Această independență a tărâmului civil față de cel politic este dobândirea cea mai de preț a omenirii, primul și principalul bastion al omului ■ Libertatea Cehei Atât teoria, cât și practica mărturisesc acest lucru Între avocați serioși pe asta Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI nu există dezacord cu privire la cont; întrebarea se referă numai la sa > er intermediar, având un caracter mixt Dar pentru Comte, complet nefamiliar cu jurisprudența), care o considera, alături de metafizică, un fel de știință fantastică, această diferență nu există deloc Nu are o uniune politică adecvată, dar unei societăți economice i se dau toate proprietățile uneia politice În ce măsură confuzia de concepte extinsă în el este evidentă din faptul că în societatea ideală pe care a compus-o, despre care vom discuta mai jos, conducătorii sunt oameni care au cea mai extinsă ocupație privată și anume bancherii Această trăsătură este suficientă pentru a-i caracteriza părerile Comte a trecut cu vederea o altă formă de societate, care, totuși, joacă un rol important în instituțiile sale ideale Ademenit de structura

medievală a Bisericii Catolice, recunoscând separarea puterilor, laice și spirituale, ca fiind unul dintre cei mai mari pași pe calea dezvoltării umane, a dorit să introducă același dispozitiv în societatea sa ideală, înlocuind doar învățătura religioasă cu Filosofie pozitivă Între timp, în prezentarea staticii sociale, lipsește biserica Un astfel de decalaj nu poate decât să fie considerat foarte semnificativ Indiferent cum privim învățătura bisericească, este imposibil să ștergem din știință o alianță care a rezistat neclintit de mii de ani Acest lucru este cel mai puțin permis în știința pozitivă, care are pretenția de a se baza doar pe Fapte Biserica are cu atât mai mult dreptul să-și ocupe locul cuvenit în ea, pentru că ea reprezintă o formă de viață comunitară, complet diferită atât de cea politică, cât și de cea civilă, o formă care are propria sa natură și proprietăți speciale Biserica este o uniune moral-religioasă; principiul practic care predomină în el este principiul legii morale Iar statul, la rândul său, stabilește și menține începutul legii, dar legea de stat este o lege obligatorie și morală Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN legea este legea libertăţii Prin urmare, independența bisericii față de stat, la fel ca independența statului față de biserică, este din nou una dintre cele mai importante achiziții ale omenirii Această separare a ambelor uniuni servește drept bastion principal al celei mai prețioase apartenențe a omului ca ființă rațională, libertatea conștiinței Dacă la aceste trei alianțe adăugăm o a patra și anume cea discutată mai sus uniunea familială, atunci ne vor prezenta totalitatea Formelor de comunitate umană Este ușor de observat că ele reproduc din nou aceleași elemente și relații pe care le-am găsit mai sus în uniunea familială Familia se bazează în principal pe începutul iubirii, adică pe scopul interior al unirii, care stabilește unitatea sa interioară Statul, dimpotrivă, se bazează pe principiul puterii, care instituie unitatea externă Găsim aici din nou opoziția radicală a sentimentului și a voinței Pe de altă parte, în raport cu biserica și societatea civilă, întâlnim o altă opoziție fundamentală, și anume legea și libertatea, sau legea și morala Toate aceste principii, puterea, legea, libertatea și scopul interior constituie, după cum sa menționat mai sus, proprietatea necesară fiecărei uniuni umane; dar în același timp fiecare dintre ele este predominant într-o anumită formă de unire De aici rezultă diferența necesară între formele • tipice de viață comunitară: fiecare dintre aceste Forme întruchipează, în modul cel mai deplin posibil, unul dintre principiile fundamentale pe care se bazează societățile umane Statul, prin însăși natura sa, are puterea supremă; este reprezentantul poporului, ca întreg unic, în procesul său istoric La rândul ei, societatea civilă, din nou prin însăși natura sa, se bazează pe principiul libertății El, de fapt, aparține dezvoltării relațiilor economice, care se bazează pe activitatea personală, munca personală și "relațiile" personale În cele din urmă, biserica se învecinează cu dezvoltarea Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI idealist Acesta din urmă, după cum am văzut, conține principiile adevărului, bunătății și frumuseții Toate se dezvoltă independent; dar sunt capabili să formeze o uniune care are o influență permanentă asupra vieții umane numai atunci când sunt ridicați la sursa supremă a tot ceea ce există, adică când sunt asociate cu începutul religios Comte a înțeles acest lucru în ultima perioadă a vieții sale; de aceea a vrut să întemeieze o nouă religie Dar, din moment ce învățătura lui nu conținea nicio informație în acest sens, nimic nu putea rezulta din ea în afară de fenomene comice Această distincție de bază a uniunilor umane este un fapt dincolo de orice îndoială Știința

jurisprudenței a elaborat în detaliu diferitele lor Forme, urmărind constant fenomenele vieții și încercând să satisfacă nevoile umane în curs de dezvoltare Dreptul pozitiv, de stat, civil și ecleziastic, conține cel mai de preț material pentru oricine dorește să studieze științele sociale Dar Kont nu voia să știe toate acestea În loc să combine materialul dezvoltat de știința pozitivă, el ne-a oferit doar fragmente slabe și mizerabile din propriile sale gânduri prost concepute Mill admite că statica socială constituie partea cea mai slabă a operei sale (Auguste Comte etc , p) Pe de altă parte, Mill laudă legea dinamică descoperită de Comte, care constituie începutul și sfârșitul oricărei filosofii pozitive Ea emană din el și în cele din urmă se întoarce la el Dinamica socială în Comte nu se limitează la un capitol slab; ea îmbrățișează volume groase și jumătate Autorul a dorit să arate într-o trecere în revistă suficient de detaliată corespondența legii pe care o deduse cu faptele istorice Urmărind expunerea sa, putem determina ce este științific și de încredere în ea Aici, de la primul pas, ne întâlnim la fel Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN contradicție fundamentală, pe care am văzut-o deja în statică Dezvoltarea umană, spune Comte, constă într-o predominare din ce în ce mai mare a tocmai acelor abilități care îl caracterizează pe om și îl deosebesc de animale Prin urmare, nu cea mai joasă, ci cea mai înaltă Forma de viață comunitară, în care Funcțiile mentale și morale sunt predominante, fiind inițial într-o stare de amorțeală și doar încetul cu încetul acționând cu forța cuvenită, ar trebui considerată cea mai consecventă cu natura umană Ca rezultat al dezvoltării, fiecare facultate ar trebui să primească mai multă predominanță decât era inițial mai puțin energică Satisfacerea instinctelor personale trebuie să fie subordonată funcționării obișnuite a instinctelor sociale, pasiunea călăuzirii rațiunii Și deși o astfel de perversiune a economiei primitive nu poate fi niciodată pe deplin realizată, totuși, ca scop cel mai înalt, se străduiește întreaga dezvoltare a omenirii (VI, -) Comparând acest punct de vedere cu conceptul de dezvoltare subliniat mai sus, "ca o revelație naturală a naturii umane, caz în care echilibrul inițial al abilităților nu poate fi pervertit (IV,), iar ceea ce a fost la început anexal, trebuie să rămână mereu așa (V, I) > nu putem decât să fim convinși că avem aici două puncte de vedere care se exclud reciproc Pe de o parte, adevărata natură a obiectului este deja dată de la bun început și determină întregul curs ulterior; pe de altă parte, se dezvăluie abia la final, constituind scopul procesului În primul caz, pornim de la o cauză producătoare, în celălalt, de la o cauză finită, căci numai cea din urmă poate schimba natura, astfel încât ceea ce a fost inițial cel mai slab să prevaleze în cele din urmă Contradicția apare aici cu deplină claritate în toate aplicațiile Pe de o parte, Comte susține că, datorită dezvoltării principiilor mentale, acestea ar trebui să prevaleze asupra înclinațiilor Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI iar instinctele sociale asupra celor egoiste (VI,); pe de altă parte, el recunoaște ca Fapte indubitabil că "în totalitatea organismului nostru moral, instinctele celei mai puțin exaltate și cele mai egoiste au o superioritate irezistibilă față de înclinațiile mai nobile" (IV,) și insistă că influența principală a celor doi ucigași principali ai vieții umane, activitatea mentală și instinctul social, "rămâne întotdeauna, prin absolută necesitate, mai mult sau mai puțin subalternă în raport cu inevitabila predominare a instinctului personal, motorul primar necesar al existenței reale" (IV , -) posibilitati O contradicție metodologică se alătură contradicției în

viziunea principală În static, Comte a recunoscut că diversele aspecte ale vieții sociale sunt legate între ele într-o asemenea măsură încât nu este posibil să le studiem separat și, prin urmare, este necesar să trecem de la general la particular În dinamică, dimpotrivă, susține că, în ciuda acestei solidarități interne a elementelor sociale, este necesar să le studiem separat, dând întâietate celui care prin natura sa este predominant Ca atare, el recunoaște dezvoltarea mentală În ciuda slăbiciunii minții noastre, care are nevoie de o stimulare constantă din partea simțurilor și a impulsurilor, "totalitatea dezvoltării umane, spune Comte, a trebuit întotdeauna să se desfășoare sub îndrumarea lui necesară " Drept urmare, a fost întotdeauna recunoscută într-un mod de necontestat acea istorie a minții umane" (IV, -) Această poziție conține o cantitate semnificativă de adevăr, dar cum poate fi conciliată cu laudele lui Gall pentru că a răsturnat complet opiniile care "a atribuit activității mentale o predominanță himerică în direcția generală a vieții umane" și a aprobat "predominanța energetică a metoda afectiva Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN peste mental" (IV, ,)? Fără a intra într-o discuție teoretică a acestei întrebări, care, pusă în această formă, este lipsită de orice temei factual solid, trebuie să spunem că indiferent de relația activității mentale cu alte sfere ale dezvoltării umane, nu există nicio îndoială că ea aparține într-un loc foarte proeminent în mișcarea istorică și, prin urmare, legile care guvernează dezvoltarea mentală a omenirii pot servi ca un indiciu important pentru dezvăluirea legilor generale ale istoriei Să vedem cum își pune Comte sarcina S-ar părea că pentru a determina aceste legi, în primul rând, este necesar un studiu amănunțit al fenomenelor în sine Aceasta este cerința indispensabilă a științei pozitive Dar Comte consideră că este complet de prisos să întreprindă o astfel de muncă El se referă direct la legea pe care a descoperit-o despre succesiunea necesară a celor trei stări ale minții umane, inițial teologică, metafizică tranzitorie și în final pozitivă, asigurând că acest lucru a fost suficient dovedit de întreaga prezentare anterioară și este complet clar pentru toate mințile sănătoase (touts les bons esprits) În opinia sa, orice cititor care a urmat cursul gândirii în volumele precedente poate efectua această lucrare preliminară fără nici cea mai mică dificultate Comte însuși se mulțumește să deducă a priori întreaga succesiune a fenomenelor, "indiferent de investigarea lor directă, pe temeiurile necesare date în prealabil de teoria biologică a omului" (IV, -) Dacă repetarea aceleiași propoziții de cincizeci de ori este suficientă pentru a insufla convingere, atunci cititorul, cufundat în studiul filozofiei pozitive a lui Comte, ar putea, desigur, să fie convins de corectitudinea concepției sale Dar dacă în știință, în primul rând, sunt necesare dovezi, atunci nici măcar o umbră nu este reprezentată de lacuri Cititorul, obișnuit cu gândirea științifică, rămâne în deplină nedumerire Autorul a trecut prin diverse științe una după alta, Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI privind lumea fizică, matematică, astronomie, fizică, chimie, biologie Nici unul dintre ei nu spune nici măcar un cuvânt despre religie, pentru simplul motiv că acest lucru este în afara domeniului ei de studiu Singurele propoziții din care negarea religiei poate fi dedusă indirect sunt următoarele: (i) mintea umană este capabilă să cunoască numai legi, nu esențe;) el cunoaște doar relativul, nu absolutul Dacă aceste propoziții ar fi adevărate, atunci ar fi tot imposibil să deducem din ele șiruri de trei stări Dar amândoi s-au dovedit a fi falși În știință nu se cunosc doar legile, ci și esențe Orice substanță, de exemplu, apa

sau sarea de masă, nu este o lege, ci o anumită substanță, adică o esență care are propria compoziție, propria sa structură, propriile proprietăți și propriile variabile de stare De asemenea, știința cunoaște însăși esența acestor entități, materia, atribuindu-i în mod permanent și inalienabil proprietăți care îi aparțin Formele individuale ale acestei materii, atomii, care sunt înțeleși de minte, sunt, de asemenea, esențe Aceasta este energia în cele două Forme ale sale; așa este spațiul cu legile lui imuabile Și aceste esențe nu sunt doar relative, adică temporară, schimbătoare, existentă în anumite condiții și neexistând sub altele, ci eternă și neschimbătoare, adică absolută Știința afirmă că nicio particulă de materie nu apare sau nu este distrusă, ci doar își schimbă stările În același mod, ea afirmă că energia, trecând de la o Formă la alta, rămâne întotdeauna cantitativ egală cu ea însăși Acest lucru este de la sine înțeles despre spațiu: dacă distanțele cresc și scad odată cu mișcarea materiei conținute în ele, atunci nu ar putea fi vorba despre aplicarea geometriei Știința nu se îndoiește de adevărul imuabil, adică în sensul absolut și nu numai relativ al legilor matematice Filosofia pozitivă însăși își construiește întregul edificiu pe presupunerea că natura este guvernată de etern și neschimbat Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN ny, adică legi absolute După aceasta, a afirma că suntem capabili să cunoaștem doar ruda înseamnă să ne jucăm cu cuvintele sau să râdem de cititor Dar, desigur, toate aceste principii și legi, recunoscute de știință ca fiind absolute, au semnificație doar în domeniul pentru care sunt derivate Pot exista și alte fenomene cu propriile lor legi Pentru a trece de la absolutul particular la absolutul necondiționat general, este necesar să cercetăm totalitatea fenomenelor și să le reducem la unitate Abia atunci putem spune cu certitudine ce suntem capabili să știm și ce depășește limitele cunoașterii noastre Pe lângă natura fizică, există și omul Abia după ce l-am studiat și am adus rezultatele astfel obținute cu ceea ce ne oferă studiul naturii, suntem în drept să tragem o concluzie finală B Chicherin {Va urma) Biblioteca "Runivers" Gr J Leopardi şi pesimismul lui IV*) Conștiința deșertăciunii infinite a tuturor lucrurilor îl duce pe Leopardi la concluzia că singurul adevăr real constă în moarte: sfârșitul firesc al oricărei ființe este moartea; natura dă naștere distrugerii și se hrănește cu ea însăși - prin urmare, adevărata esență, singurul scop al ființei, este moartea "Anii înfloriți", spune moralistul nostru, "deși constituie tot ce este mai bun pe care îl dă viața, ei reprezintă totuși ceva jalnic: este trecător și tocmai atunci când un muritor din diferite semne este convins de declinul ființei sale, atunci el înțelege, că a atins deja limitele perfecțiunii măsurate cu el, deși nu avusese încă timp să-și miroasă și să-și cunoască propriile forțe, care acum scad Astfel, pentru fiecare muritor, o mare parte din viață este decădere, atât de mult în toate creațiile ei natura se grăbește și se îndreaptă spre moarte! Din același motiv, bătrânețea predomină atât de clar și constant în viața universului: fiecare din această ultimă particulă se grăbește neobosit spre moarte cu zel și viteză uimitoare Și pentru noi, în sfârșit, va veni vremea când nu există nicio parte exterioară forta, nici un impuls interior nu vor putea tulbura acea pace la care ne vom rasfata pentru totdeauna si insatiabil Atâta timp cât moartea nu și-a făcut treaba, noi doar uneori, mai departe *) Sfârşit Vezi cartea io Întrebări de filosofie, KN II Biblioteca "Runivers" V STEIN scurte momente, aparența sa este disponibilă, sub forma unui vis, unde visele, diversificate de Forme, ne aduc acea plinătate și dulceață de beatitudine, bucurii și speranțe, care nu ne sunt vizibile în

realitate"*) Cu astfel de vederi, ar părea destul de firesc să cauți eliberarea de suferință, dureri și slăbiciune într-o renunțare voluntară la viață, deoarece, "învățat din experiență la ce se reduce viața, inima încetează să se mai strângă de frica de moarte și numai care poate părea o jucărie dorită " un deznodământ indispensabil, pe care lumea fără sens, deși uneori îl laudă, nu încetează să se teamă și să se teamă ^ **) Pe de altă parte, să vezi deznodământul într-un final violent; este cu atât mai limpede că natura, după ce a rânduit omului o viață mai mizerabilă decât altor făpturi, i-a lăsat puterea de a pune capăt vieții când vrea și nicio nenorocire nu poate fi considerată mare dacă durata ei depinde în întregime de voință a celui care suferă, ca să nu mai vorbim că, chiar dacă nu îndrăznești să te despart de viața în realitate, atunci simpla conștiință a posibilității de a scăpa de la tine însuți mizeriile existenței constituie o ușurare semnificativă, datorită căreia greutățile sunt îndurate cu răbdare Acest exod, însă, închide mintea omenirii Pornind de la Faptul istoric că Porfirie, care a fost bântuit de ideea de sinucidere, a abandonat-o sub influența lui Plotin, Leopardi, în Dialogo di Plotino in di Porfirio, trece peste argumentele pro și împotriva sinuciderii Ca răspuns la observația lui Plotin că până și Platon a negat dreptul unei persoane de a se elibera cu forța de cătușele existenței, ridicate asupra lui de voința zeilor, Leopardi, prin gura lui Porfiry, spune: una este să înalți, să explici si apara anumite vederi in scoala si alta sa le duci la indeplinire in viata Nu îmi este necunoscut că Platon a introdus în scrierile sale doctrina vieții de apoi *) Cantico del gallo silvestre **) Il pensiero dominante viața, pentru a insufla oameni îndoieli cu privire la soarta postumă și a-i face să se ferească de nedreptate și fapte rele din timpul vieții Astfel de îndoieli, desigur, pot înspăimânta oamenii cinstiți care caută să aducă aproapelui nu rău, ci beneficii; pot intimida şi oamenii timizi, slabi la trup, care nu au nici dorinţa, nici hotărârea de a provoca nedreptate sau violenţă asupra altora), dar îndoielile acestor oameni, curajoşi, puternici, greu de imaginat, nu se vor feri de faptele rele Pe de altă parte, aceleași îndoieli cufundă pe toți oamenii în general în tremurături înainte de moarte, când nimeni nu este capabil să facă rău altuia "Astfel, prin îndoielile insolubile plantate în oameni în detrimentul soartei lor viitoare, moartea - în sine puțin teribilă pentru cei slabi de minte și dezirabilă pentru ceilalți - este un refugiu mai ne-, mai urât decât cea mai furtunoasă nenorocire a existenței, și din moment ce îndoiala liniștită nu există eliberare, iar mintea umană cedează în fața lor, aceasta este umanitatea condamnat pentru totdeauna să fie chinuit de gândul la Tartar și Elysium și, în timp ce toate creaturile mor fără teamă, pacea și liniștea nu însoțesc ultimul ceas al vieții umane "Ce este pregătit în viitor pentru aceste chinuri? Este o stare plină de tristețe și chiar mai insuportabilă decât existența pământească, sau o răsplată dulce, misterioasă, ascunsă înțelegerii umane? "Dacă, o, Platon, Minosul, Aak și Rhadamanthul tău - acești judecători imparțiali și inflexibili - nu au dreptul să ierte o umbră sau un indiciu de nelegiuire, atunci unde este acel muritor care va fi suficient de curat pentru Elysium și va fi spălat de păcat? Cel mai mult, conștiința unei persoane că întreaga sa viață a fost petrecută printre griji cât mai corect posibil, eliberează-l neputincios de frica pentru viitor și de frica de pedeapsa eternă Așa că, datorită învățăturii tale, o, Platon, frica depășește speranța și ia în stăpânire pe o persoană cu totul, și iată roadele învățăturii tale: neamul omenesc, care în

această viață este un exemplu uimitor de sărăcie, nici în moarte nu găsește sfârșitul suferinței, ci este condamnat dincolo de pragul mormântul să se aștepte la o soartă și mai deplorabilă Dacă soarta omului, ca individ, este atât de lipsită de speranță, atunci acesta din urmă, poate, găsește măcar o compensație în comunicarea și alianța cu propriul soi? "Măritele minți ale secolului nostru au făcut, până la urmă, o mare și strălucitoare descoperire, aproape divină: neputincioși să ofere fericire unei persoane individuale, ei, lăsând deoparte individul ca atare, au început să se gândească dacă fericirea nu a fost dată colectivului unități, și a lovit la afirmația că bunăstarea publică și drept înainte; astfel, spre deliciul mulțimii de politicieni, se dovedește că o societate, formată din indivizi, care - luați separat - lâncezesc sub jugul durerilor și al dezastrelor, în totalitatea lor, fiind o națiune, sunt pline de bucurie și fericire Așa este înțelegerea supranaturală a epocii prezente"*) Presupunând că legile bune, și mai mult succesele culturii morale și mentale, prin dezvoltarea în societatea umană a unei anumite blândețe și simț al dreptății și înțărcarea indivizilor de violență și vărsare de sânge, îi obligă pe oameni cu mai multă precauție să se angajeze în pericolele asociate cu încălcările al legii, Leopardi departe de înalte binecuvântări, pe care, prin multe greutăți și sacrificii, omenirea le-a realizat în secolul al XIX-lea Leopardi este un dușman al "epocii prezente iluminate" la fel de mult ca și Schopenhauer Ca să nu mai vorbim de educație, care, în preocuparea sa pentru spirit și dezvoltarea sa la nivel mondial, distruge corpul din noi, întregul sistem social modern este departe de a fi propice creșterii curajului, generozității, ardorii, capacității de a acționa și de a se bucura - Dialogo di Plotino e di Porfirio Biblioteca "Runivers" PESIMISMUL LEOPARDILOR Astfel, și comparând indivizii și masele antice cu cei moderni, se poate concluziona pe bună dreptate că vechii, atât în morală, cât și în filozofie, au fost incomparabil mai curajoși decât noi În același timp, în ciuda creșterii iluminismului, dorința de cunoaștere este în scădere, iar dacă numiți adevărații oameni de știință care au trăit cu cel puțin de ani în urmă, se dovedește cât de disproporționat de mare este acest număr față de secolul actual Se spune că acum sunt puțini oameni de știință pentru că cunoștințele nu se îmbină, ca înainte, în rare alese, ci sunt distribuite între mulți oameni, iar abundența celor din urmă răsplătește insuficiența celor dintâi Dar cunoașterea nu este bogății care pot fi împărțite și combinate, constituind în general una și aceeași valoare; unde toată lumea știe puțin, acolo toată lumea știe puțin, căci cunoașterea este indivizibilă Este adevărat că educația superficială poate fi comună multora, dar adevărata "cunoaștere" aparține doar oamenilor de știință și chiar și atunci cea mai mare parte este în circulație doar printre cei mai învățați În general, fără îndoială, numai el este capabil să avanseze omenirea care este personal echipat cu cea mai mare masă de cunoștințe și este incontestabil că apariția acestor "mai învățați" devine acum din ce în ce mai dificilă în fiecare zi Același declin se reflectă în literatura modernă; cărțile care sunt scrise mai degrabă decât citite costă în general atât de mult cât costă și există în funcție de cât costă Îmi imaginez cât de glorios va râde secolul viitor de bibliografia monstruoasă a timpului prezent, sau poate că va judeca așa: toate bibliotecile sunt pline de cărți, dintre care multe VALOAREA și de ani de muncă; Să citim mai întâi aceste cărți, apoi ne vom opri asupra celor care costă mai puțin efort, iar când nu mai rămâne nimic de citit, ne vom întoarce la improvizațiile cele mai apropiate de noi

Vârsta noastră este vârsta copiilor; totul se face copilăresc, fără alte pregătiri, iar mediocritatea însăși a devenit o curiozitate Aceasta este diferența dintre secolele noastre și cele trecute Desigur, măreția a fost întotdeauna Biblioteca "Runivers" V STEIN rar, dar în secolele trecute cel puțin mediocritatea a predominat, iar acum aceasta din urmă a fost redusă la nesemnificație; de unde murmurul, jena generală; toată lumea vrea să fie totul și nimeni nu acordă atenție celor puțini, cu adevărat demni, care nu au loc printre mulțimea monstruoasă de concurenți *) Acestea sunt departe de a fi rezultate de invidiat obținute cultura modernă, iar dacă iei în considerare, că doar o parte nesemnificativă a umanității are civilizație și chiar și ea ar putea realiza un adevărat social - sistemul nostru doar printr-un număr nenumărat de secole și aproape întâmplător, atunci nu este mai corect să exprimăm judecata umanității în această Formă: deși omul este cea mai înaltă dintre toate ființele, dar cea mai înaltă se datorează mai degrabă imperfecțiunilor, și asta cu atât mai mult cu cât civilizația umană, puțin accesibilă îmbunătățirii ulterioare, stă pe un teren zdruncinat și poate cădea cu ușurință complet**) Deși este de acord că omenirea a făcut progrese, în sensul extinderii Sferei materiale, în primul rând, a nevoilor și modalităților de satisfacere a acestora, Leopardi se îndoiește, totuși, de perfectibilitatea condițiilor fundamentale ale vieții sociale "Atâta timp cât viața va fi dominată de egoism și căutarea [fericirii" egoiste, oamenii cinstiți nu vor lăsa tristeți, ci ticăloșii disprețuitori, veselie; toate clasele societății vor sta invariabil în pază și într-o veșnică conspirație împotriva oamenilor cu înălțime? suflet; adevărata virtute va fi persecutată de ură, calomnie și invidie; cei puternici îi vor devora pe cei slabi, cei săraci vor fi sclavi lingușitori ai bogaților; neamul omenesc generos, deloc stânjenit, își va păta mâinile în sângele prețios al fraților lor; disputele vor continua să sfâșie Europa și America, de fiecare dată ca dispute nefericite cauzate de vânzarea de piper, scorțișoară, condimente, zahăr *) Dialogo* di Tristano e di un amico **) La scommessa di Prometèo Biblioteca "Runivers" PESIMISMUL LEOPARDILOR trestie sau alte beneficii bănești, pune în față o armată împotriva alteia Adevăratele merite - virtutea, modestia, conștiința, dragostea pentru viitor, în orice sistem politic, fie vor fi șterse din activitatea publică, fie vor fi însoțite de eșecuri, dureri și tot felul de nenorociri, așa cum natura însăși le destină Dar insolența obscenă, minciunile, mediocritatea vor domni biruitoare; oricine și-a asigurat puterea sau autoritatea va abuza de ei, indiferent de orice formă de guvernare Așa este legea înscrisă de natură și soartă pe o tăbliță de diamant, și nici fulgerul lui Volta și Davy, nici Anglia cu mașinile sale, nici spiritul noului timp cu scrierile sale politice, care se revarsă într-un flux maiestuos, precum Gange, nu îl va șterge Dar cunoscând și "prostia și tartuzia oamenilor care se află în lupta neprofitabilă a bucuriilor, ei nu sunt așa, și buni, nu-i mulțumesc, provoacă îngrijorări infinite și din păcate-sunt mai mult decât depresiile lor- și mai religioși caută" **), Leopardi nu cade în ura umană "Nu vreau și nici nu pot să-i urăsc pe cei care mă jignesc eu însumi", căci sunt convins că "oricine îmi face rău și rău sau decide să mă jignească, face asta numai de dragul de a elibera comoditate sau plăcere personală dar nu din dorința dezlănțuită de a face rău altuia, iar acest impuls este firesc și nu poate provoca ură În plus, observând viciul sau vina altcuiva, înainte de a fi indignat, încerc să mă pun în locul altuia - în situația lui și împrejurările date - și din moment ce, de fapt, se dovedește că eu însumi, poate, aș fi căzut în aceleași

erori, atunci prin această toată hotărârea de a fi supărat pe altul dispare De ce, spune în altă parte Leopardi, să-i pună pe oameni-frați pentru ai lor *) Palinodia, ț*) Dialogul naturii și al unui islandez ***) Timander e Eleandru Biblioteca "Runivers" В ШТЕЙНЪ • suferinta esentiala - sunt vinovati, pana la urma, de natura, care a nascut omenirea si o trateaza ca pe o mama vitrega; ar trebui să privim natura ca pe un dușman primordial și, amintindu-ne că la început omenirea, unindu-se în societate, a intrat într-o alianță tocmai împotriva naturii, este necesar să îmbrățișăm toată omenirea cu dragoste, dându-i și așteptând de la ea o protecție rapidă și dezinteresată împotriva pericolelor și amenințărilor pregătite de natură; a înarma mâna unui om împotriva unui om, a înființa intrigi și ambuscade pentru vecinul tău este la fel de lipsit de sens ca și cum, în mijlocul unui atac al trupelor inamice asupra unei tabere, ar începe în interiorul acesteia din urmă, în uitarea pericolelor, un se ceartă între tovarăși de arme și trage arme împotriva acestora din urmă această dorință se va întări în umanitate, iar atunci când teama de natură impivă, care a supus inițial oamenii jugului social, va fi reînviată cu o nouă forță, datorită unei mai precise cunoașterea tuturor lucrurilor, relațiile reciproce cinstite și veridice dintre oameni, dreptatea și iubirea se vor întări pe o bază mai solidă decât acele absurdități arogante, pe care se bazează acum decența mulțimii La egalitate cu recunoașterea existenței răului ca Fapt comun universului sau, cel puțin, pentru lumea noastră, și la fel de imuabilă ca Forma de cerc, Leopardi pentru principiul călăuzitor pentru cei "care în suferință arată măreție și putere și nu-și agravează suferința prin ură și răutate față de toți semenii lor, mai mult groaznic decât orice altceva *), pune "să renunțe la toate dorințele și, fără să-i pese de aversiunea suferinței, dă preferință unei vieți modeste și calme, nefăcând rău nimănui și nepăsându-se de exaltarea poziției sale "Dar, adaugă el, sunt naivi cei care cred că trăind în societate și ne jignind pe nimeni, se poate evita insultele celorlalți; parcă voluntar *) La Ginestra Biblioteca "Runivers" PESIMISMUL LEOPARDILOR cedând oamenilor și mulțumindu-te cu cel mai puțin din toate, se poate spera că oamenii îți vor lăsa măcar un loc și nu se vor certa cu tine și cu acest tip Nu poţi scăpa de răutatea oamenilor decât retrăgându-te din societatea lor şi complacându-te în singurătate " Esenţa catehismului mărturisit de Leopardi spune că atunci când fericirea este de neatins, este absurd să te lupţi cu împrejurări invincibile şi să arzi de dorinţe irealizabile; dimpotrivă, singurătatea, liniștea și resemnarea față de soartă, dacă nu reprezintă deliciile mândriei, ci sunt mai potrivite cu cerințele rațiunii, mai potrivite cu adevărata natură umană și eliberează viața de masa suferinței, greutăților, și dezamăgiri cu care deja este debordant Aici este imposibil să nu remarcăm asemănarea dintre doctrina lui Leopardi și Schopenhauer: "Nu încercați să fiți fericiți și nu vă asumați posibilitatea de a evita nenorocirea" - acesta este cel mai înalt principiu și esența întregii înțelepciuni umane Înclinându-se în fața poziției filozofiei stoice: sustine et abstine (răbda și abține), Leopardi îi repetă pe vechii moraliști din această direcție și, trăgând din ei vindecare din toate părerile, spune: "după o lungă luptă interioară și multe suferințe, ajuns la aceasta concluzie aproape împotriva voinței lui am învățat enorm din aplicarea acestei filozofii în practică și îi îndemn pe cei care citesc aceste rânduri să se convingă de același lucru din propria experiență Prin urmare, este clar de ce Leopardi a fost atât de preocupat de publicarea Manualului lui Epictet, care, în cuvintele Martei *), "cel mai riguros și mai

consecvent dintre stoici", de ce l-a tradus pe Isocrate cu nu mai puțină dragoste și de ce el au considerat expunerea publică a acestor lucrări ca fiind cea mai importantă munca lor Obișnuindu-se să contemple fără pasiune viața, un om înțelept la gânduri, potrivit lui Leopardi, doar până la *) K Marta Filozofi și poeți morali în timpul Imperiului Roman Per M Korsak M i o, p Biblioteca "Runivers" Õ V Sh TE i n z merge spre acea stare fericită când, uitând de inutilitatea și nesemnificația vieții, începi din nou să recreezi lumea după modelul tău și, odată cu asta, împreună începi să apreciezi, să iubești și să dorești viața, căzând în aceleași iluzii pe care le ai ai mâncat în tinerețe, experimentând totul din nou binecuvântările primei neexperiențe Dar, desigur, aceasta nu este altceva decât auto-înșelăciune "Așa că, printre vise și fantezii, îți vei trăi viața abia atunci pentru a o supraviețui; acesta este singurul bine care poate fi obținut din viață, singurul scop pe care oamenii și-l pun în fiecare dimineață când deschid ochii În același timp, ca o consecință a conștiinței mizeriei universale a ființei, un înțelept are compasiune față de sine ca victimele mamei naturii sau mai bine zis soartei, iar de aici conceptul de fraternitate universală = sau solidaritate a tuturor omenirea se dezvoltă, ca o uniune firească ƀ asigurare reciprocă împotriva influenței distructive a adevărului nevăluit, care, după Leopardi, este realizabilă prin întărirea și dezvoltarea universală a sentimentelor în opoziție cu rațiunea *) După ce am conturat, pe cât posibil, în expresiile autentice ale lui Leopardi însuși, conținutul învățăturii sale, în loc să rezumam cele spuse deja, vom transmite aici esența unui apologe foarte caracteristic, venerat pe bună dreptate ca cea mai bună lucrare a Leopardi, care, de altfel, va familiariza cititorul cu Maniera și metodele scriitorului luat în considerare În această apologie - "Storia del genere umano" - Leopardi ne duce la existența unei epoci de aur La început, spune el, deși pământul era mai mic decât este acum și, în plus, era totul la nivel, dar universul nu reprezenta; varietate de fenomene maiestuoase, oameni cu lăcomie nesățioasă contemplau lumea și găseau o mare plăcere în fiecare senzație din viața lor veșnic tânără, dar primele zile ale creației abia trecuseră și au apărut primele licăriri de cunoaștere, cum *) De Sanctis, nume eseu, pagina Biblioteca Runiverse Pesimismul leopardului õ!> oamenii și-au pierdut mulțumirea cu viața și, în absența speranței de progres, s-au săturat de existența însăși Pentru a oferi oamenilor noi căi de a atinge fericirea, Zeus a mărit limitele creației, a îmbunătățit-o, împodobindu-o cu farmece noi, dând diversitate rasei umane etc Temporar, acest lucru a înseninat viața, dar când farmecul noutății a trecut de asta timp, oamenii s-au întors din nou la disprețuirea vieții, au căzut în răutate și dezastrele le-au pervertit chiar sufletul Furios, constructorul a trimis un potop asupra omenirii, iar când acesta a trecut, iar Deucalion și Pyrrha au repopulat pământul, Zeus, cunoscând deja adevărata natură a omenirii, a venit cu ideea de a încerca noi mijloace pentru a-și alina soarta Pentru a distrage atenția oamenilor de la a se gândi la fericirea nesfârșită și necunoscută, Zeus a oferit omenirii boli și dezastre la celălalt capăt, astfel încât suferința trupească, legând sufletul uman de viață, le-a făcut semn victimelor cu speranța eliberării de necaz în prezent, iar frica și pericolele reale trăite de omenire în fiecare oră, prin absența lor temporară, l-au împăcat cu viața chiar și pe cel care o urăște cel mai mult Pentru a completa binecuvântările sale, Jupiter a dat în cele din urmă oamenilor exaltări, himere supranaturale, cărora le-a dat o mare putere Aceste fantome au fost

numite dreptate, virtute, glorie, patriotism etc și au fost adorate de omenire multă vreme; poeții și artiștii au făcut ecoul entuziasmului general și, de dragul acestor zeități imaginare, mulți oameni au sacrificat viața și sângele Printre himere, atât de venerate de oameni, a existat una, numită "Înțelepciunea", idolatrizată în mod egal cu ceilalți Ea a promis de multe ori că le va arăta admiratorilor ei "Adevărul", cea mai înaltă zeitate, stăpânul ei, care, necoborând niciodată pe pământ, rămâne printre zei apropierea sa va oferi oamenilor o rază profundă Biblioteca "Runivers" ■ V mat b zoom, morală și organizare perfectă, ceea ce îi face aproape egali cu zeii "Înțelepciunea", însă, nu și-a ținut promisiunea și, pierzându-și încrederea în ea, oamenii au apelat direct la Zeus, cerând "Adevărul" și reproșând constructorului că privarea insidioasă a creațiilor sale de acele nenumărate beneficii care ar rezulta din prezența "Adevărului" în rândul oamenilor Indignat de ingratitudinea umană, Zeus a acceptat să elibereze "Adevărul" oamenilor, și nici măcar temporar, ci cu faptul că ea ar stăpâni pentru totdeauna asupra umanității: o pedeapsă teribilă, pentru că, dacă "Adevărul" ar fi reprezentat zeilor doar fericirea lor veșnică, atunci oamenilor le-ar putea dezvălui și le-ar putea aminti de nenorocirea lor înnăscută și să confirme că dezastrele nu erau deloc o chestiune de întâmplare , ci o lege imuabilă, și prin aceasta poporul a trebuit să înțeleagă nesemnificația binecuvântărilor pământești, natura iluzorie a tot ce este pe pământ, cu excepția propriei suferințe, și cu pierderea speranței pentru o viață mai bună, să se răcească la muncă - în special munca mentală - fără a scăpa, însă, prin lene și disperare, de strădania spre fericirea invizibilă care însoțește fatal umanitatea "Toate imaginile infinitului", a adăugat tunătorul, pe care l-am dăruit anterior oamenilor, vor dispărea înaintea "Adevărului", pământul va părea mai aproape de ei, la fel ca universul, viața își va pierde valoarea și scopul, rasa umană se va uni într-un întreg, dar în esență se va dezintegra în atâtea unități separate câte indivizi vor fi Neavând nici patrie de iubit, nici străini de urât, fiecare se va iubi numai pe sine; dezastrele se vor înmulți nenumărate, dar muritorii nu se vor înmulți se hotărăsc să se sinucidă, pentru că "Adevărul" sunt la fel de josnic de lași și nefericiți" Stăpânul zeilor a făcut așa cum a spus, iar predicțiile sale au fost justificate: dacă apariția altor zeități s-a înmulțit anterior - cel puțin temporar - evlavia, atunci "Adevărul", care, înainte de apariția sa pe pământ și nu stăpânise încă asupra lui , a avut numeroși admiratori, stabilit- Biblioteca "Runivers" PESIMISMUL LEOPARDILOR amestecându-se printre oameni, acum umpleau sufletele muritorilor de atâta groază încât ei, ascultându-i împotriva voinței lor, au refuzat să onoreze zeitatea Cei care tânjeau cel mai mult la stăpânirea "Adevărului" îl defăimeau și îl urau acum și, din moment ce oamenii nu puteau nici să scape și nici să învingă tirania stăpânului lor, au căzut în suferințe inexprimabile, în care rămân până astăzi și vor rămâne pentru totdeauna Atins de spectacolul celor asupriți în mod special de tirania poporului "Adevărului" care se remarcă prin perspicacitatea minții, puritatea moravurilor și noblețea vieții, Jupiter s-a hotărât să-i consoleze pe nefericiții muritori "Cupid(r), cel mai plin de compasiune dintre zei , a apărut pe pământ, iar acum, cel puțin de când caustică și nu pentru mult timp, dragostea pătrunde în inimile generoase și directe ale aleșilor, umplându-le cu o dulceață minunată și încântătoare, insuflându-le sentimente sublime, o gravitație către bunătate, virtute și vitejie; datorită acestui lucru, unii aleși experimentează pentru o clipă un lucru necunoscut până acum

- adevărata fericire reală, și nu doar fantoma ei; - alături de aceasta, concomitent cu iubirea în suflete, unde pătrunde, fantome nobile, luate de restul ale umanității, apar - iluzii frumoase și prețioase ale vârstei infantile a omenirii Acest apologe, poate mai clar și mai deplin decât alte lucrări, dezvăluie contradicția în care Leopardi are premise la concluzii finale, și marchează la acest scriitor absența consecvenței, care, de exemplu, este remarcată de Dante, în sensul de strictă armonie între posse, nasse și velie; după justa remarcă a lui De Sanctis, deși rațiunea și adevărul îl îndeamnă pe Leopardi la o cunoaștere nemiloasă a nesemnificației și a deșertăciunii ființei, aceasta din urmă nu se desprinde de sub voințe; Leopardi susține așadar că omenirea trăiește și vrea să trăiască atâta timp cât nu își pierde simțurile și imaginația și atât timp cât trăiesc în națiuni întregi sau vizitează indivizi individuali, himere divine, exaltate, în Biblioteca "Runivers" V STEIN un fel de virtute, glorie, patriotism, dragoste etc Chiar și atunci când fantomele de aur sunt expuse suflului distructiv al Adevărului care nu dă naștere mulțumirii, singurul leac pentru indivizi și umanitatea colectivă de boala înclinațiilor egoiste și sălbăticiei în Ochii lui Leopardi este celebra gimnastică a trupului și a spiritului și preocuparea neîncetată pentru păstrarea și întărirea puterii imaginației și simțirii, de dragul reînvierii iluziilor care luminează existența, și rămâne o amăgire recunoașterea realității quand même, oricât de stăruitor le subliniază mintea inutilitatea Această contradicție cu sine însăși nu-i scapă lui Leopardi însuși când spune: "atingând adevăruri dure și triste în scrierile mele, fac asta cu unicul scop de a-mi degaja sufletul și de a mă mângâia cu râs, dar împreună cu asta sunt în acestea, dar în scrierile mele plâng neobosit și în orice fel posibil, sfătuiesc și condamn studiul unui adevăr mizerabil și rece, a cărui cunoaștere dă naștere nepăsării, lenei, ticăloșiei, strâmbei, necinstei comportamentului și pervertirii moravurilor și , dimpotrivă, laud și înalță greșelile, care, luminând viața, duc la gânduri și la fapte nobile, vesele, mărinimoase, virtuoase și roditoare pentru binele comun și privat *) În capitolul precedent am avut deja ocazia să subliniem asemănarea dintre doctrina lui Leopardi despre infelicità și legge di soffrire și teoria voinței și reprezentărilor avansate de art Schopenhauer Amândoi aparțin categoriei gânditorilor care privesc durerea și suferința nu ca pe un privilegiu special care este soarta celor aleși, ci ca pe un fenomen global; pesimismul lor nu are ca obiect crearea unei aristocrații a "deziluzionaților" și *) Timandro e Eleandro Biblioteca "Runivers" PESIMISMUL LEOPARDILOR avantajul esențial pe care îl atribuie geniului este doar o înțelegere clară a ceea ce restul omenirii este vag conștient Toată ființa este completă și separarea care se încadrează în ea aceste nenorociri, după părerile atât ale filosofului german, cât și ale poetului italian, nu sunt altceva decât manifestări ale aceleiași legi a suferinței (voțiune), acțiunii căreia omul și tot ceea ce este finit sunt supuși în mod egal Dezastrele subiective sunt considerate de ambii gânditori ca un fenomen nesemnificativ pierdut în mijlocul universului, iar odată cu ele se proclamă și existența răului obiectiv, impersonal, care domnește la toate nivelurile și în toate domeniile ființei Absolutul sau lucrul-în-sine, pe care Popenga-uer îl numește "voință" și Leopardi "puterea" inerentă materiei, constituie inexplicabilul, indiferent față de fenomenele care au loc în timp și spațiu, inaccesibil cunoașterii, ceva misterios și se opune tot ceea ce ființă, care, dezintegrandu-se după moarte în elemente ale materiei, se transformă în nimic În ciuda

punctelor comune de contact dintre ambii gânditori, diferența dintre ei este și mai pronunțată În primul rând, se exprimă în expunerea doctrinei Conform justei observații a lui De Sanctis, Schopenhauer este o minte remarcabilă, limpede, iute, rece și extrem de ascuțită; conduce o predare departe de obișnuită, iar dacă nu ești de acord cu toate judecățile lui, atunci în orice caz ești uimit de originalitatea lor, dobândești diverse cunoștințe și petreci timpul cu mare plăcere pentru tine Leopardi își bazează argumentul pe bunul simț, desenează lucrurile - prost, bine-sho-fie - dar așa cum este în realitate; negonind după efecte exterioare, poetul rămâne modest și moderat în expresii: incolora și lipsa de scop pe care le atribuie vieții se reflectă, parcă într-o oglindă, în proza sa seacă; stilul lui, ca și perspectiva lui, poate fi asemănat cu un deșert neospitalier în care se caută în zadar flori Schopenhauer, dimpotrivă, este irezistibil de elocvent, Biblioteca "Runivers" V STEIN bogat, înflorit, vioi, se amuză, se distrează și chiar și atunci când raționează, le dă o asemenea întorsătură, parcă într-o conversație întâmplătoare, între o ceașcă de ceai și un pahar de șampanie, proclamă vanitatea și sărăcia vieții Schopenhauer este citit cu plăcere, dar Leopardi este pătruns involuntar de evlavie *) Trecând la însăși esența doctrinei, se poate fi de acord cu E Caro că pesimismul lui Leopardi diferă de doctrina lui Schopenhauer doar în două puncte Aceste două puncte sunt: cauza răului și vindecarea lui Despre cauza metafizică a răului, Leopardi nu știe nimic și nu vrea să știe nimic Însuși răul, potrivit poetului, este simțit și observat ca suma de senzații reale extrase din domeniul experienței, și nu speculații Oricine a încercat să derive necesitatea răului din principiul fundamental, fie că "voința" (la Schopenhauer) sau " inconștientul " (la Hartmann), a căzut în teorii de neînțeles sau, cel puțin, arbitrare Leopardi își stabilește un cadru mai strâns - se limitează la stabilirea, prin observație legea generală a suferinței, fără să se aventureze pe tărâmul dialecticii transcendentale: el simte doar ceea ce este, dar nu încearcă să demonstreze că așa ar trebui să fie Mai departe, necunoscând cauza răului, Leopardi nici măcar nu încearcă să ofere remedii vindecătoare împotriva lui, urmând exemplul pesimiștilor germani dar în orice caz ușor de atins**) Din compararea lui Leopardi cu Schopenhauer, este firesc să trecem la examinarea întrebării cât de mult poate pretinde învățământul poetului italian pentru FILOZOFIE Așa cum este în general cazul evaluărilor literare și *) E Caro: Pesimismul în secolul al XIX-lea, M , p - **) De Sancfis: Saggi critici, Napoli , p Biblioteca "Runivers" PESIMISMUL LEOPARDILOR În ceea ce privește Leopardi, întâlnim cele mai diverse opinii, excluzându-se unul pe altul Potrivit unor critici italieni, G Leopardi nu este doar un gânditor, ci merită aproape ascensiunea în vârful științei cunoașterii tuturor lucrurilor Opiniile lor ar putea fi puse pe seama părtinirii naționale excesive, dacă nu ar fi confirmate de sentința lui Schopenhauer, departe de a fi generos cu laude *) Cu totul opusă apreciere a lui Leopardi o fac cei mai noi cercetători, ca să nu mai vorbim de Gioberti, care, deși recunoaște în Leopardi una dintre cele mai serioase minți care au fost cunoscute vreodată, îi neagă totuși, ca gânditor, epitetul de măreție tisa, de exemplu, constată că considerentele despre natura omului, derivate de Leopardi prin experiență, dezvăluie claritatea și noutatea vederilor; absența, totuși, a celei mai înalte calități a geniului filozofic (adică capacitatea speculativă, care oferă o reprezentare complet vizuală a celor mai înalte abstracțiuni), precum și capacitatea de a crea, de a sistematiza (un singur lucru care conferă gândurilor o

coordonare armonioasă)) slăbește din puterea concluziilor generale pe care Leopardi le construiește pe analogii, imagini și maxime și, după ce abia le-a conturat, merge mai departe; din acest motiv, De Sanctis neagă orice interes ştiinţific serios pentru Operette morali**) În opinia lui Boucher-Declerc, în Operette morali nu există nimic care să caute coerența sistematică sau soliditatea principiilor; Fanteziilor li se acordă aici mai mult spațiu decât dialecticii, iar însuși cursul raționamentului capătă adesea o nuanță de butade umoristice Oricât de corect ar fi să negi meritele filologice și faima poetică lui Leopardi, este la fel de absurd să-l pui pe el la egalitate cu mari lupte *) Vezi Welt ais Wille und Vorstellung, vol II după ediţia a V-a din , p - E O Lindner: A Schopenhauer Von imm Ueber ihn Berlin , p - D Asher: A Schopenhauer Neues von ihm und über ihn, Berlin p , - **) Vezi De Sanctis: Studio su Giacomo Leopardi Napoli , p - Întrebări de filosofie, în Și & Biblioteca "Runivers" V STEIN porecle ale adevăratei înțelepciuni Filosofia lui ciudată sau mai bine zis, conturul ei neterminat, neaderând la niciun sistem, nu provine de la nicio școală *) Olar, eludând discuția despre semnificația filozofică a teoriei infelicității, susține că această teorie particulară este singura și cea mai importantă sursă care îl inspiră pe Leopardi și, în același timp, absoarbe nu numai mintea, ci și inima, într-un cuvânt, întreaga ființă a scriitorului: avem de-a face aici nu cu sistemul, deschis și chibzuit în tăcerea studiului - aceasta este o viață întreagă, întreaga persoană, care încetul cu încetul dispar într-un singur gând Într-un cuvânt, deși Leopardi susține că raționamentul său se bazează pe observații, acestea sunt puține în realitate, iar doar imaginația ar trebui pusă pe seama a ceea ce autorul pare sincer a fi dedus și dovedit din Fapte În cele din urmă, conform reamintirii lui Plumacher, purtătorii întristării lumii se transformă, în general, în filosofi-pesimişti numai dacă, după depăşirea contradicţiilor interne, dezvoltă nemulţumire conştientă faţă de fiinţă, indiferent de schimbările subiective ale fericirii şi nefericirii, şi dacă, prin reflecţie, sum yut obtinut prin experienta Faptele se generalizeaza si gasesc un motiv comun pentru ele; Plumacher nu vede asta la Leopardi; în el, ca și în alți purtători de tristețe mondială, există o predominanță a simțirii asupra intelectului impasibil; cunoașterea cel puțin cu multe sisteme filosofice nu îl transformă pe Leopardi într-un filosof și din lucrările monotone și incolore ale scriitorului se obține impresia generală că dacă zilele roșii ar fi venit de mult în soarta personală a lui Leopardi, atunci cu asta ar fi pierdut chiar motivele pentru creativitate Astfel, ultimii critici îl învinuiesc pe Leopardi pentru lipsa abilității speculative, incompletitudinea predării sale, inadecvarea modului în care a fost sistematizat materialul cules * Avlard' Essai sur les idées philosophiques et l'inspiration poétique de leopardi, pp , - , Biblioteca "Runivers" PESIMISMUL LEOPARDILOR deci, în general, observaţiile experimentale şi, în final, subiectivitatea vederilor Să ne uităm la aceste neajunsuri în ordine În ceea ce privește lipsa capacității speculative, cu părerile lui Leopardi despre metafizică deja cunoscute nouă, nici nu se poate aștepta să se întâlnească cu el dezvoltarea unor concepte abstracte: convins de incomprehensibilitatea principiului fundamental metafizic, el a rămas fidel cu sine atunci când, fără încercând să rezolve acest x, îl numește indiferent, puterea inerentă materiei , "natură", "stâncă*, "zeități" etc , iar această antipatie față de abstracțiile metafizice în legătură cu pesimismul devine cu atât mai de înțeles cu cât scepticismul lui Leopardi față de Italia din anii - este un protest

împotriva idealismului vag al lui Gioberti, Rosmini și Mamiani, pătruns de colorație teologică, și reprezintă o oarecare analogie cu direcția negativă a doctrinei artei Schopenhauer, în lupta ei împotriva lui Fichte, Schelling și Hegel în căutarea absolutului Incompletitudinea doctrinei și insuficiența în sistematizare, bineînțeles, pot fi puse, în dreptate, pe seama lui Leopardi, dacă ignorăm că nu a reușit să facă mare lucru și a făcut-o, punându-și capăt vieții în acei ani în care cunoștințele acumulate și experiența nu permite decât să treacă la o muncă serioasă și serioasă Pe de altă parte, din cauza acestui neajuns, este greu de corect să respingem interesul operelor lui Leopardi, deoarece din aceleași motive se poate contesta semnificația pentru filozofie nu numai a moraliștilor francezi, începând cu Montaigne și Pierre Bayle și terminând cu Joubert, dar și cu Schopenhauer, cele mai multe dintre lucrările cărora au caracter de excursie, articole fără legătură Cât privește reproșul pentru arbitrariul și lipsa de probe a raționamentului și concluziilor lui Leopardi, aproape nimeni nu va contesta consistența și logica acestora din punctul de vedere pe care se află Leopardi; depășind granițele recunoașterii sau negației dezgodării cutare sau cutare Biblioteca "Runivers" B, STEIN a propoziției prezentate de Leopardi, criticii săi cu greu pot determina în ce măsură această propoziție din Leopardi decurge din observarea faptelor strict cântărite, pentru că Leopardi în Operette morali este la fel de zgârcit cu citatele învățate, pe cât este cu indicațiile despre ce cazuri particulare l-a citat la generalizări; Vauvenargues, Laroche Foucault, Chamfort și Rivarol, în maximele lor, păcătuiesc însă cu aceeași lipsă de dovezi, ca și Schopenhauer în Aforismele sale despre înțelepciunea lumească Din aceste motive, tindem mai degrabă în favoarea opiniei exprimate de Carot, care, observând că Boucher-Leclerc pare să se teamă să insiste asupra caracterului filozofic al gândirii lui Leopardi, iar Olard remarcă această trăsătură prea timid și ezitant, adaugă că teoria infelicita iese b din experiența generalizată și se transformă într-un grup de concepte coerente și rezonabile ale vieții umane; În același timp, potrivit lui Caro, nu putem fi suficient de surprinși de cât de mult se aseamănă filosofia pesimistă care seduce mințile moderne cu mintea și temperamentul poetului italian, care, parcă independent de un studiu profund, a prevăzut rezultatele filozofia disperării și, fără nici un arsenal științific, a dat doar câteva argumente pentru a scăpa de durere ƀznennago clarviziunea sa, el este în același timp un profet și un poet al pesimismului, este un ghicitor al acestei filozofii în sensul străvechi și misterios a cuvântului; el este sincer și profund, ca niciunul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai acestei tendințe filozofice *) În ceea ce privește, în sfârșit, expunerea subiectivității de către Leopardi, ne vom permite să intrăm în mai multe detalii pe acest subiect Direcția pesimistă a lui Leopardi este interpretată prin considerentele că Leopardi a fost lipsit din fire de frumusețea fizică, puțin iubit de părinți, a suferit boli, sărăcie și eșecuri în privarea din tinerețe *) Kațoz Pesimismul în secolul al XIX-lea, Rus traducere p și Biblioteca "Runivers" PESIMISMUL LEOPARDILOR și tocmai în aceste circumstanțe pur lumești stă, parcă, explicația pentru care lucrările sale exprimă disperare, blestemă totul sacru și neagă acele idealuri care susțin energia și satisfacția față de viață De aici rezultă că Leopardi nu este nicidecum un gânditor, ci un subiect patologic care nu raționează atât de mult, ci suferă dureros sub influența diferitelor afecte și se revarsă în plângeri inspirate de împrejurări pur lumești O astfel de interpretare nu este deloc convingătoare, ca să nu mai vorbim de faptul

că îl umilește nemeritat pe Leopardi Nu este convingător pentru că admiterea unui astfel de raționament poate lumina structura spirituală a lui Leopardi, dar nu explică prea puțin natura operei sale Desigur, atunci când critica modernă, în aprecierile sale literare, ia în considerare situația cotidiană în care s-a aflat un anumit scriitor, ea ia în considerare un factor esențial, dar creativitatea este cu greu determinată în general de liberul arbitru al autorului însuși, care se ridică deasupra prozei cotidiene Privind cu atenție și fără prejudecăți operele poetice și prozaice ale lui Leopardi, devine evident că, cu toată varietatea Formelor și conținutului, opera scriitorului este o manifestare a unei perspective asupra lumii care nu s-a schimbat în general, care s-a dezvoltat în el, în urma trecerii prin pragul adolescenţei Să sufere mult Leopardi, spune Caro, în ciuda acestui fapt, teoria lui nu întruchipează exclusiv suferința lui, iar soluția bazată pe experiența personală, pe care o dă problemei vieții, se ridică la nivelul de generalitate unde domnește filozofia *) Această recenzie este în concordanță cu propriile mărturisiri ale lui Leopardi: deși este de acord cu Boone *) Karo, decret, compunere, p , Biblioteca "Runivers" V Sh T E Giya zen că Operette morali reflectă melancolia lui, dar se stipulează: "Nu știu dacă aceste gânduri au dat naștere la boală în mine Știu doar că sunt bolnav sau sănătos, disprețuiesc lașitatea omenească, resping mângâierile și seducțiile copilărești și suportă cu bucurie o deznădejde deplină, supusă consecințelor filozofiei mele, jale, dar adevărate Dacă această filozofie nu aduce niciun beneficiu deosebit, ea va oferi în orice mod posibil oamenilor puternici plăcerea mândră de a rupe ultimul văl din cruzimea misterioasă și veșnic ascunsă a sorții umane, în orice, dar nu în concluziile trase la acest subiect; m-am gândit, dacă ar apărea o dispută, atunci numai despre beneficiul sau răul acestor concluzii, dar nu despre adevărul lor și că plângerile mele, la fel de comune tuturor, vor fi repetate de fiecare inimă, dar când am aflat că nu au fost de acord cu mine nici în amănunte, nici pe motive - când mi-au spus că viața nu este deloc mizerabilă și, dacă așa mi se pare, este doar din cauza slăbiciunii mele, a nenorocirii mele personale - Eu, la în primul rând, a fost surprins și apoi am izbucnit în râs și am spus: oamenii cărora le este sete să trăiască trebuie să creadă că viața este frumoasă și prețioasă și ei cred asta, răzvrătindu-se împotriva celor care gândesc altfel Am remarcat mai sus că ar fi o nedreptate pentru Leopardi să atribuie învățăturilor lui Leopardi semnificația revărsărilor inspirate de împrejurările lumești Leopardi, cu mai multă energie decât oricine altcineva, s-a luptat toată viața cu infelicitatea, în orice formă s-a manifestat și, laș, fără să se predea puterii nici a bolilor, nici a dependenței de asuprirea familiei, a rămas stăpânul voinței sale și al lucrărilor sale constituie rodul agrementului câștigat din împrejurări nefavorabile Totuși, însăși ideea nefericitului lot al lui Leopardi este de netăgăduit, atâta timp cât îi analizăm în detaliu existența și o reducem la o luptă neîncetată împotriva afecțiunilor și a sărăciei; Biblioteca "Runivers" LEOPARD PESIMISM Dar dacă priviți problema mai larg, nu puteți decât să fiți de acord cu părerea prezentată de Olar, care, înțelegând prin fericire corespondența vieții cu aspirațiile interioare, neagă că Leopardi ar fi fost nefericit și a avut motive să se plângă de soarta lui, însumând până la rezultatul ei general Deși epitetul "fericire" atunci când este aplicat scriitorului nostru jalnic ratat arată ca un paradox ironic, totuși nevoile sentimentului și minții au găsit satisfacție în viața lui Leopardi? întreabă Olara Ca să nu mai vorbim de afecțiunea caldă a

lui Karl și Paolina, iar mai târziu Ranieri și surorile sale, ce alți norocoși ar invidia , cum apare viața scriitorului nostru în cursul ei general? În singurătatea lui Recanati, tânjește după un prieten experimentat, educat, care să-i dea acces la sfere care trăiesc din interese intelectuale, iar acum, printr-o neașteptată șansă norocoasă, Leopardi îl întâlnește pe Giordani, se împrietenește cu el și găsește în el un tutore grijuliu; cauta sa iasa din Recanati si isi paraseste patria urata; visează să trăiască în marele centru intelectual al Italiei, iar cea mai mare parte a vieții lui se petrece la Roma, Bologna, Florența și Napoli; în activitatea sa literară, pentru gloria zgomotoasă a poeţilor naţionali, în genul Foscolo sau Niccolini, Leopardi 'nu se preface, ci realizează ceea ce este de preferat faimei - respectul din cele mai însemnate minţi moderne, în genul mai, Gini Capponi , Niccolini, Gioberti, și unul rămâne cu greu indiferenți la surpriza învățării sale timpurii, pe care a primit-o în Germania din laudele nemăgulitoare ale oamenilor de știință modesti, dar autoritari Astfel, deși există o legătură organică între soarta personală a lui Leopardi și Filosofia aspră în care a căutat alinare, totuși pesimismul lui Leopardi are tot atât de puțin caracter de "apoteoză a propriilor nenorociri" precum pesimismul lui Schopenhauer sau Hartmann Aici, apropo, să remarcăm că cel mai binevenit, Biblioteca "Runivers" V STEIN care este lansat de oponenții pesimismului prin derivarea pesimismului însuși de la purtătorii săi din circumstanțe pur lumești, diversifică pours les besoins de la cause în moduri diferite Astfel, pesimismul este interpretat de Leopardi prin mizeria vieții, de Schopenhauer prin eșecul unei cariere academice și pierderea averii, de Hartmann prin încetarea unui serviciu strălucit în gardieni din cauza unui picior rupt și a unei boli prelungite etc În același timp, fiecare dintre ei separat este învinuit pentru absența tocmai acelor avantaje pe care le are celălalt, iar în timp ce la Leopardi sentimentele pesimiste sunt interpretate prin mizeria subiectivă a vieții și amărăciunea, pentru Schopenhauer și Hartmann opiniile lor sunt făcute dependente de dezamăgirea lor, datorită utilizării pe scară largă a tuturor darurilor celor liberi, aproape nu viata epicurea În avansarea acestei considerații, nu dorim în niciun caz să insistăm asupra obiectivității deplină a opiniilor lui Leopardi, dar pentru a elucida corect dispute atât de frecvente despre subiectivitatea și obiectivitatea scriitorilor, nu este de prisos să extindem acest subiect în general În afara limitelor științelor exacte, nu există cu greu un adevăr imuabil, iar în domeniul umanorei proprietățile individuale ale circulației sanguine și ale sistemului nervos influențează - mai des decât se crede în mod obișnuit - decisiv chiar și asupra obiectivului, aparent dialectic constructii ale intelectului Dacă, în general, aceasta este o trăsătură fatală a organizării umane, atunci este ciudat să punem cerința de obiectivitate la soluționarea unei probleme atât de esențial subiective precum întrebarea valorii ființei Fii cercetătorul neutru, fie el personal plasat în mediul cel mai favorabil - la fel de departe de coruperea servitorului Norocului din leagăn și de amărârea învinsului, neîmpacat cu viața - fie el, în cele din urmă, pătruns temeinic cu convingerea că întrebarea despre nenorocirea sau fericirea lumii ii, permisă, bazându-se doar pe psihologi amănunți Biblioteca "Runivers" PESIMISMUL LEOPARDILOR dar în spatele tuturor acestora, în chiar tenul său fizic și psihic, el va dobândi motive pe baza cărora vocea sa va deveni în apărarea eudemonismului, sau împotriva lui, în funcție de înclinația acestui temperament spre colorarea veselă sau mohorâtă a Faptelor a realitatii Chiar și cu o simplă determinare a

raportului cantitativ dintre bucuriile și nenorocirile accesibile unei persoane, cercetătorul va trebui să apeleze la propria experiență pentru a ajuta și va da dovadă de o obiectivitate extraordinară dacă nu își pune cazul particular ca singura etapă pentru generalizări ulterioare; depersonalizarea cercetării va deveni o imposibilitate directă, dacă se referă la judecata cu privire la corectitudinea sau falsitatea propoziției de bază a lui Leopardi și Schopenhauer, care spune că suferința este singura esență pozitivă în viață, că sentimentul de bucurie este eliberarea de suferință și nenorocirea, care, în caz de extindere, se transformă în povară prin declanșarea inevitabilă a unui sentiment de plictiseală Adevărat, atunci când comparăm stările opuse de mulțumire și suferință, când sunt la fel de intense, întrebarea dacă una sau alta aparține categoriei negative și pozitive este indiferentă, iar disputa se rezumă la un verbiaj inactiv (de exemplu, durerea severă poate provoca moartea exact în același mod, ca o bucurie puternică) Este o altă problemă când fiecare stare de bucurie sau suferință este luată în considerare separat; aici decizia în favoarea pozitivității sau negativității primului, sau celui de-al doilea, devine involuntar dependentă de care stare anume - mai potrivită cu proprietățile individuale și naturale ale cercetătorului - îi este prezentată ca normală și esențială; acestei stări îi va atribui conceptul de pozitivitate și va considera întreruperile acestei stări ca o negație trecătoare a normei naturale O influență la fel de puternică asupra compoziției acestora sau a altora literare și filozofice Biblioteca "Runivers" V SHTE YN Trăsăturile climatice și naționale, circumstanțele istorice și sociale, contribuie la dezvoltarea eucoliei sau discoliei, astfel încât, poate, se poate pune la îndoială însăși existența filozofiei obiective în general și susține că liberul arbitru își găsește expresia doar în cât de sincer este cercetătorul în prezentarea viziunilor sale subiectiv colorate asupra lumii Trecând de la aceste considerații generale la problema particulară care ne interesează, să reamintim faptul semnificativ că în viitor, urmând tendințele eliberatoare de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, epoca restaurării prin domeniul literaturii și filosofiei în țările culturale , întristarea lumii și pesimismul sunt întinse ca un fir roșu Această direcție subiectivă, dar inerentă celor mai buni reprezentanți ai epocii, este cu greu mai corectă de considerată ca un produs al nemulțumirii față de condițiile dificile ale ordinii sociale date și, bineînțeles, al pesimismului lui Leopardi, indiferent de circumstanțele sale private viața și în ciuda aparentei sale indiferențe față de soarta Italiei, avea deplina rațiune de a fi, fiind condiționată, pe lângă voința scriitorului, de acel neajuns, care în fiecare adevărat fiu al Italiei era trezit de timpul dificil trăit de patria (opinie care are autoritatea lui Dühring pentru sine) Din același motiv, Caro l-ar putea numi pe Leopardi interpretul umanității, subliniind de altfel o împrejurare care nu poate decât să-i fie creditată lui Leopardi și anume că "a trăit, a suferit și a murit în conformitate cu doctrina sa tristă, în contrast cu disperarea teoretică a acelor filozofi, care au știut cu mai multă dibăcie să aranjeze viața, mulțumind în același timp binecuvântări pământești și spirituale, faimă și chirie "*) ; V Stein *) Karo, în rusă pe pp , și Biblioteca Runiverse O schiță istorică privind natura III *) Ideea principală a filozofilor naturali a fost aceeași care a stat la baza idealismului lui Platon, adică că natura este doar o imagine vizibilă, o amprentă a gândirii spiritului creator, dar locul ideilor lui Platon în filosofia naturală a fost luat de ideea unui spirit creativ Cu

acesta din urmă, omul este identic în esența sa, adică în spirit, iar diferența vizibilă dintre spiritul creator și om constă doar în faptul că primul gândește, iar ideile sale sunt materializate sunt întruchipate, dar gândurile unei persoane nu găsesc întruchipare În consecință, procesul de gândire al unei persoane și spiritul creativ este parțial identic, cu alte cuvinte, o persoană poate să nu se obosească să facă observații: îi este suficient să gândească și poate restabili în sine acea gândire care a fost întruchipată în natură, adică înțelegeți natura în afară de observații și experimente Astfel, filosofia naturală a propovăduit inutilitatea observării și a experienței, a propovăduit nu cunoașterea naturii, ci doar construirea ei prin gândirea logică, iar dacă adepții acestei învățături nu au păcătuit împotriva ei și nu s-au abătut către cercetarea experimentală, firesc știința fără îndoială s-ar transforma în ceva asemănător cu știința castelelor din aer Adevărat, filozofii naturii au fost profund impregnați de ideea unității naturii - ei vorbeau despre dezvoltarea întregii lumi animale din primordial *) Okonchanie, vezi cartea io Biblioteca Runiverse M MENZBYR fundul oceanelor vorbea despre unitatea planului de construcție a animalelor, dar toate acestea erau doar cuvinte, o serie de presupuneri și considerații mai mult sau mai puțin duhovnice, și în niciun caz concluzii obținute printr-un mod riguros de cercetare inductivă Mai mult decât alții, s-a îndepărtat de principiile filosofiei naturale și, în același timp, a abordat metoda cercetării inductive a poetului Goethe Nu împărtășim opinia celor care doresc să promoveze semnificația lucrărilor lui Goethe în domeniul morfologiei animalelor și plantelor Ni se pare că aprecierea pe care această latură a activității lui Goethe și-a găsit-o de la sine în celebrul discurs al lui Dubois-Reymond "Goethe und kein Ende" este pe atât de adevărată, pe atât de duh, dar asta nu ne împiedică să admitem că Goethe, care a rămas un realist chiar și în operele sale poetice, nu a putut să nu înțeleagă slăbiciunile filozofiei lui Okeno-Schelling și a vrut nu doar să gândească, ci și să vadă Acest lucru, desigur, nu l-a împiedicat să deducă în partea a doua a lui Faust "mamele" care au făcut atât de mult zgomot, în la fel de vagi și Fantastici, cât de vagi sunt cei care se presupune că guvernează lumea ideilor pe care a vrut să le întruchipeze; nu l-a împiedicat să repete cuvânt cu cuvânt învățătura adevăraților filozofi ai naturii despre dezvoltarea întregii lumi organice din mucusul primar care căptușește fundul oceanelor, dar, așa cum spunea despre sine, nu avea un organ pentru filosofare , iar asta l-a protejat de abuzul de abilități mentale În același timp în care filosofia naturală a înflorit în Germania, a existat o luptă în Franța între învățăturile lui Cuvier și Geoffroy St Hilera Cuvier a fost atât de înspăimântat de efortul predominant în Germania de a nu studia natura, ci de a o reproduce prin judecăți a priori, încât a mers la extrema opusă și chiar s-a opus grupării firești a Faptelor și concluziilor care decurg din aceasta Faptele - și nimic mai mult - "nommer, classer et décrire" au devenit motto-ul școlii sale, iar reflecțiile profunde ale lui Etienne J S Hilaire asupra trecutului Biblioteca "Runivers" ESEU BO > ->HIÜ DESPRE NATURĂ ale lumii numite, despre legile cărora le este supusă dezvoltarea organismelor, considerații, în orice caz indicând un mare progres în științele descriptive, nu au fost înțelese și neapreciate de contemporani Totuși, în același timp și în Franța, Lamarck a ieșit cu o doctrină care o depășește cu mult pe cea a lui Et J S Ilera Lamarck a ajuns la concluzia că unitatea lumii organizate este dincolo de orice îndoială și că organismele inferioare își au originea în materia anorganică prin

genererare arbitrară Lamarck a încercat în continuare să elucideze cauzele care provoacă schimbări mai mari sau mai mici în organizare, iar dacă explicațiile sale nu au avut succes, chiar dacă învățătura lui le-a datorat moartea direct, acest lucru încă nu diminuează importanța lui Lamarck în istoria dezvoltării De știință Motivul eșecului doctrinei lui Lamarck și atitudinea disprețuitoare cu care a fost întâmpinată, totuși, nu s-au rezumat la meritele sau demeritele interne ale doctrinei în sine, ci la inoportunitatea apariției ei Fiecare inovator în domeniul științei, ca și în orice alt domeniu, trebuie în primul rând să lupte împotriva idolilor, așa cum a spus pr Slănină Acestea sau alte prejudecăți, aceste sau alte opinii actuale, au interferat cu mai mult de o doctrină în primele etape ale dezvoltării ei Și, în general, se poate spune că abia atunci o anumită doctrină este ușor acceptată de societate, când ideile care găsesc în ea doar o formă rătăcesc deja în societate și doar un interpret de imagini vagi, obscure, neclare, dar încă existente Este nevoie Din acest punct de vedere, apariția unor persoane care caracterizează prin direcția lor cutare sau cutare latură a dezvoltării istorice a omenirii este o necesitate logică Ele sunt doar o consecință a unei sume uneori foarte complexe de cauze și nu mai mult decât o verigă suplimentară în lanțul fenomenelor cauzale Este foarte posibil ca o asemenea viziune asupra oamenilor mari să nu găsească la început simpatie Omul este obișnuit să aibă de-a face nu cu Biblioteca "Runivers" M MENZBIR direcții, dar fețe Înainte de Madonele lui Raoael și Murillo, înainte de picturile lui Michelangelo, nu uitați de geniile care le-au produs și, desigur, nu vă opriți asupra faptului că aceasta este doar una dintre fazele dezvoltării istorice a artei Ascultând Beethoven, Mozart și Chopin, ești fără îndoială departe de a crede că minunata combinație de sunete este rezultatul acelei dizarmonii revoltătoare reproduse de așa-numitele instrumente muzicale ale sălbaticului Dar nu există nicio îndoială că cei care, din punct de vedere istoric, văd în oamenii mari doar imagini care întruchipează spiritul vremurilor, vor reacționa exact la fel și în acest caz Dându-le geniilor importanța unei verigi necesare în lanțul dezvoltării mentale și morale a omenirii, nu-i dezmințim, ci doar clarificăm momentele apariției lor Noi și aceste legături suntem făcute din același metal, elementele gândirii și simțirii noastre sunt omogene, iar aceasta este garanția înțelegerii reciproce; dar geniul creat de mulțime, ieșind din mulțime, se ridică deasupra ei, o conduce după sine și dacă duce la noi cuceriri în domeniul dezvoltării mentale și morale, atunci are tot dreptul să se aștepte ca numele său să nu fie fi uitat de generațiile viitoare Să ne oprim acum pe o schiță a progresului în dobândirea diferitelor cunoștințe Faptice, de la care am fost distrași temporar de învățăturile filozofilor naturii și ale contemporanilor lor Geologia, care la începutul secolului actual privea globul ca pe un corp care suferă din când în când schimbări drastice la suprafața sa, grație celor mai teribile catastrofe universale, abandonează încetul cu încetul această viziune și începe să caute o explicație pentru toate schimbările neniy, căzute pe ponderea suprafeței pământului, în fenomenele observate astăzi Numele de Lyail este prea cunoscut ca numele omului de știință care a adus această reformă fundamentală în studiul geologiei și știm că renunțarea la geologie de la doctrina catastrofelor a fost prima Biblioteca Runiverse UN ESEU DESPRE AVENTURĂ un pas necesar pentru acceptarea doctrinei dezvoltării secvenţiale a organismelor Astronomia, susținută de fizică, a profitat de metoda cercetării spectroscopice și a adăugat istoriei pământului în acele

aspecte care nu puteau fi afectate de geologie Până atunci, căile corpurilor cerești, legile care le guvernează, erau cunoscute, dar care sunt luminarii înșiși, din ce sunt formați, acesta a rămas un mister, căruia i-au fost oferite doar presupuneri mai mult sau mai puțin duhovnice Răspuns Spectroscopul a descoperit că materia din care sunt compuse corpurile cerești conține aceleași elemente pe care le găsim pe glob și în învelișul său și s-a dovedit astfel unitatea compoziţiei chimice a universului Ipoteza Canto-Laplace a dezvoltării universului dintr-un loc uriaș de ceață a primit confirmarea necesară în această descoperire, iar de atunci cometele, soarele, planetele și lunile au primit pentru noi o semnificație definită a diferitelor stadii de dezvoltare și formare a materiei cosmice Progresul fizicii, care până atunci se hrănea din doctrina lichidelor sau a agenților fizici, care, în esență, nu dădea nicio explicație fenomenului, s-a exprimat la rândul său în teoria mecanică a căldurii Ceea ce Bacon propusese ca posibilitate, ceea ce Rum-Ford subliniase ca o presupunere, s-a dovedit în cele din urmă, iar după munca lui Mayer, Tyndall și alții, nu a mai rămas nicio îndoială că căldura era doar un tip special de mișcare Fresnel introduce aceeași idee de mișcare în doctrina luminii și prin aceasta explică cele mai complexe fenomene optice Toate acestea au dat naștere treptat la o nouă viziune asupra structurii moleculare a corpurilor Solidele, lichidele, gazele, care până atunci erau înțelese ca fiind formate din particule imobile, prezentau, dimpotrivă, o activitate internă incredibilă În plus, Zybek a arătat că, pentru a induce un curent electric, este suficient să încălziți locul de lipit a două metale, Biblioteca Runiverse asa de M MENZBIR plecând de aici, s-a făcut din ce în ce mai clară legătura strânsă a fenomenelor de magnetism și electricitate cu fenomenele de lumină și căldură, și în consecință și de mișcare În cele din urmă, ca ultimul cuvânt al științei în această direcție, teoria modernă a electricității învață că fenomenul ondulatoriu numit lumină este doar un caz particular al proceselor mecanice ale eterului, definite de termenul condiționat de electromagnetism În prezent, nu mai există fluide sau agenți fizici înaintea Fizicienilor Totul a fost înlocuit de eter, cea mai subțire substanță, năvălind în spațiu, pătrunzând în toate corpurile, capabilă să le transmită vibrația particulelor sale și, în consecință, să provoace mișcarea moleculelor care alcătuiesc corpul Ideea vagă a forței a fost înlocuită cu o idee mai clară a mișcării Mișcarea nu încetează niciodată, mișcarea este, ca să spunem așa, indestructibilă, dar se poate schimba la infinit și este greu observabilă în unele dintre formele sale Studiul materiei, la rândul său, a dat rezultate prețioase Apariția în chimie a legii periodice a elementelor a constituit o epocă în dezvoltarea acestei științe, ca una dintre cele mai remarcabile generalizări ale secolului curent La început, chimiștii au descris succesiv aproximativ șaizeci de elemente, pe care le considerau corpuri simple, necompuse, formând toate celelalte substanțe prin combinațiile lor; familiarizarea cu proprietățile elementelor a făcut posibilă împărțirea lor în grupuri caracterizate prin aceleași rapoarte ale elementelor lor constitutive În fine, Mendelev și Lothar Meyer au arătat că elementele, dispuse în funcție de greutatea lor atomică, reprezintă o periodicitate clară a proprietăților; că mărimea greutății atomice determină caracterul elementului; că prin greutatea atomului elementelor se pot descoperi chiar şi unele analogii pentru ele Înainte de descoperirea legii periodice, corpurile simple nu puteau fi privite decât ca fenomene fragmentare, aleatorii Biblioteca Runiverse Eseu asupra IIPUPO IV natură, nu exista niciun motiv să

așteptăm descoperirea altora noi și, dacă s-a găsit vreun corp simplu, atunci proprietățile sale erau o surpriză completă Legea periodică a făcut posibil pentru prima dată să se vadă elementele încă nedescoperite și să se determine chiar și o masă întreagă a proprietăților lor, ceea ce a fost confirmat în mod strălucit de descoperirea galiului, slandiului și germaniului, prezis sub alt nume de legea periodică Astfel, chimia și-a asigurat un instrument teoretic puternic, care a subjugat cercetările experimentale și a pornit pe o cale strict științifică Dar chimiștii nu s-au oprit aici: în ultima vreme au trecut la ideea lui Prout despre multiplicitatea greutăților atomice ale tuturor elementelor și, în sfârșit, la ideea originii tuturor elementelor dintr-o singură materie primară Desigur, aici chimia a intrat în domeniul ipotezelor, dar nu se poate nega că s-a realizat deja ceva în această direcție: s-au găsit dovezi indirecte ale descompunebilității elementelor, o analogie a elementelor cu așa-zișii radicali complecși fost stabilit Și în spatele acesteia, se desenează involuntar o imagine a dezvoltării succesive a elementelor dintr-o materie primară Astfel, geologia, astronomia, fizica, chimia nu numai că au obținut o mulțime de fapte, ci au realizat și generalizări semnificative De data aceasta, au urmat calea bine uzată indicată de mintea strălucitoare a lui Bacon și, însumând concluziile din domeniul diferitelor cunoștințe speciale, formulând din ce în ce mai mult ideea unității naturii anorganice, s-au pregătit astfel pentru succes și o altă idee - despre unitatea lumii organizate și, în sfârșit, ideea unității naturii în general Am menționat deja că la începutul secolului actual Lamarck a susținut cu tărie ipoteza dezvoltării unei lumi organizate dintr-o rădăcină comună, dar am menționat și soarta care a avut această doctrină Din punct de vedere istoric, această împrejurare nu ar fi putut avea o mare importanță: oricare ar fi atitudinea modernului Întrebări de filosofie, carte : i Biblioteca "Runivers" M MANZBIR b nimeni la o doctrină cunoscută, ea determină doar succesul sau eșecul temporar al acesteia din urmă, în timp ce acceptarea sau respingerea finală a doctrinei constă în sine, în vitalitatea și veridicitatea ei Dar este o chestiune cu totul diferită dacă abordăm aceeași întrebare din punct de vedere practic: odată ce o doctrină este respinsă de societate, de obicei este nevoie de o perioadă foarte lungă de timp pentru ca societatea să se împace cu ea, oricât de adevărată ar fi fi Tocmai într-o asemenea poziție, învățătura lui Lamarck a plasat orice încercare de a vorbi despre consangvinitatea organismelor sau despre unitatea originii lor, și nu numai puterea geniului lui Darwin și conștiința calmă a adevărului noii învățături din partea lor a fost nevoie de celălalt predicator al său, Wallace, dar și de pământul pregătit pentru acceptarea ideii despre evoluția lumii organizate - pentru ca această idee să devină proprietate comună Progresele de mai sus în domeniul științelor fizice și persuasivitatea dovezilor în favoarea doctrinei evoluționiste prezentate de Darwin au învins însă pericolele care păreau îngrămădite în calea noii doctrine și, ca urmare, numele de Lamarck a fost scos din uitare și a primit din partea istoriei, deși cu întârziere, recunoașterea dreptului la nemurire Îmi voi permite să nu expun învățăturile lui Darwin Indiferent cum îl tratează cineva, este imposibil să nu-l cunoști Dar, în ceea ce privește atitudinea față de învățăturile lui Darwin a unei părți a societății, nu pot decât să fac câteva observații În primul rând, voi sublinia că învățătura lui Darwin nu trebuie identificată cu învățătura evoluționistă: se poate recunoaște consanguinitatea organismelor și nu se poate fi darwinist Învățătura lui Darwin este în esență o explicație

a stării actuale și a dezvoltării lumii organizate, recunoscând în același timp unitatea originii organismelor Dacă mulți oameni îl privesc pe Darwin ca pe un predicator al acestei doctrine, este doar pentru că, apărând ideea pe care a adoptat-o și explicând-o, a adunat un depozit atât de mare de Fapte în domeniul ei
 zu și le-a grupat atât de priceput încât puterea de persuasiune a tratatelor sale a făcut o impresie uriașă Inutil să spunem că, dacă unitatea originii organismelor nu a fost recunoscută, doctrina lui Darwin despre originea speciilor prin selecție naturală nu ar putea fi deloc luată în considerare Dar chiar și cu recunoașterea consangvinității organismelor, a fost posibil să se caute o altă explicație a originii speciilor decât cea dată de Darwin Mai mult, Darwin însuși nu a apărat niciodată faptul că selecția naturală, principiul dispariției celor neadaptați și al păstrării Formelor adaptate, epuizează mijloacele pe care natura le folosește în producerea speciilor El a considerat aceste mijloace doar ca fiind cele mai importante în cazul dat, dar el însuși a considerat întotdeauna principalul său merit a fi capacitatea de a selecta și grupa datele folosind o metodă inductivă de cercetare, și nu de a clarifica semnificația selecției naturale Testamentul lăsat de Darwin adepților săi nu constă în credința oarbă în autoritatea sa, ci într-un mod inductiv de a cunoaște natura, de a-i descoperi legile, de a-i dezvălui secretele În niciunul dintre numeroasele volume pe care ni le-a lăsat Darwin, nu vom găsi măcar câteva rânduri în care el și-a expus învățătura pe un ton de dogmatism Moderația și modestia argumentează în scrierile sale cu greutatea și persuasivitatea dovezilor în favoarea prevederilor pe care le dezvoltă De unde, deci, acea intoleranță pasională a antidarwiniștilor față de învățătura lui, care nu poate fi comparată decât cu intoleranța catolică din Evul Mediu? De unde amărăciunea cu care Darwin este acuzat de imoralitate, lipsă de Dumnezeu și multe alte lucruri de care omenirea se teme atât de mult? În loc să tratăm această doctrină cu ridicol, cu dispreț și uneori cu trăsături indecente, nu ar fi mai bine să-i analizăm serios meritele și demeritele? Darwin, în timpul vieții sale, a ascultat vocea criticilor serioase și nu a lăsat niciun cuvânt fără răspuns
 o remarcă semnificativă Acum că a plecat, simpla delicatețe cere ca atitudinea față de lucrările lui să fie demnă de un bărbat Obiecțiile aduse lui Darwin de către darwiniști pot servi, în acest sens, ca exemplu de critică științifică serioasă, dar numai oamenii de știință adevărați sunt capabili de o astfel de critică Cât despre pseudo-oameni de știință, oricât de convingătoare ar fi în ochii lor respingerea învățăturilor lui Darwin, știința nu are nimic de-a face cu ei și aici ne amintim involuntar cuvintele rostite de prof cu câțiva ani în urmă Huxley: "Uneori trebuie să aud că a apărut cutare sau cutare "lucrare științifică genială, care distruge complet cele mai recente învățături biologice Înainte, m-am apucat întotdeauna de o astfel de compoziție și am încercat să o imbunesc cu meritele ei Dar acum, fiind îmbătrânit și după mulți ani de practică, nu mai fac asta Sunt convins că toate aceste tratate geniale vin din condeiul oamenilor care nu cunosc ABC-urile biologiei, iar singurul răspuns pe care le pot da este un sfat - du-te și învață înainte să înceapă să scrie mai mult Poate că m-am oprit ceva timp asupra darwinismului, dar nu mă consideram în drept să mă sustragem de această întrebare, și tocmai în cazul de față Oricum, indiferent de atitudinea minorității față de învățătura lui Darwin, majoritatea recunoaște în continuare atât doctrina evoluționistă, cât și teoria selecției naturale, care a adus

ordine în înțelegerea noastră a istoriei lumii organizate Acum ar trebui să vorbesc despre învățătura lui Haeckel, care s-a gândit să meargă mai departe decât Darwin și să dea o explicație a cauzelor interne ale fenomenelor naturii vii, dar această învățătură, care a reînviat în fața sa filosofia naturală germană, care a făcut o mulțime de zgomot la vremea lui, poate fi doar menționat A construi natura fără a studia ea s-a dovedit a fi la fel de imposibil în timpul nostru ca mai mulți   'Asa de cu zeci de ani în urmă, și recunoscând de bunăvoie meritele lui Haeckel în cele din lucrările sale, unde este exclusiv morfolog, nu-l putem urmări în experimentele sale filozofice Soarta lui Haeckel este, în esență, soarta lui Feuilletonist: este superficial în raționamentul său, putea face mult zgomot, ar putea deveni o celebritate temporară, dar, totuși, nu s-a putut menține pe un lucru ușor de realizat inaltime, fara a avea inclinatiile interne necesare Cu toate acestea, Haeckel a fost întotdeauna sincer în încercările sale filozofice, ceea ce nu se găsește în niciun caz întotdeauna la Feuilletonist IV Rămâne să luăm în considerare încă o latură a concepțiilor omului asupra naturii, despre care până acum a fost atinsă doar pe scurt în diferite locuri în expunerea anterioară Aceasta este o atitudine față de fenomenele mentale Dualismul, după cum am văzut, a fost introdus în viziunea filozofică asupra lumii prin învățăturile lui Anaxagoras, iar de atunci ideea spiritelor care conduc lumea materială și a sufletelor apropiate de spirite în calitățile lor, a fost din ce în ce mai insuflată în umanitatea Prin natura întrebării, direcțiile spiritualiste și materialiste au fost deosebit de clar conturate tocmai în acea perioadă a dezvoltării istorice a omenirii, când a fost scoasă în evidență legătura strânsă dintre lumile organice și cele anorganice, adică când au început să vorbească despre originea organismelor din materia anorganică, ca postulat necesar Este de la sine înțeles că nu a fost atât de dificil să construim o cale ipotetică de dezvoltare a primelor organisme precum apariția fenomenelor mentale În ceea ce privește primul, succesele chimiei organice au pus dincolo de orice îndoială că protoplasma, baza oricărui organism, este unul dintre compușii proteici care, probabil, vor fi obținuți prin mijloace de laborator Acest lucru, desigur, nu rezolvă încă problema aspectului vieții, dar cu o anumită cantitate de imaginație   este posibil să admitem o mișcare moleculară particulară a particulelor de protoplasmă care, dintr-un compus constant, caracterizat prin anumite proprietăți chimice, ar putea trece într-un compus în continuă schimbare, cu acea schimbare a moleculelor sale, acel curent de molecule, care ar trebui catalogat drept fenomene vitale Aceasta nu este deloc aspectul abilităților psihice Strict vorbind, putem observa existența lor doar atunci când există un organ care își asumă o astfel de Funcție, adică când organismul are un sistem nervos Dar sistemul nervos există în (i) numai în organismul animal, în ( ) nu apare în organismele cele mai de jos De aici rezultă că plantele și organismele animale inferioare sunt lipsite de facultatea de a simți? În niciun caz, - Faptele contrazic cu tărie acest lucru; dar în ce constau sentimentele celor mai simple animale și plante, nu ne putem imagina absolut Pe de altă parte, ce este activitatea nervoasă? Fiziologii ne spun că un curent nervos este același cu un curent electric - pentru ei, activitatea nervoasă este altceva decât un fel de schimbare moleculară în țesut, adică din nou reduc activitatea nervoasă la ideea de bază a materiei și mișcării Dar acest lucru decisiv nu ne mișcă un pas în concepția noastră despre activitatea mentală și

încercarea relativ nouă a lui Haeckel de a împăca omul cu ideea de suflet și memorie a moleculelor, încercare bazată doar pe jocul de cuvinte din care a învățat Haeckel filozofi ai naturii, a suferit un fiasco complet în ochii oricărei persoane gânditoare O alta este încercarea anterioară, dar cu adevărat profundă, a lui Spencer de a rezolva problema care sunt începuturile dezvoltării celei mai înalte puteri a omului - rațiunea Din simple observații, Spencer ajunge la concluzia că simțul fundamental al animalelor este simțul tactil Ne întâlnim cu el cel mai simplu sau Biblioteca "Runivers" ESEUL VEDERE ASUPRA NATURII ganisme, iar acolo este distribuit pe întreaga suprafață a corpului Apoi, ca urmare a raportului dintre organism și mediu, unele părți au început să răspundă mai ușor la iritare decât altele, au apărut locuri mai speciale pentru perceperea impresiilor tactile Acțiunea plasei în forma sa cea mai simplă nu este altceva decât o perturbare a proceselor chimice din organismul animal, asemănătoare cu cea care are loc în frunzele plantelor Dar se localizează treptat în anumite celule, care conțin o anumită materie colorantă, în care constă rudimentul propriu-zis al ochiului La început distinge doar lumina și umbra, apoi apar diverse complicații în el și, pe măsură ce se dezvoltă, funcția organului vederii se îmbunătățește Initial, perceptia impresiilor are loc doar in contact direct cu obiectul care provoaca impresia, sau la o distanta minima de acesta Ajustarea târzie între organism și mediu se extinde pe un spațiu mai mare și, de asemenea, pe un timp mai mare Practica fiecărui individ și transmiterea ereditară a organului și impresiile primite de acesta de la părinți la copii măresc în progresie crescândă experiența senzuală a animalului și astfel se realizează îmbunătățirea organismului în direcțiile fizice și mentale În esență, ce este conștiința noastră? - Nu mai mult decât imaginea și conturul lumii pe care le stocăm în organismul nostru Dar dacă este așa, atunci originea și dezvoltarea conștiinței se reduce la percepția impresiilor și la păstrarea acestora din urmă Cu cât organismul a primit mai mulți stimuli, cu atât mai profunde sunt impresiile primite de acesta În același timp, în mod firesc, simultaneitatea a două sau mai multe fenomene determină atât aceeași profunzime a impresiilor primite de la acestea, cât și inseparabilitatea acestora din urmă În acest fel, Spencer abordează problema de unde provin conceptele de timp și spațiu în mintea noastră "Dacă", spune el, "există Biblioteca "Runivers" M MENZBIR anumite relații externe care sunt experimentate constant de toate organismele în fiecare moment al vieții lor conștiente, relații care sunt absolut constante și omniprezente, apoi se vor stabili relații interne corespunzătoare, care vor fi absolut constante și universale Avem relații similare în spațiu și timp Ca substrat al tuturor relațiilor lumii exterioare, ele trebuie să corespundă conceptelor care vor fi substratul tuturor celorlalte relații ale lumii interioare Compunând elemente ale gândirii constante și care se repetă la nesfârșit, ele trebuie să devină elemente automate ale gândirii, de care este imposibil să scapi - Forme de gândire " Răspunzând în continuare la John Stuart Mill și expunând concepte rasiale sau înnăscute stabilite în loc de concepte individuale sau dobândite stabilite, Spencer spune că creierul uman este "o listă organică a unui număr infinit de experiențe, percepute în curs de dezvoltare sunt tot animal, sau mai degrabă în continuarea dezvoltării acelei serii de organisme care s-a încheiat în organismul uman Rezultatele celor mai monotone și frecvente dintre aceste experimente au fost succesiv lăsate moștenire, acceptate și întărite și au ajuns treptat la acel înalt inteligența care se odihnește în creierul

fiecărui copil Așa s-a întâmplat ca europeanul moștenit et pe - de inci cubi de creier să fie mai mare decât un papuan Astfel se întâmplă ca facultățile pentru muzică, care abia există la rasele inferioare, devin înnăscute în cele superioare substantive și verbe, în cele din urmă vin Newtonii și Shakespeare-ii noștri " Spencer a fost urmat de romani în același domeniu periculos, dar și tentant Recunoscând că activitatea nervoasă este indisolubil legată de prezența țesutului nervos, Romanes spune că nefamiliaritatea noastră cu viața Biblioteca "Runivers" ESEUL PENTRU VIZIUNEA PE I'GODG votnymi, în care există rudimente ale sistemului nervos, nu permite decât să presupunem în ce mod a fost exprimată activitatea nervoasă rudimentară Această presupunere este că "protoplasma (dați-mi voie să repet aici ceea ce am spus în altă parte despre ipoteza Romanes), în urma capacității sale de a fi excitată sub influența acestor sau altor stimuli, și-a dezvoltat în sine capacitatea de a distinge excitațiile și capacitatea de a transmite diferite excitații în mod diferit, care și au condus în final la dezvoltarea a ceea ce numim activitate nervoasă, care constă în capacitatea de a primi doar anumite impresii și de a răspunde într-un fel sau altul numai la acestea Este foarte posibil ca animalele cu un sistem nervos rudimentar și activitate nervoasă să se fi stins, să nu fi ajuns la vremea noastră; este, de asemenea, posibil ca ele să ne rămână încă necunoscute, deși există și, prin urmare, nu există nimic special care să ne oprim asupra acestei probleme; ar fi complet inutil Dacă, totuși, ne întoarcem la activitatea nervoasă a meduzelor și a organismelor care le urmăresc cu o organizare treptat mai complicată, atunci în acest caz complicarea treptată a activității nervoase se va exprima nu numai pe deplin, dar fără dificultăți deosebit de mari, dezvoltarea ei vor fi explicate prin legile derivate în doctrina evoluţionistă "Cursul general de dezvoltare a activității nervoase se exprimă prin apariția activității inițial inconștiente sau nepe deplin conștiente, așa-numitele reflexe, și abia apoi conștientă, activitate volitivă Ambele, strict vorbind, reprezintă o oarecare adaptare a activității nervoase la condițiile de mediu și nu există niciun motiv pentru a opune reflexele sau activitatea nervoasă inconștientă activității conștiente: aceasta din urmă se deduce din primele, iar diferența care există între ele se reduce în principal, dacă nu exclusiv, la ceea ce reflexul cere de obicei pentru Biblioteca "Runivers" M MEH V I P b un timp incomensurabil mai mic decât un act nervos conștient, deoarece cu un reflex are loc o anumită mișcare obișnuită, o impresie se transmite pe drumul bătut, în timp ce cu un act nervos conștient este în primul rând posibilitatea de a alege o acțiune într-o direcție sau altul și, în consecință, o pierdere de timp Astfel, în reflex, adaptabilitatea activității nervoase la aceste sau la alte condiții este deja ceva definit, nu poate deveni mai puțin sau mai perfectă; cu un act conștient, dimpotrivă, există o oportunitate de îmbunătățire a adaptabilității Dar apariția reflexelor și dezvoltarea activității nervoase conștiente în spatele lor este o definiție foarte generală a direcției în care a avut loc dezvoltarea activității mentale a animalelor Acesta este, ca să spunem așa, fundalul general, dar detaliile sunt nemăsurat mai complexe și, pentru a le înțelege, este cel mai oportun să se definească dezvoltarea activității mentale separat de dezvoltarea senzorială "În primul rând, într-o serie de manifestări treptat mai complicate ale activității de primul fel, Romanes plasează capacitatea corpului de a distinge între ceea ce este util și ceea ce este dăunător, sau capacitatea de a distinge ceea ce dă plăcere de ceea ce acționează în mod neplăcut, memoria și instinctele

primare, adică toate acele manifestări ale activității nervoase în care pentru prima dată se observă ceva de genul conștiinței Următoarea etapă în dezvoltarea manifestărilor mentale ale activității nervoase este ocupată de astfel de acte în care organismul nu numai că își dă seama ce se întâmplă cu cym în acest moment, ci se cheamă și el însuși pentru a ajuta la compararea impresiilor trecutului, livrate de memorie În această evocare de impresii și imagini ale trecutului stau primii germeni ai facultății de imaginație, din care, la rândul ei, izvorăște facultatea de abstractizare Dar aici, chiar și la începutul dezvoltării facultății de imaginație și distragere a atenției, progresez Biblioteca "Runivers" OTERK UIT-TĂ PE UNĂ dezvoltarea generală a activității mentale în seria ființelor vii de sub om se încheie "Pe de altă parte, dezvoltarea senzorială, la rândul ei, reprezintă o serie foarte treptată de complicații, exprimate atât în gradul de dezvoltare relativă a unuia sau altuia sentiment și senzație, cât și prin adăugarea a tot mai multe manifestări senzoriale noi la cele deja existente cele Romanes pune pe primul loc frica și surprinderea în această serie de manifestări ale activității nervoase, care este îndreptată inițial spre păstrarea și întreținerea vieții individului Aceasta este urmată de sentimente și senzații, îndreptate nu numai spre menținerea și conservarea vieții individului, ci și spre menținerea și conservarea speciei, iar aici, în primul rând, sunt dorințele sexuale, care sunt destul de clar dezvăluite pentru prima dată la moluşte Dorințele sexuale sunt urmate de sentimentele părinților față de copii, aspirații sociale, militantism, senzații care duc la selecția sexuală, dezvoltarea capacității și curiozitatea Acest grad de dezvoltare senzuală corespunde celui mental, în care se manifestă capacitatea părinților de a-și recunoaște urmașii și le sunt îmbunătățite instinctele, ceea ce se exprimă clar la păianjeni și insecte în general, ca să nu mai vorbim de himenoptere Tot mai departe, în sfârșit, apar sentimente de gelozie, furie, dorință de jocuri, pe care, fără îndoială, le găsim la pești, și atunci ia naștere o nouă serie de senzații, care sunt afecțiunea, simpatia, mergând mână în mână cu dezvoltarea capacității de a recunoaște-i pe ceilalți ca tine și distinge între străini Chiar mai departe, la aceasta se alătură dorința de a imita, vanitatea, răzbunarea, dragostea pentru podoabe, un sentiment de groază, iar toate acestea însoțesc în seria dezvoltării mentale capacitatea de a recunoaște imagini, înțelege cuvinte, vis, care se regăsește deja într-un grad foarte puternic la păsări La pasul următor, apar tristețea și durerea, ura, cruzimea, bunăvoința, care măgulesc Biblioteca "Runivers" M MENZBIR La baza capacității mentale îi corespunde capacitatea de a înțelege mecanismele simple Apoi vine sentimentul de răzbunare și furie și, în cele din urmă, totul constă în adăugarea de sentimente de rușine, conștiință, înșelăciune și râs "În comparația făcută de Romanes a dezvoltării activității senzoriale, din care rezultă, fără îndoială, cea mai strânsă legătură între cursul dezvoltării uneia și celeilalte părți a activității mentale, este deosebit de interesant în ce măsură aceste psihologii coincid cu datele de morfologie, în ce măsură, cu alte cuvinte, clasificarea ființelor animale în funcție de activitatea lor mentală coincide cu clasificarea zoologică obișnuită Aceasta este una dintre cele mai importante dovezi în favoarea faptului că latura mentală a organismului este supusă acelorași legi care sunt luminate de învățătura evoluționistă pentru latura sa fizică Aproape am ajuns la sfârșitul schiței noastre istorice, dar puținul care ne rămâne de spus este de cea mai profundă semnificație Când astronomia a ajuns la o concluzie incontestabilă

despre dezvoltarea sistemelor solare conform ipotezei Canto-Laplace, când biologia a dezvoltat convingerea că a existat o perioadă în care corpurile anorganice, sub influența unor condiții necunoscute, au trecut în compuși organici și organizați, când biologia a dezvoltat în continuare problema dezvoltării unei lumi organizate și a dezvoltării succesive a organismelor superioare din cele inferioare, s-a ridicat de la sine întrebarea despre relația așa-ziselor elemente chimice cu doctrina atomistă În acest sens, în remarcabilul discurs al lui Crookes, rostit de acesta la una dintre ședințele Asociației Britanice, se adună tot ce poate fi adunat și, dacă nu este dovedit fără îndoială, atunci cel puțin s-a dovedit ca ceva foarte probabil, că așa-numitele elemente dezvoltate dintr-o singură materie primară Potrivit lui Crookes, elementele chimice au apărut prin evoluție exact în același mod ca corpurile cerești sau plantele Biblioteca "Runivers" ESEU DESPRE NATURĂ și animalele planetei noastre, în care aceeași "geneză a elementelor", în cuvintele lui Crookes, nu s-a limitat la micul nostru sistem solar, ci probabil a procedat în aceeași ordine generală în fiecare centru de energie care ne apare acum sub forma unei stele Înainte de nașterea atomilor care gravitează unul spre altul, nu putea exista presiune; dar la granițele Sferei cețoase de foc, în interiorul căreia totul este protyla, pe coajă, unde forțele teribile implicate în nașterea elementelor chimice își dezvoltă deplin efectul, căldura crudă trebuie să fi fost însoțită de gravitație suficientă pentru a menține elemente nou-născute din dorința de a se împrăștia în întreaga lume spațiu Pe măsură ce temperatura crește, expansiunea și mișcarea moleculară cresc; moleculele tind să se destrame și afinitățile lor chimice sunt slăbite; dar presiunea uriașă a gravitației maselor de materie atomică care se află în afara acelei învelișuri, pe care pentru scurt timp o voi numi leagănul atomilor, va echilibra acest efect al căldurii În afara acestui leagăn trebuie să existe un spațiu în care nu poate avea loc nicio acțiune chimică, datorită faptului că temperatura aici este peste așa-numitul punct de disociere al compușilor În acest spațiu, un leu și un miel pot sta unul lângă celălalt, fosforul și oxigenul se amestecă fără a se uni, hidrogenul și clorul nu arată nicio dorință pentru o legătură mai strânsă și chiar și Fluorul - acel gaz energetic pe care chimiștii l-au reușit să-l izoleze doar în ultima perioadă luni - se poarta gratuit, neintrand in unire În spatele acestui spațiu de materie atomică liberă va exista o altă înveliș, unde elementele chimice formate se răcesc până la punctul de conectare și se obțin o serie de fenomene, descrise așa figurat de Matthew-Williams; în cele din urmă se formează pământul solid și începe timpul geologic " Să încercăm acum să grupăm Faptele de mai sus Oricât de limitat este numărul lor, nu sunt mai puțini Biblioteca "Runivers" M MENZBIR este imposibil să nu vedem că din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre, omul a întărit din ce în ce mai mult acea viziune asupra naturii, conform căreia noi și pământul nostru suntem doar părți nesemnificative ale universului, dezvoltate dintr-o singură materie primară, animate de forțe supuse unor legi strict definite În dezvoltarea sa istorică, omul s-a eliberat de viziunea antropomorfă a naturii și s-a eliberat de ideea de idei care par să-și fi găsit reflectarea în lumea materială Materia și mișcarea ei sunt numitorul comun la care sunt rezumate toate fenomenele particulare de natură anorganică și lumea organizată Natura este una, toate fenomenele ei sunt în dependență cauzală, dar nu există nicio oportunitate în ele, deși există armonie Această viziune asupra naturii, care a pâlpâit ca prin ceață și nori pentru primii gânditori, a devenit acum proprietate

comună și în aceasta trebuie să vedem una dintre cele mai bune dovezi ale progresului omenirii Nu știm unde ne va conduce această idee a unității naturii în viitor În prezent, un domeniu atât de vast de cunoștințe dobândite se răspândește în fața noastră, încât viitorul pare să nu mai aibă decât aspirații vagi Dar nu există nicio îndoială că aceste aspirații se vor contura mai devreme sau mai târziu Orizontul care ne înconjoară nu conturează granițele zonei care fac obiectul cercetării noastre și doar tachinează imaginația nu întotdeauna calmă a omului de știință Dacă ne oprim asupra întrebării care a fost principala influență a diferitelor sisteme filosofice asupra dezvoltării concepției naturii exprimate aici, nu ne va fi greu să fim convinși că toate învățăturile filozofice sunt împărțite în două grupe și fiecare dintre ei și-a exercitat influența în acea direcție sau în alte direcții Doctrina, care considera Forma drept punct de plecare a tot ceea ce există, s-a dezvoltat mai departe în idealism, a trecut la metoda deductivă a cercetării și a oferit nu puține servicii în Biblioteca "Runivers" VEDERE A ESEULUI DESPRE NATURĂ dezvoltarea științelor abstracte, ce este matematica Doctrina opusă, care derivă totul din materie, a supraviețuit unei lupte încăpățânate cu prima și a rezultat în cele din urmă în Forma metodei inductive de investigare, care a avut un efect excepțional de benefic asupra dezvoltării științelor descriptive Astfel, diferite științe s-au dezvoltat sub influența a două direcții filozofice - idealistă și materialistă, iar aceasta servește drept cea mai bună dovadă a necesității ambelor pentru dezvoltarea integrală a omului Totuși, comparând aceste două direcții, este imposibil să nu vedem că ele urmăreau același scop: au căutat să clarifice cauzalitatea fenomenelor și s-au deosebit doar în privința a ceea ce să caute Idealiștii au renunțat prea mult la materie; în momente diferite au creat în imaginația lor diferite forțe, care, după părerea lor, produc aceste fenomene sau alte Fie această forță a fost atribuită ideilor, fie spiritului, care, în funcție de timp, fie a fost identificat cu ideea unei ființe superioare, fie, ca și trupul, a fost considerat una dintre Formele unei singure substanțe La rândul lor, materialiștii au renunțat complet la ideea a tot ceea ce nu avea legătură cu ideea materiei Încă din cele mai vechi timpuri ale apariției materialismului, întâlnim în această învățătură ideea unei forțe indisolubil legată de materie Inițial, ideea acestei forțe a fost la fel de obscură ca ideea de idei din învățătura lui Platon Dar, încetul cu încetul, a devenit clar, și-a pierdut misterul pe măsură ce doctrina atomistă s-a dezvoltat și a rezultat în cele din urmă la o idee mai precisă a forței ca mișcare Aici, însă, trebuie și consider posibil să părăsesc discuția despre subiectul deja prea amplu al articolului meu, mai ales că am depășit deja limitele locului care mi-a fost acordat Nu există nicio îndoială că o discuție cuprinzătoare a întrebărilor ridicate aici ne-ar conduce la Biblioteca "Runivers" M MENZBIR concluzii mai interesante despre nevoile naturii umane, precum și să arunce mai multă lumină asupra acelor eforturi uneori ascunse pe care omul le folosește în străduința de a cunoaște ordinea naturii A clarifica legătura și interacțiunea dintre opiniile religioase și științifice este de cel mai mare interes în acest sens, dar ceea ce s-a spus deja este suficient pentru a vedea cum, începând din cele mai vechi timpuri, gândirea umană s-a dezvoltat într-o singură direcție și a capturat tot mai mult spațiu în posesia sa Începând din vremurile păgâne, când au fost semănate primele semințe ale teoriilor și ipotezelor științifice moderne, gândirea, încălzită de sentiment, a îndurat secole întregi de persecuții ridicate împotriva ei de

catolicism Urmărind țeluri pământești, acele persoane care se numeau vicarii lui Hristos pe pământ au ridicat focuri de tabără după focuri, gândindu-se cu strălucirea flăcării lor să sperie spiritul cercetării libere Dar Giordano Bruno a pierit, Galileo a lânceit în închisoare, dar pământul nu a încetat să se rotească din această cauză , iar fanatismul medieval a pierit în cele din urmă în cenușa propriilor sale victime Acest exemplu îndepărtat va fi, fără îndoială, întotdeauna suficient pentru ca omenirea să trateze opiniile științifice cu toleranța necesară, oricare ar fi prima lor impresie Evident, există o forță mai puternică decât forța acestei sau acelea generații Aceasta este puterea ființei interioare a întregii omeniri, care aproape din leagănul ei s-a predat slujirii ideilor eterne Această forță a izbucnit într-un flux de neoprit de fiecare dată când cutare sau cutare generație, și uneori mai multe la rând, au pornit pe o cale falsă, i-au scos din cheile sumbre ale dezvoltării istorice și au ars ca o lumină strălucitoare în fața generațiilor viitoare Dacă este așa, atunci nu avem niciun motiv să ne îndoim de progresul constant al omenirii și să cedăm în fața predominanței opiniilor pesimiste Sfâșiat fizic de ultima generație, negativ Biblioteca "Runivers" VEDERE A ESEULUI DESPRE NATURĂ • relaționați cu ei înșiși, tind să aibă o atitudine negativă atât față de trecut, cât și față de viitor În scurta mea schiță istorică, am încercat să fac o imagine completă a dezvoltării unei ramuri a viziunii umane asupra lumii, pentru a stabili măcar un fel de contrabalansare la starea de spirit generală Sarcina mea nu era să apăr părerile asupra naturii celor care dispăruseră înaintea noastră; cu atât mai puţin m-am gândit să recrutez adepţi ai acestor idei Dar am vrut să arăt, și cred că am reușit, cel puțin parțial, că omenirea a trecut prin încercări cu adevărat grele și nu s-a ferit să-și slujească idealurile, care își schimbă Forma, dar în esență rămân constante din când în când Sunt departe de a mă gândi să arăt spre știință ca singurul și exclusivul refugiu într-un moment în care, în cuvintele unui poet, sufletul este posomorât și cere ca întunericul să fie risipit Știința este doar una dintre coardele lirei, cu sunetele sale vindecând inima bolnavă Din cele mai vechi timpuri, filozofii s-au orientat către poezie și chiar și știința însăși s-a născut sub cerul albastru al Orientului, de unde a fost transferată abia mai târziu în climatul nostru inospitalier Știința, care nu cunoaște nimic decât pe sine, este străină omului, la fel de străin și jalnic este acel manechin prăfuit care a fost sculptat de poetul nemuritor în fața lui Wagner Nu numai în ea, ci în dezvoltarea armonioasă și armonioasă a tuturor părților naturii sale, o persoană trebuie să caute refugiu de durerile apăsătoare ale vieții sale sau, în cuvintele unui biolog modern, doar dezvoltarea armonioasă armonioasă a tuturor părților sale natura lui dă unei persoane dreptul de a fi numită ființă adaptată, aptă pentru viitor existență și dezvoltare M Menzbir Întrebări de filosofie, carte ii Biblioteca "Runivers" I V Kirevskii și începutul slavofilismului de la Moscova*) Generației noastre a primit o sarcină dificilă și ingrată în istorie A existat o vreme în care viața rusească părea de neclintit în temelii și, prin urmare, aspirațiile indivizilor și ale grupurilor se încadrează ușor în cadrul general: atât credința, cât și cunoașterea, și gândirea și activitatea și-au primit direcția definită, oamenii nu s-au încurcat în căutarea măsurilor de moralitate, dar erau ocupați cu sarcina mult mai simplă de a-și ajusta comportamentul la standarde binecunoscute Au fost și alte vremuri când spiritul schimbării domina totul, când conștiința nedreptății și a nedreptății ridica societatea împotriva răului înrădăcinat și toată lumea știa unde sunt nedreptatea

și nedreptatea și era inspirată de conștiința că se mișcă în pas cu nenumărate mulţime spre reforme istorice Nu suntem la fel de fericiți ca oamenii acelor vremuri - nu am găsit nici vechea ordine, nici criza care a răsturnat-o; am părăsit tutela patriarhală a sistemului moșier, am reușit deja să fim dezamăgiți de multe iluzii și hobby-uri ale perioadei de reformă și suntem ocupați cu muncă parțială, specială, aplicarea la condiții noi cu toate caracteristicile lor locale *) Pregătire publică susținută la noiembrie , în favoarea populației din zonele afectate de eșecul recoltei Biblioteca "Runivers" IV KIREEVSKII ŞI ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM și inconveniente temporare De necesitate, munca continuă în dezordine și mai degrabă la întâmplare Nici măcar oamenii avansați nu sunt capabili să o cerceteze și să clarifice pentru ei înșiși relația dintre manifestările sale individuale cu întregul Și în psihologia istorică, o astfel de fragmentare este o condiție fatală: se reflectă imediat în însăși natura rezultatelor obținute S-a pierdut nu numai claritatea, ci și acordul: grupurile în care este împărțită societatea devin mai mici, interesele obligatorii slăbesc, oamenii fie renunță la ei înșiși fără a mai lua în considerare interesele egoismului personal, fie sunt chinuiți de morala lor neputința și lipsa vieții publice, sau agățați-vă de prima cauză comună care apare, oricât de nerezonabilă, pentru a găsi măcar o oarecare satisfacție pentru nevoile ideale ale sufletului Nu e de mirare că într-o asemenea perioadă de dezintegrare și ceartă, atenția se îndreaptă involuntar spre epocile în care puterea organizatorică a ideilor era mare Această forță misterioasă unește oamenii, provoacă descoperiri, inspiră entuziasm în artist și sacrificiu de sine în cetățean și nu poate fi comparată decât cu acele puternice motive de bază de care depinde modul armonios al unei opere muzicale: datorită lor, haosul a sunetelor se transformă într-un tot atractiv și viu Și dacă nu suntem până la- în așteptarea verdictului posterității, noi înșine judecăm deja cu strictețe timpul și munca noastră, apoi faptul că societatea noastră rusă, în care suntem doar o verigă temporară, în cursul unui secol al XIX-lea cel puțin două epoci de ascensiune culturală , diverse în aspirațiile și rezultatele lor, dar strâns legate între ele și la fel de remarcabile în influența lor unificatoare și organizatoare a ideilor Mă refer la anii patruzeci și șaizeci Toată lumea știe că aceste cifre au o semnificație mai mult decât cronologică: * Biblioteca "Runivers" PAVEL VINOGRADOV parțial anii treizeci și începutul anilor cincizeci, sfârșitul anilor cincizeci aparține de drept anilor șaizeci Aici punctul nu este în cifre, ci într-o desemnare aproximativă a două momente istorice, dintre care unul marchează formarea principalelor tendințe teoretice în gândirea rusă din secolul al XIX-lea, iar celălalt apariția unei noi ordini sociale a vieții rusești Astăzi aș vrea să vă atrag atenția asupra unui fenomen foarte caracteristic primei epoci - nașterea așa-zisei școli slavofile Fondatorii săi, frații Kirevskii și Khomyakov, sunt în același timp reprezentanți foarte caracteristici ai întregii generații a anilor patruzeci, alături de cei mai cunoscuți occidentalizatori - Stankevich, Granovsky, Herzen și Belinsky Vorbim despre un trecut relativ recent și, între timp, numele acestor figuri deja strălucesc cu un fel de strălucire legendară Deosebit de surprinzătoare sunt independența spirituală și rodnicia acestor oameni în timpul tutelei guvernamentale stricte, dezvoltarea lor umană și universală și influența lor puternică asupra societății din jur S-au adunat multe cauze pentru a ridica această generație Pentru prima dată, învățământul superior, științific și artistic, a devenit național la acea vreme - așa cum și cu Pușkin și

Gogol reforma petrină a fost realizată în literatură, așa a devenit și cu Granovski și Homiakov pe picioarele sale gândirea științifică și filozofică în societatea rusă Învățământul superior [de acest timp nu mai este o decorare întâmplătoare a câtorva oameni de rang înalt, ci rezultatul unui proces de viață în oamenii înșiși, pe de o parte, o forță educațională pentru oameni, pe de altă parte Prima recoltă culturală se remarcă în mod natural prin abundența și prospețimea sa deosebită, iar în starea de spirit a oamenilor anilor patruzeci se simte un fel de bucurie chiar naivă la noua achiziție Să ne amintim cât de entuziasmat descrie Herzen cercurile moscovite din anii patruzeci Biblioteca "Runivers" I V ISHR'EVSKII ŞI ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM Acești gânditori, ale căror vieți au fost absorbite de studiul și discuția lui Hegel și Schelling, Goethe și Shakespeare, această societate, pentru care prelegerea lui Granovsky sau articolul critic al lui Belinsky au fost subiectul principal de interes și conversație, aduc în intelectualitatea lor urmărește îmbăția tinereții, tinerețea culturală a poporului intrând în sfârșit în majoritatea sa mentală Trebuie adăugat că, până la urmă, aceste cercuri nu erau deosebit de numeroase și, prin urmare, mențineau cu ușurință comunicarea între ele: era mai ușor să le excitați și să le încălziți Vocea din kafirda și cuvântul jurnalistului s-au auzit mai tare în cămăruța destinată activității independente a societății de atunci; chiar și disputele verbale și conversațiile au devenit un factor important în răspândirea gândurilor Toate cifrele erau vizibile și numărate, nu era nevoie să lupți cu influența copleșitoare a maselor și cu o varietate de ocupații și interese În cele din urmă, este imposibil să nu remarcăm cadrul aristocratic al acestei culturi - ea era în esență nobilă, apartenența oamenilor în cea mai mare parte la cei osteniți și înstăriți, bazându-se pe succesiunea familială de educație și creștere, oameni cu gusturi rafinate, exigențe largi și mijloace semnificative Cultura de mai târziu a "raznocintsev" are un caracter mai grosolan, artizanal, dar și mai de afaceri Oricum ar fi, nu evidențiez aceste trăsături pentru a diminua meritele oamenilor din anii patruzeci, ci pentru a le explica trăsăturile Ei au înaintat în istoria noastră un fel de umanism, literar și filozofic, care, nu stăruind pe detalii și fleacuri, se preocupa în primul rând de stabilirea unei perspective comune asupra lumii Și în acest sens s-au făcut atât de multe, încât suntem încă forțați în mare măsură să luăm în considerare opiniile pozitive ale legii din acea vreme Slavofilismul, de exemplu, are încă reprezentanți convinși și exercită influență mult dincolo Biblioteca "Runivers" PAVEL VINOGRADOV limitele propriei școli, într-o multitudine de vederi devenite mai mult sau mai puțin proprietate comună sau asimilate de alte grupuri, uneori chiar de adversari Dar pentru a aprecia esența construcțiilor slavofile, va trebui întotdeauna să ne întoarcem la principiile doctrinei, așa cum au fost expuse de primii ei campioni Numai în această condiție sunt clarificate împrejurările care au dat doctrinei o anumită direcție și, în același timp, terenul este pregătit pentru evaluarea atât a laturii sale pozitive, cât și a celor negative Cred că în prezent este deja posibil să adoptăm un astfel de punct de vedere "istoric" În orice caz, are dreptul de a exista alături de apărarea de partid și de analiză polemică Semnificația unei astfel de formulări a problemei ar trebui simțită, cât de curând ne vom întreba, care este principalul lucru în slavofilism, Tn este punctul său de plecare? Sistemul este complex și acoperă toate aspectele vieții Nu contează unde vom căuta finalul pentru a derula mingea · Presa străină înțelege destul de ușor întreaga chestiune ca pe un produs al agitației

panslaviste, al lăcomiei rusești, străduindu-se să devoreze toate triburile slave pentru a devora apoi Europa Cea mai simplă referință istorică arată că tendința pan-slavă este un apendice departe de a fi necesar în slavofilism, că problema slavă a jucat un rol relativ foarte modest în teoriile slavofililor, în ciuda numelui seducător al școlii, că cursul de practică viața, desigur, a avansat-o, dar cum dacă în această privință se pot observa dezacorduri semnificative între principalii săi reprezentanți și, dimpotrivă, indică niște filozofi ucraineni care au negat întotdeauna slavofilismul moscovit și, nu mai puțin, au realizat cu adevărat pan- Idei slave (Kostomarov) Pentru publicul rus, însă, nu este nevoie să insiste asupra faptului că panslavismul și slavofilismul nu sunt deloc sinonime și că publicul occidental a căzut în această greșeală Biblioteca "Runivers" IV KIREEVSKII ŞI ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM în principal pentru că, în esență, nu cunoaște decât pe unul dintre slavofili, Ivan Sergheevici Aksakov Pe de altă parte, există o viziune extrem de răspândită în rândul publicului rus că slavofilismul este doar un muscovitism ușor deghizat Și fără îndoială, condamnarea ordinului din Sankt Petersburg și a perioadei Sankt Petersburg, căutarea idealurilor pozitive în Rusia pre-petrină, opoziția față de împrumuturile occidentale, admirația pentru elementele native de o mie de ani care au creat o societate neobișnuit de rezistentă, unită - toate aceste trăsături au fost din nou și din nou prezentate în scrierile b slavofili Dar, în primul rând, idealizarea sistemului de la Moscova din secolul al XVII-lea este de așa natură încât acesta se îndreaptă deja în "liberalismul arheologic", dezvoltă astfel de concepte despre "pământ", independența morală a acestuia și condițiile și instituțiile legale care rezultă, astfel încât nu se pune problema aducerii drept sacrificiu a tuturor intereselor puterii și unității statului, ceea ce este de obicei reproșat ordinii de la Moscova Și cel mai important, întrebarea este, de ce antichitatea rusă este înfățișată într-o asemenea lumină pentru slavofili? Dacă doctrina lor ar fi într-adevăr doar o doctrină "târâtoare", aplicabilă unei situații date, calculată să văruiască realitatea cu orice preț și să înece cenzura conștiinței, atunci nu ar fi nevoie să intri în antichitatea Moscovei și să o aranjezi într-un fantastic bine, - cineva ar putea fi mulțumit de îmbunătățirea Sankt Petersburgului Pentru a înțelege pe K Aksakov și Yu Samarin, trebuie să apelăm la Hhomyakov și Iv Kirevskiy Și printre ele vom găsi doar un număr relativ mic de pagini dedicate subiectelor politice Nici unul, nici celălalt nu au neglijat istoria, dar au fost interesați de istorie în contururile ei cele mai generale și, ca să spunem așa, filozofice Chiar și ciudatele cercetări speciale ale lui Homiakov în domeniul Evului Mediu nu înseamnă un studiu uniform al materialului, ci Biblioteca "Runivers" PAVEL VINOGRADOV pregătirea dovezilor pentru generalizări filozofice și istorice Nici nu se poate spune că punctul de plecare a fost teologic, deși gândirea religioasă joacă un rol proeminent în ambele Centrul de greutate al intereselor lor se află în stabilirea unei noi viziuni filozofice asupra lumii: istoria și teologia sunt dezvoltate în măsura necesară pentru a duce la îndeplinire ideile acestei viziuni asupra lumii Cu Homiakov totul capătă o formă mai definită și mai combativă, detaliile sunt mai dezvoltate, iar definițiile teologice adecvate ies în prim-plan În lucrarea lui Kirevskii, baza filozofică este mai bine văzută, se poate evalua mai bine poziția sistemului printre alte viziuni asupra lumii Este destul de dificil să se decidă, în unele cazuri, care dintre liderii direcției a fost primul care a prezentat un gând sau altul - au

gândit și au lucrat în comunicare constantă și influențe încrucișate unul asupra celuilalt Dar se pare că nu există nicio îndoială că Iv Tu Kirevskii este filozoful călăuzitor al școlii și a făcut mai mult decât orice pentru a indica relația acesteia cu metafizica occidentală și viața de zi cu zi La prima vedere, acest rol pare a fi prea greu pentru Kirevskii Personalitatea și viața lui dau impresia unui trist eșec: tinerețea este plină de speranțe, de vioiciune, de daruri, apoi se adună norii, iar viața trece mohorâtă, incompletă, cu întreruperi lungi în activitate, într-o discrepanță acută între forțe și rezultatele obținute Influențele familiei din toate părțile au condus la activități literare și, în același timp, au dezvoltat o dispoziție religioasă: spiritul unui tată decedat timpuriu, un expert în limbi și științe ale naturii, care ura filozofia negativă a secolului al XVIII-lea și cumpără operele a lui Voltaire si a Enciclopedistilor, plutea deasupra acestei familii pentru a le distruge *) Atât mama, cât și tatăl vitreg Kirevskikh au fost minunați și foarte educați în domeniul IT ' '·· *) Biografia lui A I Koshelev, volumul i, cartea II, p Biblioteca "Runivers" I V KIR-VEVSKIY II ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM de persoane, cercul Elagin a devenit unul dintre cele mai atractive și inteligente centre ale vieții de la Moscova și nu este nevoie să explicăm cât de mult spune asta Jukovski, unchiul său matern, l-a urmărit îndeaproape educație Kirevskih și devreme dezvoltat în ei înclinații estetice "Scrie poezie, Koshelev", îi repetă în toate privințele Ivan Vasilievici, în vârstă de douăzeci și doi de ani, semenului său, viitorul lider al erei reformelor "Sunt sigur că nu numai pentru îmbunătățirea stilului, ci și pentru educația minții și a imaginației, pentru dezvoltarea unui simț al harului (care, după cum știm, este începutul, cauza, măsura și scopul oricărei îmbunătățiri), așadar, pentru fericirea vieții, pentru sublimitatea vieții, pentru frumusețea vieții este necesar să scriem poezie * *) Multă vreme poetul preferat al lui Kirevskii a fost Aristos fantastic, fără griji "Aceasta este singura carte în care epitetul de prieten nu este întins El încălzește, mângâie și seamănă Lumea lui este Fantasy Aceasta este o cameră caldă, luminoasă, unde se poate odihni și încălzi, pe care gerul și noaptea l-au prins pe drum Nu sunt deloc surprins că Aristos nu este cel mai mare dintre poeți pentru toată lumea Pentru o mare parte a oamenilor, ficțiunile lui trebuie să pară o prostie, în care nu există o umbră de adevăr Dar îmi plac tocmai pentru că sunt o prostie și pentru că nu există o umbră de adevăr în ele Cunoașterea literaturii și a filozofiei a mers atât de bine încât, în timpul unei călătorii în străinătate în , Kirevskii i-a putut trata în mod conștient și critic pe giganții europeni printre care trebuia să se rotească Și Hegel, și Schelling și Schleiermacher îi stârnesc surprinderea, dar el știe să le observe atât laturile puternice, cât și cele slabe; scrisorile lui din străinătate sunt interesante prin faptul că nu au nici măcar o umbră de umflat și superficial *) Materiale pentru biografia lui IV Kirevskii în primul volum al lucrărilor sale, pp ib '**)· Materiale,- Biblioteca Runiverse PAVEL VINOGRADOV : Noe captivitate sau îngâmfare Mediul social german îl respinge, morala nu este drăguță, dar îi tratează pe liderii învățați ai Germaniei cu atenția cuvenită Tânărul gândește, se aseamănă și critică pentru că înțelege La întoarcerea sa în Rusia, Kirevski devine imediat proeminent printre scriitorii moscoviți El concepe un jurnal care să servească drept canal pentru adevărata iluminare europeană Și din acel moment încep nenorocirile "Europeanul Kirevskii a suferit o interdicție pentru a doua carte Interdicția era, potrivit lui Pogodin, "hârtie istorică" Se spune: "Scriitorul, parcă ar

vorbi despre literatură, înțelege cu totul altceva; prin cuvântul iluminare înțelege libertatea, pentru el activitatea minții înseamnă revoluție, iar mijlocul aflat cu pricepere nu este altceva decât o constituție În , s-a făcut o nouă încercare de a ridica o ediție temporară "Moscovitul se mută de la Pogodin la Kirevski, dar numai pentru luni, iar în acest caz Pogodin a fost de vină La sfârșitul anilor , Ivan Vasilyevich a căutat în zadar o catedra de filosofie la Moscova Este considerat o persoană periculoasă Este greu de explicat severitatea administrativă care l-a persecutat pe acest om cel mai bine intenționat și cel mai modest, care nu a simpatizat niciodată cu "liberalismul prost" și visa doar la statul de drept Dar este și greu de scuzat pasivitatea manifestată de Kirevskii în aceste circumstanțe Necazurile cenzurii aproape că i-au luat capacitatea de activitate În decurs de unsprezece ani după interzicerea The European , el nu a scris decât două sau trei pasaje fictive; și apoi și-a exprimat gândurile doar în articole separate care au apărut cu intervale lungi în reviste "M-am săturat să fiu prost", scrie el, și totuși prostia a devenit regula în această viață, iar vorbirea excepția Și tocmai acest discurs, parcă înăbușit, s-a redus în Biblioteca "Runivers" IV KIREEVSKII ŞI ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM în volumul și rezistența sa naturală Herzen a găsit un cuvânt groaznic pentru a caracteriza această stare El spune că viața lui Kirevskii este ca valurile mării peste o corabie scufundată Ivan Vasilyevich a trăit la țară cu o dorință deosebită și a căutat consolare în religiozitate profundă și în comuniune cu cei mai buni reprezentanți ai vieții religioase Bătrânii Schitului Optina l-au influențat în mod deosebit Cu toate acestea, legăturile cu cercurile moscovite nu s-au rupt Acest om drept a reușit să câștige prietenia chiar și a oamenilor dintr-o altă tabără; cu niciunul dintre slavofili occidentalii nu au întreţinut relaţii atât de bune ca cu Iv Kirevskiy, în ciuda faptului că, în opiniile și natura sa, el aparținea unei lumi complet diferite decât Herzen sau Granovsky Pentru noi, această latură personală are sensul unei explicații triste a caracterului fragmentar/fragmentar al lucrărilor care au ajuns până la noi Important este că, în ciuda acestei fragmentări și imperfecțiuni, articolele lui Kirevskii rămân principalul monument de dezvăluire a motivelor filozofice și istorice ale slavofilismului Po- > sunt instructive în două privințe opuse: pe de o parte, li se adaugă încercările FILOZOFICE ulterioare ale slavofililor, pe de altă parte, ele relevă dependența întregii tendințe de unele mișcări generale ale gândirii europene Să comparăm pe scurt punctele de vedere principale ale autorului nostru, în măsura în care acestea afectează filozofia istoriei și istoria filosofiei Împreună cu toți oamenii gânditori ai timpului său, Kirevskii credea că întrebarea vitală pentru societatea rusă era problema reală a relației sale cu civilizația europeană Polii între care opiniile diferă pot fi identificați ca Chaadaev, pe de o parte, care a cerut percepția catolicismului ca forță educațională care a unit Europa și fără de care nu există unitate cu Europa, Pogodin, pe de altă parte, care a fost mergând să învingă Europa nu cu baionete, ci cu mâncare Biblioteca "Runivers" PAVEL VINOGRADOV tu si care aproape a visat la o cearta personala cu Guizot *) Kirevskii nu a mers la extreme și s-a străduit să-și formeze o opinie bine gândită în loc de afirmații nefondate, dar fusese în ambele tabere În primii săi ani, întrebarea nu l-a deranjat în mod deosebit, iar el a răspuns simplu: nu avem nimic de care să ne temem că ne pierdem identitatea națională Condițiile vieții noastre sunt atât de profund diferite de cele din restul Europei, încât ne este imposibil fizic să devenim francezi, englezi sau germani Dar

până acum naționalitatea noastră a fost brută, primitivă și la fel de imobilă ca și chinezii Influența străină trebuie asimilată și să ducă la iluminare În acest spirit a fost conceput nefericitul jurnal din , Europeets Când Kirevskii a intrat din nou în domeniul literar, la unsprezece ani de la interzicerea The European; opiniile lui s-au schimbat substanțial, în principal sub influența fratelui său și a lui Homiakov El încă condamnă cu amărăciune cultura existentă, împrumutată: "traducem, imităm, studiem literatura altora, urmăm cele mai mici mișcări ale acestora, asimilăm gândurile și sistemele altora, iar aceste exerciții sunt decorațiunile sufrageriilor noastre, uneori au influență asupra însăși acțiunile vieții noastre, dar nefiind legate de dezvoltarea fundamentală a educației noastre istorice, ele ne separă de sursa internă a iluminării naționale și, împreună cu aceasta, ne fac inutili pentru cauza comună a iluminării întregii omeniri Lucrările literaturii noastre, ca reflectare a celor europene, nu pot prezenta interes pentru alte popoare, cu excepția unui interes statistic, ca un indiciu al măsurării succesului studenților noștri în studierea eșantioanelor lor Unii oameni cred că asimilarea completă a educației străine poate în cele din urmă să recreeze întreaga persoană rusă, deoarece a recreat nu *) Barsukov, Viața și operele lui Pogodin, IV, , io Biblioteca "Runivers" IV KIREEVSKII ŞI ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM dintre care scriitori și apoi totalitatea educației noastre va intra în armonie cu natura literaturii noastre Merită să infirmi o astfel de opinie? Este la fel de imposibil să distrugi particularitățile vieții mentale a unui popor, precum este imposibil să-i distrugi istoria Este la fel de ușor să înlocuiești convingerile fundamentale ale oamenilor cu concepte literare, precum este să schimbi oasele unui organism în curs de dezvoltare cu o gândire abstractă Totuși, chiar dacă am putea admite pentru o clipă că această presupunere ar putea fi într-adevăr îndeplinită, atunci într-un astfel de caz singurul său rezultat nu ar fi iluminarea, ci distrugerea poporului însuși Căci ce este un popor, dacă nu totalitatea convingerilor, mai mult sau mai puțin dezvoltat în manierele sale, în obiceiurile sale, în limbajul său, în conceptele sale despre inimă și minte, în relațiile sale religioase și sociale, într-un cuvânt, în plinătatea vieții sale?(Lucrările I, ,) Modul de gândire european și cel rusesc sunt oarecum organic ireconciliabile, drept care este imposibil ca Rusia să asimileze pe deplin și simplu civilizația europeană O analiză a condițiilor dezvoltării europene arată că și acolo se dezvăluie unilateralități fundamentale, care ar trebui eliminate în orice mod posibil și nu împrumutate în niciun fel Trei elemente au dat Europei de Vest pecetea ei specială: influența antichității clasice, organizarea catolică a bisericii și formarea statului în urma cuceririi germane Autorul nostru a început cu o evaluare extrem de avantajoasă a influenței clasice și a susținut că o adevărată asimilare a educației clasice era mai mult decât orice altceva capabilă să facă fructuoasă adoptarea iluminismului european Dar, pe măsură ce sistemul său s-a dezvoltat, civilizația antică a început să-i apară din ce în ce mai mult ca o înțelegere unilaterală și patetică a vieții Partea romană a lumii clasice a influențat cel mai puternic popoarele occidentale Biblioteca "Runivers" PAVEL VINOGRADOV Iar la Roma, cu notoriu element al inimii drepte, s-a acordat foarte puțin loc în comparație cu egoismul și rațiunea rece Cea mai mare nenorocire pentru omenire ar fi dacă Imperiul Roman ar rezista și nu ar pieri în lupta împotriva migrației populare Oricum ar fi, înțelegerea romană a moralității / și a dreptului în toate căile posibile a trecut

în viața lui Za-; Europa de Vest prin școli, tribunale și, cel mai important, prin Biserică Romano-catolicismul este creștinismul, supus spiritului îngust și sec al logicii Și dogma despre procesiunea Duhului Sfânt de la Tatăl și Fiul și dezvoltarea guvernării papale personale și pretențiile la stăpânirea bisericii asupra statului și adăugiri dogmatice în felul doctrinei purgatoriului - toate acestea a fost obţinută prin concluzii logice, prin muncă logică asupra tradiţiei scrise a bisericii, şi nu prin hotărâre agregată bisericească Dar, din moment ce oamenii au luat un punct de vedere rațional, nu este de mirare că au început să tragă concluzii în direcții opuse - atât în favoarea autorității nelimitate, cât și în favoarea libertății opiniei personale Pe de o parte, catolicismul medieval a ridicat edificiul scolasticii sale sterile; sj cealaltă, Reforma a distrus însăși temelia Bisericii, permițând libertatea de interpretare a Sfintei Scripturi Toate acestea: Faptele cu aparentele lor contradicții provin din aceeași rădăcină - din raționalism, din dorința de a întemeia viața pe rațiune și logică Putem spune că Papa Nicolae I, care a împărțit bisericile, Luther, care a ridicat Reforma împotriva Bisericii Romane, și Strauss, care a stat împotriva creștinismului însuși, sunt toate fructele aceluiași arbore logic, verigi ale aceluiași lanț logic Același spirit de formalism îngust se regăsește în structura externă a societății europene Statul a fost creat în Occident prin cucerire, adică prin o ciocnire ascuțită (a elementelor sociale Ciocnire, luptă, Biblioteca "Runivers" IV KIREEVSKII ŞI ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM acord și armistițiu sau tratat - la asta se rezumă întreaga istorie politică a Europei Fiecare își exercită drepturile individuale până la limitele cele mai mari ale puterii sale Economia se bazează pe cel mai complet egoism individual Statul este un acord între interesele conflictuale ale părților Chiar și în domeniul moral, Occidentul își are particularitatea în conceptul de onoare personală, un concept atât înalt, cât și unilateral în același timp Îngustează cerințele largi ale virtuții, aplicându-le într- o lume în care totul depinde de capacitatea de a-și proteja și de a-și ridica personalitatea Dar imperfecțiunea civilizației occidentale devine deosebit de evidentă când ne uităm la rezultatele finale Dacă era fundamental sănătoasă, atunci cum se poate explica că dezvăluirea ei, implementarea clară și consecventă a premiselor ei, evocă un sentiment general de nemulțumire, de speranță înșelată? "Nu pentru că iluminismul occidental sa dovedit nesatisfăcător, științele din Occident și-au pierdut vitalitatea; dimpotrivă, păreau să prospere chiar mai mult ca oricând; nu pentru că cutare sau cutare formă de viață exterioară cântărește mult asupra relațiilor oamenilor - se pare că viața exterioară nu a fost niciodată aranjată mai ascultător și în concordanță cu cerințele lor mentale Dar un sentiment de nemulțumire și de pustiu pustiu a căzut în inimile oamenilor al căror gând nu se limita la cercul îngust al intereselor de moment, tocmai pentru că însuși triumful minții europene a scos la iveală unilateralitatea aspirațiilor sale fundamentale Analiza la rece a distrus toate bazele pe care s-a așezat iluminismul european, astfel încât propriile sale principii fundamentale, din care a crescut, i-au devenit străine, străine, în timp ce acest cuțit care se mișcă singur al rațiunii s-a dovedit a fi proprietatea lui directă, acest silogism abstract care nu recunoaște nimic altceva decât pe tine și experiența personală" (Opere II,) Kirevskiy cercetează istoria metaoizării europene Biblioteca "Runivers" PAVEL VINOGRADOV sisteme cal pentru a arăta că se mișcă constant pe calea logicii abstracte La începutul ei stă Aristotel, reprezentant al observației exacte și al procesului

logic, la final Hegel, care a completat dezvoltarea raționalismului cu un sistem în care legile gândirii dialectice devin legile naturii și istoriei Și într-adevăr, ce rămâne pentru un om dacă neagă orice autoritate, în afară de puterea raționamentului abstract? Va trebui să vedem în lume rezultatul unui joc dialectic al gândirii și să vedem în minte reflectarea conștientă a universului Filosofii timpului nostru au ajuns la acest punct Și tocmai în momentul victoriei occidentalii au simțit golul aspirațiilor lor Schelling, cel mai mare gânditor al Germaniei, a recunoscut deja caracterul unilateral al gândirii logice Și peste tot se observă o mișcare spre o înțelegere directă a vieții, spre completarea logicii cu sentiment, spre credință Dar de unde luăm aceste elemente sănătoase în Occident? Este absolut imposibil să revii la opinii învechite și infirmate Acest lucru ar însemna să vă amenajați cu peisaje teatrale și să vă asigurați că există animale sălbatice în jur Și astfel, chiar și astfel de giganți ai gândirii precum Schelling lâncezesc sub povara sarcinii copleșitoare de a formula o religie pentru uzul lor personal și prin intermediul spiritului lor personal Este salutar pentru noi, având în vedere această istorie tragică, să realizăm că Rusia posedă în credința simplă a poporului ei tocmai acea garanție de viață de care Occidentului îi lipsește, iar strădania luminată a conducătorilor săi, a poporului său educat, ar trebui îndreptată spre dezvoltarea moştenirii religioase, în jurul căruia toată viaţa poporului Este posibilitatea unei astfel de contribuții, o astfel de corectare și completare care asigură comunicarea și interacțiunea dintre poporul rus și cultura europeană Tocmai pentru că Rusia are un conținut pozitiv pentru schimb, ea își poate recunoaște în mod deschis slăbiciunile ei neîndoielnice din trecut și Biblioteca "Runivers" I V KIR-YEVSKII ȘI ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM încă speră într-un rol important în viitor Trebuie recunoscut că înstrăinarea față de Occident a fost sursa marilor nenorociri, că ea explică nivelul mental scăzut al oamenilor Mai mult, datorită lui, creștinismul s-a restrâns în forme bizantine, ipocrizia și cultul scrisorii au pătruns în viața religioasă și și-au găsit desăvârșirea în schismă De asemenea, ar fi lipsit de sens să lupți împotriva științei occidentale și a îmbunătățirilor sociale "În lupta pentru spiritul popular rusesc, există posibilitatea unei neînțelegeri, care, din păcate, este adesea întâlnită și derutează foarte mult Prin spiritul rus se înțelege nu animarea minții generale umane cu spiritul adevăratului creștinism ortodox, ci doar negarea minții occidentale Prin popular se înțelege nu întreaga compoziție a statului, ci un singur popor de rând - o amprentă mixtă de Forme sociale foste pe jumătate șterse, de mult rupte și, prin urmare, nemaifiind recuperabile Duhul trăiește, dar "zboară departe" când vor să umple Formele rupte cu el "*) Aceasta înseamnă că este necesară punerea în circulație a capitalului, care până acum a fost depozitat pasiv în rândul oamenilor, este necesar să se asimileze principiile fără servilitate Particulare În Rusia s-a păstrat o biserică care nu caută puterea seculară și, cu toate acestea, a educat statul și societatea Tradiția teologică a Părinților greci nu s-a stins niciodată iar în lucrările acestor părinți există o mulțime de date pentru dezvoltarea metafizicii și psihologiei: ele trebuie comparate cu rezultatele științei occidentale și au făcut baza pentru corectarea și completarea acestei științe Mănăstirile împrăștiate pe pământul larg au fost, parcă, universități ale acestei culturi Și au prezentat cerințe spirituale mai complete și mai vii decât filozofia logică a Occidentului Ei au înțeles întotdeauna lupta pentru adevăr ca concentrare a tuturor abilităților minții umane *) Scrisoare către

Pogodin, USD Materiale pentru biografia lui Kirevskaya, -O Questions of
Philosophy, KN II Biblioteca "Runivers" PAVEL VINOGRADOV ha, ca
expresie armonioasă a minții, sentimentelor și voinței, și nu simplă
gândire logică Și într-adevăr, numai cel care înțelege un gând prin
simțire îl înțelege pe deplin Altfel, rămâne o abstracție fără viață
Elementele mișcării spirituale, entuziasmul poetic, încântarea de multe
ori și în diferite forme sunt subliniate de Kirevskiy, spre deosebire
de raționamentul cu legăturile sale logice Pre, exemplu roșu de proces
psihologic, a crezut a crezut să reînnoiască uscăciunea concluziilor
logice, servește, după părerea mea, celebrului pasaj din "Trecutul și
gândurile" de Herzen, în care apărarea lui Kirevski se transmite
venerarea icoanelor "Am stat odată în capelă, m-am uitat la icoana
făcătoare de minuni a Maicii Domnului și m-am gândit la credința
copilărească a oamenilor care se roagă pentru ea; mai multe femei,
bolnave, bătrâni erau în genunchi şi în timp ce erau botezaţi s-au
închinat Cu nădejde arzătoare m-am uitat apoi la trăsăturile sfinte și,
încetul cu încetul, misterul puterii miraculoase a început să-mi devină
clar Da, aceasta nu este doar o tablă cu o imagine de secole a absorbit
aceste fluxuri de ofrande pasionale, rugăciunile oamenilor îndurerați,
nefericiți: trebuia umplut cu puterea care curge din ea, reflectând din
ea asupra credincioșilor Ea a devenit un organ viu, un loc de întâlnire
între Creator și oameni Gândindu-mă la asta, m-am uitat din nou la
bătrâni, la femeile cu copii, învinse în ţărână, şi pe sfânta icoană -
apoi eu însumi am văzut însufleţite trăsăturile Maicii Domnului; ea cu
milă şi m-am uitat cu dragoste la acești oameni simpli și am căzut în
genunchi și m-am rugat cu umilință la ea /■ Totul în acest pasaj este
caracteristic: și o nevoie arzătoare de comunicare personală, concretă
cu o zeitate care, în loc să se mulțumească cu o formulă abstractă sau
cu o aspirație fără formă, caută o față familiară a umanității și a
compasiunii; şi învăţătura celor înţelepţi şi pricepuţi de la tineri
zi; Și transmiterea fără cuvinte a acestei învățături în formă
Biblioteca "Runivers" I V KIRIEVSKII I ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM
sentiment de îmbrățișare directă Dacă Kirevskii căuta religiozitate
pozitivă nu pentru dovadă, ci pentru convingere, atunci ceea ce se
temea pentru ea nu era o controversă negativă, ci o slăbiciune a
spiritului "Este foarte rar ca un credincios ortodox să-și piardă
credința doar ca urmare a unui fel de raționament logic El își pierde
credința nu din raționamentul mental, ci ca urmare a ispitelor vieții,
iar prin considerațiile sale raționale el caută doar să justifice în
propriii ochi apostazia sa sinceră Atâta timp cât crede cu inima,
raționamentul logic nu este periculos pentru el (II,) În general,
opiniile lui Kirevskii sunt rezumate în două sau trei propoziții
Cultura Europei de Vest păcătuiește cu raționalism unilateral; Viața
populară rusă, dimpotrivă, se distinge prin integritatea începutului
său spiritual și necesită o combinație armonioasă de minte, inimă și
voință; Ortodoxia este susținută de această integralitate, iar viitorul
civilizației depinde de dezvoltarea ei ulterioară sub influența
Ortodoxiei Critica fiecărei lucrări de gândire, inclusiv opera lui
Kirevskii, poate fi dublă: poate, ca să spunem așa, să izoleze
lucrarea, să o ia în sine ca o legătură de premise și concluzii și să
dezvăluie caracterul incomplet sau inexactitatea datelor,
inconsecvență, peripeții, exagerări în raționament Sau își poate
propune să plaseze o operă în cadrul ei istoric și să o judece ca fiind
expresia anumitor idei și aspirații, în funcție de importanța relativă
a acestor idei și aspirații, în raport cu cât de puternice și de
fructuoase s-au dovedit a fi ele însele Mi se pare că nu este nevoie în

mod special în prezent de a intra într-o analiză detaliată a propozițiilor și demonstrațiilor individuale ale lui Kirevskii Ar fi foarte ușor să înțelegi de la el o mulțime de bibelouri și exagerări - și dispreț la economia politică și o caracterizare mulțumită de sine a rusului Biblioteca "Runivers" PAVEL VINOGRADOV și agitația europeană, și ura față de americani și definiția cavalerismului ca cinstit jaf și multe alte detalii ar putea da naștere la replici batjocoritoare Însăși descrierea vieții rusești suferă, fără îndoială, de paloarea și incertitudinea extremă, iar reprezentarea cursului afacerilor europene este schematică și, în multe privințe, nedreaptă Parcă sentimentul nu a jucat un rol în vestul Europei, cel puțin în istoria cruciadelor și a religioșilor 'nyh mișcări, de exemplu! Este posibil să reducem dezvoltarea gândirii occidentale la istoria analizei metafizice decadente? La bine și la rău, secolul al XIX-lea se caracterizează mai ales prin creșterea științelor experimentale și a opiniilor empirice și pozitive asociate acestora Această mișcare ■ nu este considerat deloc de către Kirevskii, deși începutul său datează din vremea lui Principala corecție pe care o introduce în teoria cunoașterii și pe care se construiește întregul său edificiu, se remarcă printr-o asemenea nedeterminare, încât este chiar greu de formulat Care este activitatea sa integrală a spiritului? Include, conform schemei, atât sentimentul, cât și voința La o examinare mai atentă, conceptul de voință, care a jucat un astfel de rol în Hhomyakov, este de obicei eliminat, iar cererea de emoție, de mișcare spirituală rămâne Obscuritatea extremă a acestui punct central este însoțită de un diletantism corespunzător în desfășurarea consecințelor sale Trebuie să folosești metafizica Ce părinți greci, este necesar să se transforme filozofia occidentală din punctul de vedere al idealului oriental Toate acestea sunt exigențe mari și ar fi instructiv să vedem măcar câteva încercări de a le îndeplini Dar nu sunt, și în loc de lucruri sunt atât de frecvente în societatea educată rusă și discuții generale atât de inutile Dar chiar dacă fac aluzie la posibilitatea unor diverse obiecții împotriva opiniilor individuale ale lui Kirevskii, nu este în niciun caz pentru o critică sistematică Era un alt timp pentru ea · :· >!·,, Biblioteca "Runivers" I V KIREEVSKII ŞI ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM Suntem deja despărțiți de aceste lucrări de o perioadă atât de lungă, încât avem alte sarcini mai interesante în legătură cu acest gânditor Vedem, pe de o parte, că propunerile sale principale au fost acceptate de vasta și, fără îndoială, fructuoasă în multe privințe, școala slavofilă, pe de altă parte, că aceste propuneri erau în legătură cu condițiile cunoscute ale epocii și, prin urmare, au avansat la o mai mare măsură însemnătate decât li se putea acorda chiar şi cel mai strălucit talent personal al autorului Kirevskii închide lanțul dintre unele dintre concepțiile fundamentale ale slavofililor și mișcarea mentală a Europei din primele decenii ale secolului nostru Acesta este principalul interes al lucrărilor sale De fapt, de unde vine așteptarea și destinul rolului reînnoitor, istoric mondial al Rusiei? • De unde vine ideea personalității unui popor, formată în aceeași formă neînduplecată, ca oasele unui organism adult? De unde vine admirația pentru elementul religios, ca preeminent în viața personală și istorică? De unde, în sfârşit, încercarea de a se elibera de raţionalitate şi de a prezenta sensul altor aspecte ale spiritului? e Fără îndoială, multe în această mentalitate au fost pregătite pe loc, în națiunea însăși Cu mult înainte de Ki-X al Revoluției și al slavofililor, patrioții ruși au pretins alegerea specială a Sfintei Rusii, lăsată moștenire de Roma și Țar-Grad și "punând-o în

continuitatea stăpânirii lumii Deja țarul Ivan Vasilevici cel Groaznic a mărturisit acest lucru viziune filozofico-istorică Opoziția constantă între asimilate de sistem și ordinele străine, care, de altfel, trebuiau, în multe privințe, să se supună, au fost de multă vreme încurajate să se pronunțe împotriva inovațiilor lui Nikon și împotriva reformei petrine și împotriva întregii Sistemul Petersburg Nu este nimic de spus despre mândria religioasă a Ortodoxiei, Dar toate aceste elemente au fost, cu semnificația lor cotidiană incontestabilă, până la urmă, numai materiale pentru teorie Biblioteca "Runivers" PAVEL VINOGRADOV Ele s-au ridicat la nivelul teoriei, închise într-o doctrină filosofică și istorică, când valuri se mișcau în întâmpinarea lor de departe, din toate părțile lumii vest-europene însăși Deja cu puțin timp înainte de slavofilism, și chiar concomitent cu acesta, vedem scriitori care au asimilat aproape aceleași idei naționale, dar care nu aparțin școlii, pentru că nu au fost atinși în această formă sau în acest grad de mișcarea gândirii europene Nici Sișkov, nici Karamzin, nici măcar Pogodin nu sunt slavofili Slavofilismul, ca școala europeană începe cu Ivan Kirevskiy și în toate privințele se învecinează cu anumite tendințe din literatura vest-europeană, se învecinează nu prin împrumut sau imitație sclavă, ci ca o ramură a trunchiului Se poate spune că, în unele privințe, nicăieri ideile începutului de secol nu au fost "exprimate" atât de complet și de consecvent ca în slavofilismul de la Moscova Am remarcat patru principii fundamentale care trec de la scriitorul nostru prin toată școala Să vedem cum se raportează ele la literatura europeană Kirevskii însuși admite că condamnarea sa a filozofiei raționale se bazează pe ultimul cuvânt al filozofilor germani Și într-adevăr, atât biografia și corespondența lui Kirevskii, cât și articolele sale dezvăluie influența constantă a lui Schelling Marele gânditor german a parcurs un lung drum metafizic în timpul vieții sale lungi - trebuie să distingem între patru sau cinci epoci ale înțelegerii sale filozofice Dar printre toate aceste epoci, firul roșu este dorința lui de a extinde granițele viziunii umane eliberându-l de dominația exclusivă a rațiunii și a logicii obișnuite În , Schelling scria în prefața la prelegerile sale despre mentol în studiile universitare: "Critica rațiunii pure a lui Kant se bazează pe sensul presupus ne-/condițional al logicii, care "cunoaște rațiunea doar în supunerea rațiunii" Dacă nu ar exista Alte modalități de a cunoaște a! Biblioteca "Runivers" IV KIREEVSKII ŞI ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM <> feroce cu excepția concluziilor rațiunii și nu ar exista alt motiv în afară de Forma rațiunii, atunci, desigur, ar trebui, împreună cu Kant, să renunțăm la orice cunoaștere directă în domeniul necondiționat și suprasensibil În timp ce era încă sub influența lui Fichte, el a evidențiat o abilitate sau o stare specială de perspectivă interioară sau mentală, directă și integrală, subordonată condițiilor obișnuite ale formării cunoașterii din experiență Această abilitate corespunde actului creativ al artistului, care, de asemenea, nu este supus unor reguli și standarde logice, dar are între timp o putere de persuasiune directă În acest act, cunoașterea ghicitoare a realității și procesarea ei creatoare se contopesc, se contopesc principiile necesității - legile generale pe care o operă de artă le îndeplinește - și libertatea în condițiile creării ei dintr-un spirit individual Prin urmare, actul artistic este de fapt o explicație psihologică a ceea ce există Considerată din această latură, doctrina lui Schelling se dezvoltă din înlocuirea rațiunii cu Fantezie, a logicii cu sentimentul, a legilor obligatorii ale gândirii cu arbitrariul ingenios Nu vom urmări modificările doctrinei lui Schelling, aplicarea ei la filosofia

naturii și la doctrina lui Dumnezeu Pentru scopul nostru, este suficient să indicăm acea extindere a principiului cunoașterii în domeniul sentimentului, cu care este legată căutarea cunoașterii complete și a revelației poetice la Kirevskiy Și trebuie menționat că în acest caz, Schelling este doar cel mai faimos reprezentant al unui întreg trend, acel trend romantic, care s-a indignat de sobrietatea, uscăciunea, josnicia filozofiei iluminatoare a secolului al XVIII-lea, privea cu invidie la realitatea poetică a Evului Mediu, a refuzat monotonia și regulile convenționale ale literaturii clasice și mai presus de toate a pus geniul personal al artistului *) *) Atitudinea lui Schelling față de romantici este bine caracterizată de Die romantische Schule a lui Gaimal Biblioteca "Runivers" - PAVEL VINOGRADOV Friedrich Schlegel, Tiek, Novalis - fiecare în felul lui - au luptat împotriva raționalismului pentru sentimentul imediat și Fantezia Cu Schelling, din această aspirație romantică, a apărut un întreg sistem de metafizică ! Forța negativă a acestui gen de principiu este, desigur, mare, dar la fel sunt și pericolele sale Hegel, care era de ceva vreme cu schellingiştii, le-a întors curând spatele În Fenomenologia Spiritului, el se exprimă clar și tăios: "o filosofie care se închipuie prea înaltă pentru a opera cu concepte", care consideră că absența conceptelor este o formă de gândire contemplativă sau poetică - o astfel de filozofie pur și simplu o propune combinațiile arbitrare ale Fanteziei nestăpânite, creează ceva care nu este nici pește, nici carne, nici poezie, nici filozofie "Frumusețea, sfințenia, eternitatea, religia, iubirea - toate acestea sunt simple momeli; nu un concept logic, ci un extaz, nu o necesitate care se dezvoltă calm, ci un ferment entuziast - iată ce cred ei să găsească legea dezvoltării substanței" *) Cea mai bună critică la adresa tendinței romantice este că s-a făcut necesar să se caute imediat o cale de ieșire din subiectivismul extrem și arbitrarul personal: de la recunoașterea unui astfel de rol pentru sentiment și imaginație, care subminează legătura logică a oamenilor între ei și de fapt izolează pe toată lumea din interior limitele afectelor lor personale, - Din un individualism atât de complet, romantismul a fost nevoit să sară la extrema opusă și să caute norme generale impuse extern tocmai pentru că ea a pierdut firul solidarităţii ideologice interne Iar în istorie şi același lucru s-a întâmplat în sistem Romantismul renunță la logica formal coercitivă și la dictaturile rațiunii Pentru ca lumea să nu se destrame atomilor, este forțat să dezvolte o atitudine particulară față de religie, care, *) Mier Nauth: Hegel und seine Zeit, Biblioteca "Runivers" I V KIREEVSKII ŞI ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVYANOPHILSTVA, bogat în condiții de legare Încă din , Novalis deplânge raționalismul pernicios al culturii moderne și visează la restaurarea teocrației creștine Geniu nestăpânit, pr Schlegel, fuge de îndoieli în sânul singurei Biserici Catolice salvatoare Schleierma-ea încearcă să reînvie protestantismul cu misticismul sentimentului, Schelling dezvoltă o filozofie pozitivă a mitologiei și a revelației pentru a completa filozofia pur negativă a raționalismului Franz Baader, plecând de la studiul misticului medieval Jacob Boehme, se apropie foarte mult de Biserica Răsăriteană, luptă împotriva primatului papal, intră în relații cu împăratul Alexandru I, participă la pregătirea Sfintei Uniri pentru înfrânarea revoluției și stabilirea religiei prin mijloace seculare, încearcă să întemeieze în Rusia o societate pentru reunificarea religiei și științei În comparație cu varietatea acestor încercări, romantismul rus, desigur, avea un avantaj semnificativ El a trebuit să țină seama de o formă religioasă stabilită și, prin urmare,

ezitarea și libertatea de alegere au încetat de îndată ce nevoia de a căuta refugiu în religie a fost recunoscută Pe de altă parte, desigur, a fost greu să iei cu tine în acest refugiu mult din ceea ce a fost dobândit în libertate, înainte de convertire În poziția romanticilor ruși a existat mai puțin compromis și mai multă realizare Dar atât aceștia, cât și alții, atât germanii, cât și rușii, nu s-au putut opri la o idee de reînnoire religioasă, deși o considerau principala Ei nu au privit munca lor ca pe o încercare de disperare și de retragere în pustie Li se părea că încep o nouă eră în istoria omenirii Ei trebuiau să aibă grijă nu numai de reconcilierea contradicțiilor propriilor suflete, ci și de organizarea societății și a statului În acest sens, a fost necesară și găsirea de noi elemente de comunicare Dominanța unilaterală a rațiunii și a logicii a fost condamnată în politică nu mai puțin energic decât în teoria cunoașterii Ieșirea a fost găsită din nou în tranziție Biblioteca "Runivers" PAVEL VINOGRADOV ' de la logică la psihologie, și tocmai în psihologia colectivă, în monotonie, care este acțiunea aceleiași condiţiile şi ereditatea aduce în viaţa grupurilor folclorice Monotonia este involuntară, adesea inconștientă, și totuși este un factor puternic în istorie Aceiași romantici, care au protestat împotriva raționalității universal obligatorii, s-au supus de bunăvoie influenței iraționale, misterioase a mediului Și influența puternică a evenimentelor istorice le-a venit în ajutor La începutul secolului se dezvăluie puncte de vedere noi și rodnice asupra vieții popoarelor Eșecurile semnificative în activitățile Revoluției Franceze și ale Imperiului ne-au făcut să uităm pentru o vreme meritele pozitive ale ambelor Reacția a avut loc nu numai în guverne, ci și în societate Studiul istoric a primit un impuls cu totul nou de la toro, care a observat cum ideile politice abstracte trebuie să țină cont de obiceiurile, interesele, stările de spirit ale oamenilor Revoluția a prezentat un program intelectual binecunoscut - s-a dovedit că acest program nu era potrivit pentru abstractitatea și generalitatea sa Popoarele Europei s-au arătat nu ca colecții de oameni, mereu gata să se reorganizeze și să se schimbe conform cerințelor teoretice, ci ca organisme deosebite create de-a lungul secolelor, având obiceiuri și caractere speciale Pentru a le influența, trebuia în primul rând să se familiarizeze cu aceste trăsături de caracter Și astfel, în strânsă legătură cu romantismul, a apărut școala istorică de drept și studiul psihologiei populare "Reprezentanții puri ai romantismului din genul Steffins și Schlegels au participat puternic la această mișcare, a cărei glorie este asociată în principal cu marile nume Savigny și Grimm Pentru o vreme problema etnografică a dominat orice studiu istoric Pe baza caracterului poporului, a fost ridicată o teorie politică a conservatorismului insolubil Sa dovedit că atât "privilegiile de clasă", cât și disparitatea politică a Germaniei și a prusacului Biblioteca "Runivers" V KIREEVSKII ŞI ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM Monarhia militaro-patriarhală trebuie să rămână perpetuu instituții ale oamenilor În acest moment, istoria cuceririlor este studiată intens și se determină gradul și rezultatele amestecurilor tribale, apar școli de romancieri, germaniști și, în cele din urmă, slaviști, pentru care aceste întrebări anticare capătă semnificația subiectului zilei, sunt amestecate cu idei de patriotism și apostazie În general, marea descoperire istorică a condus, pe de o parte, la o luare în considerare a materialului istoric din noi puncte de vedere, dar și la exagerări științifice și politice neîndoielnice Compoziția personalității oamenilor, "neschimbabilă, ca oasele unui organism adult", se dovedește a fi o iluzie în lumina istoriografiei moderne În istoria tuturor

marilor popoare, în ciuda influenței neîndoielnice a tradiției, au existat revoluții ideologice și faptice, interacțiuni, aplicare la nevoi și condiții în schimbare, care mărturiseau doar vitalitatea poporului Înlocuirea Formulelor presupuse imobile nu poate decât să împiedice dezvoltarea; în esență, se dovedește a fi o manifestare - și anume, un fel de reflecție raționalistă în lupta cu viața Nikolai Stankevich a spus pe bună dreptate cu această ocazie: "De ce se deranjează oamenii cu privire la naționalitate? Este necesar să lupți pentru om - va fi al tău, vrând-nevrând Pe fiecare act sincer și involuntar al spiritului, al cuiva se întipărește involuntar și, cu cât al acestuia este mai aproape de general, cu atât mai bine * (Annenkov: Biografia lui N V Stankevich, p) Rețineți că elementul național nu numai că nu este negat, ci și recunoscut ca punct de plecare necesar pentru orice activitate Numai scopul trebuie stabilit deasupra lui și nu urmăriți în mod conștient trăsăturile de care natura însăși s-a îngrijit Reproșul întruchipat în cuvintele citate de Stankevici este și mai puternic dacă ne întoarcem la ultima dintre propozițiile de bază ale lui Kirevskii El subliniază deja rolul "erou-vizionar" al Rusiei în legătura generală Biblioteca "Runivers" PAVEL VINOGRADOV dezvoltarea lumii Ideea unei mari succesiuni de popoare, dintre care fiecare la rândul său primește îndrumări culturale și avansează civilizația, a completat învățătura istorică a romanticilor Este mai puțin pronunțată la Schelling decât la Hegel, dar nu mai puțin, el are și o încercare de a sparge istoria în perioade mondiale și de a discrimina mișcarea fundamentală a ideilor între popoare Cea mai apropiată influență asupra lui Kirevskii în acest caz a fost Chaadaev, care, din punctul său de vedere special, trasa o nouă eră a unității internaționale sub influența Rusiei catolice, o eră capabilă să elimine elementele de discordie și negare introduse de reformă si revolutie Kirevskii, desigur, a înlocuit această intrare decisivă a Rusiei în istorie cu un conținut diferit Dar, la fel ca Chaadaev, era interesat mai ales de rolul "ideologic" al patriei militare și era foarte departe de a fi dus de perspectiva materială a unor noi victorii, cuceriri și dominații Atât el, cât și alți slavofili au plasat întreaga semnificație a viitorului istoric în proclamarea de noi principii Ei credeau că aceste principii au fost deja găsite Reînnoirea civilizației de către Ortodoxie și restabilirea unui gând sănătos și sănătos asociat cu ea - aceasta este ceea ce Kirevskii a văzut deja stabilit în poporul rus și trebuind să devină semnificație mondială, iar ceilalți lideri ai slavofilismului au adăugat un alt început - un stare de relație particulară, comunitate Împotriva tuturor acestor definiții, s-a formulat cu mult timp în urmă obiecția că este ciudat să se formuleze rezultatul îndrumării culturale a poporului atunci când această îndrumare nu a început încă, când oamenii în general se îmbarcă cu greu pe calea culturii superioare Nu ar fi mai bine deocamdată să ne străduim pur și simplu să rezolvăm întrebări deschise de filosofie, știință? politică, economie, să se străduiască din rațiune extremă și cu prin efortul tuturor forțelor și apoi lăsați-l pe seama celor de la distanță pentru a rezuma descendenții și a determina caracteristica Cum, e greu să-l dezamăgesc pe acesta Biblioteca "Runivers" I V KIREVSKY ȘI ÎNCEPUTUL MOSCOVEI SLAVOFILISM &· cel puțin exemplul germanilor, care au început să lucreze la cultură mult mai devreme decât noi și, fără îndoială, până acum au făcut mai mult pentru ea, dar între timp încercările lor de a exprima scopul istoric al națiunii germane găsesc de obicei simpatie doar între ei, și printre toate celelalte popoare trezesc obiecţii ironice Chiar și o astfel de

definiție, care era în vogă generală, că germanii au introdus în istorie principiul libertății individuale, cu greu poate găsi mulți apărători în prezent Dacă caracterizările filozofico-istorice de acest fel, în special cele care au intrat în uz după Hegel, par în general prea schematice și arbitrare, atunci proclamarea sarcinii culturale a oamenilor începători este de-a dreptul nepotrivită Istoria Rusiei a fost stabilită la o scară atât de enormă și aparent concepută pentru perioade atât de extinse, încât nu este nevoie să vă grăbiți cu un necrolog În concluzie, consider necesar să vă reamintesc din nou că scopul meu a fost să prezint o încercare de evaluare istorică a punctului de plecare al slavofilismului O astfel de evaluare conține elemente de critică, deoarece pune Faptul în legătură; dezvoltare și dezvăluie caracterul său tranzitoriu În acest sens, metoda lui Hegel domină cu adevărat istoria Dar aceeași metodă învață că marile evenimente istorice au întotdeauna justificarea lor Opies nu au apărut în zadar și nu trec fără urmă, deși cad în distorsiuni și stârnesc opoziții Școala care a produs gânditori precum Hhomyakov și figuri precum Yuri Samarin merită, fără îndoială, numele unui fenomen istoric major Și, la fel ca școlile germane înrudite, a prezentat puncte de vedere care au atât un preț negativ, cât și unul pozitiv Construcțiile ei s-au dovedit a fi foarte semnificative, spre deosebire de scolastică rațională, cosmopolitism fără temei și statalitate îngustă Meritele ei practice sunt, poate, chiar mai semnificative decât cele teoretice Și totuși, critică Biblioteca "Runivers" PAVEL VINOGRADOV zheg își arată deja latura ei de muritor Formarea slavofilismului este legată de tendința romantică, care a exagerat enorm de mult importanța elementelor iraționale în viață și istorie Nemulțumirea faustiană a tulburat de multă vreme cultura europeană: diviziunea dintre cunoaștere și viață, limitările cunoașterii în sine, încetineala științei, contradicțiile filosofiei - toate acestea tulbură și seduc gândirea Dar despre sine spiritul seducător spune altceva: Da, disprețuiește cunoștințele și inteligența, Principala sursă de forță, lasă-te sedus de beteală Atunci, dragul meu! Pentru a nu încheia cu cuvintele unui spirit rău, cel puțin instructive, mă voi referi în concluzie la nobilul contemporan decedat prematur al lui Kirevsky - Nikolai Stankevich, care în expresii vii a subliniat sensul călăuzitor al începutului mental: " O persoană care are un suflet, iubește arta și este conștientă de ceva precum rațiunea și armonia într-o grămadă de diferențe diferite, pe care le numește natură, o persoană care uneori crede în minte, de exemplu, cel puțin că x = , nu ar trebui să să te temi de curgerea liberă a gândirii în orice privință Tu care recunoști rațiunea și iubirea lumii, negi perfecțiunea, găsești absurditatea în organizarea minții, care este coroana creației - • o minte are nevoi pe care nu le poate satisface, numai ea este un ciudat în creația lui Dumnezeu, un exil din armonia generală, iar aceasta veriga ruptă a universului este numită o particulă a Divinului O astfel de credință este o absurditate Și tot ceea ce a trăit Rusia încă de pe vremea când au avut loc aceste dispute, ne confirmă în convingerea că drumul către vocația istorică mondială rămâne ca înainte unul - de la întuneric la lumină! Payol Vinogradov Biblioteca "Runivers" Foulier și metafizica viitorului III *) Evaluarea generală a opiniilor lui Fulier Evaluarea punctelor de vedere precum cea prezentată prezintă dificultăți deosebite La început pare că exclud însăși posibilitatea oricăror observații critice De fapt, se găsesc de obicei totul în ele - toate aspectele subiectului sunt luate în considerare, totul ascuțimile sunt netezite, toate contradicțiile sunt împăcate și astfel, pe o fundație

suficient de largă, pare să se ridice o structură destul de solidă Și totuși, privind construcția mai atent, gândindu-ne la schema ei logică, de obicei începi să observi că această forță este destul de arbitrară; că, sub aparenta impecabilitate a construcției, se pândesc adesea deficiențe grave, a căror cauză constă în principal în ceea ce la prima vedere constituie partea sa cea mai strălucitoare, cea mai atractivă - în amploarea construcției Și este firesc Este imposibil, de fapt, să contopim elemente care sunt în esență eterogene într-un singur întreg și, dacă ne străduim pentru asta cu orice preț, în judecățile noastre, în loc de contopirea organică a vederilor combinate, vor exista inevitabil aderențe mecanice, omisiuni , *) Finalizarea; vezi cartea io Biblioteca Runiverse A VVEDENSKY incertitudine, nehotărâre în propoziții, o înclinație mascată către una sau alta dintre părțile conciliabile etc Cartea lui Fulier nu este lipsită de neajunsuri similare Și produce același lucru, adică vreo impresie ambivalentă La început, ea captivează prin amploare, energie, vitalitate a judecăților; dar apoi, eliberându-te de această primă impresie, care este atât de puternic în favoarea cărții, începi să examinezi în ea câteva dintre neajunsurile tocmai remarcate Și în primul rând, găsim la Fulier o oarecare ambiguitate în terminologie, cu atât mai remarcabilă cu cât se referă la termenul fundamental "metafizică" care ne interesează cel mai mult în acest caz Fulier a oferit un serviciu extraordinar acestei științe numindu-o pe numele său propriu și luând-o sub protecția sa competentă Dar pentru a-i lipsi definitiv pe oponenții săi de dreptul, exercitat atât de larg și fără discernământ de aceștia, de a repeta că "termenul de metafizică este lipsit de orice înțeles definit", i-a fost necesar, după ce a stabilit un sens definit pentru acest termen , să folosim în acest sens numai acest termen și să nu-l înlocuim cu altul, denotând, totuși, un fenomen înrudit, dar tot nu același ("filozofie") Între timp, nu găsim asta în Fulier Dimpotrivă, este destul de obișnuit ca el să înlocuiască termenul "metafizică" cu termenul "filozofie" Nepotrivirea unui astfel de dispozitiv într-o carte care vizează apărarea metafizicii ca știință specială este de înțeles De fapt, în efortul de a apăra demnitatea științifică a metafizicii, nu este deloc convenabil să folosim un cuvânt care să o desemneze, care, atât în sensul său direct, cât și în utilizarea sa originală, și în sensul stabilit istoric în spatele ei, nu nu înseamnă știință propriu-zisă, ci doar unele străduințe nedefinite către înțelepciune (în sensul grecesc al cuvântului, adică către o educație mentală, morală, estetică și tehnică cuprinzătoare), unele experiențe lumești dobândite încet, o rezervă Biblioteca "Runivers" FULIE ȘI METAFIZICA VIITOR principii directoare care fac o persoană capabilă să înțeleagă orice întrebare dată, atât teoretică, cât și practică, să se găsească în orice poziție - în general, o anumită capacitate de a trăi și de a gândi rațional, exemplar Acceptând termenul de filozofie în acest sens istoric consacrat, va fi necesar să se includă toate acele fenomene mentale, toate acele Forme de gândire în care vederile cutare sau cutare epocă, cutare sau cutare persoană, fenomenele naturii și vieții, cu toate trăsăturile lor, sunt exprimate în toate amestecurile subiective Și întrucât ar fi ciudat să asimilezi caracterul științific al acestor concepții "filosofice" schimbătoare, lipsite de semnificație obiectivă, oponenții metafizicii, de îndată ce opa se amestecă cu Filosofia, vor avea în mod evident dreptul să o trateze negativ rezultă că prima condiție pentru o metafizică a apărării de succes, ca păianjenii, trebuie să existe o diferență strictă între ea și filozofie, pe care, repetăm, nu o găsim la Fulier Cu toate acestea, nu

suntem înclinați să vedem în confuzia lui Fulier între termenii "filozofie" și "metafizică" o ambiguitate a gândirii: aceasta este doar o lasătură, o trecere istorică, deși deloc de dorit, care duce la neînțelegeri și uneori destul de semnificative În ceea ce privește definiția subiectului metafizicii, după cum știm, Foulier o abordează foarte metodic și o stabilește destul de atent Să reproducem în momentele principale ale raționamentului său, îndreptate spre scopul indicat Științele speciale dau cunoaștere exterioară, cunoașterea legilor și Formelor fenomenelor, iar omul, prin natura sa "metafizică", tânjește după cunoașterea interiorului, viu și intuitiv: de aceea prima sarcină a metafizicii este de a oferi o cunoaștere vie și intuitivă a bazei interioare a ființei și a vieții Științele speciale dau cunoștințe neterminate, nu rezolvă toate întrebările despre ființă: de aceea, a doua sarcină a metafizicii este de a oferi cunoștințe complete despre totalitatea Întrebări de filosofie, KN IG " Biblioteca "Runivers" A VVEDENSKY esența ființei, pentru a uni conceptele noastre științifice despre lume și, în plus, contrar pozitivismului, conform principiului nu numai obiectiv, ci și subiectiv, de a dezvolta un concept al lumii care este cel mai în concordanță cu "legile constitutive" a gândirii noastre" și a activității noastre, precum și a întregii experiențe noastre Kant și noii kantieni limitează ultima sarcină a metafizicii la elucidarea doar a legilor constitutive ale gândirii sau a conceptelor a priori, formale, ale "rațiunii pure": de aici a treia sarcină a metafizicii este de a elabora un raționament al lumii care să fie în concordanță cu legile nu numai ale gândirii, nu numai ale rațiunii pure, ci și activitățile și toată experiența noastră Cu alte cuvinte: "metafizica este sistematizarea și critica cunoașterii și activității practice, cu scopul de a forma un concept al totalității a ceea ce există cu adevărat și al relațiilor noastre cu această totalitate" Este posibil să fii mulțumit de formula de mai sus? Conține o definiție precisă a subiectului și sarcinilor metafizicii? După ample explicații ale lui Foulier, nu avem dreptul să-i reproșăm formularea pe termen nedeterminat a cel puțin unuia dintre termenii incluși în această Formulă Și totuși, în ansamblu, este foarte dificil să dai un sens complet Formulei Formula lui Fulier, ca o altă definiție a metafizicii, asemănătoare cu ea în sens, ca "știință a existenței cu adevărat" (și chiar cu adăugarea de "în întregime" sau "în ansamblu"), ne lovește cu imensitatea perspectiva de deschidere asupra subiectului științei, grandiozitatea și complexitatea sarcinii în fața acesteia - o complexitate care poate priva metafizicianul de curajul de a-și îndeplini sarcina și care poate inspira pe alții teama justificată de a-l urma pe metafizician, rămânând în cerc de idei și concepte ale lui Fulier, pentru a da un sens real și complet acestei expresii! De fapt, la urma urmei, metafizicul nu o va face Biblioteca "Runivers" FULIE ȘI METAFIZICA VIITORULUI să studieze tot ce există și concret, altfel cercetările lui nu vor avea sfârșit Și dacă da, atunci se pune întrebarea: în ce trăsături sau momente, din ce părți ar trebui să investigheze totalitatea existentului, - din partea doar a unității formale și a corelării lucrurilor, sau împreună și în unitatea eternă, inteligibilă a principiului său fundamental? "Sarcina metafizicii este de a forma, prin sistematizarea și criticarea cunoștințelor noastre, conceptul de totalitate a ceea ce există cu adevărat și a relațiilor noastre cu acesta**, această sarcină, din nou, desigur, este mai ușor de indicat decât de îndeplinit sau chiar să mă gândesc măcar puțin serios la îndeplinirea lui! Și aici se simte nevoia definiției celei mai particulare a problemei metafizice: metafizica trebuie să elaboreze

conceptul de totalitate a existentului - în ce scopuri propriu-zise, având în vedere ce relații particulare cu acesta? Te referi la relații determinate de condițiile și nevoile empirice ale naturii noastre, sau de cerințele și postulatele sale ideale? Fără un răspuns la aceste întrebări suplimentare, formula lui Fulier de mai sus va rămâne una dintre acele Formule largi și pretențioase, datorită cărora metafizica a primit un sens ambiguu a ceva, poate foarte înalt și valoros, dar extrem de nedefinit și de neînțeles, în ceea ce privește ceea ce, după expresia plină de duh a lui de -Morgana, "toată lumea este de acord că aceasta este cheia, dar cu greu cel puțin doi sunt de acord cu privire la modul de a folosi acest ciugul, cum să-l bage în lacăt * Într-adevăr, chiar dacă în general subiectul și sarcinile metafizicii sunt conturate corect, este necesar, totuși, să le definim mai îndeaproape Este imposibil, de fapt, să investighezi întreaga realitate în concret, fără scop, la întâmplare, sau după simpatii aleatorii Astfel, Formula lui Fulier, în ciuda aparentei sale certitudini, la o examinare mai atentă se dovedește a fi prea largă Aici, în viziunea lui Foulier, ajungem la punctul în care se vede clar că imposibilitatea unei Biblioteca "Runivers" A VVEDENSKY unificarea vederilor opuse asupra metafizicii (punerile reprezentanților filosofiei critice și științifice) nu acoperă nedeterminarea Formulei Kant are multe lucruri, iar acum își formează propria definiție a metafizicii, care, deși conține termenul kantian ("critica"), ne uimește totuși prin asemănarea ei cu definițiile filosofiei științifice, cu ele în esență doar o distincție formală între filozofie și științele speciale (din totalitate De fapt, cât de departe este Formula lui Fulier de acea viziune a metafizicii? filozofie), conform căreia nu este altceva decât "pătruns de unitatea înțelegerii lumii, care este rezultatul contopirii științelor speciale într-un singur concept universal", aducând multiplicitatea și diversitatea esențialului și unicului, " Formularea unei viziuni unice asupra lumii, efortul final al științelor speciale", într-un cuvânt, ca acea zonă prețuită, deși extrem de obscure și nedefinită, în care "instinctul unui specialist simte în mod inconfundabil filozofia și unde, prin urmare, nu intră, preferând să ofere o investigație a filozofiilor ei, ale căror minți sunt în mod natural dispuse la generalizări superioare, la completarea conceptelor speciale incluse în componența păianjenului de către un concept superior"? La urma urmei, nicio trăsătură mai definită nu caracterizează "totalitatea a ceea ce există cu adevărat" lui Foulier ca subiect al metafizicii: el are aceeași atitudine nedefinită și chiar indiferentă la întrebarea dacă o unitate concretă și vie este pusă în temelia lumii , care, prin urmare, trebuie să fie propriul obiect al cercetării metafizice, sau această unitate constă numai în corelarea formală a legilor, Formelor, elementelor, obiectelor și fenomenelor naturii; Biblioteca "Runivers" FULIE ȘI METAFIZICA VIITORULUI încrederea în așa-numita "ontologie transcendentală" care, parcă în zadar și cu o cheltuială de energie complet neproductivă, caută un fel de realitate transcendentală etc ; într-un cuvânt, totul este la fel, cu singura diferență, nu în favoarea lui Fulier, că nu îndrăznește, ca și reprezentanții filozofiei științifice, să facă ultimul pas în această direcție, nu îndrăznește să recunoască diferența între metafizică (filozofie) şi ştiinţele speciale numai relativ Și între timp, din partea lui, nimic nu ar fi putut fi mai consistent decât acesta Căci dacă, de fapt, și în viziunea lui Fulier, ca și în viziunea reprezentanților "filozofiei științifice", sarcina metafizicii este doar să facă un pas mai departe în aceeași direcție în care merg

științele speciale, să să găsească și să stabilească acela mai înalt, îmbrățișând întreaga "totalitate a ceea ce există cu adevărat", unitatea la care aspiră și ei și pe care nu o găsesc, ca să spunem așa, doar din lipsă de timp; dacă, așadar, între științele speciale și metafizică există o graniță mobilă, condiționată și, în orice caz, numai exterioară, atunci trebuie să recunoaștem drept necondiționat pe acei oponenți ai sensului autoștiințific al metafizicii (filozofiei), care, începând din considerațiile tocmai indicate, susțin că metafizica nu ar trebui și nu poate avea o valoare independentă alături de alte științe speciale; că s-a "dizolvat în ele fără urmă, reținând în spate doar "o anumită comunitate abstractă a tuturor domeniilor științifice speciale" (Avenarius); că rămâne doar să vorbim despre el ca pe o anumită tendință sau mod de gândire, o măsură a înălțimii abstracției științifice, un indicator al amplorii generalizării științifice etc filozofie, în acest sens le dă o mână de ajutor: definiția sa a metafizicii este la fel de mic ca poneiul Biblioteca "Runivers" A VVEDENSKY , atracţia ei pentru aceştia din urmă îi asigură existenţa independentă ♦) Ni se pare că Fulier ar fi fost mai fericit să apere caracterul științific special al metafizicii dacă l-ar fi tratat cu mai multă încredere pe Kant Adevărat, există multă unilateralitate în opiniile lui Kant Teoria lui despre rațiunea "pură" nu este psihologică; deducerea lui de idei se realizează prin mijloace prea externe; respingerea lui a soluției teoretice a întrebărilor metafizice este grăbită și, prin urmare, restrângerea metafizicii la critica cunoașterii este insuficient motivată Toate acestea sunt așa Kant i s-a reproșat de multă vreme formalism, iar Fulier nu a fost primul care l-a exprimat Cu toate acestea, Fulier ar putea învăța multe de la Kant În el a putut găsi acel concept, lipsit din definiția sa, care trasează o brazdă adâncă între metafizică și științele speciale și îi asigură astfel independența După cum se știe, Kant realizează acest lucru indicând nu numai diferența perfectă dintre cunoștințele științifice și metafizice în origine și natură față de orice altă cunoaștere, atât cunoștințe obișnuite, cât și științifice, ci, ceea ce este mult mai important, indicând un scop aparte care ar trebui să ghideze metafizicianul în lucrarea sa complexă de elucidare a compoziției ființei ca întreg Și anume, metafizica, după Kant, este "o unitate sistematică și disecată a cunoașterii pure a priori sau a cunoașterii principiilor pure în raport cu scopurile esențiale (sarcinile, idealurile) ale minții umane, care sunt esența lui Dumnezeu, libertatea, nemurirea * **), O astfel de definiție, și numai aceasta face din metafizică o știință esențial diferită, o știință cu un caracter complet independent și particular Lasă Fulier *) Toate expresiile între ghilimele referitoare la caracteristicile filozofiei științifice sunt preluate din lucrările domnului Lesevici ("Scrisori despre filosofia științifică", p , ιοί; "Ce este filosofia științifică?" pp , , , - etc) **) Critica rațiunii pure, rusă pe Vladislavlev, p , , Biblioteca "Runivers" FULIE ȘI METAFIZICA VIITORULUI Nu sunt de acord cu viziunea metafizicii ca cunoaștere pură a priori - acest lucru va fi discutat mai jos - dar dacă nu a vrut să refuze în prealabil recunoașterea semnificației sale științifice independente, nu ar fi trebuit să ignore, în stabilirea formulei sale, a doua jumătate a definiției lui Kant, indicând scopul metafizicii Numai această adăugare, indiferent de modul în care i-am varia expresia, poate da, în locul conceptului vag și chiar fictiv de "totalitatea a tot ceea ce există cu adevărat", un concept real și plin de sens al ființei în unitatea concretă a fundamentului său absolut,

din care toată totalitatea a ceea ce există Din punctul de vedere la care ajungem, nu putem recunoaște în niciun caz drept fundamental protestul lui Fulier împotriva așa-numitei "ontologie transcendentale" experiență și, prin urmare, trebuie să rămână pentru totdeauna idealul transcendental al rațiunii noastre - acest gând conține în temeiul său un adevăr incontestabil Marele agnostic, ca și agnosticii din toate timpurile, a greșit doar prin aceea că a insistat asupra transcendenței necondiționate și totale și, prin urmare, și asupra incognoscibilității absolutului Acesta, desigur, este un punct extrem, pentru că dacă absolutul este real , și nu fictiv, este fundamentul fundamental al existenței lumii, energiei lumii, vieții, inclusiv viața noastră spirituală, atunci ea trebuie interpretată în termenii experienței noastre, gândirii noastre, sentimentelor noastre etc - altfel nu ar putea fundamenta în mod pozitiv lumea viaţă, să conţină motive pentru aceasta Fulier se opune și lui Kant, iar noi îi alăturăm de bunăvoie în acest caz Dar dacă corectăm "transcendentalul *) De exemplu, Mill to Maneel ("Review of the Philosophy of Sir William Hamilton") - Biblioteca "Runivers" A VVEDENSKY ontologie" în această direcție, atunci cu greu nu va exista nici un stimulent să i se opună Întrucât absolutul încetează să mai fie un simplu "concept ultim", un simplu "semn de întrebare" sau "o reprezentare simbolică a limitelor cunoștințelor noastre", sa conceptul ar trebui recunoscut ca fiind cel mai sublim, o sarcină profundă și nobilă a metafizicii, sarcină care, fără a impune o interdicție a "modului imanent de a cunoaște" realitatea originară care fundamentează lumea, va proteja totuși mintea metafizică de imersiunea în detaliile fenomenelor, iar metafizica din "dizolvare" în științe speciale Și este greu de spus în ce fel metafizica, în sensul lui Foulier, se va deosebi de fapt de această, ca să spunem așa, metafizica transcendental-imanentă! La urma urmei, el nu renunță la conceptul de "prima realitate"! Adevărat, este destul de indiferent la întrebarea acesteia Prima realitate pentru el este în primul rând o problemă Este posibil să pătrundă în "sute-porți ale Theba" și ridică vălul peste fața adevărului "închis", completând, după indicațiile experienței, conceptul de realitate supremă, care în experiența noastră este dezvăluit doar parțial - această împrejurare arată deja că "ontologia transcendentală" "Nu este atât de ușor să arunci metafizica peste bord Se poate argumenta împotriva legitimității unei construcții pur raționale, aprioristice, a conceptului de prima realitate; dar asta va fi o altă întrebare Completând și corectând Formula Fulier în conformitate cu observațiile critice de mai sus, obținem următoarea definiție a metafizicii: metafizica este sistematizarea și critica ideilor, sentimentelor și dorințelor evocate în noi de realitate, cu scopul de a dezvolta o înțelegere științifică și evaluarea ei din partea relației sale cu scopul esențial (ideal) mintea noastră, i e la absolut Sau pe scurt: metafizica este o înțelegere științifică Biblioteca "Runivers" FULIE II METAFIZICA VIITORULUI nee şi evaluarea realităţii din partea relaţiei sale cu absolutul Și întrucât absolutul din lume se exprimă în elementele sale de bază, Forme, legi, în normele sale inteligibile, sensul, scopul etc , într-un cuvânt, în principiile sale ideale și așa, pe de altă parte, datorită unor condiții istorice nefavorabile, includerea în definiția metafizicii a termenului "absolut poate da naștere la neînțelegeri și poate cauza un prejudiciu nemeritat împotriva acestuia, apoi, înlocuind acestui termen expresiile de mai sus, egale ca înțeles cu acesta, obținem următoarea definiție a metafizica: metafizica este înțelegerea științifică și despre valoarea populației existentă din

punctul de vedere al începuturilor sale ideale" Combinând meritele ambelor definiții de mai sus (Foulier și Kant), această formulă își conturează astfel mai strict propria sferă a metafizicii și își conturează mai ferm subiectul și sarcinile Ne poate obiecta că această definiție a metafizicii este deja prea "strictă", astfel încât să nu se încadreze sub ea *) O introducere în definirea filozofiei conceptului de evaluare aparține neo-kantienilor, în special lui Feiginier, vezi Hartmann, Dühring und Lange, zur Ge-schichte der deutschen Philosophie ini XIX Jahrhundert,) Ei greșesc, desigur, când consideră că conceptul de filosofie este epuizat de conceptul de "evaluare a ceea ce există"; dar nu există nicio îndoială că acest ultim termen este foarte convenabil pentru a desemna un grup de acele diverse întrebări filosofice, a căror esență este de a determina demnitatea existenței empirice din punctul de vedere a normalului sau ar trebui să fie (bine și rău, pesimism și optimism, frumusețe și urâțenie, unitate inteligibilă și fracționalitate haotică, scop și cazuri etc) - În ceea ce privește sfera metafizicii, reiese clar din cele de mai sus în text că este imposibil să se limiteze compoziția acestei științe , așa cum face Foulier, la cosmologie și psihologie (în sinteza lor): este necesar să se introducă în ea și ontologia rațională (doctrina condițiilor generale și proprietăților existente) și teologia rațională (doctrina principiului fundamental al existentă din partea relației sale cu lumea), iar doctrina generală a cunoașterii (epistemologia) ar trebui pusă ca o introducere în metafizică Dacă să includă etica cu estetica și în metafizică, depinde, desigur, de o altă întrebare mai generală și mai complexă despre clasificarea științelor Biblioteca "Runivers" A VVEDENSKY lucrările tuturor acelor gânditori care nu sunt înclinați să vadă nimic absolut în lume, iar dincolo de lume nu vor ajunge nici un fundament absolut, precum, de exemplu, toți fenomeniștii Vom răspunde la aceasta, în primul rând, că nu cunoaștem deloc gânditori care, discutând despre fundamentele, legile și sensul ființei, să nu introducă într-un fel sau altul în raționamentul lor conceptul de absolut, cei mai consistenti Fenomeniști, Mill și Hume, servesc drept dovadă în acest sens, care, în ciuda aversiunii lor declarate în mod deschis față de orice raționament despre "prima realitate", se știe că ne-au lăsat exemple de concepte empirice despre prima cauză; în al doilea rând, dacă există cu adevărat astfel de minți reținute, care se încăpățânează să se sustragă tuturor judecăților cu privire la fundamentele necesare și universale ("absolute") ale ființei, atunci lucrările lor, strict vorbind, nu trebuie atribuite domeniului metafizicii, deoarece gravitează în jurul unei serii de întrebări care sunt doar parte a introducerii în metafizică (ceea ce, de exemplu, lucrarea reprezentanților filozofiei critice și științifice, a avut ca scop demonstrarea presupusei impotențe a metafizicii) În orice caz, nu este vina științei dacă unele minți prea scrupuloase, de teamă să nu se piardă, nu intră în chiar clădirea ei, ci se opresc la intrare, refuzând cu lașitate să rezolve acele întrebări, cu privire la care, potrivit lui Kant expresie energică, ar trebui să preferăm chiar riscul de eroare, reținere calmă și chiar mai multă indiferență În doctrina metodei metafizicii, Fulier se alătură unei direcții, care, în opinia noastră, are un viitor indubitabil, și anume, teoria așa-numitei interpretări subiective a esenței și sensului vieții lumii Această teorie a dezvoltat și întărit într-o dublă opoziţie, în iniţiative de opoziţie la Formalismul filozofiei raţionale şi la Fenomenismul filosofiei empirice Între timp, ca gânditori fideli tradițiilor empirismului (pozitiviști și Biblioteca "Runivers" FULIE ȘI

METAFIZICA VIITORULUI autorii filozofiei științifice), dorind să elimine extremele primei direcții, au început să excludă din construcțiile lor toate a priori, "toate felurile de elemente" mitologice", "antropologice "și "timematologice" idei, legi etc) și au transformat astfel lumea într-un agregat de fenomene nelegate prin nicio unitate, neluminate în ființa lor interioară de nicio lumină, impenetrabile gândirii și neîncheiate de niciun principiu superior; - gânditorii direcției de care se învecinează Foulier, au găsit o contrapondere pentru ambele extreme în renașterea acelor metode de cercetare metafizică care au fost folosite în orice moment de gânditori care nu aveau încredere nici în sentimentul extern, nici în rațiunea formal-logică, și anume, s-au îndreptat către interpretarea laturii subiective, sensul și valoarea fiind cu ajutorul postulatelor practice, aspirațiilor voinței, indicațiilor generale ale semnificației morale și estetice etc Fără a renunța la propria sarcină a metafizicii, adică de la cunoașterea esenței și sensului procesului lumii și, pe de altă parte, luarea în considerare a formalității rațiune logică insuficientă în acest scop, s-au îndreptat spre indicarea cumulativă a tuturor forțelor spiritului nostru Când Schelling, în opoziție cu Hegel, a anunțat că lumea, în măsura în care conține individul, iraționalul, care nu poate fi rezolvat în concepte raționale clare, adică din moment ce este natură, trebuie să fie înțeles nu rațional, ci în într-un alt mod; când Schopenhauer a adăugat că această altă cale nouă spre înțelegerea realității este dată în voința noastră; când Lotze a arătat simțul nostru moral și estetic ca mijloc de înțelegere și evaluare a lumii, Lange și noii kantieni au indicat sinteza creativă etc - când, într-un cuvânt, toți acești gânditori, desigur, fiecare în felul său , a început să explice necesitatea unei metode subiective în metafizică, acest principiu epistemologic până acum modest și discret a început să se afirme Biblioteca "Runivers" A VVEDENSKY "cu o forță puternică care promite reînnoirea metafizicii și este firesc ca gânditorii din cele mai diverse depozite și direcții să înceapă să convergă în recunoașterea acesteia Cartea lui Fulier poate fi privită ca prima încercare semnificativă de colectare și expunere sistematică a acestor idei noi, care până acum puteau fi întâlnite în literatura filozofică doar într-o lumină împrăștiată, subiectivă și adesea în legătură cu toate inconvenientele unei expuneri polemice Tocmai aceasta este semnificația istorică a cărții lui Fulier În sensul indicat, adică în sensul elucidării și dezvăluirii unui nou principiu metodologic tocmai caracterizat, cartea lui Fulier, în starea actuală a problemei, nu mai lasă de dorit Studiul acestuia oferă o idee destul de clară a acestui principiu, a metodelor generale de aplicare și a semnificației sale Prin urmare, fără să ne oprim asupra unei explicații a punctelor de vedere ale lui Fulier, vom face doar două observații critice cu privire la acestea, îndreptate împotriva reevaluării acestui nou principiu în detrimentul celor vechi - o reevaluare, desigur, complet firească și de înțeles din partea a lui Fulier, precum și din partea oricărui adept al noilor idei În primul rând, ni se pare că Foulier face o mare greșeală neacordând aproape deloc semnificație speculației metodei tradiționale, strict metafizice: ca urmare a acestei construcții metafizice a viitorului, după propriile sale caracteristici, ar trebui apar cu caracteristici greu de dorit De fapt, cum ar trebui, conform teoriei lui Foulier, să fie ridicată o construcție metafizică? O analiză a conștiinței ne oferă, ca să spunem așa, unități ale unei construcții metafizice: de exemplu, voința ne învață direct ce este dorința, care este natura ei psihologică; sentimentul moral ne familiarizează cu

aprecieri morale elementare (arată, de exemplu, ce este iubirea în natura ei etică); "sentimentul estetic umple mintea cu aprecieri imediate Biblioteca "Runivers" FULIE ȘI METAFIZICA VIITORULUI frumusețea etc Apoi, aceste "unități de structură", așa cum le indică experiența, sunt conectate pentru a interpreta principiile lumii într-un concept, la început nu extins, care acoperă doar grupuri mici de fenomene; apoi din ce în ce mai extins, soka, în sfârșit, conceptul cel mai extins, care cuprinde și unește toate conceptele particulare și, prin urmare, suficient pentru a exprima principiul universalului, nu se va forma Aparent, totul este așa cum ar trebui să fie: sistemul metafizic este completat în toate părțile, existentul este interpretat în întregime, se realizează unitatea metafizică dorită Da, dar, ca să folosim cuvintele lui Kant, este o unitate tehnică, a cărei schemă se formează nu după conceptele necesare ale minții, ci după metode experimentale, după direcțiile și scopurile ei aleatorii Și din moment ce poate exista un set nedefinit de astfel de scopuri, poate exista și un set nedefinit de construcții metafizice "bazate pe experiență", iar una nu va fi mai necesară decât oricare alta Și mai mult, în cele mai înalte regiuni ale metafizicii, unde "natura noastră metafizică" proiectează locuința idealurilor sale supreme, unde își ascunde comorile cele mai prețioase, acolo, cu o asemenea atitudine față de materie așa cum a recomandat Foulier, se dovedește că fie numai poezie, ceva problematic şi chiar nedefinit, neterminat * În astfel de contururi vagi trebuie să apară şi idealul suprem al raţiunii noastre, temelia absolută a lumii, în sisteme de acest tip momentele lor finale *) Nu se știe dacă elementele "de bază și cele mai stabile" ale experienței noastre pot fi extinse dincolo de limitele sale, în domeniul realităților superioare (p ^; unitatea dorită și asumată a fizicului și mentalului este doar o "schemă ipotetică" (p) și etc În general, finalul cărții lui Fulier este imprimat cu caracterul unui fel de resemnare, de agnosticism Biblioteca "Runivers" A VVEDENSKY tach-ul nu era doar nedefinit și extrem de ipotetic, dar adesea și extrem de grosier (amintiți-vă, de exemplu, conceptul dualist al lui Mill despre prima cauză!) Alte metode de speculație metafizică Susținătorul speculației află mai întâi conceptele și ideile necesare ale minții sale și sub îndrumarea acestora, pentru a pune în aplicare obiectivele supreme fundamentale ale minții conturate în ele, precum Demiurgul platonic, construiește o pânză sau o schemă a lumii, o schemă necesară și exhaustivă *), pe care apoi într-un fel sau altul realizează detaliile construcției sale, în funcție de gradul capacității sale de înțelegere și re-creare vital-intuitivă a realității Lăsați aprioriștii să suporte cu merite reproșuri pentru lipsa de viață, schematismul și formalismul construcțiilor lor Dar dacă construcţiilor lor lipsesc uneori un conţinut concret bogat şi variat, în urma căruia schemele construcţiilor lor rămân goale şi departe de realitate; apoi, dimpotrivă, oponenților lor le lipsește adesea un detaliu solid, obligatoriu al construcției, o schemă, în urma căreia amenință să se dezintegreze În orice caz, o extremă nu o justifică pe cealaltă Și dacă admitem că fiecare dintre aceste extreme are partea ei de adevăr, nu va deveni de la sine înțeles că, pentru a construi o teorie exhaustivă a metodei metafizice, aceste părți de adevăr trebuie combinate? În această direcție ar trebui reluată teoria lui Fulier **) *) "Pentru ca metafizica ca știință să poată produce cunoștințe și convingeri reale, pentru aceasta critica rațiunii trebuie să prezinte a priori întregul ansamblu de concepte, împărțirea lor după diverse surse trebuie să dea în continuare un tabel complet al acestor concepte în împărțirea lor și

cu tot ceea ce de aici se poate deduce " Astfel, "metafizica are avantajul față de alte științe că poate fi adusă la desăvârșire și la o stare durabilă" (Prolegomenele lui Kant, tradus de Vl S Solovyov, p - i) ' **) Pentru a fi mai specific, sistemul sintetic al viitorului trebuie să fie pi-structurat nu în funcție de tipul de filozofie a lui Lange, ci în funcție de tipul de sistem al lui Lotze, adică Biblioteca "Runivers" FULIE ȘI METAFIZICA VIITORULUI A doua noastră remarcă se referă la problema criteriilor Nu prea înțelegem cu ce drept atrage Foulier, în cele din urmă, la "impensabilitatea opusului", ca criteriu suprem al cunoașterii metafizice Când ne vorbește despre completitudinea arhitectonică, amploarea, coerența și simplitatea construcției - într-un cuvânt, despre frumusețea lui logică ca garanție a consistenței sale interioare - aceasta nu este deloc o surpriză: toate acestea sunt complet de înțeles în gură al unui om care, în loc de speculații, cu logica - Cu concluzii stricte, recomandă metafizicii o aplicare atât de largă a metodelor și ipotezelor intuitive încât construcția metafizică trece aproape complet în creativitatea artistică Referirea lui la "neconceputul opusului" ne face cu totul altă impresie De fapt, dacă Fulier leagă cu aceste cuvinte sensul care le este asociat de obicei în literatura filozofică, dacă vede în ele o expresie negativă a principiului de evidență de sine sau de certitudinea gândirii, atunci principiul său critic suprem este evident de natură complet speculativă Și dacă da, de ce nu-i place speculația, sau așa-numita gândire pură? Nu dă Fulier aici , fiind în sfârșit impregnat de conștiința imposibilității de a ridica o construcție metafizică completă cu ajutorul unui singur experiment Dar, într-un astfel de caz, repetăm din nou, cu ce drept își intitulează cartea: "metafizica bazată pe experiență" ? aspectele certitudinii sunt departe de a corespunde importanţei lor relative în totalitatea lui nu ar trebui să ocolească elementul rațional, schema rațională, retrăgându-se în fața lui ca în neputință, ci - înfrânge-l, înțelege, recunoaște insuficiența și compensa cu un nou început Atunci, și numai atunci, "filozofia viitorului" se va dovedi nu numai concret vitală, ci și stabilă și completă Biblioteca "Runivers" A VVEDENSKY idei În orice caz, aici ne întâlnim la Fulier cu o anumită inconsecvență în conceptele sale, care, de altfel, cu greu poate fi eliminată pe baza principiilor stabilite la baza cărții sale Acest lucru face din nou să dorești să le revizuim Încheind aici evaluarea opiniilor lui Fulier, nu putem decât să exprimăm dorința ca toți cei care nu sunt indiferenți față de soarta filosofiei să se familiarizeze cu cartea sa în original Interesul acestei cărți, la fel ca majoritatea cărților franceze, datorită metodelor specifice de prezentare caracteristice autorilor lor, este departe de a fi epuizat de ideile sale principale Pe lângă aceste idei, în carte există multe detalii curioase Uneori cineva poate dori adăugările și corectările lor; este posibil, poate, uneori și să nu fii deloc de acord cu ele; dar este imposibil, citindu-le, să nu experimentezi cel mai viu interes pentru acea știință, care, după o neînțelegere tristă, dar din păcate persistentă, pare multora a fi o colecție de complet neinteresante, departe de realitate și viață, palide abstracții Pe paginile "Întrebări de filosofie și psihologie" problema subiectului, sarcinilor și metodelor metafizicii (filozofiei) a fost deja discutată de mai multe ori Recunoscând semnificația profundă pentru dezvoltarea gândirii noastre filozofice abia trezite a unei eventuale formulări ample și amănunțite a întrebării indicate și propunând, cu scopul de a contribui la aceasta, o expunere și o evaluare a opiniilor lui Fulier, considerăm că nu este de prisos,

pentru a da o mai mare rigoare și certitudine rezultatelor muncii noastre, pentru a le formula sunt aici în următoarele patru prevederi generale I Termenul "filozofie" trebuie distins cu strictețe de termenul "metafizică", care îi este asemănător ca înțeles, iar pentru a desemna un domeniu de cunoaștere special științific, definit mai jos, este necesar să se folosească numai acest ultim termen, lăsând în urmă primul, conform sensului istoric stabilit, pentru desemnare Biblioteca "Runivers" FULIE ȘI METAFIZICA VIITORULUI opiniile acelor opinii, care, fiind legate ca subiect și conținut de domeniul metafizicii, diferă esențial de acesta prin faptul că sunt întipărite de natura timpului, de națiune, de individualitate, într-un cuvânt, de natura subiectivității Natura independentă, special-științifică a metafizicii este asigurată de subiectul ei special (lumea în ansamblu, în unitatea concretă a principiului său fundamental), sarcina (determinarea raportului existentului cu principiile sau scopurile sale ideale) și metoda (speculația, care nu exclude experiența, de altfel) Definiția metafizicii ar trebui să fie următoarea: metafizica este înțelegerea și evaluarea științifică a totalității existentei din punctul de vedere al principiilor sale ideale Folosind toate mijloacele "cunoașterii vii și intuitive" (adică experiența internă) pentru a-și îndeplini sarcina, metafizica nu poate, totuși, să se facă fără speculații, deoarece numai ea poate proteja sinteza metafizică obiectiv-științifică de trecerea în Forma subiectivă creativitate Alexey Vvedensky Întrebări de filosofie, KN II Biblioteca "Runivers" Telepatie *) "II n'y a pas de pierres au ciel, donc elles ne peuvent pas tomber sur la terre " Așa a spus Lavoisier atunci când problema aeroliților a apărut pentru prima dată în fața Academiei Franceze de Științe Și academia s-a grăbit să fie de acord cu Opinia lui Lavoisier și a refuzat să discute despre fenomen natural este evident "imposibilă" Dar Faptul de a arde aeroliți a rămas totuși un Fapte și, ulterior, aceeași academie a fost nevoită să-l recunoască De atunci, cazuri similare s-au repetat de multe ori Cu doar treisprezece ani în urmă, când Fonograful, care tocmai fusese inventat atunci, a fost demonstrat în fața Academiei de Medicină din Paris, unul dintre academicieni nu a ezitat să-l prindă de gât pe demonstrantul, care, în opinia sa, era pur și simplu un ventriloc, "din moment ce o placă de metal nu poate reproduce sunetul unei voci umane" Având în vedere astfel de exemple, care dovedesc fără îndoială nepotrivirea completă a metodei a priori în domeniul științelor naturii, credem că în discutarea chestiunii "telepatiei" "probabilitatea" sau "incredibilitatea" acesteia poate fi lăsată deoparte Ceea ce pare incredibil și imposibil astăzi va părea nu numai posibil, ci și sigur peste o sută de ani și poate mult mai devreme; și invers, o mulțime de ț *) Prin publicarea acestui articol, editorii au în vedere doar să familiarizeze cititorii cu o întreagă gamă de fenomene care încă așteaptă un studiu strict științific Biblioteca "Runivers" TE L E P ATI I ceea ce acum pare a fi aproape axiome vor fi respinse în timp util ca poziții complet insuportabile Deci, din faptul că fenomenele de "telepatie" ni se par incredibile, nu rezultă în niciun caz că ele nu există efectiv; mult mai importantă este întrebarea dacă aceste presupuse fenomene sunt bine încadrate într-o relație probatorie? nu este posibil să le explicăm în termeni de Factori cunoscuți de noi, fără a recurge la un motiv nou, necunoscut?" Însuși cuvântul "telepatie" a fost inventat în urmă cu aproximativ șase sau șapte ani, iar în acel timp a dobândit dreptul deplin de cetățenie doar în rândul persoanelor care sunt interesate de subiect; pentru marea majoritate, sensul cuvântului rămâne de neînțeles B, indiferent de organele de simț

obișnuite Să explicăm ceea ce s-a spus cu un exemplu Pentru ca A să știe ce face B absentul, este necesar ca el fie să primească de la el însuși informații prin poștă, telegraf sau telefon, fie să vadă pe cineva care tocmai l-a văzut pe B Dar conform teoriei "telepatice" din În unele cazuri, A poate afla ce face B, nu printr-una dintre metodele menționate mai sus, ci direct: există o influență a spiritului B asupra spiritului A sau, cu alte cuvinte, un transfer de gândire de la B la A, în plus, în cele mai multe cazuri transmis din creierul lui B în creierul lui A, gândul devine obiectivizat, adică capătă o formă halucinantă Să presupunem, de exemplu, că B moare El este legat de legături de prietenie, iubire , sau rudenie cu A; la moarte, gândurile lui sunt concentrate pe A *) și îl fac pe acesta din urmă să halucineze: Și ea- *) Ne grăbim însă să facem o rezervă că această ultimă condiție nu este în niciun caz Biblioteca "Runivers" M PETROVO-SOLOVO copilul B sau auzi vocea lui Cum l-ar putea influența muribundul B pe A, despre care noi, în starea actuală a cunoștințelor noastre, nu avem nicio idee Adevărat, s-au făcut în mod repetat referiri la "curenți inductivi analogi curenților electrici" și la "vibrații eterice transmise de la un creier la altul"; dar astfel de explicații, poate aplicabile atunci când vine vorba de experimente de transmitere a gândirii, unde "agentul" și "percipientul" *) se află în aceeași cameră, ni se par cu totul nepotrivite în cazurile în care, de exemplu, A , pe moarte pe insula Madera, este V, care locuiește în Samara Este mult mai bine, așadar, să mărturisești ignoranța cuiva și, lăsând deocamdată teorii și ipoteze deoparte, să ne ocupăm exclusiv de Fapte Am vorbit acum despre experimente în transmiterea gândirii Ideea este că pare să existe o legătură strânsă între transmiterea gândurilor și Faptele telepatiei propriu-zise; Faptele unei clase diferă de Faptele unei alte clase doar prin intensitatea lor; halucinațiile cauzate de influența telepatică sunt Fapte de transmitere a gândurilor în mare În limitele unei scurte schiţe, însă, este imposibil să distingem într-un mod complet ambele categorii de fenomene; prin urmare, vom lăsa deoparte problema sugestiei mentale în sensul propriu și ne vom ocupa exclusiv de Faptele mult mai mărețe ale telepatiei spontane**) necesar: în multe cazuri cunoscute nouă, se poate spune cu siguranță că muribundul B nu s-a gândit la A căruia i-a apărut În ceea ce privește simpatia, prietenia etc , aceste sentimente par să joace un rol important în cazurile de influență telepatică *) Un "agent" sau "inductor" este o persoană care acționează în timpul experimentelor de transfer de gândire, un "percipient" este o persoană care experimentează un impact **) Etapa de tranziție de la faptele sugestiei mentale experimentale la telepatia spontană este ocupată de așa-numitele halucinații telepatice experimentale, i e cazuri în care A, prin exercitarea voinței sale, evocă o anumită imagine halucinantă în fața lui B absent: fie a lui (experimentele domnului S H V și baronului F Schrenk-Notzing), fie imaginea altei persoane (experimentele lui Weverman)) Această categorie este un fapt- Biblioteca "Runivers" TE L E P A T G Ya Problema telepatiei a început să fie dezvoltată științific abia de la înființarea, în , a Societății Engleze pentru Cercetare Psihică (Society for Psychical Research), aflată în prezent sub conducerea profesorului de la Universitatea Cambridge Henry Sedgwick În cei nouă ani de existență, această societate a oferit un serviciu neprețuit științei, lansându-se cu curaj în investigarea multor întrebări care au tulburat de mult mințile, dar pe care doar foarte puțini au îndrăznit să le atingă În special, o mare atenție a fost acordată de societate asupra faptelor de transmitere a gândirii, atât

experimentale, cât și spontane (telepatie) S-au făcut un număr enorm de experimente pe sugestie mentală în cele mai variate condiții, iar rezultatele obținute merită, fără îndoială, cea mai serioasă atenție Ca răspuns la apel, societatea a primit o mulțime de cazuri de efecte telepatice spontane, iar în b a fost publicată lucrarea capitală în două volume Phantasme of the Living ("Fantome de viață"), unde au fost date până la șapte sute de cazuri de halucinații al (sau visele) care coincid cu evenimente reale necunoscute perceptorului În anul curent , a fost publicată o traducere franceză prescurtată a acestei lucrări sub titlul: Les Hallucinations télépathiques și, din câte știm, se pregătește o traducere rusă, editată de Vl S Solovyova Pe lângă "fantomele vieții" există multe cazuri ale acestora nu intenționăm să le atingem în articolul nostru, întrucât lipsa extremă sau prescripția observațiilor făcute în această direcție nu ne permit să facem nicio judecată întemeiată asupra lor Pentru experimentele lui S H V (cele mai demne de remarcat), vezi Phantasms of the Living, vol : - ; Halucinații telepatice, p ; Annales des Sciences Psychiques, , nr , p ιοí- ; bar Notzing, Journal of the Society for Psychical Research, , octombrie, p ; Ann d Sc Ps , , nr , p rô -iro; Weatherman - Jurnalul Societății f Ps Res , martie ; Continua al Soc pentru PS Cercetare, partea XVIII, p ; Ann d Sc Ps , , Biblioteca Runiverse M PETROVO-SOLOVO influența lepatică poate fi găsită în Proceedings și în Revista lunară a Societății, precum și în Annales des Sciences Psychiques fondate anul acesta la Paris, sub conducerea Dr Darier, Annales des Sciences Psychiques *) Să remarcăm în acest sens că, în ultima vreme, problema influenței considerate suprasensibile a spiritului unei persoane asupra alteia pare să înceapă să pătrundă în sferele științei pur OFICIAL La una dintre ultimele întâlniri ale Societății pariziene de psihologie fiziologică * (Société de Psychologie Physiologique), prezidată de Prof Charcot, s-a exprimat opinia și s-a votat în unanimitate că "Faptele prezentate ca halucinații telepatice sunt demne de atenție și studiu serios datorită abundenței și interesului lor * *♦) Să spunem acum câteva cuvinte despre acele cauze care par să producă un efect telepatic Principala dintre aceste cauze, în măsura în care se poate judeca din cazurile pe care ni le cunoaștem, este o criză gravă la care este supus persoana care influențează (adică, în acest caz, persoana a cărei imagine este, sau a cărei voce se aude) la, mai ales des (deși în niciun caz nu întotdeauna) - principala criză în existența tuturor, i e moarte *) O relatare a primei cărți a acestei reviste poate fi găsită în Questions of Philosophy, vol , st ì, i- **) Aici trebuie să facem o uşoară digresiune asupra problemei terminologiei - Halucinaţiile "telepatice" sunt adesea numite "adevărate" (véridiques) deoarece coincid cu fapte adevărate necunoscute halucinantului Dar cuvântul "adevărat" are un înțeles complet diferit în rusă, iar inconvenientul folosirii lui pentru traducerea cuvintelor halucinație véridique va deveni deosebit de evident dacă punem "fantomă" în locul cuvântului "halucinație" În engleză și franceză se mai poate vorbi de vendicai fantasme, apparitions véridiques, dar în rusă expresia "fantomă adevărată" nu este bună Prin urmare, ne permitem să sugerăm (urmând opinia unuia dintre cei mai respectați reprezentanți ai "Societății pentru Cercetare Psihică" din Rusia) cuvântul "profetic" în loc de cuvântul "adevărat" Suntem familiarizați cu expresia "vis profetic"; după toate probabilitățile și nu va fi dificil să te obișnuiești cu expresii precum "halucinație profetică", "fantomă profetică" Biblioteca "Runivers" TE L E П ATI I Õ Mai mult, în acest din urmă caz, halucinația coincide uneori cu moartea, alteori o urmează (aceste din

urmă cazuri se explică prin faptul că impulsul telepatic a rămas în stare latentă pentru ceva timp) * **)) În eseul sus-menționat "Fantomele vieții" cazurile de influență telepatică spontană sunt grupate în următoarele grupe: a) cazuri în care o astfel de influență este exprimată printr-un puternic sentiment de anxietate, frică etc ;) cazuri în care are parțial caracter de halucinație, parțial de vis și, în final, d) cazurile în care efectul telepatic se exprimă într-o formă pur halucinatorie, vizuală, auditivă sau tactilă (acesta din urmă este mult mai puțin frecventă) aparținând categoriei a Percipientul experimentează un sentiment de neliniște, apoi își imaginează mental o scenă cunoscută, dar această scenă nu capătă o formă halucinantă Acest caz**) este raportat Societății de Cercetare Psihică de un pictor destul de celebru, I \\ \ \ \ \ \ \ Kolmans Mathilda Street, Barnsbury, Londra i octombrie "Pe septembrie a acestui an, soția mea a mers să petreacă ceva timp pe malul mării, luând cu ea pe copilul nostru cel mic, un băiat de ani Miercuri, octombrie, am început să am un puternic sentiment că copilul se înrăutăţeşte (nu era deloc bine când a plecat) Atunci mi-a venit gândul că i s-a întâmplat ceva neplăcut și mi-am văzut imediat în minte camera în care dormea și mi-am imaginat că a căzut din pat pe un scaun și de acolo pe podea S-a întâmplat în jurul orei dimineaţă I-am scris imediat soției mele, rugându-i să mă informeze despre starea mea de sănătate Nu ne vom ocupa de problema "fantome postume" în eseul nostru **) Halucinații telepatice, p Biblioteca "Runivers" M PETROVO-SOLOVO şanţul fiului; Mi s-a părut prea îndrăzneț să-i spun că sunt convins că i s-a întâmplat ceva copilului, fără să pot face dovada Chiar m-am gândit că va lua o astfel de întrebare ca pe o acuzație de lipsă de grijă și, prin urmare, am atins acest subiect doar în postscriptum De ceva vreme nu am auzit de nimic și am crezut că de data aceasta senzația pe care am trăit-o a fost pur și simplu rezultatul anxietății Dar sâmbăta trecută, după ce mi-am vizitat soția și copilul, am întrebat-o dacă a urmat sfatul meu de a lua măsuri pentru ca copilul să nu i se întâmple nimic Soția mea a zâmbit la început, apoi mi-a spus că băiatul a căzut din pat pe scaunele din apropiere și apoi s-a rostogolit pe podea, dar nu s-a rănit - Probabil, adăugă ea, te -ai gândit la asta când era deja târziu, așa cum sa întâmplat chiar în ziua în care am primit scrisoarea ta, cu doar câteva ore mai devreme Am întrebat cât este ceasul și am primit răspunsul: "Sunt destul de sigur și nu am nici cea mai mică îndoială că am scris imediat după senzația pe care am trăit-o, între ora și și dimineața " Am văzut (spune autorul cărții Ghosts in Life) o scrisoare scrisă de domnul Kulmans soției sale Plicul este ștampilat "Worthing, octombrie" și post-scriptum scrie: "Atenție că băiatul cade din pat Pune scaune lângă pat; aproape nimic se poate întâmpla Să spun adevărul, sunt aproape sigur că i s-a întâmplat deja ceva de genul în această dimineață " Mătușa doamnei Külmans a confirmat faptul descris la două sau trei zile după scrisoarea domnului K din octombrie În cazul următor *) influența telepatică a fost exprimată în Forma Visului Belle Isle en Terre, Côtes du Nord, Franța al-lea decembrie "Vă asigur că tot ceea ce sunt pe cale să spun este complet în acord cu adevărul; în același timp, pot observa că eu *) Halucinații telepatice, pp ιοί Biblioteca "Runivers" TE L E II ATI I Cât de puțin merit acuzația de tendință de a crede prea mult în supranatural, că mi s-a reproșat, nu fără motiv, că sunt prea sceptic în privința lucrurilor pe care nu le pot înțelege În noaptea de martie , joi, am adormit destul de târziu, căci citisem de multă vreme ca de obicei În vis am văzut că stăteam întins pe canapea și citesc Deodată, ridicând privirea, îl văd clar pe

fratele meu Richard Wingfield-Baker stând pe un scaun în fața mea Încep să vorbesc cu el, dar în loc să răspundă, dă pur și simplu din cap, apoi se ridică și iese din cameră Când m-am trezit, am observat că stăteam cu un picior pe podea, cu celălalt pe pat, și încercam să pronunț numele fratelui meu Impresia că era într-adevăr acolo a fost atât de puternică, iar întreaga scenă pe care am văzut-o în vis este atât de reală, încât m-am grăbit să ieșim din dormitor să-mi caut fratele în sufragerie Am examinat scaunul în care îl văzusem stând, apoi m-am întins din nou și am încercat să dorm, pentru că speram că se va întâmpla din nou același lucru, dar amintirea visului m-a tulburat prea mult și m-a tulburat Cu toate acestea, până dimineața trebuie să fi adormit din nou, dar când m-am trezit, impresia pe care mi-a făcut-o visul a fost la fel de puternică ca înainte; Aș putea adăuga că așa a rămas până astăzi Sentimentul că sunt în pericol de nenorocire era atât de puternic în mine, încât am notat despre "viziunea" din jurnal și am adăugat la ea cuvintele: "Doamne ferește" Trei zile mai târziu am primit vestea că fratele meu Richard Wingfield-Baker murise joi seara, martie , la δ /^ ore, din cauza rănilor îngrozitoare pe care și le provocase căzând de pe cal în timp ce vâna cu ogari în Blackmore Vale Trebuie să adaug că a trecut un an întreg de când m-am stabilit în Belle Isle en Terre, că nu am avut vești despre fratele meu de ceva vreme și că era un călăreț excelent Nu i-am spus niciunui prieteni apropiați despre visul meu imediat după ce l-am trăit, pentru că niciunul dintre prietenii mei nu era cu mine; dar am povestit ce se întâmplase după ce am primit vestea morții fratelui meu și am arătat nota pe care o făcusem în jurnalul meu Nu am nicio dovadă, dar vă dau cuvântul meu de onoare că totul s-a întâmplat așa cum v-am spus Fred Wingfield Biblioteca Runiverse M PETROVO-SOLOVO februarie "Trebuie să-ți explic motivul tăcerii mele; afaceri în volumul pe care l-am primit abia azi de la prietenul meu, Prince Lu Sainge-Fausigny, scrisoare în care certifică că i-am povestit visul meu la martie Când a sosit cu el de la Paris pentru a petrece câteva zile cu mine la începutul lunii aprilie, i-am arătat - jurnalul tău (cu aceasta atasata) Notați inițialele R B W B ; Există o poveste foarte curioasă legată de ei În timpul nopții nedormite pe care am petrecut-o, firește, m-am gândit mult la cele întâmplate și mi-am amintit împrejurările care au însoțit apariția fantomei Deși am recunoscut distinct trăsăturile fratelui meu, mi-a venit gândul că apariția se aseamănă cu cel mai bun și cel mai apropiat prieten al meu, colonelul Bigg Temându-mă pentru soarta oricăruia dintre cei de care eram cel mai atașat, am notat patru scrisori: R B pentru Richard Baker și W B pentru William Bigge După ce am primit vestea morții fratelui meu, m-am uitat din nou la biletul meu și, spre marea mea surprindere, am văzut că cele patru litere pe care le scrisesem reprezentau numele complet al fratelui meu: Richard Baker "Wingfield Baker, deși toată familia mea și eu am sunat mereu el pur și simplu: Richard Baker Imaginea pe care am văzut-o era imaginea fratelui meu;dar în acea stare de neliniște care a pus stăpânire pe mine, eram chinuit de gândul că vechiul meu prieten nu mi-a apărut Atât fratele meu, cât și prietenul meu purta barbă la fel Alte explicații de dat nu vă pot spune; nici nu pot prezenta dovezile altcuiva pentru a confirma ceea ce am spus Fred Wingfield • În caietul domnului Wingfield, pe care ni l-a trimis, se află, printre altele, următorul bilet: [În continuare, în Hallucinations télépathiques, scrisoarea mai sus menționată din Book Lusainge-Fausigny, în care certifică că la aprilie , a auzit de la Wingfield povestea visului său și a văzut nota în caietul său The Times din martie , conține moartea lui R B

Wingfield-Baker pe martie The Esșex Independent a adăugat că* domnul Baker a murit pe la ora Biblioteca Runiverse TELEPATIE Să trecem acum la acele cazuri cele mai izbitoare în care impulsul telepatic s-a exprimat într-o formă halucinatorie mai mult sau mai puțin clară, fie vizuală, auditivă sau tactilă Multe dintre aceste cazuri par să aibă loc într-o stare nedeterminată intermediară între somn și veghe; la altele, dimpotrivă, destinatarul se află într-o stare de veghe deplină Astfel de halucinații "lucruri" pot fi, în general, împărțite în două clase În unele cazuri, perceptorul vede pur și simplu o anumită imagine sau aude o anumită voce, într-un cuvânt, experimentează o halucinație, aparent, după cum se dovedește, ca o gândire ulterioară, cauzată de o influență telepatică; în alte cazuri, în fața lui nu se află doar o imagine cunoscută, ci și o situație corespunzătoare unei realități necunoscute Acestea în primul caz, A vede fantoma lui B, iar ulterior află că B a murit chiar în acel moment; în al doilea caz, A îl vede pe B căzând de pe cal, iar la verificare se dovedește că B a căzut de fapt de pe cal în același timp în care A a experimentat halucinația corespunzătoare (așa-numita "clarviziune telepatică") caz, de exemplu, apariția unei fantome coincide aproximativ cu moartea; dar viziunea nu prezintă nicio trăsătură prin care perceptorul să poată afla despre circumstanțele necunoscute în care a avut loc moartea Case de Freville (Halucinations télépathiques, p) Scrisoare de la domnul S T Forster, rectorul de la Hinxton, SaíTron Walden: august "Defuncta mea enoriașă, doamna de Freville, se distingea printr-un caracter destul de excentric; în special, avea un interes nefiresc pentru morminte La două zile după moartea ei, care a avut loc la Londra pe mai, după-amiaza, am auzit că Alfred Bard o văzuse chiar în noaptea aceea L-am trimis după el și mi-a descris ceea ce a văzut, foarte clar și în detaliu Este un om cu un mare obicei de observație, un naturalist autodidact și eu Biblioteca "Runivers" M PETROVO-SOLOGO G ■ Sunt absolut convins că vrea să descrie ceea ce s-a întâmplat conform adevărului și fără a exagera cu nimic Trebuie să adaug că sunt destul de sigur că vestea morții doamnei de Freville nu a putut ajunge la Hinkston decât a doua zi dimineață, mai A fost găsită moartă la ora γ /^ seara A rămas singură în cameră, întrucât nu se simțea prea bine, dar nimeni nu a considerat situația ei gravă sau periculoasă S F Forster Cităm acum relatarea domnului Alfred Bard: iulie "În al treilea rând - acest portret a fost desenat de M Tieno, unul dintre tovarășii lui Edmond - pentru a-și saluta mental fiul, așa cum făceam eu în fiecare zi - am văzut destul de clar că unul dintre ochi i-a fost scos și sângele îi curgea pe față Fiul meu a murit!" Am încercat să o consolez, să o conving că ceea ce a văzut este, poate, rezultatul jocului de lumină; nimic nu o putea descuraja că fiul ei nu fusese ucis sau cel puțin nu fusese rănit Doamna Escurru, născută în sud, s-a remarcat atunci, și probabil încă se remarcă, printr-o imaginație extrem de vie și o impresionabilitate extraordinară; Au trecut douăzeci de ani de când nu ne-am văzut, dar ea trebuie să fi rămas la fel ca ea în privința asta - Din câte îmi amintesc, nu exista telegraf pe vremea aceea Un timp mai târziu am primit vestea morții Capt Escurru, ucis la de ani la asediul Pueblai "Va fi general", a spus comandantul său din regimentul Zuavsky, colonelul Kler, despre el în timpul asediului Sevastopolului, la primul atac asupra lui Malakhov Kurgan Câteva săptămâni mai târziu, o scrisoare a domnului Escurre m-a chemat la Sevres: ei așteptau sosirea unui detașament de sergent-major, comandat de bietul Edmond, cu armele defunctului Cu lacrimi în ochi, ne-a descris moartea șefului său A fost primul care s-a repezit la atac, captivându-i pe alții cu exemplul său:

un glonț i-a zdrobit mâna dreaptă; apoi a apucat sabia cu stânga și a continuat să înainteze, dar a fost ucis pe loc de un glonț care l-a lovit în ochi Iată, în toată simplitatea ei, descrierea faptului la care am fost martor Poate că nu îmi amintesc unele detalii, dar pot certifica că, înainte de a primi vestea morții fiului ei, doamna Escurra a văzut imaginea dragă ei cu ochiul scos și sângerând G și doamna Escurru sunt încă în viață și locuiesc pe rue Peronnet din Argenteuil; fiul lor Albert este comisar special pentru control la Ministerul de Interne Gustav Dubois : Rezultatele unui studiu întreprins de Dr Darier, editor al Annales: "Am văzut-o pe doamna Escurra, mama cpt Edmond Escurru, de două ori: prima dată în ianuarie, a doua oară la martie În ianuarie, doamna Escurru încă nu se vindecase de o boală periculoasă Biblioteca "Runivers" M PETROVO-SOLOVO (bronșită complicată de inflamația plămânilor); totuși, ea a putut să ne spună, fără a fi chemată la acest lucru (spontanément) ^ că își amintește foarte bine că tocmai în Duminica Floriilor ea, la vederea unui portret al fiului ei, a experimentat o emoție atât de puternică încât din acel moment ea nu putea scăpa de gândul că fiul care a fost ucis și nici de cuvintele celor din jurul ei, nici de plimbarea pe care a făcut-o după-amiaza pe înălțimile care stăpânesc Sevres, de unde se deschide o priveliște magnifică asupra Parisului și a împrejurimilor sale , nu a putut să o salveze nicio clipă de o presimțire sumbră Câteva zile mai târziu l-am văzut pe fiul doamnei Escurra , domnul Albert Escurra, Cavaler al Legiunii de Onoare, Comisar Special pentru Control la Ministerul de Interne, și Cpt Escurra G A Escurru ne-a povestit că își amintește foarte bine cum la martie , în Duminica Floriilor, mamei sale i s-a părut că imaginea fiului ei din portret părea că se mișcă, în timp ce ochiul stâng sângerează; că și ea își amintește foarte bine cât de intens și de dureros a fost doamna Escurru, încât de atunci a fost imposibil să o descurajăm că și-a pierdut cu adevărat fiul "Și, vai", a adăugat domnul Escurra, "așa s-a întâmplat de fapt: fratele meu, care se distingea printr-un caracter extrem de înflăcărat și înzestrat cu mult curaj, a fost rănit pentru prima dată la mâna dreaptă în timpul atacului de la Puebla, martie , Apoi el a apucat o sabie în mâna stângă și a continuat să urmărească inamicul care fugea în fruntea soldaților, dar apoi un glonț l-a lovit în ochi și l-a ucis pe loc Ochiul pe care mama l-a văzut sângerând în portret era într-adevăr cel care fusese lovit de glonț; asta am aflat ulterior de la un subofițer (sergent), care a slujit în detașamentul fratelui și a fost lângă el în timpul atacului [Atunci Dr Darié spune că la noua sa întâlnire cu doamna Escurra, el a scris sub dictarea ei și i-a dat următoarea poveste să semneze]: Povestea doamnei Escurru "S-a întâmplat în Duminica Floriilor; am locuit în Sèvres; Dimineața eram la liturghie, dar nu am putut să urmez slujba, deoarece simțeam un fel de anxietate vagă și greu de definit După micul dejun (nu știu exact la ce oră) am intrat în camera care ne servea drept sufragerie; peste- Biblioteca "Runivers" TELEPATIE pianul atârna un portret al fiului său I-am aruncat o privire mecanică și aproape că am căzut pe spate: acest portret, deși foarte asemănător, mi s-a părut, parcă, animat și viu; mi s-a părut că ochii clipesc și buzele se mișcă; M-a lovit mai ales unul dintre ochi, care ieșea înainte și părea că vrea să sară de pe orbită Această impresie m-a făcut să sufăr foarte mult; a fost atât de puternic încât când în zilele următoare mi s-a întâmplat să intru în cameră și să mă uit la portret, mi s-a părut că am continuat să văd aceeași expresie pe chipul fiului meu; de aceea am comandat in sfarsit sa acoperim poza cu crep După-amiaza am pornit la o plimbare pe Înălțimile Sèvres, dar în ciuda

tuturor eforturilor soțului meu de a mă amuza și a panoramei magnifice care ne stătea în fața, nu am putut scăpa nicio clipă de presimțirea sumbră care pusese stăpânire pe pe mine Îmi amintesc cum, la ora patru după-amiaza, stăteam sprijinit de gard și mă uitam absent în fața mea Mi s-a părut că văd un zid în fața mea, un soldat și un fiu deasupra zidului "Astăzi este o luptă", i-am spus soțului meu, "am un presentiment sumbru: fiul nostru va fi ucis sau rănit" În plus, doamna Escurru a semnat următorul certificat: "Certesc că povestea domnului Gustav Dubois despre martirii pe care i-am trăit în timpul morții fiului meu Edmond Escurra este precis în diverse senzații și este de acord cu adevărul; totuși, nu-mi amintesc să fi văzut o față sau un ochi într-un portret plin de sânge *) Dar încă îmi amintesc bine că unul dintre ochi părea că vrea să sară de pe orbită și că portretul părea viu și mi-a făcut o asemenea impresie Argenteuil, martie " [Lipsa de spațiu ne împiedică să reproducem în extenso toate documentele tipărite în Annales des Sciences Psychiques; putem indica doar următoarele indicații suplimentare: *) Nota dr Darier: Domnul Albert Escurra, care ne-a trimis, câteva zile mai târziu, relatarea sa despre eveniment fiind descrisă, și pe care l-am văzut de atunci, afirmă, de acord cu M Dubois, și, ca și el, își amintește foarte bine că doamna Escurra a văzut chipul fiului ei în portret și unul dintre ochi plin de sânge Prin urmare, suntem îndreptățiți să presupunem că, în ceea ce privește acest detaliu, povestea atât a domnului Dubois, cât și a lui M Escurru este cea mai apropiată de adevăr: fiind mult mai tineri decât doamna Escurru, ei sunt într-o poziție mai bună să-și amintească ceea ce s-a întâmplat de fapt Întrebări de filosofie, KN II ti Biblioteca Runiverse M PETROVO-SOLOVO Povestea lui Albert Escurru în care repetă cu oarecare amănunt mărturia sa dată mai sus despre viziunea mamei sale (" în Duminica Floriilor *) mama mea, încântată, mi-a spus bunicii mele și mie că i se părea că "portretul fiului ei devine viu" : buzele s-au mișcat și un ochi sângera") și descrie moartea capt Escurra ' Mărturia subofițerului Dussan: "Atacul de la Puebla" a avut loc la martie , între orele și după-amiaza; Am urcat peste ziduri cu ajutorul scărilor și am pătruns în interiorul cetății Căpitanul Escurra a fost rănit în mâna dreaptă și, după ce a legat o batistă în jurul rănii, a luat sabia în mâna stângă Puțin mai târziu, pe la ora - , în timp ce urmărea inamicul și trecea pe sub o boltă cu vedere la o platformă largă, a fost rănit de moarte de un glonț în ochiul stâng Trebuia să trec pe lângă el un minut mai târziu și am observat ceva ca un zâmbet și un fel de expresie mândră pe chipul lui, întoarse spre cer Certificat de deces al cpt Edmond Escurra în timpul atacului asupra Pueblai din martie În raportul generalului Fauré, publicat în ziarul Moniteur Universel Xc^ff^iiiiaii de atunci, se spune că atacul asupra Pueblai a început la ora în după-amiaza, și că * la ora , după ce au încetat focul, trupele franceze au atacat inamicul cu atâta furie încât l-au încurcat complet și l-au luat prin surprindere Despre căpitanul Escurru se spune în ordinul pentru trupe în următoarele expresii: "căpitanul Escurru, în ciuda rănii, a continuat să meargă în fruntea soldaților și a fost ucis printre dușmani"] * **) · h M Petrovo-Solovo (Se termină în cartea următoare) *) Dr Darier remarcă că, conform anchetelor pe care le-a făcut, Palmnoe Duminica cade într-adevăr pe martie, ziua căpt Escurra conform documentelor oficiale, după cum vom vedea mai jos **) Citând acest incident, *considerăm că este necesar să remarcăm (cum remarcă însuși dr Darrie) că ora două sau trei după-amiaza la Paris (ora de a o vedea pe Madame Escurra) corespunde cu opt sau nouă ceas în dimineața aceleiași zile în Mexic Prin urmare, ar fi mai corect să numim acest

Caz un fapt de fantomism, mai degrabă decât un fapt de clarviziune telepatică sau, în general, de telepatie, cazul Doamnei Escurra a fost dat prin interesul său și nu lasă nimic de dorit satisfăcător în termeni probatori Pentru premoniții în general și dovezile existente pentru cunoașterea suprasensibilă a viitorului, vezi articolul doamnei Sedgwick din PrQceed al Soc pentru Psych Cercetare, Partea XIII, decembrie ï Biblioteca Runiverse departament special Sistemul filozofiei lui Wundt Metafizica trece în prezent printr-o criză decisivă Acum puțini oameni se îndoiesc că dezvoltarea viitoare a metafizicii depinde în totalitate de poziția pe care o ia în raport cu cunoștințele empirice Este deja greu de pus la îndoială că metafizica, rupând toate legăturile cu experiența și încercând să-și rezolve problema cu ajutorul propriilor metode speciale, care nu au nimic în comun cu acele metode care sunt folosite în știință, nu poate duce decât la un arbitrar construcția poetică a conceptelor și la o multitudine de sisteme care se exclud reciproc între care cu greu se poate face orice alegere În rândul gânditorilor moderni, se înrădăcinează tot mai mult convingerea că metafizica transcendentală este irevocabil condamnată de gândirea filozofică și științifică în curs de dezvoltare a omenirii, că viitorul poate aparține doar unei metafizici bazate pe experiență, bazată pe știință și folosind pentru cercetarea sa aceleași metode ca și cunoașterea pozitivă Apariția aproape simultană a lucrărilor a doi astfel de gânditori de primă clasă precum Fulier și Wundt poate fi considerată extrem de semnificativă Vorbim despre L'avenir de la métaphysique fondée sur l'expérience a lui Fulier și System der Philosophie a lui Wundt (Leipzig) Deja titlul primei lucrări arată clar ideea sa principală Potrivit lui Fulier, metafizica ar trebui Questions of Philosophy, carte II ^ Biblioteca "Runivers" K WENTZEL L constau în primul rând într-o analiză fundamentală a tot ceea ce ni se dă în experienţă, în găsirea elementelor de bază ale experienţei şi apoi în sinteza finală a tuturor experienţei, produsă pe baza acestei analize Luând experiența ca punct de plecare, metafizica trebuie să o ia așa cum este, fără nicio ipoteză prealabilă, fără nicio afirmație a priori, fără vreun dogmatism mai mult sau mai puțin ascuns În general, opinii similare sunt dezvoltate de Wundt, spunând în prefața lucrării sale că el consideră că experiența este baza metafizicii, singura ei metodă permisă este conectarea faptelor, conform principiului rațiunii și efectului, și el vede sarcina sa unică doar prin aceea că nu limitează această conexiune a faptelor la un anumit domeniu al experienței, ci caută să o extindă la totalitatea a tot ceea ce ne este dat în experiență Mai mult, metafizica filosofică, înțeleasă astfel, nu trebuie să-și reconstruiască complet edificiul Sarcina științei poate fi deja rezolvată numai prin intermediul presupunerilor care nu sunt ele însele date empiric Metafizica trebuie să ia ca punct de plecare aceste elemente ipotetice, să le studieze logic, să le pună în acord între ele și, astfel, să le unească într-un întreg, lipsit de orice contradicție ^ astfel încât cititorul, în ciuda conciziei prezentării noastre, să ajungă o înțelegere clară a trăsăturilor caracteristice ale acelui sistem filosofic remarcabil pe care Wundt îl desenează în linii îndrăznețe în fața noastră și care încearcă să combine toate cunoștințele noastre individuale într-o singură viziune asupra lumii și a vieții, "satisfăcând nu numai cerințele minții noastre , dar și nevoilor inimilor noastre " Acesta este scopul pe care Wundt îl stabilește filosofiei și pe care îl atinge, nu fără un succes relativ, în sistemul creat de el însuși Cu toate acestea, spune el, nu numai

filozofia se străduiește să o realizeze, ci în această sarcină generală, alte două mari domenii ale activității spirituale umane sunt combinate cu ea, în întregime sau parțial: pe de o parte, religia, * A Fouillée: L'avenir de la métaphysique, p , , Biblioteca "Runivers" SISTEMUL FILOZOFIEI LUI WUNDT deja, ca viziune gata făcută asupra lumii, în momentul în care ia naștere filosofia, pe de altă parte, domenii separate de cunoaștere, care încetul cu încetul au apărut din filozofie și cu trecerea timpului au dobândit din ce în ce mai multă independență Prin urmare, în primul rând, este necesar să se definească clar relația în care se află filosofia cu aceste două tipuri de activitate spirituală Așa cum filosofia este incapabilă să reducă munca anumitor ramuri ale cunoașterii prin preluarea ei asupra ei, cu atât mai puțin poate avea pretenția de a lua locul religiei Dar dacă în primul caz filosofia pur și simplu invadează un domeniu de lucru străin de ea, în cel de-al doilea caz o face mult mai rău, "amestecă cunoașterea cu viața, reflecția științifică asupra subiectului cu subiectul însuși" ( ) Relația dintre filozofie și religie este pur teoretică și nu practică - nu este în niciun caz chemat să creeze sau să înlocuiască religia Singurul său scop în raport cu religia este să o înțeleagă, care, în la rândul său, se încadrează în două sarcini: prima constă în indicarea originii sentimentelor și ideilor religioase, a doua în găsirea locului ce aparține elementelor religioase într-o viziune generală asupra lumii, cuprinzând toate părțile constitutive ale gândirii umane În general, filozofia, nu numai în materie de religie, ci și în alte chestiuni practice ale vieții, nu are nicio influență directă, imediată, asupra vieții Doar anumite ramuri ale cunoașterii sunt chemate la o asemenea influență directă, dar filosofia poate influența viața doar în măsura în care o influențează pe aceasta din urmă La fel ca între filozofie și ordinea juridică, de exemplu, știința dreptului formează o legătură de legătură, astfel încât între filozofie și religie teologia trebuie să-și ia locul, iar relația dintre filozofie și religie, astfel, se transformă într-o relație cu o anumită unică știința, care își ia locul printre altele științe individuale și pe care Wundt o numește teologie științifică Acum este clar și în ce sens în filosofia generală poate avea în vedere satisfacerea nevoilor inimii (Gemüthsbedürfnisse) Această satisfacție constă doar în faptul că se străduiește să le înțeleagă pe acestea din urmă și încearcă să le arate un loc în legătura generală a tuturor intereselor spirituale umane Biblioteca "Runivers" K WENTZEL L bufniţă Filosofia nu adaugă aceste nevoi sincere la cunoaștere ca un element nou: ele își găsesc deja expresia în științele etice individuale Filosofia, pentru care sarcina ei generală îi prescrie să stabilească o legătură între aceste științe etice și alte ramuri ale cunoașterii, prin care scopurile ambelor lor și ale altora să poată fi urmărite fără interferențe reciproce, rămâne aici doar să-și asume și să continue mai departe lucrare care și-a primit deja începutul în științe etice separate În general, relația filosofiei cu ramurile separate ale cunoașterii, care includ și sarcinile etice ca subiect, devine destul de clară atunci când definim filosofia ca o știință generală, care ar trebui să unească cunoștințele generale oferite de științele individuale într-una fără - sistem contradictoriu Există două aspecte importante ale acestei definiții În primul rând, filosofia nu stă la baza profunzimii cunoașterii, ci are calitățile fundamentului ei și tocmai aceasta ar trebui să fie pe deplin conștientă și, prin urmare, va fi expulzată la toate preferințele unilaterale a punctelor științifice, care sunt împrumutat dintr-o zonă limitată În al doilea

rând, în timp ce filosofia își vede scopul în combinarea rezultatelor științelor individuale într-una singură, străină de viziuni contradictorii, asupra lumii, ea, la rândul ei, acționează în raport cu acestea într-un mod reglator și ghidaj Oriunde există o contradicție între conceptele diferitelor domenii ale cunoașterii, sarcina filosofiei este tocmai să afle baza acestei contradicții și, prin urmare, să o elimine În măsura în care filosofia, în acest sens, se străduiește să continue și să completeze munca științelor individuale, în măsura în care poate fi desemnată de noi drept filozofie științifică Ultima expresie ar trebui să indice doar legătura directă în care filosofia este plasată aici cu totalitatea științelor individuale prin conținutul sarcinilor sale și, în același timp, această înțelegere a filozofiei trebuie considerată singura care, în stadiul general dezvoltarea cunoștințelor atinse în prezent, poate corespunde nevoilor științifice Problemele asupra cărora funcționează filosofia științifică sunt astfel pregătite în mod necesar deja într-un mod separat Biblioteca "Runivers" SISTEMUL FILOZOFIEI LUI WUNDT nyh ramuri ale cunoașterii Prin urmare, împărțirea filozofiei științifice în științe filosofice individuale este în strânsă legătură cu împărțirea ramurilor individuale ale cunoașterii Dar, având același conținut ca și totalitatea științelor individuale, filosofia se deosebește de acestea prin punctul de vedere din care consideră acest conținut: de la bun început are în vedere legătura tuturor obiectelor cunoașterii În acest sens, sarcina generală a filosofiei științifice este împărțită în două probleme principale: fie conținutul general al cunoașterii poate fi studiat în raport cu originea ei, fie poate fi examinat în raport cu legătura sistematică a principiilor sale Aceste două probleme corespund două științe filozofice generale: doctrina cunoașterii și doctrina principiilor Doctrina cunoașterii, la rândul ei, este împărțită în două părți - doctrina formală și reală a cunoașterii Prima, sau loshka formală, se află în aceeași relație cu doctrina reală a cunoașterii, în care matematica se află în raport cu științele experimentale Adevărata doctrină a cunoașterii se încadrează din nou în două domenii: istoria și teoria cunoașterii Prima se referă la dezvoltarea propriu-zisă a cunoașterii, așa cum ne-o dezvăluie istoria științei Teoria cunoașterii, care, împreună cu logica formală, formează logica în sensul cel mai larg al cuvântului, trebuie să ne prezinte dezvoltarea cunoașterii, indicând modul în care împreună, pe baza legilor generale ale gândirii, apar ideile și conceptele noastre Din nou se împarte în două părți: teoria generală a cunoașterii, care investighează condițiile, limitele și principiile cunoașterii în general, și doctrina metodelor, care se ocupă cu aplicarea acestor principii în cercetarea științifică A doua parte principală a filosofiei, doctrina principiilor, are, de asemenea, o parte generală și una specială Prima, pentru care Wundt păstrează titlul de metafizică, are ca sarcină prezentarea într-o legătură sistematică a conceptelor de bază și a legilor fundamentale ale științei în general A doua se împarte în "filozofia naturii" în "filozofia spiritului", ambele urmăresc sarcina de a aduce cunoştinţele individuale pe care le-am dobândit cu privire la fenomenele naturale şi spirituale într-o legătură armonioasă cu teoria generală a cunoaşterii şi metafizica Wundt consacră prima secțiune a lucrării sale studiului condițiilor formale generale ale cunoașterii, de unde și formele Biblioteca "Runivers" K VEN t T E L L gândirea și legile de noi * clemente care își găsesc expresia în ele Orice filozofie, fie că își îndreaptă atenția asupra faptului cunoașterii sau asupra obiectelor acesteia din urmă, se confruntă

inițial cu întrebarea: ce este gândirea, ce trăsături are, ce proprietăți o deosebesc de alte fapte și evenimente? În primul rând, trebuie să remarcăm, ca urmare a experienței interioare directe, că gândirea este o activitate subiectivă Acest semn distinge epoca de acele părți constitutive ale conștiinței, pe care le înțelegem ca obiecte Mai mult, orice gândire este o activitate conștientă de sine Prin acest semn îl definim în raport cu latura volitivă a conștiinței Și în sfârșit, pentru a obține o definiție exhaustivă a gândirii, trebuie să o definim și în raport cu reprezentările care constituie conținutul ei Din această parte, gândirea ne apare ca o activitate corelativă Acesta din urmă îl deosebește de atenție? constituind condiția prealabilă a gândirii, dar odată cu ea voința noastră este îndreptată doar către o singură reprezentare, în timp ce în fiecare act de gândire voința noastră are de-a face cu multe reprezentări, pe care le aduce în relație una cu cealaltă Din asocierea reprezentărilor, care, pe de o parte, constituie un atelier pregătitor pentru gândire și, pe de altă parte, un mijloc de conservare a rezultatelor acesteia din urmă și care este la fel de mult o activitate corelativă, gândirea diferă în că în ea această relaţie este rezultatul în sine activitatea conştientă, în timp ce în asocierea reprezentărilor relaţia apare ca ceva dat conştiinţei, nu ca produs de propria noastră voinţă Dintre aceste trei direcții, din partea cărora conceptul de gândire este complet determinat, doar ultima este de cea mai mare importanță pentru cercetările ulterioare, deoarece fiecare diferență naturală a proceselor mentale, tot ceea ce, prin urmare, în care se află semnificația lor specială și influența pe care o au în general asupra faptului cunoașterii, constă în relația reprezentărilor între ele Regularitatea acestor relații se relevă în primul rând în faptul că ele pot fi reduse la anumite forme de bază, care, la rândul lor, stau între ele în anumite relații Fiecare gând este Biblioteca "Runivers" SISTEMUL FILOZOFIEI LUI WUNDT noi inițial, ca o activitate corupătoare Orice ne este dat în vedere sau prin concepte, le împărțim în părți, pe care apoi le aducem în relație între ele sub forma unei judecăți "De aceea, imediat, fiecare judecată se sprijină simultan pe activitatea de descompunere și corelare a gândirii Ambele sunt legate între ele, deoarece fiecare relație se bazează pe unitatea originală care conține membrii relației: elementele complet separate nu pot fi niciodată legate între ele Dar, în plus, fiecare relație presupune selecția membrilor relativi din această unitate: elementele complet topite într-un întreg nu pot fi aduse în nicio relație între ele "( ) Fiecare relație care a apărut în acest fel este un act de gândire unic, în sine inseparabil, iar "eu" nostru gânditor la un moment dat este capabil de un singur astfel de act Pe această dublă unitate, unitatea relației și unitatea subiectului corelat, se bazează principiul dualității gândirii, care guvernează toate formele de gândire și conform căruia fiecare judecată este construită într-o manieră în doi termeni Odată cu dezvoltarea funcţiei de judecată, dezvoltarea conceptelor merge în paralel, întrucât conceptele, presupunând reprezentările ca material al lor, presupun în acelaşi timp judecăţile corelative, ca activitate ce formează acest material În ceea ce privește actele de inferență, acestea nu ne arată nicio manifestare nouă de gândire sau bazată pe principii speciale, nici într-o relație volitivă, nici din partea reprezentărilor, ci constau pur și simplu în continuarea aceluiași conștient de sine și corelativ activitate, care este sursa actelor de judecată Diferența constă doar în faptul că o judecată este o relație directă a membrilor unui set de reprezentări, în timp ce o inferență

este doar mediocră, că într-o judecată aceste relații se găsesc doar, în timp ce într-o concluzie se produc altele noi din găsit relații În această dezvoltare de noi relații din judecăți date avem un moment creativ în care funcția de inferență depășește cu mult activitatea de judecată legată de materialul dat Fiecare inferență este crearea de noi judecăți Biblioteca "Runivers" K WENTZEL L Toate formele de gândire pot fi reduse la două relații de bază: la o identitate completă sau particulară și la dependență unilaterală sau reciprocă Împărțirea conceptelor este funcția care leagă între ele activitățile logice de ambele tipuri Identitatea și dependența sunt formele cele mai generale de relații logice care nu pot fi niciodată reduse una la alta, deși, datorită funcției de împărțire a conceptelor care le leagă, orice relație de dependență poate fi interpretată în termenii relației de identitate și viceversa Principalele forme de gândire corespund aceluiași număr de legi de bază ale gândirii, deoarece fiecare formă de gândire este, de asemenea, o lege a gândirii, deoarece cuprinde o multitudine de fapte individuale care sunt în concordanță cu ea ca și cu o normă Pentru ca relația de identitate să ne fie cunoscută ca atare, este nevoie de o activitate de comparație de dublu fel: percepția asemănării și cunoașterea diferenței Din aceste două funcții de bază, care se regăsesc în orice judecată care servește la stabilirea sau negarea relației de identitate, decurg în mod necesar două legi de bază Prima funcție impune gândirii noastre cerința ca ceea ce este asemănător peste tot să fie considerat identic Aceasta este regula identității Funcția de distincție ne îndeamnă să opunem diferit, parcă nu același, asemănător și duce la regula contradicției Ambele legi de bază sunt întotdeauna valabile în același timp în fiecare activitate comparativă a gândirii În fine, funcția logică a împărțirii conceptelor corespunde așa-numitei reguli a mijlocului exclus Să trecem acum la relațiile de dependență Dintre toate felurile de dependență, dependența logică capătă importanța principală, care ni se dezvăluie prin acte de inferență și care, fiind rezultatul activității libere a gândirii, este în același timp recunoscută direct de noi ca fiind absolut necesară Datorită acestor condiţii, gândirea noastră încearcă întotdeauna să subordoneze relaţiile reale de dependenţă, care ni se dezvăluie în viziune, să subordoneze dependenţa celui logic Deoarece membrii acestei dependențe logice sunt desemnați de noi ca bază și o consecință, regula conform căreia conectăm concepte sau acte de gândire în funcție de dependența lor a fost numită în general principiul bazei Biblioteca "Runivers" SISTEMUL FILOZOFIEI LUI WUNDT vaniya (Satz vom Grunde) Această regulă este acea lege a gândirii, conform căreia toate obiectele gândirii, a căror modificare a proprietăților unuia implică o modificare corelativă a proprietăților altuia, sunt considerate de noi ca fiind dependente unele de altele Actele de comparație care își găsesc expresia în principiul rațiunii sunt de natură mult mai complexă decât cele care au loc în respectarea regulilor identității și contradicției Aici nu este vorba de a compara două concepte date, bine stabilite, ca în cazul din urmă, ci de a compara două serii de concepte, de a compara judecăţi întregi între ele Dar întrucât judecățile pe care le conectăm într-un act de inferență pot fi, la rândul lor, reconectate cu alte acte de gândire prin intermediul unor concepte generale, principiul fundamentului se transformă în principiul conexiunii universale a proceselor gândirii noastre, în puterea căreia ne străduim să o facem aducem actele de gândire în relație de dependență cu ceilalți, acestea, la rândul lor, din nou cu ceilalți și așa mai departe fără sfârșit Prin această expansiune, principiul

fundamentării din legea gândirii devine legea cunoașterii Fiind ultimul principiu de comparare a gândirii, el reprezintă în același timp primul principiu de justificare a gândirii, pe care îl desemnăm tocmai cu denumirea de cunoaștere Care este relația dintre gândire și cunoaștere? Gândirea, ca atare, este complet indiferentă dacă reprezentările și relațiile imaginabile dintre ele corespund obiectelor și relațiilor obiective Numai prin adăugarea acestor presupuneri, gândirea devine cunoaștere Astfel, toată cunoașterea este gândire, cu care este asociată credința în realitatea obiectelor și a relațiilor obiective care corespund ideilor noastre Nu există nicio gândire care să nu fie de la bun început cunoaștere, deoarece acea proprietate a cunoașterii, de a atribui o semnificație reală reprezentărilor, este inițial legată de toată gândirea Reprezentările noastre sunt inițial obiecte în sine În "obiectul-reprezentare" inițial (Vorstellungsobject) nu se poate găsi nici conceptul de obiect, nici conceptul de subiect gânditor ca atare, dar este atât unul cât și celălalt, și gândibil și Biblioteca "Runivers" K A MERAT SCOP gândire Doar reflecția teoretică distruge această unitate și separă reprezentarea de obiect Dar odată ce această unitate este ruptă, odată ce cunoașterea a trecut de la o formă naivă, care nu cunoaște încă diferența dintre reprezentare și obiect, la acea formă reflectivă a cunoașterii care pune reprezentarea-obiect în opoziție cu reprezentarea însăși, o întoarcere la înțelegerea naivă nu mai este posibilă Totuși, pot fi puse în reflecție două cerințe, care ar trebui să servească drept bază pentru toate considerațiile despre relația subiectului gânditor cu obiectul imaginabil Prima cerință este că trebuie să evităm în mod absolut orice confuzie a conceptelor noastre abstracte cu viziunea originală și să avem întotdeauna în vedere că distincția conceptelor, realizată de gândirea abstractă, abia atunci dovedește separarea obiectelor acestor concepte în sine, dacă produsele distincției abstracte sunt într-adevăr posibile, arată ca fiind divizată sau capabilă de separare în vedere A doua cerință este că ar trebui să fim întotdeauna clar conștienți de motivele care impulsionează gândirea abstractă la distincțiile sale și că doar din aceste motive împrumutăm puncte de vedere după care judecăm semnificația lor reală Prima dintre aceste cerințe conduce la eliminarea tuturor acelor opinii care atribuie doar unui atribut abstract caracterul realității originare Așa este, de exemplu, pea-ismul obiectiv, care rezolvă totul în obiecte și pentru care subiectul gânditor însuși devine unul dintre aceste obiecte; sau idealismul subiectiv, pentru care există un singur subiect de gândire În ceea ce privește a doua cerință, ea ne arată calea pe care trebuie să o urmăm atunci când discutăm problema cunoașterii: în primul rând, aici se pune problema motivelor psihologice care impulsionează gândirea abstractă să împartă "obiectul-reprezentare" original într-un obiect reprezentat și un subiect reprezentativ Și apoi, ca a doua sarcină, se adaugă întrebarea semnificației logice a acestor motive și a acelor consecințe, care, potrivit acesteia, pot fi deduse din ele pentru înțelegerea noastră a realității Astfel, subiectul din care pornește teoria generală a cunoașterii este o "reprezentare- Biblioteca "Runivers" SISTEMUL FILOZOFIEI LUI WUNDT unsprezece obiect" cu toate proprietățile pe care le posedă imediat, deci și mai ales cu proprietatea de a fi un obiect real Teoria cunoașterii trebuie să fie conștientă de condițiile care induc atributele gândirii acestui "obiect-reprezentare" original să fie parțial corectate, parțial complet distruse, pentru a ajunge în acest fel la conceptul de obiect care este considerat diferit din reprezentare şi totuşi ca bază reală

ultimul Dar atunci trebuie să cântărim și motivele care conduc gândirea, în virtutea distincției astfel făcute între concept și reprezentare, la formarea unor idei despre obiecte care nu pot fi realizate în nicio reprezentare și să investigăm valoarea cognitivă a acestor idei și posibilele lor realitate Încercând în acest fel să urmărim succesiunea corectă a motivelor care apar în gândire și efectul lor asupra dezvoltării conceptelor, va trebui, în funcție de tipul și sfera de aplicare a funcțiilor intelectuale utilizate în acest caz, să distingem anumite stadii ale cunoașterii, pe care Wundt o desemnează pe scurt drept cunoaștere perceptivă, rațională și rezonabilă În zona primei, Wundt clasează toate acele transformări la care sunt supuse "reprezentările-obiecte" inițiale, dacă doar aceste transformări sunt deja efectuate în cadrul proceselor obișnuite de percepție, fără mijloace și metode auxiliare de formare științifică a concepte Dimpotrivă, cunoașterea rațională cuprinde toate acele îmbunătățiri și completări care se introduc în conținutul și conexiunea reprezentărilor prin intermediul analizei logice metodice, asistată, atunci când este necesar, prin mijloace speciale auxiliare de observare și analiză a percepțiilor În cele din urmă, sub numele de cunoaștere rațională, orbul trebuie să înțeleagă toate eforturile gândirii de a conecta rezultatele individuale obținute prin cunoașterea rațională într-un singur întreg Dar, delimitând astfel aceste diferite stadii de cunoaștere, trebuie să ne ferim de a le înțelege ca forme specific diferite de cunoaștere, puternic separate în realitate Una și aceeași activitate spirituală integrală acționează pe toate aceste niveluri de cunoaștere și, în conformitate cu aceasta, activitățile de percepție și înțelegere, rațiune și rațiune trec constant una în alta Biblioteca "Runivers" K WENTZEL L Nu avem ocazia să ne oprim aici în detaliu asupra analizei la care Wundt supune aceste diverse etape ale cunoaşterii Să notăm doar pe scurt rezultatele obținute Perceperea cunoașterii, care începe cu un "obiect-reprezentare" inseparabil și cu o experiență întreagă, în care experiența internă și cea externă nu sunt încă separate una de cealaltă, duce în dezvoltarea ei la o separare a acestor două forme de experiență, o separare care începe cu o delimitare unul de celălalt de la prieten la percepția elementelor sentimentului de la elementele de reprezentare și terminând cu atribuirea de senzație și forme vizuale de spațiu și timp subiectului cunoaștere, iar obiectul gândit independent de el rămâne ca un sarcina gândirii care poate fi rezolvată numai prin concepte Cunoașterea percepută se oprește doar la rezultatul că obiectul ne este dat, dar trebuie să refuze să determine modul în care este dat, deoarece subiectul cunoaștere se poate percepe numai pe sine, în timp ce el poate înțelege doar lumea obiectivă (adică să știe numai când prin concepte) În plus, deși formele de percepție, spațiul și timpul, ca componente constante indestructibile ale percepției, nu pot fi atribuite de noi, ca și conținutul percepției sau al senzațiilor, subiectului, cu toate acestea, nu mai puțin orice îndepărtare a senzațiilor din obiect, împreună cu conținutul, ne afectează și ne formează percepția Întrucât se cere ca noi, în raport cu proprietățile spațiale și temporale ale obiectelor, să facem abstracție de toate elementele care aparțin calității senzației, aceasta înseamnă că spațiul și timpul trebuie să fie concepute de noi ca concepte, și nu ca vederi Astfel, senzațiile și vederile noastre despre spațiu și timp primesc un sens obiectiv doar ca simboluri subiective, prin a căror prelucrare logică se poate dobândi doar cunoașterea lumii exterioare "Obiectul-reprezentare" a încetat să mai fie obiect și a dobândit

semnificația doar a unui simbol subiectiv care indică un obiect real, care, atât ca conținut, cât și ca formă, nu poate fi determinat decât prin concepte Proprietatea obiectelor gânditoare și relațiile lor prin intermediul conceptelor poate fi numită rațiune Biblioteca "Runivers" SISTEMUL FILOZOFIEI LUI WUNDT Așa cum cunoașterea perceptivă începe cu un "obiect-reprezentare" inseparabil de conceput, tot așa și cunoașterea rațională începe cu separarea reprezentării și a stărilor subiective asociate cu ea, ca aparținând subiectului, de obiectele asumate în afara lui și ea supune atât experiență internă cât și externă, deși și în diverse moduri, procesare logică prin concepte În ambele domenii, apar probleme destul de speciale pentru înțelegere Întrucât, în domeniul experienței exterioare, conceptele constituie ultimele obiecte de investigație, iar vederile servesc doar pentru a da acestor concepte o formă care să le facă potrivite pentru operațiile gândirii, în domeniul experienței interne, ultimele obiecte de cercetare sunt vederile, percepția interioară și conceptele servesc doar pentru a facilita distincția și conectarea datelor în viziunea faptelor Din această cauză, în stadiul cunoașterii intelectuale, este absolut imposibil să treci dintr-o zonă în alta, iar orice încercare de a pune o punte între ele trebuie să rămână complet inutilă pentru mijloacele auxiliare ale cunoașterii raționale, deoarece asumarea acestei forme de cunoașterea este tocmai acea distincție între percepție și concept, între percepția directă și cunoașterea mediocră, care a săpat abisul dintre experiența externă și cea interioară Din acest punct de vedere, experiența internă și cea externă rămân două lumi diferite, care, deși stau în relație una cu cealaltă, pentru că ideile, alături de sensul lor subiectiv, au în același timp semnificația simbolurilor obiective, dar care, datorită la conținutul lor complet diferit, nu pot fi niciodată reduse unul la celălalt Problemele asupra cărora funcționează cunoașterea rațională se încadrează în trei sarcini principale Prima consta in studiul formelor posibile de cunoastere, a doua - in prelucrarea ideilor obiective in vederea stabilirii unui sistem de cunoastere obiectiva, mediocra, lipsita de contradictii? iar al treilea, în sfârșit, în prelucrarea întregului conținut al conștiinței în scopul stabilirii unei conexiuni sistematice a cunoașterii subiective, directe sau de spectator care este străină de orice contradicții Prima dintre aceste sarcini corespunde matematicii j ca știință formală generală, a doua științelor naturale, Biblioteca "Runivers" K WENTZEL L ca știință reală a experienței obiective, iar a treia, psihologia, ca știință reală a experienței subiective Dar cunoașterea rațională duce în dezvoltarea ei la apariția unor probleme transcendentale care nu pot fi rezolvate cu ajutorul mijloacelor de care dispune; se trezește, dar nu satisface nevoia de completare ideală a ceea ce ne este dat de cunoașterea reală Această nevoie de suplimentare are o sursă dublă În primul rând, principiul fundamentului, ca principiu general al cunoașterii, conduce la o combinație din ce în ce mai largă a cognițiilor atât obiective, cât și subiective și, astfel, duce, în final, pe de o parte, la cererea unui sistem care să cuprindă totalitatea tuturor cunoștințelor obiective și, pe de altă parte, la cerința unui sistem similar care să combine întregul set de cunoștințe subiective Dar apoi, mai departe, aceeași nevoie care impulsionează formarea acestor sisteme necesită o adăugare și mai ulterioară și definitivă Cunoașterea obiectivă și subiectivă nu exprimă conținut diferit, ci pur și simplu modalități diferite de prelucrare a aceluiași conținut, oferite nouă în primul rând în percepția directă Așa cum cunoașterea perceptivă pornește de la

convingerea că "obiectul-reprezentare" este inițial atât o reprezentare, cât și un obiect, tot așa și cunoașterea rațională duce la cerința de a restabili această unitate, de a uni experiența internă și cea externă (separarea lor a fost punctul ei) rezultat) într-un întreg armonios Același principiu de fundare, pe care cunoașterea rațională îl folosește în rezolvarea problemelor sale, duce inevitabil la formarea ideilor transcendentale Între legile generale ale gândirii se află doar legea legării conceptelor noastre? ca temeiuri și consecințe, conține posibilitatea de a depăși ceea ce ne este dat în experiență Se poate spune chiar că recunoașterea semnificației universale a principiului rațiunii constituie momentul nașterii rațiunii în sine, ca atare activitate a gândirii, care completează prelucrarea experienței actuale cu idei care îmbrățișează toată experiența și totuși au nici un loc în nicio experiență Trecerea de la datele din experiența consecințelor la noi consecințe și de la datele din experiență este baza Biblioteca "Runivers" SISTEMUL FILOZOFIEI LUI WUNDT la noi fundații este un proces care poate continua până la infinit și în care fiecare graniță atinsă este din nou depășită, iar chiar prin acest proces, mintea este conștientă de sine, ca o manifestare a gândirii care se străduiește continuu spre infinit Dar principiul rațiunii joacă un rol la toate nivelurile de cunoaștere și, prin urmare, rămâne același la toate nivelurile de cunoaștere, iar acele mijloace auxiliare pe care gândirea derivă din propriile legi - prin urmare cunoașterea rațională diferă de cunoașterea rațională nu atât prin mijloacele folosite , ci în acele scopuri, pe care fiecare dintre ei și le stabilește În acest sens, rațiunea își pune sarcina de a înțelege legătura dintre lume, în timp ce rațiunea caută să o fundamenteze pe aceasta din urmă Înțelegerea se agață de ceea ce ne este dat prin experiență, scopul ei este atins atunci când totul faptele cunoscute sunt legate între ele într-un mod inteligibil, justificarea, dimpotrivă, depășește ceea ce este dat, încearcă să-l supună prelucrării din acele puncte de vedere, care nu sunt ele însele date, ci sunt o completare la faptele experienței și conceptele formate din acestea Pentru a distinge aceste puncte de vedere complementare de conceptele ipotetice folosite de înțelegere, Wundt le numește, după exemplul lui Kant, idei Dovezi convingătoare nu numai pentru posibilitatea, ci și pentru necesitatea interioară a unei astfel de mișcări de gândire dincolo de orice limită dată de experiență, matematica ne oferă; dar matematica prezintă în acest caz doar un exemplu deosebit, evident, de mișcare imanentă în gândire în transcendent Deja în matematică facem cunoștință cu două feluri de transcendent, pe care Wundt le distinge unul de altul, ca real și ca imaginar În primul caz, mișcarea progresivă infinită în gândire are doar un caracter pur cantitativ, în al doilea caz devine calitativă Nu numai realul, ci și transcendentul imaginar poate avea în domeniul filosofiei aceeași valoare pe care o are în matematică În sine invalidă, ea poate, totuși, să arunce o lumină mai strălucitoare asupra acelor concepte la formarea cărora ne îndeamnă realitatea Dar, desigur, avem tot dreptul să cerem ca astfel de presupuneri să nu se opună Biblioteca "Runivers" K WENTZEL L bubuie cu orice părți constitutive ale cunoașterii reale, dar erau cele mai potrivite nevoii minții de unitate și gradului de cunoaștere atins la un moment dat Dacă undeva trebuie să recunoaștem, este aici, tărâmul ipotezelor constante Nu în evitarea acestora din urmă, ci în folosirea lor corectă și cunoașterea clară a sensului lor, stă esența punctului de vedere științific Dacă ramurile empirice separate ale cunoașterii, fizica, chimia, fiziologia,

au nevoie de ipoteze, atunci cum se poate descurca metafizica fără ele? Și, de fapt, ambele tipuri de ipoteze izvorăsc din aceeași nevoie a gândirii noastre de unitate Metafizica se ocupă la fel de puțin ca matematica doar cu imaginarul, dar în prima linie și preponderent cu realul, primul doar în măsura în care îi poate servi, pentru a face realul inteligibil Fanteziile arbitrare, la fel ca în filosofie ca în orice alt loc, nu au nicio valoare Trei probleme: cosmologică, psihologică și ontologică, stau în fața minții Pentru a oferi cititorului o înțelegere clară a sistemului filozofic al lui Wundt, ne vom opri asupra acelor idei psihologice și ontologice transcendente pe care le dezvoltă Voința pură sau apercepția pură constituie acea concepție transcendentă a sufletului, la care psihologia empirică trebuie să ajungă inevitabil ca fundament final al unității proceselor mentale, dar de la care nu poate folosi nici un scop pentru scopurile sale Trebuie să ne gândim la această voință pură nu ca la o ființă de odihnă, ci ca la o activitate neîncetată, și nu este un concept experiențial, ci o idee de rațiune, care în sine exclude deja orice realizare în orice experiență, întrucât toate activitatea presupune în mod necesar obiecte la care trebuie să se raporteze Dar această voință pură, înțeleasă ca condiție transcendentală a oricărei experiențe interioare, care, totuși, nu poate fi arătată ea însăși în niciuna dintre experiențele lui Jaques, deoarece voința din experiență este întotdeauna legată de reprezentări concrete, nu numai în raport cu cel individual experiența interioară contemplată nu are realitate - este, de asemenea, lipsită de realitate, iar asta din Biblioteca "Runivers" SISTEMUL FILOZOFIEI LUI WUNDT având în vedere că o gândim aici cu totul independent de legătura în care se află cu alte voinţe Din ideea ultimului element constitutiv absolut al lumii spirituale, din ideea unei unități spirituale individuale, mintea noastră este condusă în mod necesar la ideea totalității întregii ființe spirituale Dar am fi luat calea greșită de la bun început, dacă doreau să conceapă totalitatea tuturor ființelor spirituale ca rațiune universală sau ca voință universală - iar voința și concepția pot fi concepute doar ca individuale, nu ca principii universale De la ideea unei unități individuale, nu trebuie să trecem la ideea unui întreg care distruge din nou aceste unități individuale pe care ni le-am propus, ci doar la ideea unui întreg în care natura individuală a membrii în ansamblu rămâne păstrat, întrucât esența acestui ultim întreg este și anume, el constă pentru a fi în același timp unitate și pluralitate Dar și aici, la fel ca în alte cazuri, trecerea la ideile de rațiune trebuie să-și aibă întotdeauna punctele de plecare în experiență Să arătăm deci în primul rând membrii seriei dați empiric pentru a determina direcția în care trebuie să continuăm seria dincolo de limitele experienței Fiecare voință individuală se dovedește întotdeauna a fi parte integrantă a unei anumite totalități de voințe cu care se află în interacțiune constantă Numai materialismul miop poate nega realitatea voinței generale Realitatea voinţei individuale constă în aceea? că ființa individuală produce anumite acte voliționale proprii lui și aceasta este și realitatea voinței generale: avem la fel și actele voliționale generale ale unei anumite totalități de voințe, acte care rezultă din coincidența multor voințe individuale unul cu altul Dar acest fapt, că voința generală nu poate consta întotdeauna decât în direcția concordantă a multor voințe individuale, nu o lipsește cu nimic de realitatea ei Nu numai coincidența voinței individuale în sine reprezintă ceva real, dar implică și convențiile particulare și implică particularitățile particularității uniformelor ■ voința generală este

incomparabil de puternică, mai mult decât voința divizională, iar dacă am fi măsura fierbinte realitatea Întrebări de filosofie, carte II ^ Biblioteca Runiverse K V E NT CE L aceste acțiuni, atunci ar trebui să recunoaștem voința generală ca și mai reală În măsura în care dezvoltarea voinței ne este dată în experiență, ne vor apărea atât de multe forme diferite ale generalului, ca treptele unei singure serii, care, plecând de la sfere voliționale limitate, se ridică la tot mai largi, de altfel , atât punctul de plecare cât și punctul final serie, ambele au doar un sens ideal: punctul de plecare este tocmai voința individuală, cât de pură? apercepția, iar punctul final este voința generală a întregii * omeniri Dacă primul are sensul numai ideii teoretice de rațiune, atunci al doilea, pe lângă sensul său teoretic, are și sensul unui ideal moral practic Alături de aceasta, se luminează și relația dintre reprezentare și voință Voința individuală, privită doar ca voință, nu are nimic de-a face cu voința generală Aceste relaţiile apar numai cu ajutorul reprezentărilor Numai prin mijlocirea acestora din urmă voința individuală poate acționa asupra sau poate fi afectată de alte voințe și devine astfel voința generală Această relație capătă cea mai clară expresie în acea funcție, care ea însăși, fiind un produs al vieții comune, ar trebui să servească drept bază pentru dezvoltarea tuturor celorlalte produse spirituale, și anume în limba Aceasta ne conduce la concluzia că reprezentarea nu apare deloc, ca ceva dat inițial, ci ca un produs al acțiunii voințelor individuale una asupra celeilalte Fiind însă, pe de o parte, rezultatul interacțiunii voințelor individuale, este în același timp, pe de altă parte, un mijloc auxiliar prin care voințe mai elementare sunt combinate în unități voliționale de ordin superior Desigur, aici se pune întrebarea dacă, conform rezultatului obținut, este imposibil să se gândească realitatea lucrurilor în general sub forma unor unități volitive individuale, mai mult, din relațiile lor reciproce se naște ceea ce numim lumea fenomenelor Dar această întrebare ne conduce deja la problema ontologică, care cere ca ideile cosmologice și psihologice să fie combinate într-un singur tot, întrucât ambele în sine se dovedesc a fi insuficiente Ideile psihologice ne dezvăluie conținutul ființei și omitem din considerare diversitatea acestuia Biblioteca "Runivers" SISTEM FILOZOFIA LUI WUNDT formele individuale, ideile cosmologice au în vedere doar forma în conformitate cu care concepem această ființă diversă și suntem complet abstrași de conținutul ei Combinând cele două împreună, putem spune că "lumea este un ansamblu de activități volitive, care, prin determinarea reciprocă reciprocă, i e prin activitatea reprezentativă (vorstellende Thätigkeit), sunt dispuse într-o serie de unități voliționale în curs de dezvoltare de diferite dimensiuni" ( ) Voința noastră individuală este, fără îndoială, o unitate de voință, dar nu reprezintă ultima unitate de voință, ci este deja voința generală însăși, compusă din voințe mai elementare și, în consecință, nu este o voință individuală absolută, ci doar relativă Expresia "voință individuală" deci numai în sens empiric separă voința noastră individuală de formele voinței generale cunoscute nouă Ca și în cazul punctului cosmologic al lui zro, atomii absoluti din punct de vedere empiric nu pot fi niciodată arătați, pentru că ne putem imagina întotdeauna mama maternă îndepărtată, la fel cum unitățile de voință puternică absolute ontologic pot fi arătate, doar ca post-post al minții noastre, între descărcarea empirică se oprește la unități relativ prime Semnificația specială care revine ponderii tocmai acelei etape în dezvoltarea unităților ^voliționale complexe, pe care le desemnăm drept voință individuală, este de la sine înțeleasă, pe cât de

puțin se poate deduce din conținutul general al ideilor ontologice, pe cât de puțin este este posibil să înțelegem existența organismelor din idei cosmologice: dezvoltarea ideilor transcendentale pretutindeni ne poate indica doar punctele finale absolute ale seriei care încep din experiență, dar nu ne poate explica separat însuși conținutul experienței, ca și activitățile pure Substanța reprezintă doar un concept care se dezvoltă pe baza activității noastre de reprezentare - deci, un concept care ia naștere din determinarea reciprocă a voințelor, dar nu îl precede Numai gândirea noastră, supusă prelucrării unei reprezentări relativ constante, ajunge la conceptul de absolut Biblioteca "Runivers" K WENTZEL L constantă sau despre substanță" Ar fi o greșeală să credem că gândirea noastră poate fi derivată din conceptul de substanță, când, dimpotrivă, însuși conceptul de substanță este un produs al gândirii, este rezultatul acelei procesări logice la care ea supune "reprezentări-obiecte" Substanța este exact opusul voinței active: aceasta este o activitate și o schimbare neîncetată, adică o constantă permanentă, care este supusă schimbării, nu în sine, ci doar în relațiile sale externe cu alte substanțe permanente asemănătoare Prin urmare, orice așa-numită activitate a substanțelor nu este deloc o activitate reală, ci doar o schimbare a relațiilor externe După cum voința este un principiu absolut activ, tot așa substanța constantă este un principiu absolut inert Dacă ultima unitate volitivă ar fi înțeleasă de noi ca o substanță, atunci întreaga lume a reprezentărilor și voința generală, care este posibilă numai prin intermediul reprezentărilor, s-ar transforma în produse neesențiale ale acestei baze substanțiale a lucrurilor Dar, spre deosebire de aceasta, unitatea actuală de voință desemnează doar ultimul membru dintr-o serie infinită de activități presupuse, care toate au realitate doar în legătură unele cu altele și ale căror determinări reciproce sunt în acest sens mai reale decât ele însele În spatele întrebării ultimei unități de ființă și în problema ontologică se ridică întrebarea integrității întregii ființe Această ființă, din punctul de vedere al rațiunii, pe de o parte, ne apare ca natură, pe de altă parte, ca spirit Pe baza ideilor ontologice, natura și spiritul se transformă în componente ale unei dezvoltări spirituale, care conduce totul la unități voliționale mai largi și își găsește desăvârșirea finală, prevăzută de noi, în unirea întregii omeniri într-o singură voință comună Această idee a voinței unite a întregii omeniri este, de asemenea, cel mai înalt ideal al nostru moral Ea presupune o idee ontologică finală a unui fundament final pentru această ultimă consecință pe care o propunem și, în consecință, a unui fundament final pentru toată ființa Dar nimic nu ne împiedică să ne gândim la această ultimă fundație a lumii ca la una în raport cu care idealul moral al omenirii este doar ultima definiție Biblioteca "Runivers" SISTEMUL FILOZOFIEI LUI WUNDT o consecință divizibilă pentru noi, dar în niciun caz ultima consecință în sine - ideea lui Dumnezeu apare, prin urmare, ca cerință a ultimului fundament pentru idealul nostru moral și, în acest sens, Kant, potrivit lui Wundt, are dreptate când spune că singura dovadă posibilă despre existenţa lui Dumnezeu este morală Doar, adaugă Wundt, expresia "dovadă" nu este permisă aici Ideile de rațiune nu sunt deloc demonstrabile Se poate indica pe ele drept ipotezele ultime la care ajunge gândirea noastră atunci când ascensiunea de la efecte la cauze, care începe în cadrul experienței, continuă dincolo de limitele date, dar este imposibil să dovedim existența lor ca o consecință necesară a premiselor date Și cel mai puțin acest lucru este posibil în raport cu ideea lui Dumnezeu, care, spre deosebire de alte

idei ale rațiunii, își are punctul de plecare nu în interiorul experienței, ci în afara ei, în aceeași idee de rațiune ca și ea În ceea ce privește ideile transcendente, filosofia nu poate arăta decât că sunt produsele necesare ale activității legale a minții, dar pe lângă această necesitate a ideilor, nu este în puterea ei să dovedească realitatea care le corespunde - În ceea ce privește ideea de Doamne, mai trebuie să adăugăm că credința religioasă este inevitabil împinsă să dea acestei idei un conținut definit și că poate împrumuta acest conținut numai din idealul moral În acest caz, rezultă cerința că cauza și efectul, deși pot fi în general diferite unul de celălalt, trebuie totuși să corespundă unul cu celălalt Această cerință i se alătură a doua, care și-a găsit întotdeauna expresia în orice concepție religioasă mai profundă: temelia lumii nu poate fi concepută de noi ca fiind complet izolată de conținutul lumii Poate fi opus celui din urmă ca principiu al întregii dezvoltări mondiale, dar nu poate fi niciodată acceptat ca ceva exterior acelei dezvoltări în sine Așa cum pretutindeni fundația acționează numai pentru că ea însăși intră în ea, tot așa ideea de Dumnezeu cere să ne gândim la Dumnezeu ca voia lumii, iar dezvoltarea lumii ca desfășurarea totul și acțiunea divină Astfel, ideea lui Dumnezeu se transformă în ideea celei mai înalte voințe mondiale, în care Biblioteca "Runivers" K WENTZEL L participarea unei voințe individuale, care, totuși, are, pe lângă aceasta din urmă, și propria sa sferă de acțiune independentă Și în același timp, ascensiunea de la cele mai simple la cele mai extinse unități volitive, care nu avea decât un final relativ în domeniul ideilor psihologice, își găsește aici desăvârșirea finală În secțiunile a J-a și a șasea ale cărții sale, Wundt subliniază principalele trăsături ale filosofiei naturii și ale filosofiei spiritului Ambele secțiuni, în special ultima, conțin multe idei interesante și originale, dar avem aici doar ocazia să le notăm pe scurt pe cele mai semnificative și remarcabile dintre ele Întrucât conștiința este realitatea originară pentru Wundt, el consideră natura, pe de o parte, ca material pentru realizarea scopurilor spirituale, pe de altă parte, ca mijloc auxiliar pentru apariția acestora din urmă În măsura în care vedem natura ca un astfel de ajutor, în aceeași măsură îi transferăm conceptul de dezvoltare, care poate avea un sens real doar atunci când este aplicat vieții spirituale Ultimul și cel mai înalt obiectiv al dezvoltării spirituale pentru noi, care poate servi la evaluarea tuturor celorlalte scopuri mai limitate, este unificarea tuturor voințelor individuale într-o singură voință comună a întregii omeniri, o unificare care va servi drept bază pentru cea mai mare dezvoltare posibilă a forțelor spirituale umane ca sursă a celei mai înalte creativități binecuvântări spirituale Adevărata esență a vieții este viața spirituală Prin urmare, toată viața este îndreptată direct sau indirect către crearea de produse spirituale Dacă țelurile spirituale directe sunt înțelese, ca ultim scop ideal al lor, voința unită a întregii omeniri, în care voința fiecărui individ poate fi sursa celei mai mari sume de binecuvântări spirituale, atunci în mod indirect se înțelege același scop atunci când omenirea caută să subjugă și organizează natura înconjurătoare și transformă-o în cel mai perfect instrument al spiritului Fiecare produs spiritual și orice mijloc auxiliar a-l servi este bun Să lupți pentru bunuri numai de dragul lor, și nu de dragul oricăror obiective externe străine, nu de dragul sentimentelor de plăcere asociate cu acestea, aceasta este viața morală Dacă, Biblioteca "Runivers" SISTEMUL FILOZOFIEI LUI WUNDT - astfel, studiul vieţii morale se termină cu conceptul de valoare obiectivă a bunurilor

spirituale, apoi contemplarea religioasă ridică acest principiu, important pentru: evaluarea empirică a acţiunilor morale, la cerinţa ca toate produsele spirituale să aibă un caracter absolut și, prin urmare, o valoare durabilă și indestructibilă Această cerință este, desigur, doar o idee transcendentă, dar, cu toate acestea, există o înțelegere empirică a lucrurilor care o susține Această înțelegere este estetică Oricât de variate sunt influențele care sunt importante în judecata estetică și oricât de largă se bazează participarea tuturor forțelor spirituale pe care se bazează produsele estetice, rămâne întotdeauna o condiție de bază care determină viziunea estetică: obiectul acesteia din urmă este dorit numai și numai de dragul său, și nu în scopuri externe Perspectiva estetică, în adevărata sa natură, ne servește ca dovadă vie a valorii obiective a oricărui conținut spiritual al vieții Când este aplicată realității empirice, această valoare obiectivă este sursa judecății morale; în ipotezele despre întemeierea și scopul lumii bazate pe această judecată, ea servește drept ultimul loc de origine al ideilor religioase În acord cu ambele, concepția estetică se bazează pe convingerea că orice conținut spiritual al vieții are o valoare care stă în sine și pe care trebuie să o judecăm numai după propria sa valoare, valoare datorită căreia acest conținut spiritual afirmă în același timp este indestructibil un loc în seria nesfârșită și, prin urmare, nu trecătoare de auto-creații (Selbstschõpíungen) a spiritului Dar în timp ce forma filozofică a ideilor morale și religioase dobândește această convingere printr-o dezvoltare abstractă a gândurilor, "contemplarea estetică o conține cu puterea irezistibilă a unei perspective vii" ( ) Cu aceste cuvinte Wundt își încheie cartea și cu aceste cuvinte vom încheia expunerea noastră a ideilor sale filozofice Nu putem decât să regretăm că dimensiunea limitată a articolului din jurnal nu ne permite să oferim cititorului o înțelegere mai clară a acelor gânduri strălucitoare și fructuoase care sunt împrăștiate cu generozitate în opera lui Wundt K Wentzel Biblioteca "Runivers" Ontologia lui Hegel *) În ceea ce privește elementele de certitudine senzuală, înlocuirea făcută aici de Hegel este aceea că dă activități ideale și enunță astfel de denumiri, care de obicei sunt folosite doar pentru lucruri concret, cu adevărat existente, în sine Și, în primul rând, Hegel reprezintă certitudinea cea mai sensibilă (sinnliche Gewissheit) ca ceva constând în sine, ca și cum ar fi un fel de obiect, sau chiar o substanță, astfel încât în el eu și obiectul sunt numite momente de certitudine sensibilă, care sunt în ea și cad din ea Și un astfel de nume nu apare doar la finalul cercetării sale: într-un astfel de caz, desigur, s-ar crede că această opinie despre certitudinea senzorială a apărut din cauza neîndoielii altor prevederi, tocmai ca urmare a inconsecvenței dovedite a un obiect de încredere și un subiect certificat, ei înșiși la naiba Dimpotrivă, această denumire a fidelității senzoriale își are locul în Hegel chiar la începutul cercetării, care tocmai începe cu el nu cu cunoașterea și nu cu un obiect, ci cu certitudinea senzorială, de parcă existența ei se petrece înainte de existența obiecte și l, și nu este o consecință deja o anumită relație între sine și obiect, care, totuși, poate foarte bine să fie în afara acestei relații La început, s-ar putea crede că aceasta este o metaforă, destul de comună într-o limbă care a iubit uneori să-și imagineze persoane ca și cum ar exista în stările și acțiunile lor și lucrurile într-o anumită relație, de exemplu: sunt în disperare, în speranță, acest lucru este îngrozit *) Finalizarea Vezi cartea și io Biblioteca Runiverse ONTOLOGIA LUI HEGEL Õ sotie, etc Dar aceasta nu este o metaforă, pentru că pe o astfel de înlocuire a expresiei se

bazează ulterior că "certitudinea sensibilă însăși, și nici unul dintre momentele sale" este recunoscută ca adevăr, ceea ce, desigur, nu s-ar putea întâmpla dacă independența sensibilului certitudinea și instantaneitatea elementelor sale erau doar metaforice și eul cu obiectul era recunoscut ca fiind independent de certitudinea senzorială ■ Dar dă vreun drept la o asemenea reprezentare a sensibilului cea mai reală existență a conștiinței? - Niciuna Chiar și Hegel însuși numește certitudinea sensibilă o relație, "în acest fel", spune el, "fidelitatea, ca relație, este o relație pură imediată, conștiința este eu, aceasta pură, individul îl cunoaște pur sau separat" Dar în legătură cu un lucru înrudit, momentele lui pot fi numite în interiorul lui? Potrivit conștiinței generale, relația este între lucruri, și nu asupra lucrurilor, iar lucrurile sunt în relația lor reciprocă nu ca părți în întregul lor, ci ca două lucruri independente și adesea chiar complet independente, fiecare bazat pe propriile forțe și legi Există o relație chiar și între lucruri care nu sunt deloc legate între ele, adică însuşi faptul că nu sunt în niciun fel înrudiţi unul cu altul constituie relaţia lor reciprocă Prin urmare, se poate spune despre o relație propriu-zisă că aparține lucrurilor și nu că lucrurile sunt în ea și nici măcar acest lucru nu poate fi spus deloc, întrucât o relație nu este deloc o apartenență internă a unui lucru, nici măcar latura sa exterioară, dar complet lipsită de importanță pentru ea, în sine, un mod de a fi De altfel, certitudinea sensibilă nu este nici măcar o relație, cel puțin nu o relație reală, între un lucru și un subiect Într-o relație reală, trebuie să existe cel puțin două lucruri legate; căci altfel numărul singur nu ar avea la ce să se refere Dar în certitudinea sensibilă, existența subiectului și a lucrului unul lângă altul nu este întotdeauna necesară Un lucru poate fi departe de noi, chiar să dispară complet, să nu aibă nicio legătură cu noi și, între timp, putem fi atestați în el și ne poate fi cunoscut: cu o distanță de Biblioteca "Runivers" • H P GILYAROV-PLATONOV un lucru pe care l-am văzut sau auzit, autenticitatea lui nu dispare încă Și acest lucru arată deja clar că certitudinea nu poate fi în niciun caz ceva în raport cu care lucrul și eu putem fi momente în el Fiabilitate, sau mai bine certitudine, chiar dacă analizăm cuvântul (Gewissheit) prin care Hegel îl numește (și acordă o mare importanță limbajului), înseamnă tocmai nimic altceva decât o anumită stare a conștiinței mele, este apartenența mea cunoscută și nu are orice influență semnificativă asupra unui lucru și cu atât mai puțin poate avea pentru mine, ca subiect, forța întregului în raport cu momentul său Dacă spun: "Sunt în certitudinea acestui lucru, iar lucrul este în această certitudine", atunci prin aceasta nu afirm deloc că eu și lucrul sunt în niciun fel conținute chimic sau mecanic într-un singur lucru - în certitudine sensibilă Dimpotrivă, atribui această certitudine senzuală cunoașterii mele și vorbesc doar despre un mod de existență pentru cunoașterea propriei mele reprezentări Și toate acestea sunt atât de departe de esența reală a eu-ului și de lucrul real! Ambele rămân nesigure, iar primul, adică esența l-ului meu, se dovedește aici nu numai nu o clipă, ci chiar ceva suprem, ca să nu mai vorbim de certitudinea cea mai senzuală, ci chiar în raport cu cunoașterea, pentru care certitudinea senzuală nu este altceva decât un mod extern de a fi în relație la ideile lui la el Pe această bază, toți cei mai buni filosofi, asumând procesul de cunoaștere, au început întotdeauna tocmai cu eu, sau cel puțin cu conștiință, căci ei știau că certitudinea este o manifestare a acestui eu și are loc numai ca urmare a existenței lui acest eu și un obiect real și nu constituie o esență, din care atât l-ul, cât și

obiectul deja mai târziu să cadă sub formă de momente Reprezentând certitudinea cea mai senzuală ca ceva existent cu adevărat în sine, Hegel aplică și cunoașterii însăși un nume specific, care constituie pentru el unul dintre momentele de certitudine El este cel care consideră cunoștințele ca fiind absolut echivalente cu subiectul sau cu eu și pretutindeni înlocuiește un nume cu altul "Conștiința", spune el într-un loc, "nu este altceva, aceasta pură În certitudinea sensibilă, ceva este postulat ca neimportant, este cunoașterea care cunoaște un obiect doar pentru că există, etc Și aici Biblioteca Runiverse ONTOLOGIA LUI HEGEL La prima vedere, poate părea că o astfel de înlocuire a cuvântului cunoaștere cu cuvântul l, și invers, nu este decât un trop, folosirea unui cuvânt care înseamnă persoană, în locul unei expresii care înseamnă apartenența acestuia Dar mai târziu se dovedește că această înlocuire a unui cuvânt cu altul i-a servit lui Hegel să recunoască ființa unei persoane ca fiind nesemnificativă, din faptul că unul văd aici un copac, iar celălalt vede o casă Și acest lucru, desigur, nu s-ar fi putut întâmpla dacă Hegel ar fi recunoscut existența subiectului ca existând independent de cunoștințele sale, pentru că dezacordul dintre cunoașterea unui eu și cunoașterea celuilalt nu ar putea dăuna nici unuia, nici celuilalt, întrucât esenţa lor reală nu se afla în cunoaşterea lor, ci în substanţa lor reală Deci, acesta nu este un trop Întrebarea este acum, existența reală a conștiinței la nivelul certitudinii senzuale dă vreun drept la o asemenea înlocuire a unui cuvânt cu altul? Din nou nu Iar în gradul de certitudine senzuală distingem eu-ul nostru de propriile noastre modificări ale noastre înșine; căci altfel ar fi necesar să recunoaștem certitudinea senzuală ca un fel de stare complet inconștientă, întrucât cunoașterea se află tocmai în aceasta și se dezvăluie că începem să ne distingem pe a noastră, atât de o aparență străină nouă, cât și de propriile noastre modificări Ideea este doar că, cu certitudine senzuală, vorbind după Hegel, încă nu există nicio reflecție, adică a se adresa; nu facem încă din eu-ul nostru un obiect special al cunoașterii noastre, dar distincția eu-ului nostru are loc întotdeauna Să privim chiar prima descoperire a conștiinței, să privim copilul în primele minute ale vieții sale conștiente; spune: "Dă-mi-o, vreau" Spune prin asta: da asta parerii mele, asta vrea parerea mea? Deloc - opinia aici pare a fi ceva cu totul diferit de cea care vrea și căreia trebuie să i se dea ceva "Știu că nu mă gândesc eu" Ceea ce este evident în toate aceste expresii strălucește clar prin diferența dintre eu și cunoaștere, din gândire, și aici chiar există o comparație a eu-ului meu cu gândul meu, ca două lucruri care sunt diferite unul de celălalt Astfel, în certitudinea sensibilă, în ego se recunoaște întotdeauna mai mult decât simpla cunoaștere; o întreagă sferă a dorinței și a simțirii este atribuită aceluiași l și împreună acest l diferă de toate aceste stări Este clar, așadar, această certitudine sensibilă Biblioteca "Runivers" H P GILYAROV-PLATONOV nu dă dreptul de a considera eu și cunoașterea ca fiind absolut una și aceeași Cu toate acestea, se poate ca Hegel să vorbească aici și despre acea stare de spirit în care gândurile, chiar și de tipul celor prezentate în exemplu, nu pot avea loc; el, poate, ia o persoană în acel stadiu în care pur și simplu vede și își poate exprima părerea doar printr-o simplă indicație, fără nicio mențiune și presupuneri despre mine: aici este o casă, aici este un copac, sau chiar pur și simplu: un copac , etc Dar, în primul rând, Hegel nu are dreptul să numească această stare stare de conștiință: "conștiința este, nimic altceva" Aceasta este încă doar o ruptură prin conștiință, lupta spiritualității cu animalitatea

pură și dacă numim o astfel de indicație simplă stare de conștiință, atunci trebuie să numim conștient și vite, care, desigur, poate și să vadă, să audă etc cuvânt, iar această garanție trebuie să fie crezută de Hegel, căruia îi place prea mult să aplice expresii subiectului în sine și folosește prea des astfel de aplicații În rusă, cuvântul conștiință diferă de cunoașterea simplă, care, pe lângă cunoștințele simple despre un obiect, indică altceva, combinat cu acesta Cunoașterea, conștiința, i e nu numai simpla cunoastere despre subiect, ci in acelasi timp cunoastere impreuna cu sine: constiinta Dar cuvântul german Bewusstseyn diferă în același mod și chiar mai clar de simplul Wissen Wissen înseamnă doar a ști simplu, iar Bewusstseyn înseamnă a fi conștient, bewusst seyn Iar acest participiu bewusst nu se referă deloc la obiect, ci la subiectul însuși, așa că ar fi foarte incomod să folosești cuvântul Bewusstseyn în legătură nu cu eu, ci doar cu lucrul în sine Mai mult, în al doilea rând, vorbind despre o astfel de stare, nu se poate spune deloc că cunoașterea am fost eu Dacă există doar o simplă indicație, atunci în cunoaștere există doar indicație, văz, auz etc , nici mai mult, nici mai puțin Dacă, totuși, spun: "Eu", atunci prin aceasta deja anunț că nu vorbesc despre o simplă indicație, ci despre cunoașterea conștientă, care își exprimă clar propriul eu și, prin urmare, își deosebește deja eu de tot ceea ce nu este l, sigur că există mai mult în mine decât simplă cunoaștere*) *) După observația unui observator, aproape Kant, un copil aflat în acest stadiu al cunoașterii nu spune niciodată nimic despre sine, iar când o spune, este întotdeauna la persoana a treia: el Rezultatul în ambele cazuri este evident: cunoașterea nu este încă tot eu și, pe lângă eu, mai există ceva obiectiv în Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL Da, însă, dacă lăsăm aici doar o indicație, atunci și aici va fi o diferență între sine și cunoaștere Copilul nu spune: eu, vreau etc Dar face diverse mișcări, indicând clar că există ceva în el în afară de simpla cunoaștere care îi vorbește despre el însuși, deși nu înțelege acest lucru, mecanic, dar "totuși el separă în ego-ul său ceea ce este în el în afară de conștiință și astfel exprimă că în el există mai mult decât simpla cunoaștere *) Dacă ne îndreptăm acum atenția către însăși mișcarea momentelor de certitudine senzuală, vom vedea că și aici substituția "făcută de Hegel este înțeleaptă în același mod ca atunci când a înțeles elementele certitudinii sensibile Tocmai mișcarea acestei certitudini, care este pur ideală în esența sa, este prezentată în trăsături care sunt adecvate numai mișcării lucrurilor concret constituite înseși Am avut deja ocazia să vedem, chiar la începutul mișcării prezentate, că în primul rând Hegel prezintă două momente ca fiind căzute din ființa pură, ceea ce la prima vedere constituie esența certitudinii sensibile Am avut chiar ocazia să remarcăm întreaga falsitate a unei astfel de denumiri concrete a activității absolut ideale și poziția acestei activități ideale înaintea momentelor sale, așa numită de Hegel Acum rămâne de spus despre restul cursului cazului și aici vom vedea același lucru și, mai mult, în așa fel încât nici măcar să nu înțelegem la ce fapt real face aluzie mișcarea reală prezentată Imediat după căderea din ființa pură a două momente, subiectul nostru și chiar în prima etapă a conștiinței care tocmai pătrunde în lume *) Într-un loc al Enciclopediei sale (§ , p), Hegel spune că Kant a folosit o expresie incomodă (ungeschickt), că îmi însoțesc toate ideile, precum și senzațiile, dorințele, acțiunile etc - TÒ poate servesc şi una dintre dovezile că nu sunt la fel cu cunoaşterea Și cum își dovedește Hegel reproșul lui Kant? El spune că eu sunt generalul, iar vorbind despre el, nu putem spune decât

generalul Dar o astfel de explicație, cu toată complexitatea ei, nu servește la nimic Dacă într-adevăr eu-ul ar fi general, în orice caz, eu-ul însoțește toate modificările lui: vorbesc, cred etc , iar o astfel de însoțire dovedește clar că acțiunile sunt atribuite numai eu-ului nostru și nu-l constituie Așadar, stângăcia expresiei nu îi aparține lui Kant, ci, dimpotrivă, stângăcia reproșului îi este lăsată lui Hegel Biblioteca "Runivers" treizeci H P GILYAROV-PLATONOV obiect sau obiect - care, desigur, corespunde acțiunii cunoscute nouă sub denumirea de a distinge eul de obiect - Hegel ne spune că un moment aici pentru prima dată "este pus ca un simplu, imediat existent, sau ca o esență, este un obiect; celălalt, ca neesențial sau mediocru, care se află în certitudinea sensibilă nu în sine, ci prin celălalt - aceasta este k, cunoaștere care cunoaște obiectul doar pentru că există și care poate sau nu să fie Subiectul este adevăratul și esența; el există indiferent dacă este cunoscut sau nu; rămâne, chiar dacă nu este cunoscută, iar cunoașterea nu există dacă obiectul nu există După aceasta, Hegel, privind obiectele individuale în diferite momente în timp și spațiu, i e aștepta astfel încât acum unul se schimbă în altul, iar întorcându-se înapoi, astfel încât aici să pară diferit, el concluzionează că esența certitudinii sensibile a trecut în ego, "Obiectul care ar fi trebuit să fie esențial este acum în fidelitatea sensibilă neesențialul ; constă acum în contrariul, și anume în cunoaștere, care înainte era lipsită de importanță Adevărul lui se află în obiect, ca obiect al meu, sau în opinie; Da, pentru că știu despre el Astfel, deși fidelitatea senzuală a fost alungată din obiect, ea nu a fost încă distrusă, ci a trecut doar în l Dar mișcarea nu se oprește aici Hegel îi obligă pe ceilalți eu să privească obiecte separate în același mod în care le-am privit doar recent> și ca urmare a acestui fapt decide că "fidelitatea sensibilă experimentează că esența ei nu se află în obiect, nici în l", ci "numai un scop în sine fidelitatea senzuală este ţinută în sine ca nemijlocit Ajuns la această concluzie, Hegel forțează individul să arate un anumit obiect și arată că obiectele individuale alunecă de sub degetele indicatorului și se transformă într-unul general Acesta este sfârșitul mișcării descrise a certitudinii sensibile Acum ne întrebăm: dacă toată această mișcare descrisă este mișcarea reală a conștiinței, spusă doar cu alte cuvinte, atunci căror fapte reale corespunde și cum sunt numite aceste fapte în limbajul obișnuit? Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL gol, bun simț? În primul rând, să observăm că ceea ce spune Hegel aici nu poate fi aplicat în nici un fel vieții reale a conștiinței, în sensul propriu, ca și cum toată această poziție, trecerea și expulzarea esenței conștiinței dintr-un loc în alta, este poziția sa reală, tranziția și exilul *) Vom întâlni o contradicție chiar de la prima etapă, tocmai în cazul aplicării la viața obișnuită a conștiinței că la început se presupune că obiectul este esența conștiinței Dacă vrem să aplicăm acest lucru la mișcarea reală a conștiinței, atunci aceasta va însemna că conștiința în primul rând produce un obiect ca esență Dar oricine este cel puțin familiarizat cu mișcarea conștiinței naturale nu va fi de acord cu acest lucru, pentru că toată lumea știe că conștiința găsește o lume gata făcută în fața ei, astfel încât treaba noastră nu este să producem, ci doar să acceptăm ceea ce este deja pe deplin format înaintea noastră După aceasta, prima concluzie trebuie să fie că poziția și tranziția esenței conștiinței trebuie înțelese ca anumite feluri de cunoaștere a acesteia, așa cum Fichte a folosit cuvântul posit în sensul de presupoziție: eu postulează (adică presupune) nu-eu , etc sub Dar o astfel de presupunere, dacă luăm cuvântul poziție în

acest sens, nu se află deloc în puterea conștiinței naturale Să știu sau chiar să ghicesc în ce constă esența mea, nu pot decât în stadiul activității intelectuale, și nu în stadiul percepției senzoriale directe Da, chiar dacă ar fi posibil, Hegel nu are dreptul să numească o astfel de presupoziție o propoziție, o opinie despre tranziția · ni - o tranziție reală: putem presupune multe lucruri care nu sunt încă postulate deloc Cel mai apropiat indiciu pentru înțelegerea acelor fapte la care face aluzie mișcarea descrisă a conștiinței naturale pot fi cuvintele care preced sau urmează imediat fiecare nou moment al acestei presupuse mișcări Astfel, tocmai la explicarea primului moment sau poziție a unui obiect ca esență, faptul că b Mantegazza, II - Fiziologia plăcerii Cu un portret al autorului Ed al -lea M XX + pagini exemplare frecați Müller, M - Știința gândirii Pe V V Chuiko SPb XVI+ p rub cop [P K Ar putea un om să provină dintr-un animal "Ruk pentru sate Păstori* Nr , p - ; Nr , -] · Pachosky, I -Metoda de clasificare și unitatea științelor Kiev p de exemplare cop Roșchin, II -Eseu despre principalele prevederi practice ale pedagogiei, didacticii și metodologiei aplicate disciplinelor învățământului primar Ed al -lea M + de exemplare cop Solovyov, Vl -Chestiunea naţională Emisiune II SPb VII+ de exemplare frecați cop Solovyov, E -Hegel, viața și activitatea sa filozofică Cu un portret SPb pagini exemplare cop (Biblioteca biografică a lui F Pavlenkov) Tarde, J -Legile imitației Pe cu fr (Biblioteca științifică populară a lui F Pavlenkov) SPb , pagini, exemplare [I Mihailovski, Literatură și viață, Rus Gând * , -] Tolstoi, c L N - Lucrări, partea XIII Ed al -lea și al treilea cu de exemplare fiecare M p Faye, N (Faye) -Originea lumii Teoriile cosmogonice ale antice și moderne, critica ipotezei lui Laplace și a propriei teorii a autorului "Cu adăugarea unei apărări a ipotezei Laplace și a teoriilor lui Kirkwood, Trowbridge, Newcomb, H X Darwin, precum și o critică a teoriei lui N Gaue din lucrarea "Cosmogonic Hypothesis*" de K Wolf Ed "Avuția Rusiei* SPb pagini exemplare p cop Biblioteca "Runivers" FIȘA BIBLIOGRAFICĂ Hohryakov D -Afecte din punct de vedere psihologic Vyatka - pagini, de exemplare cop Schopevgauer, A - Aforisme și maxime Pe F V Cernigoveți, T Sankt Petersburg VI+ p exemplare frecați T II SPb pagini exemplare frecare cop ["Son Ot " Nr -"Kaz Vesti" Nr -V Burenin Eseuri critice Nou Ora" Nr (decembrie)] i/ Schopenhauer, A - Studii alese Pe cu el Odesa pagini * de exemplare Schopenhauer, A - Lumea ca voință și reprezentare Pe A Feta Ed al -lea M XXXBПI - de exemplare frecați Schopenhauer, A -) Despre rădăcina cvadrupla a legii rațiunii suficiente) Despre voința în natură Cu un tabel litografiat de figuri Sj a -a ed pe A Feta Ed al -lea M IX - - XIX+ de exemplare frecați cop II Articole în periodice legate de filozofie "Arhiva de psihiatrie și neurologie // Steinberg, S - Fundamentele anatomice și fiziologice ale memoriei T XVШ, Nr , p - Yakovlev, A A - Nervozitatea noastră modernă Prelegere publică T XVIII, & , p - "Credință și rațiune" Belyaev, A -Fără Dumnezeu, tipurile, semnele și reprezentanții ei nr , - ; Nr , - Vvedensky, A -Principii epistemologice de bază ale filosofiei post-kantiene Eseu despre istoric și critic Nr , - Vechtomov, A,-Cu privire la nota "Psihiatrie modernă și creștinism" (Dr -VT Pyaskovsky în "Biserici Ves" nr) Nr , - IZ Vechtomov, A -Doctrina lui Schopenhauer despre sărăcia vieții umane V în legătură cu principalele prevederi ale filozofiei sale și critica acestei doctrine Nr , - ; Nr , - (final) Grigoriy, hierom - Scrierea c Augustin "O, cetatea lui Dumnezeu", ca un experiment al filozofiei creștine a istoriei, nr , - Zelenogorskiy, V - Natura și viața conform naturii după Aristotel Nr , - Kyrylovnch, A - Doctrina răului radical a

lui Banta Nr , - (sfârşit) - Kudryavtsev-Platonov, V - Lectură despre cosmologie Nr , - ; Nr , - Leibniz - Teodicee Trans B Istomina & , - ; nr , - - ; Jê , - (sfârșit) ! Lviitsky, P - Monism și dualism în epistemologie Nr , - Linitsky, P - Monism sau dualism? Nr , - Lpnitsky, P - Filosofia timpului nostru Nr , - Biblioteca "Runivers" prospect bibliografic GBP> Seneca, L A - Despre binecuvântări To $buciu Liberal Nr , L - ; Nr , - Snegirev, V - Sentimentul estetic (o experiență de analiză psihologică) Nr , - Shpatov, A , Dr - Etică și religie printre inteligența și studenții noștri Nr , - "Buletinul Educației" Aleksapolskaya, V - Critici francezi asupra viziunilor pedagogice ale gr L N Tolstoi Nr , - Berillon, E , Dr -On Suggestions and their Application to Pedagogy (traducere de N Kondratovsky) Nr , - ; Nr , - Vasilkov, N - Eseuri despre educația oamenilor remarcabili III Educaţia lui O Vonta Nr , - Obraztsova, A -Atenție (după Tet) An , - -Memorie (după Te-tu) , - Portugalov, V -Sentiment parental Nr p - Preyer, V - Dezvoltarea sufletului copilului Traducere de A Neyfeld V* , - ; Nr , - ; Nr , - ; Nr , - "Buletinul Europei" Mechnikov, I I - Legea vieții Referitor la unele dintre lucrările dl L N Tolstoi , - ["Rus Ob / , - (Cronică modernă - Dr M Glubokovsky "Legea vieții" de prof Mechnikov "Vera și Raz / No , - -Idealele darwinistului (jurnal de presa) "Moscova / Nr -Yu Nikolaev Note literare Jokeri învăţaţi "Moscova Ved/ Nr -L Skabichevsky Cronica literară "Nou/ Nr - ? * ** Ecouri; "Lumină" despre și - A Umansky, Something About Various Differences, Kaz Vesti, nr -N Ch Profanarea Science and the Obscurantism of Our Darwinists, Yuzh Kray, No (noiembrie) - V G Ecouri Jurnalul "Dumnezeu rus / , y -] Slonimsky, L - "Învățătura adevărului" și moralitatea practică a lui L N Tolstoi Cu privire la volumul al -lea de lucrări , - M Sh - Cu privire la noua ediție, în traducere germană, a lucrărilor complete ale Contelui L N Tolstoi în volume , - Solovyov, Vl - Necazurile oamenilor și asistența publică , - ["Rus Ob " , - (Cronică modernă) - N Ch Comitetul de Salvare Națională pe proiectul domnului Vlad Solovyov "Teritoriul de Sud" Nr (noiembrie) -A U Ceva despre diferite diferențe Kaz Stiri" nr - Revista VG răsună "Rus Dumnezeu / , -] Tarhanov, I - Longevitatea la animale, plante și oameni , - ; , - ; , - (sfârșit) L S despre cărți: Rod Les idees morale du temps présent, Par , c De Roberty La philosophie du siecle, Par , , c Biblioteca "Runivers" "O FIȘA BIBLIOGRAFICĂ Elisavtgradsky Herald Gay-man, L, Viața într-un vis, viziuni și clarviziunea celor pe moarte "Educația femeilor" Montaigne, M - Opinii asupra creșterii copiilor G Naulson # - , - ; Nr , - Revista Ministerului Învățământului Public" Aristotel - Primele analize - Per J N Lange , - , ' , - ; , - Uspensky, T - Mișcarea teologică și filozofică în Bizanț în secolele XI și XII , - ; , - Știri Kazan Sigmar, I - Despre premoniții (o încercare de a le explica) Pe cu 'nѣm Nr (aprox) W -Legea conservării vieții nr În Societatea Psihologică din Moscova nr Cuvântul Kiev Flammarion, K - Viziuni și confirmarea lor științifică nr : și Știrile de la Moscova Y Nikolaev Referitor la abstractul Vl S Solovyov nr Ibid Ședința "închisă" a Societății de Psihologie Scrisori către editorul f Afanasyev și A T Omirov Ultimul act de propagandă anticreștină de Vl S Solovyov (tradus • articol) > - Ibid : Scrisoare către redactorul Vl Solovyov cu o notă a editorilor Mai multe despre rezumatul din Vl Solovyov Trei întrebări către V Grimm că Scrisoare-: mo către editorul LG Afanasiev nr Vl Solovyov Scrisoare catre editor Ai -Cu privire la această scrisoare, ibid : False Christianism (înainte, articol) -JB Greenmouth Răspuns Vl S Solovyov - IO, Nikolaev Note literare N Grot Scrisoare către editor Nr și - Scriem editoriale în același număr despre ambele Vl Solovyov Scrisoare către

editor Nr -Despre el există un editorial: Nevoia întregului adevăr despre rezumatul domnului Solovyov -W Gringmuth Cum să argumentezi domnule Solovyov -J Nikolaev Inchiziție imaginară în Orient I Durnovo Despre anumite contradicții interne în doctrina domnului Solovyov (Cu privire la întâlnirea Societății Psih din octombrie) nr Æ Solovyov, Vl Scrisoare către editor Nr - Cu privire la articolul său principal: Concluzie, polemici despre Vl S Solovieva -V Verde- Biblioteca "Runivers" FIȘA BIBLIOGRAFICĂ mut "Ortodoxia* Vl S Solovyov și informații despre sensul cuvântului inqui-sitor - K) Nikolaev·' Recepții polemice ale domnului Solovyov D Ilovaisky Problema națională și propaganda antinațională Nr -Ibid Vox: Little Notes "Buletinul Bisericii din Moscova" (nr) despre "Creștinismul" Vl S Solovyova nr Exploatarea "liberală" a nenorocirii poporului (înainte, articol) Al • vezi și As Despărțirea noastră și "liberalii" noștri Nr (vezi Novosti Nr și Kaz News As) râme de carte bătrân O scrisoare deschisă către gg V A Gringmuth și IO Nikolaev (cu privire la disputa lor cu Vl S Solovyov) nr Zaozersky, N Un cuvânt neglijent (despre rezumatul și literele lui Vl S Solovyov) Nr -La acest Vl Solovyov: Muncă grea și cuvinte ușoare "Rus * Al La rândul său, N Zaozersky; fapte grele si cuvinte usoare Moscova Ved * No În fine, Vl Solovyov: O întrebare soluționată "Rus Ved / Nr D Referitor la rezumatul din Vl S Solovyova nr Referitor la toată această controversă: N Grot Scrisoare catre editor Nou Timp* Nr (octombrie) -"Fiul Din * Al -"Kaz Vesti* No (Despre tot) -Rus Viața * Nr (vezi "Moscova Ved * Al) " Nou VR / Nr -"Spb Vd * Nr (vezi "Mosk Vd / Nr) -" Vol Greutate/Al (Moscow Letters) -JL Suvorin Scrisori mici LXVIII Nou Vr / No , noiembrie -Declaraţia Consiliului Societăţii Psihologice pentru publicarea procesului-verbal detaliat al şedinţei din octombrie "Rus Ved / Nr -Rus Ob / , - , cronică modernă (pe această problemă, un editorial în Mosk Vd / No și X, Câteva considerații juridice privind rezumatul domnului Solovyov Scrisoare către editor Ibid) - LS I Gorceakov Inchiziția a fost înființată în Biserica Răsăriteană? "Jurid Anii / , - (pe această "Mosk Vѣd / Al : Opinia prof L£ Și Gorceakov despre învățarea lui Vl S Solovyov) -P E Astafiev "Reînnoirea" religioasă a zilelor noastre Moscova Pliant * Nr , , , (despre aceasta, Yu Nikolaev Note literare Două idei "Moscova Vѣd / Nr - V Skriba Eseuri de duminică "Nou / Nr) Nikolaev, Yu -Note literare Idealuri și expansiune europeană Referitor la cartea lui I E Astafiev "Rezultatele secolului * nr Necrologul lui V D Kudryavtsev-Vlatonov nr Întâlnirile Societății de Psihologie nr , , , "Timp Nou Elpe - Scrisori științifice Ce lipsește în știința naturii? Nr și (august și octombrie) "Știri i Nietzsche, F - Gânduri și paradoxuri nr și Biblioteca "Runivers" FIȘA BIBLIOGRAFICĂ Buletinul Orlovski În cer și pe pământ (după Flammarion și Beketov) nr și - "Panteonul literaturii" Rousseau, J J - Discurs pe o temă propusă de Academia din Dijon A contribuit restaurarea științelor și artelor la purificarea moravurilor? Dec , p - S U, budismul și principiile sale Dec , p - "Colecția Pedagogică Gakhegger -Pedagogie individuală și socială Pe Olga Peterson , - Fulier, A - La problema valorii educative a unor discipline de învăţământ , - ; , - (sfârşit) "Buletinul Guvernului Semnificația nervozității (motivele originii și dezvoltării sale) M№ și Personalitate dublă nr "Revista Ortodoxă" V-v, M - Rațiune și moralitate - , - ; , - ; , - Macarius (M Bulgakov) - Seminar și experimente de scriere academică Nr - , p - (adj) "Interlocutor ortodox" Gusev A - Dragostea pentru oameni din învățăturile contelui L Tolstago și ale conducătorilor săi , - "Școala Rusă Varev, N I -Ce este educația generală , - Lange, N N - Sufletul unui copil (două prelegeri

publice) , - ; , - ; , - "Buletin informativ rusesc" Întâlnirile Societății de Psihologie Nr , (vezi "Nou? Nr ," Crimeea Primăvara "Nr ," Od Sheet Nr), "Avuția Rusiei" Genneken, E - Experiență în construcția criticii științifice (estopsihologie) Per cu fr D Strunina Nr - , p * (aprox) Zadtushin, A - Teoria organică a societății după Krause și; Arens (eseu) , - Cercetare sistematică asupra psihologiei copiilor Potrivit lui B Pere ^ - ; , - ; , - Biblioteca "Runivers" FIȘA BIBLIOGRAFICĂ Wallace, A - Sensul general al darwinismului , - Faye, N - Originea lumii Nr (sfârșit) "Revista Rusă" * Raddov, E L - Raport asupra "Procedurilor de la Moscova Psiho General "Numărul I-IV , - "Mesagerul Nordului" Volynsky, A - Note literare Volynsky, A - Filosofie morală gr L N Tolstoi , - [JB V Chuiko Revizuirea jurnalului "Od Listok* Nr] Karev, H - Istoria și sensul filosofic al ideii de progres , - ; Kautsky, Yu -Apariția uniunilor matrimoniale Traducere de Y Pokrovsky , - ; , - Solovyov, Vl - Păcatul nostru și responsabilitatea noastră , - [vezi De asemenea "Ziua" nr , octombrie "Foc critic * Nu? "Nov * Nr - Yu Nikolaev Note literare Și care este păcatul nostru? "Moscova Vѣd * Nr - Nikolay Bezobidny Vocea cetățeanului liber Alice Vesti Nr Jurnal de recenzie "Străin* , -] Severov - Corpul familiei , - [contele rus Gâscă Vesti* No - Vokh Маленкия замѣtki "Mosk Vѣd " Nr - M B-cer cronică "Foc critic " Vo] Raport despre Scriptura din Mishi, iulie , - "Proceedings of the Kiev Theological Academy" Avsenev, T - Numirea morală a omului , - Zavitnevici, V - Semnificația primilor slavofili în clarificarea ideilor de naționalitate și originalitate Discurs despre actul academiei , - Kellog - Lumina Asiei și Lumina lumii , - Fonsegrdv -Un experiment asupra liberului arbitru Pe G Malevansky , - ; , - "Notele științifice ale Universității din Kazan Bekhterev, V - Clasificarea bolilor mintale Carte , p - (sfârşit) Biblioteca "Runivers" Răspunde la o scrisoare de la o persoană necunoscută Nu interzice; căci cine nu este împotriva ta este pentru tine Ceapă " $o· În ceea ce privește Discuția despre L N Tolstoi, am primit o scrisoare, nesemnată sub nici un nume, dar care m-a frapat atât prin sinceritatea profundă a tonului, cât și prin materialitatea întrebărilor, pe care le-a KacaerçB Sunt mulți oameni care vorbesc astăzi despre binele Rusiei, despre numirea ei, , despre nevoile și îndatoririle ei; autorul necunoscut m-a surprins prin faptul că a vorbit despre sine, despre nevoile minții și ale inimii sale, adică despre acel subiect, despre care, în primul rând și mai ales, toată lumea ar trebui să se gândească; om și de care depinde totul O astfel de stare de spirit mă simpatizează în cel mai înalt grad; acesta nu este "chimbal de alamă, zgomot și zdrăngănit", ci o voce în care sufletul vorbitorului răspunde Cu atât mai mult aș vrea să dau un răspuns la condamnarea severă a articolului meu, pronunțată de această voce Voi cita aici scrisoarea necunoscutului în întregime, fără a scoate niciun cuvânt; Îl voi întrerupe doar cu explicațiile mele , "M D Permiteți-mă, cititor rus obișnuit, să vă exprim pur și simplu * și sincer impresia mea despre articolul dvs din cartea din septembrie Întrebări de filosofie și psihologie și apreciez ceea ce spune, ceea ce nu poate decât să cred, m-am simțit în pozitia unui om atunci cand ii iau proprietatea sa cea mai pretioasa si sfanta, fara de care ii este greu sa-si imagineze existenta "Dumnezeule", am scăpat involuntar, "dar, în cele din urmă, ce este adevărul? Unde este ea? De ce su- Biblioteca "Runivers" RĂSPUNS LA SCRISOARE NECUNOSCUT " "Se mișcă acest cuvânt în limbă atunci când conceptul pe care îl denotă este "ceva extrem de controversat și condiționat?" În același caz, până acum noi, i e Eu, împreună cu toată lumea, m-am gândit, "am crezut că adevărul

absolut se află în Biserica Ortodoxă Catolica, care este singura ocrotitoare a ei" puritate și inviolabilitate și că, în consecință, "trebuie căutate răspunsuri satisfăcătoare la tulburătoarea" " întrebări despre umanitatea spiritului Se dovedește că nu; o astfel de credință în biserică este rezultatul vechii ignoranțe, lenei spirituale și superstiției Suntem invitați persistent și tentant, "la alți profesori, la alte autorități, mai luminate Pe cine să urmărească, pe cine să asculte - Tolstoi sau biserica, "respins și hulit de el?" Acesta este cadrul general al problemei, acel gând și acel sentiment, pe baza cărora străinul condamnă articolul meu - Unde este adevărul? el întreabă unde "ar trebui să căutăm răspunsuri satisfăcătoare la întrebările anxioase ale spiritului uman?" și îmi reproșează că se presupune că l-am invitat să plece autoritatea bisericii, care a constituit pentru el "cel mai de preț și sfânt bun", și vă sugerez cu tărie să urmați o altă autoritate Este clar cu ce sentiment se rostesc reproșuri atât de importante și totuși articolul meu nu le merită deloc În mod evident, autorul scrisorii căuta cu îngrijorare de la mine un răspuns la o întrebare care îl preocupă foarte mult, dar pe care nu o ating deloc Într-adevăr, nu m-am angajat să subliniez unde se află adevărul; Nu am spus niciun cuvânt nici despre autoritatea bisericii, nici despre relația lui L N Tolstoi cu această autoritate; Nu am înțeles nicio poziție, nicio doctrină și nu am sugerat să urmez una sau alta M-am abținut de la toate astfel de lucruri tocmai pentru că înțelegeam pe deplin importanța acestor întrebări, știam cât de greu este să vorbesc despre ele și nu voiam să le ating deloc Dacă te uiți în articolul meu pentru o indicație pozitivă, poți vedea Există un singur lucru - că trebuie să-L urmezi pe Hristos; dar nu spun asta direct În articolul meu nu există aluzii și implicații; scopul și sensul său sunt destul de simple și clare Am vrut să arăt clar adevărata seriozitate, extraordinara profunzime a aspirațiilor religioase ale lui LN Tolstoi; Am facut tot ce am putut ' Biblioteca "Runivers" ' N STRAHHOV să explice că această aspirație se bazează pe cerințe morale, că ele sunt prezente în tot ceea ce a scris și a făcut; Am arătat căutările lui arzătoare, neobosite, cum l-au condus aceste căutări la Hristos; în cele din urmă, am comparat acest fenomen cu starea societății noastre, care s-a rătăcit și suferă de goliciune și deformări morale, și am ajuns la concluzia că întoarcerea minții făcută de L N Tolstoi are un sens și un efect benefic Acesta este conținutul articolului meu Dacă am predicat ceva aici, se pare că am predicat ceva la care nimeni nu poate obiecta Sensibilitate morală și seriozitate, devotament deplin față de cerințele conștiinței, căutarea adevărului cu tot sufletul, citirea și studiul Scripturii, jertfa tuturor binecuvântărilor inferioare de dragul celor mai înalte - iată ce am scris un "panegiric ", la care "am invitat cu insistență să-l urmăresc" Acestea De fapt, am lăudat nu un fel de "urmărire", ci doar munca neobosită a minții și a conștiinței Autorul scrisorii a observat această temă principală a mea Deși la început mi-a atribuit întrebări pe care nu le-am întreprins, dar după cuvintele citate scrie: "Ei spun: mergeți la izvorul credinței, la Evanghelie, "citiți și luminați-vă Este ușor să spui "citește și fii luminat" Cunosc foarte bine puterea de iluminare a Cuvântului lui Dumnezeu, "dar știu și că mintea mea, inima mea sunt murdare, nu "curate, că în ele, ca în vasele neîngrijite, Cuvântul lui Dumnezeu poate deveni ușor întunecat, reflectat în irealul ei "vedere și sens Știind acest lucru, întreb, la cine să merg - "la Tolstoi, sau la mama Bisericii? L N Tolstoi neagă "Biserica, își recunoaște doar propria conștiință, propria ei minte

personală" ca măsură a adevărului (nu-i așa că raționalismul?), dar a-l urma "pe acest drum este pozitiv periculos și imposibil, pentru că" nu Nu crede în niciunul în puritatea conștiinței cuiva și nici în infailibilitatea minții cuiva Iată o declarație foarte clară a problemei, inspirată, evident, de o înțelegere sinceră a însăși esența problemei Într-adevăr, întrebarea noastră principală și cea mai profundă este conștiința impurității conștiinței noastre și a infailibilității minții noastre Dacă această conștiință este vie în noi, atunci simțim o nevoie urgentă de ajutor, de îndrumare Din aceasta se vede clar cât de important Biblioteca "Runivers" RĂSPUNS LA SCRISOARE NECUNOSCUT • Satisface nevoile autorității bisericii ca custode al adevărului, de ce această autoritate poate fi numită "cel mai de preț și mai sfânt bun" al unei persoane Dar aceste prevederi generale nu pot fi oprite Pe motiv că conștiința noastră nu este curată și mintea noastră este în eroare, nu trebuie și nu putem renunța complet la acțiunea conștiinței și a minții noastre Dimpotrivă, de îndată ce conștiința insuficienței lor se trezește în conștiința și mintea lor, ei trebuie să depună toate eforturile pentru a aduce această conștiință a lor la o înțelegere clară și apoi să lupte împotriva acestei insuficiențe Nu ar trebui să cedem în fața sentimentului slăbiciunii noastre, ci, dimpotrivă, să ne ridicăm prin toate mijloacele sensibilitatea conștiinței și a minții noastre Numai într-un astfel de caz vom căuta cu sârguință îndrumări și ajutor și numai atunci ele ne vor fi de folos Deși sufletul nostru este un "vas poluat și neîngrijit", nu putem percepe nimic decât ca acest vas Dacă nu avem grijă să-l purificăm, atunci conținutul cel mai pur care va fi turnat în el va fi poluat și distorsionat Dar se pare că trebuie să ne privim problemele din alt unghi Suntem răi și jalnici, nu pentru că indicațiile conștiinței noastre nu sunt întotdeauna corecte și că mintea noastră cade ușor în eroare, ci mai ales pentru că nu respectăm cele mai clare indicații ale conștiinței și că nu lucrăm cu noi minte Conștiința și mintea, dacă nu sunt complet adormite în noi , atunci aproape întotdeauna doar moștenesc și nu sunt trezi De multe ori nu avem dreptul să ne plângem prea mult de calitatea conștiinței și a minții noastre Încercați să întrebați pe unul dintre noi despre conceptele sale morale și veți vedea că aproape toți distingem destul de bine binele de rău; încercați să testați puterea minții cu noi și veți găsi mulți care sunt capabili să judece și să înțeleagă clar Nu este nimic surprinzător aici: am fost crescuți în creștinism, am crescut cu cărți, iar din copilărie avem acces la exemple și instrucțiuni ale înțelepților, gânditorilor și marilor scriitori vechi și noi Și, între timp, rămânem oameni slabi și răi Conștiința noastră se retrage în mod conștient înaintea celei mai mici ispite și cedează în fața celei mai mici presiuni Mintea noastră păcătuiește mai ales, nu prin faptul că greșește, ci prin aceea că este îndreptată spre amuzamentul deșertăciunii noastre, Întrebări de filosofie, KN II Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV se îndepărtează de subiectele importante și profunde, se ferește de orice efort, se mulțumește cu cuvinte și coroane, nu se mișcă ferm, ci doar se leagănă cu vântul Este extrem de rar să găsim oameni care să-și servească cu sinceritate și sârguință conștiința și mintea, iar aceasta este sarea pământului, drepții care ne mântuiesc Nu puțini, desigur, sunt cei a căror conștiință și minte sunt distorsionate, dar primul semn al acestor oameni este că ei slujesc alți zei Fenomenul obișnuit este că oamenii au atât o conștiință destul de curată, cât și o minte destul de strălucitoare, prin urmare, ei ar putea foarte bine să fie amabili și

buni la minte, dar între timp nu au nici bunătate adevărată, nici opinii corecte și doar un alt apropiat știe că în sufletele lor nu sunt deloc oameni lipsiți de conștiință și goali Lipsa de seriozitate în suflete este cel mai frecvent rău Viața devine acum din ce în ce mai ușoară și poate de aceea energia noastră spirituală scade, bucuriile și necazurile noastre se îngustează și devin mai mici, dimensiunea oricărei tensiuni scade Acesta este modul în care L N Tolstoi, mi se pare, poate fi privit ca un exemplu măreț și instructiv; el este un exemplu de seriozitate adevărată în probleme de minte și conștiință Pentru el, acele "întrebări tulburătoare ale spiritului uman" despre care vorbește autorul scrisorii și care îi deranjează pe ceilalți atât de slab încât nu au nicio semnificație în activitățile lor au devenit cea mai importantă chestiune a vieții Acesta este ceea ce "vă invit cu tărie să urmați", dacă se poate interpreta astfel tonul pur analitic al articolului meu Munca constantă, munca neobosită a minții și a conștiinței - aceasta este condiția fără de care orice ajutor și îndrumare ne vor fi inutile și sub care vom merge cu siguranță pe calea cea bună Nu am predicat raționalismul; dimpotrivă, am spus că este imposibil Dar trebuie să ne temem întotdeauna că, deși negăm raționalismul necondiționat, ne-am putea gândi chiar să ne abandonăm mintea și conștiința Scrisoarea continuă așa: "Nu cred în puritatea conștiinței mele și nici în infailibilitatea rațiunii mele Situația, după cum vedeți, ar fi foarte "gravă și tragică dacă aș avea ghinionul să mă smulg de oameni, ca majoritatea intelectualității noastre Arăți spre natura populară a ideilor contelui Tolstoi, spre o sursă pură Biblioteca "Runivers" RĂSPUNS LA SCRISOARE NECUNOSCUT "De unde și-a luat viziunea reală asupra lumii? dar îndrăznesc să "te asigur, și tu însuți știi, că între "opiniile" religioase ale autorului Mărturisirii și Care este credința mea și "spiritul nostru popular" și idealurile populare există o "prăpatică" întreagă, de netrecut După cum văd cititorii, aici se fac numai afirmații nefondate împotriva mea și, prin urmare, pot răspunde nefondat Articolul meu a insistat asupra asemănării opiniilor lui L N Tolstoi cu opiniile populare; autorul scrisorii insistă asupra deosebirii lor Dar, la urma urmei, nu există încă nicio contradicție aici, pentru că o mare diferență într-o privință nu interferează cu o mare asemănare în altă privință Nu am ascuns diferențele; dimpotrivă, el a susținut că în acest caz nu putem realiza cu toții o identitate completă Acest lucru trebuie amintit mereu, precum și faptul că, cât de repede ne-a fost dezvăluită o similitudine interioară profundă, orice diferență! nu mai poate avea o importanță capitală Evident, aici totul depinde de viziunea noastră asupra esenței problemei În acest sens, m-am convins că printre noi predomină concepte extrem de vagi și incorecte și, spre marele meu regret, nu există aproape deloc încercări de a clarifica și corecta aceste concepte și există doar dușmănie și ceartă din abundență Este aproape imposibil să vorbești, deoarece nu există nimic pe care să te bazezi, nu există un singur punct complet ferm și clar în minte, adică care este cea mai mare și fundamentală afinitate cu opiniile și dispozițiile internaționale ale lui L N Tolstoi Aceste cuvinte, desigur, înseamnă puțin, cu excepția cazului în care li se atașează un anumit sens Dar, involuntar, întregul meu articol este plin de teme și indicații generale similare care necesită o dezvoltare detaliată Îmi pare foarte rău că autorul scrisorii s-a oprit doar pe unul dintre aceste subiecte, și apoi doar pentru a o nega în mod nefondat Scrisoarea se termină după cum urmează: "L N Tolstoi - o minte mare, puternică, un artist strălucit - "(cine a negat vreodată acest lucru?),

Dar mintea, fără îndoială, mă înșel este și, prin urmare, o închinare sentimentală a talentului său "este mai mult decât nepotrivit, este criminal Oameni pentru care adevărul este mai prețios decât orice idol pământesc ar trebui, în loc de Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV "tămâie care fumează, din care Tolstoi este deja bolnav ^" îi arată neîncetat că calea pe care stă "și pe care îi conduce pe alții este calea morții Acesta ar fi "cel mai bun mod de a-și exprima dragostea și respectul pentru el", ca mare scriitor rus și mare "om" rus "Unul dintre muritorii a Evident, acesta este un ton patetic foarte sincer și nu pot decât să regret că am stârnit o asemenea indignare Dar te rog să ai milă de mine De ce nu se acordă atenție niciunuia dintre raționamentele mele sau unei singure conexiuni a gândurilor mele? Cum să scrii când toată precizia expresiilor, toată severitatea și reținerea concluziilor dispar dinaintea ochilor cititorului, iar el nu vede decât "un panegiric entuziast", "cult sentimental", "fumat de tămâie?" Pardon; poate că în articolul meu acele calități pe care le-am subliniat sunt foarte slabe; dar m-am străduit din greu să obțin aceste calități și sunt trist că aceste eforturi rămân și ele neobservate Cineva mi-a spus că discuțiile mele sunt doar "discursul unui avocat" Chiar și așa, dar, sper, nu în sensul tuturor minciunilor și exagerărilor cu care s-au proslăvit avocații, ci doar în sensul că mi se ia doar o latură a dosarului Într-adevăr, am încercat să indice cu siguranță aspectele pozitive ale fenomenului care îi preocupă pe toată lumea Dar până la urmă, aceste aspecte sunt cele mai importante atât pentru înțelegerea subiectului, cât și pentru o relație practică cu acesta Degeaba ne întrebăm mereu un lucru: pe cine să urmăm? Dimpotrivă, se cere să știm ce suntem obligați să urmăm pentru toată lumea, indiferent cine este? A da vina pe Tolstoi este aproape complet inutil; dimpotrivă, trebuie să o folosim, trebuie să captăm pentru noi înșine focul și lumina cu care arde acest suflet în fața noastră decembrie ' ' N Strahov* Biblioteca "Runivers" Societatea psihologică Şedinţă publică (LXXXII) noiembrie Întâlnirea a avut loc sub președinția lui N Ya Grotag cu secretarul N A Ivantsov, în prezența a de membri titulari și a membri concurenți După citirea procesului-verbal al ședinței precedente, domnul președinte a anunțat decesul dr Societățile lui A A Gatsuk Societatea a onorat memoria defunctului ridicându-se în picioare D ch E Astafiev a făcut un raport "Despre criteriul necondiționat al moralității" Pozițiile vorbitorului:) Fără un criteriu pentru a distinge acțiunile ca bune sau rele, judecata morală este imposibilă și, prin urmare, viața morală în general este imposibilă Prin urmare, problema eticii este, în primul rând, problema temeiului judecăților morale, a criteriilor acestora - întrebarea nu este despre existent, ci despre ce ar trebui să fie (normă, nu lege)) Criteriul judecăților morale, care satisface cerințele științei eticii și a vieții morale, trebuie să aibă următoarele proprietăți: a) unitate, b) universalitate și c) obligație internă pentru voință Din unitatea cerută a acestui criteriu decurge formalitatea sa, din universalitatea sa dovezile de sine necesare, iar din obligația sa internă imperativitatea sa) Un astfel de criteriu nu poate fi găsit printre principiile materiale ale eticii (scopuri concrete, sentimente, înțelegere științifică a lumii etc), ci trebuie să fie cuprins într-o trăsătură de bază, formală, a organizării noastre spirituale Acesta este principiul regularității formale care ghidează toată activitatea conștientă Etica construită pe ea nu este o etică a scopurilor, ci o etică a principiilor) Acest principiu al regularității formale, ca bază a vieții morale, și-a găsit expresia în doctrina lui Kant despre imperativul categoric Dar această învățătură,

cu toată claritatea și acuratețea ei, suferă de o incompletătate semnificativă, stabilirea imperativului categoric doar într-un mod critic (din cauza necesității sale pentru viața morală), dar nu și în sens pozitiv (din cauza inerentei sale organizării noastre spirituale)) Conștiința de sine, judecata subiectului despre sine, conține în sine cerința de regularitate pentru orice activitate conștientă și dă naștere oricărei critici și vieții morale Judecata despre sine, plasându-se sub legea generală, conține autonomia necesară unei ființe capabile să fie morală Cererea de autonomie a ființelor morale, ca lege generală a vieții morale, exprimată în a doua formulă a imperativului categoric al lui Kant, stabilește pentru ființele morale scopul moral universal al vieții, căruia îi sunt subordonate toate celelalte scopuri) Baza găsită a judecăților morale are, fără îndoială, unitatea și universalitatea cerute de criteriu și, înrădăcinată în însăși realitatea conștiinței de sine, are și impulsivitate, o constrângere naturală a voinței Dar i se cere nu numai această constrângere naturală (cum ar fi, de exemplu, sentimentele), ci și o constrângere recunoscută de voință, imperativitate Acesta din urmă dobândește legea, sub care voința, judecând de la sine, se pune, numai atunci când înțelege această subordonare a voinței față de lege ca subordonare a acesteia unei alte voințe, în speță universală, necondiționată Doar de aici vine conceptul de obligație, datorie) Prin natura sa, voința în general, și voința generalului, necondiționată în special, pentru lumea faptelor, a scopurilor și a mijloacelor experimentale este ceva transcendent După cum, prin urmare, etica este imposibilă fără recunoașterea voinței, tot așa este imposibilă fără recunoașterea Începutului Creativ transcendent extra- și supra-experimentat În afara acestei recunoașteri, nu există un criteriu ferm, necondiționat pentru judecățile morale și nu există temeiuri pentru aceste judecăți Dezbaterea rezumatului a fost amânată până la următoarea ședință, iar după îndepărtarea publicului prezent la ședință, Societatea a trecut la actualitate V M Sobolevsky, redactorul Russkiye Vedomosti, a fost ales membru cu drepturi depline al Societății (electoral , neelectoral) Citiți procesul-verbal al ședinței Consiliului Societății din octombrie "cu următorul cuprins: "La întâlnire au fost prezenți membri ai Consiliului: Ya Ya Grot, Ӈ A Zverev, L M Lopatin, N A Ivantsov, N A Abrikosov, I, N Kolubovsky, V P Preobrazhensky Având în vedere controversa ziarului care a apărut cu privire la întâlnirea din octombrie , s-a decis să se trimită următoarea declarație lui Russkaya Vedomosti și Moskovskaya Vedomosti: "Având în vedere faptul că Moskovskie Vedomosti continuă să raporteze că nu sunt de acord cu adevărul despre faptele care au avut loc la ședința Societății de Psihologie din Moscova din octombrie , Consiliul Societății are onoarea să anunțe că vor publică în scurt timp un protocol detaliat al întâlnirii de mai sus Moscova la octombrie Semnăturile tuturor membrilor Sovietului vor fi semnate *) Citit și aprobat un protocol detaliat al dezbaterii pe rezumatul Vl S Solovyova D ch Societăți de carte S N Trubetskoy s-a întors către președinte cu următoarea întrebare: "Vreau să pun o întrebare domnului președinte despre noua agitație a lui Moskovskie Vedomosti împotriva Societății noastre De două săptămâni ni s-a reproșat propagandă antireligioasă, acum chestiunea este transferată pe teren politic În nr din noiembrie, Moskovskaya Vedomosti acuză Societatea Psihologică de aproape trădare de stat, argumentând că servim ca instrument al unui partid revoluționar care își desfășoară propaganda simultan în Rusia și în

străinătate Oricât de absurde sunt astfel de acuzații, oricât de nedemne de o atenție serioasă, nu putem, din păcate, să închidem ochii la ele Cea mai îndrăzneață și perseverență încăpățânată cu care calomnia lui Mosk Vedomosti", seamănă fără îndoială confuzie și neînțelegeri în diverse cercuri ale societății ruse, uneori foarte influente, dar puțin familiarizate cu activitățile și sarcinile Societății de Psihologie La același abstract Vl S Solovyov și procesul verbal al dezbaterii, din păcate, nu au fost încă publicate, ceea ce contribuie direct la răspândirea interpretărilor false În cele din urmă, acuzația "Mosk Vedomosti", exprimat in nr din noiembrie, priveste, dupa parerea mea, nu numai Societatea noastra, ci si pe fiecare dintre membrii sai separat, motiv pentru care imi permit sa apelez la *) Moskovskiya Vedomosti* nu a tipărit declarația menționată Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ judecătorului și Consiliului Societății cu întrebarea ce măsuri intenționează să ia în această chestiune Domnul Președinte a răspuns că Consiliul Societății a intrat deja în considerare la întrebarea de mai sus și a ajuns la concluzia că Societatea de Psihologie ar trebui să considere sub demnitatea sa să răspundă la astfel de calomnii și insinuări Singura măsură care poate fi considerată oportună este tipărirea rezumatului lui Vl- S Solovyov și procesul verbal al dezbaterii care a urmat Dar întrucât publicarea acestora își găsește un obstacol, Consiliul consideră necesar să propună Societății să solicite ajutor domnului ministru al Învățământului Public, după cum se va vedea din procesul-verbal de ședință a Consiliului Societății la noiembrie , care trebuie citit Citiți procesul-verbal al ședinței Consiliului din noiembrie , după cum urmează : La întâlnire au participat N A Zverev, L M Lopatin, N A Ivantsov, S S Korsakov, N A Abrikosov și Ya N Kolubovsky În cadrul ședinței s-au întâmplat următoarele: i) Consiliul a editat procesul-verbal detaliat al dezbaterii pe rezumatul membrului de onoare Vl S Solovyov la octombrie și a decis să propună acest protocol spre aprobare de către Societate la următoarea ședință, pentru publicare în "Întrebări de filosofie și psihologie") Având în vedere acuzațiile grave aduse Societății de către Moskovsky Vedomosti, Consiliul a hotărât să supună spre aprobare Societății o petiție întocmită de acesta în fața ministrului educației publice pentru a ajuta la publicarea Vl S Solovyov și procesul verbal al dezbaterii care l-a urmat Societatea a aprobat moțiunea propusă de Consiliu Ședința a fost închisă la ora - vech Şedință închisă (LXXXIII) noiembrie Întâlnirea a avut loc sub președinția lui N A Zverev cu secretarul N A Ivantsov în prezența membrului de onoare Vl S Solovyov, membri titulari și membri coreligioși După aprobarea procesului-verbal al ședinței precedente, domnul secretar a citit raportul pe care l-a întocmit despre activitățile Societății, care a expirat în , pentru a fi inclus în raportul anual al Universității din Moscova Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ D ch V A Goltsev a făcut un raport: "Ideea de dreptate în lucrările gânditorilor francezi din secolul al XIX-lea") Ideei de dreptate i se acordă o importanță egală atât de către metafizicieni, cât și de către pozitiviști) În scrierile unor gânditori francezi (Proudhon, Coignet, Littre), această idee a primit o formulare oarecum nouă) Se poate susține cu suficientă rațiune că ideea de justiție are un conținut care este obligatoriu pentru toți oamenii și că trebuie luată ca bază a legii și a legislației A avut loc o dezbatere pe rezumatul lui P E Astafiev, citit în ultima ședință A Kalenov s-a îndreptat către vorbitor cu câteva întrebări pentru a-și clarifica părerile asupra criteriului moralității Dacă vorbitorul

recunoaște o poruncă morală, așa cum a formulat-o Kant în a doua formulă, atunci ar fi interesant de știut cum se leagă această poruncă de porunca evangheliei a iubirii / E Astafiev a răspuns că formula regularității este o formulă pur rațională, în timp ce elementul de simțire este introdus în porunca Evangheliei Porunca Evangheliei cere ca sentimentul să fie o lege universală În formula kantiană, principiul regularității formale este complet inutil P A Kalenov a întrebat atunci care este impulsivitatea legii morale și recunoaște vorbitorul vreun sentiment care să servească drept impuls la activitatea morală? E Astafiev Toți criticii învățăturii morale a lui Kant îi reproșează formalismul și rigorismul său Dar aceste neajunsuri sunt o consecință directă a modului în care a ajuns la imperativul categoric Este o altă chestiune, dacă derivăm formula formală a lui Kant din însăși natura conștiinței de sine, care include și sentimentul Într-un astfel de caz, nu se poate nega semnificația sentimentelor pentru activitatea morală, deși, cu toate acestea, nu este posibil să se construiască un sistem moral pe sentimente L M Lopatin, fiind înțelegător cu multe dintre opiniile vorbitorului, s-a oprit asupra acelor puncte nu mai puțin importante asupra cărora nu era de acord cu el Pe deplin de acord cu Kant, vorbitorul ridică multe nedumeriri, pe care dumneavoastră Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ numit și Kant Este cu adevărat posibil să se fundamenteze etica prin reducerea celui mai înalt standard al activității umane la principii pur formale? Activitatea morală necesită participarea tuturor forțelor sufletului, în timp ce o idee pur abstractă este proclamată ca măsură unică În general, în mintea noastră, există astfel de produse, renunțate la conținut? E Astafiev a obiectat că nu poate fi vorba de acordul său necondiționat cu Kant În ceea ce privește întrebarea dacă există principii pur formale din punct de vedere psihologic, etica nu are absolut nimic de-a face cu asta Nu există astfel de concepte pur formale în gândire, ci există doar elemente formale Este imposibil, desigur, să reducem întregul conținut al eticii la principii pur formale și nu este nevoie de acest lucru pentru cineva care merge mai departe decât Kant, care stabilește imperativul categoric nu numai formal, ci vede în el și o expresie a naturii conștiinței de sine L M Lopatin a susținut că, judecând după teze și după abstractul însuși, vorbitorul consideră legea morală ca fiind pur formală Aceasta duce la o contradicție importantă: pe de o parte, toate scopurile sunt eliminate din criteriu (teza a -a), pe de altă parte, se spune că sensul criteriului moral este în scop (teza $th) E Astafiev a obiectat că a vorbi despre un criteriu necondiționat al moralității, unic și universal, nu înseamnă încă excluderea scopurilor din activitatea morală Este doar imposibil să-i cauți principiul în ele Acest lucru poate fi ilustrat printr-un exemplu La baza oricărei științe stă legea logică a identității, dar nu este în niciun caz posibil să deducem din ea conținutul, de exemplu, al fizicii Așa este și în etică: condicio sine qua non este un principiu formal, dar încă nimic nu poate fi dedus din el Principiul regularității formale nu poate fi privit, desigur, ca fiind în mod specific etic - se extinde la toate sferele activității conștiente de sine Dacă are vreo valoare în etică, depinde de faptul că voința este ghidată de ea L M Lopatin a atras atenția asupra dublarii opiniilor vorbitorului, pe care Kant nu o avea Pe de o parte, vorbitorul afirmă că legea formală este impulsivă, adică instinctivitatea acțiunii, pe de altă parte, el recunoaște lumea transcendentă drept criteriu și scop al activității morale Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ P E Astafiev a remarcat că nu s-a

limitat doar la impulsivitate, ci a afirmat și universalitatea legii morale Pentru legea voinței, imperativitatea este necesară: se poate cunoaște orice lege, dar acest lucru nu este încă suficient pentru executarea lor Prin impulsivitate se înțelege aici tot ceea ce are putere pentru voință, și nu numai instinctul Kant nu are nicio dovadă a imperativității legii sale morale, iar această imperativitate poate fi dovedită numai în modul în care a făcut-o vorbitorul, adică făcându-ne voința dependentă de o altă voință, dar universală, necondiționată V, A Goltsev și-a exprimat nedumerirea față de criteriul absolut al moralității Deși acest criteriu este absolut, tinerii evită cu grijă toate obiectivele Cu toate acestea, în viață, s-ar părea că este deosebit de important să se stabilească relația reciprocă a obiectivelor specifice, pentru a nu te pierde în labirintul lor De dorit ca acea cale de ieșire, care este recomandată de un criteriu absolut, dar este extrem de dificilă Se cere consimțământul cu voința generalului, dar toată necazul este că semnele prin care este determinat acest consimțământ nu sunt cunoscute Toată istoria, pe de altă parte, poate servi drept dovadă a cât de des acordul voinței personale cu voința întregului duce la erori E Astafiev a răspuns că etica trebuie, desigur, să ofere un criteriu și pentru scopuri specifice Dar abstractul nu avea în vedere decât un criteriu necondiționat, și nu un sistem de etică Cât priveşte observaţia că nu există semne care să determine acordul voinţei private cu voinţa generalului, un asemenea semn este indicat în formula a II-a a lui Kant, în cerinţa autonomiei voinţei Dacă acționez la sfatul legii, atunci am dreptate din punct de vedere etic Restul sesiunii a fost dedicată dezbaterii asupra rezumatului lui V A Goltsev P E Astafiev a remarcat că raportul nu a acordat suficientă atenție unei trăsături caracteristice în învățătura lui Proudhon, care îi conferă o tendință pur juridică Proudhon își opune dreptatea idealului: acolo unde dreptatea triumfă, există viață, adevăr și bunătate, iar acolo unde este idealul, este decăderea O astfel de opoziție străbate întreaga învățătură a lui Proudhon și, fără ea, el nu ar recunoaște dreptatea drept cel mai înalt concept și nu ar putea rămâne pe o bază pur legală Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ cer, sol contractual Dreptatea, spre deosebire de vorbitor, nu poate fi considerată conceptul principal V A Goltsev a obiectat că cartea lui Proudhon a fost scrisă extrem de inegal și din ea a fost necesar să se aleagă cea mai importantă S-a menționat lupta justiției cu idealul Vorbind despre dreptate ca fiind conceptul suprem, vorbitorul a avut în vedere doctrina care identifică legea cu forța și alungă toată dreptatea Între timp, cererea de justiție devine din ce în ce mai puternică N A Zverev a subliniat evoluția care a avut loc în ultima vreme în opiniile vorbitorului Simpatiile sale sociale nu decurg deloc din filosofia pozitivă și, prin urmare, începe instinctiv să caute apropierea de școala metafizică, cu care învățăturile liberale sunt legate organic Vorbitorul ar dori să facă o punte între învățăturile metafizice și cele pozitive din domeniul politicii și consideră că prin metoda pozitivă se poate ajunge la ceva de genul drepturilor naturale V A Goltsev a recunoscut această evoluție, dar a adăugat că mai devreme, de exemplu, în domeniul esteticii s-a opus neglijării ideilor metafizice Unora dintre ele li se poate da o cu totul altă justificare N A Zverev a susținut că, chiar dacă admitem posibilitatea unui sistem de stat relativ ideal, totuși: rămâne întrebarea căreia pozitiviștii cu greu o pot face față, și anume, în numele a ce să urmărească acest ideal? Observând ceea ce au avut chinezii, malaezii etc , nu se poate ajunge

decât la principiul formal că ei au considerat necesar să se ghideze după reguli Pentru a avea un teren solid sub sine este necesar să construiești un ideal necondiționat și universal, care, din punctul de vedere al pozitivismului, este de neconceput V, A Goltsev a remarcat la aceasta că cu greu se poate împărtăși astfel de temeri Lucrarea este încă la început și chiar și acum este posibil să vedem evoluția în fapte, să o rezolvăm masa lor şi formulează unele condiţii normale ale comunităţii umane Nu este vorba despre construirea unui ideal neconditionat, ci despre anumite norme sub care o persoana nu ar fi diminuata in demnitatea sa După L M Lopatin, ar trebui să se distingă două sarcini^ unul are în vedere cele mai bune condiții pentru dezvoltarea libertății și dreptății și este rezolvat de știința pozitivă, celălalt decide întrebarea de ce ar trebui să acționez corect și aparține domeniului metafizicii Ședința a fost închisă la ora / vech Şedinţă închisă (LXXXIV) decembrie Întâlnirea a avut loc sub președinția NA Zverev sub secretarul adjunct L N Kolubovsky în prezența a membri titulari și a membri concurenți Conform protocolului reuniunii anterioare, P V Bezobrazov, Privatdozent al Universității din Moscova, a fost ales în Societate ca membru cu drepturi depline (electoral , neelectoral) D ch E Astafiev a făcut un raport: "Despre atitudinea diferită a gândirii față de subiectul său în credință și cunoaștere" Pozițiile vorbitorului:) O analiză a formelor și metodelor gândirii logice, oricât de completă și minuțioasă, nu va duce niciodată la clarificarea diferenței esențiale dintre credință și cunoaștere Această diferență este înrădăcinată în relația cu obiectul său a întregii ființe care cunoaște și crede, nu numai gândirea, ci și simțirea și tăvălirea Prin urmare, această distincție este fie complet ignorată, fie greșit înțeleasă în învățăturile care neagă complet semnificația independentă a începutului voinței, fie înțeleg greșit relația reciprocă dintre voință, intelect și sentiment) Voința și opera ei stau la baza proceselor cognitive înseși, dar aici ele înseamnă în mod pozitiv doar cunoașterea însăși, fără a prejudeca nimic despre obiectul său și raportul voinței cu acesta Întreaga sarcină a gândirii logice este de a deveni complet responsabil, de a afla, prin construirea unui gând, că este imposibil să gândim altfel în condițiile date de construcție (consimțământul gândirii cu poziție, încrederea este un post parte) Această sarcină este îndeplinită atât de perfect (cunoașterea este cu atât mai logică, mai obiectivă) decât gândirea în raport cu subiectul este lejer • altruist, lipsit de amestecul de sentimente Prin urmare, cunoașterea care începe cu îndoială, mergând mai departe prin cercetare și dovezi, duce la afirmații cu voință slabă, nu ceea ce trebuie să fie pozitiv pentru voință, dar ceea ce, în condițiile date, nu poate decât să fie) În credință, pozitivă și liberă, neforțată de evidența experienței și a construcției logice, relația voinței cu obiectul a fost deja dat de la început, iar obiectul însuși al lui, pe care ea îl dorește, devine cunoscut nu prin îndoială și dovezi, ci prin însuși actul de a-l dori sau de a nu-l dori Acordul cu gândirea subiectului de aici este parte ante, nu parte post, liber, nu forțat și constă în deplinătatea cunoașterii a ceea ce ar trebui să fie în mod pozitiv Așadar, izvorul credinței se află în cerințele voinței morale, în idealismul ei necesar; gândirea logică responsabilă, cercetarea și dovezile nu susțin credințele, ci servesc doar cauzei dezvoltării sistematice ulterioare a acesteia Prin urmare, în timp ce cunoașterea este rațională și fără voință și străină de simțire și nu constituie nici păcat, nici merit, cunoașterea dată prin

credință, înrădăcinată în voință și exprimând starea ei bună sau rea, este invariabil legată de viața de simțire) Sensul creator pozitiv și călăuzitor aparține voinței morale și credinței care o exprimă, în timp ce gândirea și cunoașterea logică au doar sensul auxiliar de indicator al condițiilor și mijloacelor de implementare a voinței în sfera cognoscibilului j) Obiectele credinței au semnificații diferite pentru viziuni asupra lumii care înțeleg diferit însăși sursa credinței, voința creatoare Pentru viziuni asupra lumii care neagă sensul independent și realitatea obiectivă a voinței, obiectele de credință sunt doar produse ale imaginației, ale asociațiilor psihologice aleatorii și ale cunoașterii incomplete Pentru viziuni asupra lumii care recunosc semnificația independentă a voinței în viața subiectivă (ca rațiune practică), dar nu realitatea ei obiectivă, obiectele credinței sunt doar postulate morale necesare care ghidează viața subiectivă Pentru viziuni asupra lumii, în sfârșit, cei care văd în voința activă, creatoare, însăși esența ființei, baza întregii realități, și obiectele credinței, care constituie principiul conducător, cauza finală a voinței active, sunt cel mai real lucru în lume, baza întregii realități La dezbatere au participat: P A Kalenov, L M Lopatin și E A Shmidt Biblioteca "Runivers"